

Evoluția Alianței Nord-Atlantice văzută geopolitic și geostrategic: tendințe și perspective

Dincă, Marian

Veröffentlichungsversion / Published Version

Monographie / monograph

Empfohlene Zitierung / Suggested Citation:

Dincă, M. (2012). *Evoluția Alianței Nord-Atlantice văzută geopolitic și geostrategic: tendințe și perspective*. Oradea: Ed. Univ. din Oradea. <https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:0168-ssoar-81386-2>

Nutzungsbedingungen:

Dieser Text wird unter einer Deposit-Lizenz (Keine Weiterverbreitung - keine Bearbeitung) zur Verfügung gestellt. Gewährt wird ein nicht exklusives, nicht übertragbares, persönliches und beschränktes Recht auf Nutzung dieses Dokuments. Dieses Dokument ist ausschließlich für den persönlichen, nicht-kommerziellen Gebrauch bestimmt. Auf sämtlichen Kopien dieses Dokuments müssen alle Urheberrechtshinweise und sonstigen Hinweise auf gesetzlichen Schutz beibehalten werden. Sie dürfen dieses Dokument nicht in irgendeiner Weise abändern, noch dürfen Sie dieses Dokument für öffentliche oder kommerzielle Zwecke vervielfältigen, öffentlich ausstellen, aufführen, vertreiben oder anderweitig nutzen.

Mit der Verwendung dieses Dokuments erkennen Sie die Nutzungsbedingungen an.

Terms of use:

This document is made available under Deposit Licence (No Redistribution - no modifications). We grant a non-exclusive, non-transferable, individual and limited right to using this document. This document is solely intended for your personal, non-commercial use. All of the copies of this documents must retain all copyright information and other information regarding legal protection. You are not allowed to alter this document in any way, to copy it for public or commercial purposes, to exhibit the document in public, to perform, distribute or otherwise use the document in public.

By using this particular document, you accept the above-stated conditions of use.

dr.ing. Marian DINCĂ

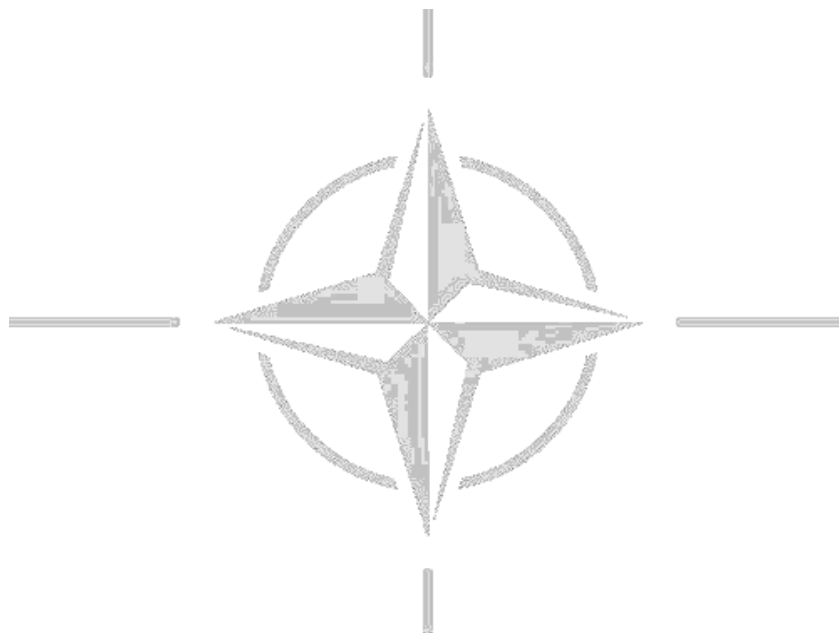
**EVOLUȚIA ALIANȚEI NORD-ATLANTICE
VĂZUTĂ GEOPOLITIC ȘI GEOSTRATEGIC.
TENDINȚE ȘI PERSPECTIVE**

*Soției mele Mihaela-Alexandra
și fiului meu Alexandru-Marian*

dr.ing. Marian DINCĂ

**EVOLUȚIA ALIANȚEI NORD-ATLANTICE
VĂZUTĂ GEOPOLITIC ȘI GEOSTRATEGIC.
TENDINȚE ȘI PERSPECTIVE**

(Evolution of the North Atlantic Alliance from geopolitical and
geostrategic view. Trends and perspectives)

EDITURA UNIVERSITĂȚII DIN ORADEA

- 2012 -

Biblioteca Națională a României
Editura Universității din Oradea

CIP nr. 20676/22.10.2012

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

DINCĂ, MARIAN

Evoluția Alianței Nord-Atlantice văzută geopolitic și geostrategic. Tendințe și perspective / Dincă Marian. Oradea: Editura Universității din Oradea, 2012

Bibliogr.

Index

ISBN 978-606-10-0937-4

327.51 NATO

341.24(4)

Editura Universității din Oradea este recunoscută de CNCIS, cod 149.

Coperta: Ursal Design / www.ursal.ro

Traducere în limba engleză: Alexa LUCA, (alexa_tintoi@yahoo.com).

"Animus in Consulendo Liber"
(motto-ul oficial al NATO)

A R G U M E N T

Lucrarea în ansamblul ei, tratează pe larg, contextul istorico-geografic, geopolitic și geostrategic de creare și evoluție a Alianței Nord-Atlantice, una dintre cele mai de succes organizații internaționale de securitate, un adevărat reper de referință în cadrul acestora. Abordarea interdisciplinară, argumentată geopolitic și geostrategic și susținută cu argumente solide de resortul geografiei politice, dau greutate și valoare efortului nostru, de identificare a unor scenarii posibile în evoluția și transformarea NATO, pe termen mediu și lung.

În alegerea și abordarea acestei tematici am fost determinat, motivat și susținut atât de valoarea și importanța Alianței Nord-Atlantice, ca organizație internațională de securitate extrem de activă în spațiul euro-atlantic dar și la nivel global, cât și de participarea mea la numeroase misiuni NATO desfășurate în Teatrele de Operații din Balcani, Irak și Afganistan. Nu în ultimul rând, un aport deosebit l-am avut și faptul că îmi desfășor activitatea în cadrul Centrului de Excelență NATO din Oradea, încă de la înființare, singura Organizație Militară Internațională dislocată pe teritoriul României.

Teza de doctorat cu tema "*Evoluția Alianței Nord-Atlantice văzută geopolitic și geostrategic. Tendințe și perspective*", susținută în 2012, a fost dezvoltată în cadrul unui program interdisciplinar de cotutelă între Universitatea din Oradea și Universitatea Națională de Apărare "Carol I" din București.

Lucrarea este structurată pe cinci capitole, fiecare capitol fiind împărțit la rândul său în subcapitole, puncte și subpuncte; lucrarea propriu-zisă este precedată de o scurtă introducere în context, și se încheie cu câteva scurte concluzii, un glosar explicativ de acronime, termeni și definiții cu care am operat pe parcursul lucrării, bibliografia studiată și câteva anexe, într-o succesiune logică și în corelație cauzală.

În primele două capitole (*partea teoretică*) am abordat situația contextuală, istorico-geografică, geopolitică și geostrategică, privind apariția și evoluția NATO, ancorată într-o abordare generică a conceptului de alianță, pentru a înțelege starea actuală și a încerca o proiecție de perspectivă evolutivă, atât structurală cât și spațio-temporală a Alianței Nord-Atlantice.

Amploarea deosebită a lucrării este dată de capitolele 3, 4 și 5 (*partea aplicativă*), cărora le-am consacrat cea mai mare parte a spațiului, în cadrul unor deosebite și interesante analize conceptual-strategice și spațio-temporale în sensul identificării unor condiții, date, indicii, privind intențiile de extindere și transformare ulterioară a NATO.

Aspectele teoretice sunt dublate de aplicații analitice și sinteze concrete, originalitatea lor fiind elocventă: contextul istorico-geografic de apariție a NATO, diagramă comparativ-relațională a componenței celor mai importante patru organizații internaționale, matricea conceptelor strategice de securitate ale NATO, analiza inter-relațională NATO-UE, evoluția NATO din perspectiva etapelor și a principalelor direcții de extindere, scenarii posibile de evoluție și transformare a NATO pe termen mediu și lung.

Cu această ocazie doresc să aduc sincere mulțumiri profesorilor coordonatori (prof. univ.dr. Nicolae JOSAN și colonel(r) prof. univ. dr. Lucian STÂNCILĂ) precum și celorlalți cu care am colaborat, pentru sprijinul acordat, deschiderea manifestată, aportul de idei adus în cadrul unor dezbateri științifice organizate pe tema subiectului abordat în cadrul acestui proiect de cercetare.

dr.ing. Marian DINCĂ
(*mariandinca2006@yahoo.com*)

CUPRINS

INTRODUCERE.....	13
1. ASPECTE GENERALE PRIVIND ALIANȚELE.....	15
1.1 DELIMITĂRI CONCEPTUALE.....	15
1.2 DIMENSIUNEA SPAȚIO-TEMPORALĂ A ALIANȚELOR.....	17
1.2.1 Caracteristicile alianțelor.....	17
1.2.2 Evoluția alianțelor și justificarea caracterului ofensiv al acestora.....	20
2. CONTEXTUL ISTORICO-GEOGRAFIC DE APARIȚIE A ALIANȚEI NORD-ATLANTICE.....	21
2.1 ORGANIZAȚIILE INTERNAȚIONALE DE SECURITATE.....	23
2.1.1 Apariția organizațiilor internaționale.....	24
2.1.2 Caracteristicile organizațiilor internaționale de securitate.....	26
2.1.3 Principalele organizații internaționale de securitate.....	27
2.2 ORIGINILE ALIANȚEI NORD-ATLANTICE.....	37
2.3 NATO ÎN RELAȚIA CU PRINCIPALELE ORGANIZAȚII INTERNAȚIONALE DE SECURITATE.....	39
3. EVOLUȚIA ALIANȚEI NORD-ATLANTICE DIN PERSPECTIVA MEDIULUI DE SECURITATE.....	44
3.1 EVOLUȚIA ORIENTĂRILOR DOCTRINARE ALE NATO.....	45
3.2 EVOLUȚIA NATO DIN PERSPECTIVA CONCEPTELOR STRATEGICE DE SECURITATE.....	48
3.2.1 Apărarea colectivă, strategia inițială a NATO.....	50
3.2.2 Strategia „represaliilor masive”.....	51
3.2.3 Conceptul „ripostei flexibile”.....	52
3.2.4 Conceptul strategic adoptat la Roma-1991.....	53
3.2.5 Conceptul strategic adoptat la Washington-1999.....	53
3.2.6 Ghidurile politice – documente strategice intermediare.....	54
3.3 PROVOCAREA STRATEGICĂ A ACTUALULUI MEDIU DE SECURITATE. PERSPECTIVELE ELABORĂRII UNEI STRATEGII COMUNE DE SECURITATE EURO-ATLANTICĂ.....	56
3.3.1 Evaluarea Noului Concept Strategic în contextul actualului mediu de securitate.....	57
3.3.2 Perspectivele elaborării unei strategii comune de securitate euro- atlantică.....	64

4. ANALIZA GEOPOLITICĂ ȘI GEOSTRATEGICĂ A ALIANȚEI NORD-ATLANTICE PE DIRECȚII DE EXTINDERE.....	66
4.1 REPERE SEMNIFICATIVE ÎN EXTINDEREA NATO.....	66
4.1.1 NATO în perioada Războiului Rece.....	67
4.1.2 NATO la sfârșitul secolului XX.....	72
4.1.3 NATO la început de mileniu.....	75
4.2 STUDIU COMPARATIV ASUPRA EXTINDERII NATO.....	78
4.2.1 Principiile extinderii organizațiilor internaționale.....	80
4.2.2 Extinderea NATO spre Mediterană.....	81
4.2.3 Extinderea NATO spre fostul bloc sovietic.....	85
4.2.4 Importanța geopolitică și geostrategică a Mediteranei.....	87
4.3 ROMÂNIA ȘI NATO.....	90
4.3.1 Considerații geopolitice și geostrategice privind aderarea României la NATO.....	91
4.3.2 Proiecte comune în Zona Mării Negre.....	95
5. TENDINȚE ȘI PERSPECTIVE ÎN EVOLUȚIA ALIANȚEI NORD-ATLANTICE.....	101
5.1 TENDINȚE ÎN EVOLUȚIA RELAȚIILOR GEOPOLITICE.....	101
5.1.1 Aspecte generale ale geopoliticii relațiilor internaționale.....	102
5.1.2 Adaptarea structurală a organizațiilor de securitate.....	103
5.1.3 Geopolitica secolului XXI între globalizare și regionalizare.....	106
5.2 NATO ȘI PROCESUL DE TRANSFORMARE.....	108
5.2.1 Stadiul actual al transformării NATO.....	109
5.2.2 Parteneriatul euro-atlantic – adaptare și transformare.....	111
5.2.3 Transformarea NATO din perspectiva Noului Concept Strategic.....	119
5.3 PERSPECTIVELE ALIANȚEI NORD-ATLANTICE.....	125
5.3.1 Perspectiva globală a securității Alianței Nord-Atlantice.....	126
5.3.2 Scutul antirachetă, un început în promovarea ”smart defence”.....	128
5.3.3 Scenarii posibile.....	131
CONCLUZII.....	135
ABSTRACT.....	137
GLOSAR.....	142
BIBLIOGRAFIE.....	146
ANEXE.....	153

CONTENTS

INTRODUCTION.....	13
1. GENERAL ASPECTS OF THE ALLIANCES.....	15
1.1 COCEPTUAL DELIMITATIONS.....	15
1.2 THE SPATIAL-TEMPORAL DIMENSION OF THE ALLIANCES.....	17
1.2.1 Characteristics of alliances.....	17
1.2.2 Evolution of the alliances and justification of their offensiv character..	20
2. THE HISTORICAL AND GEOGRAPHICAL CONTEXT OF THE NORTH-ATLANTIC ALLIANCE OCCURRENCE.....	21
2.1 INTERNATIONAL SECURITY ORGANIZATIONS.....	23
2.1.1 The emergence of international organizations.....	24
2.1.2 Characteristics of the interntaional security organizations.....	26
2.1.3 The main international security organizations.....	27
2.2 ORIGINS OF THE NORTH-ATLANTIC ALLIANCE.....	37
2.3 NATO IN RELATIONSHIP WITH THE MAIN INTERNATIONAL SECURITY ORGANIZATIONS.....	39
3. EVOLUTION OF THE NORTH-ATLANTIC ALLIANCE FROM THE ENVIRONMENTAL SECURITY PERSPECTIVE.....	44
3.1 EVOLUTION OF NATO DOCTRINAL ORIENTATION.....	45
3.2 NATO EVOLUTION FROM THE PERSPECTIVE OF CONCEPTS SECURITY STRATEGY.....	48
3.2.1 Collective defense, NATO's initial strategy.....	50
3.2.2 Strategy of "massive reprisals".....	51
3.2.3 The concept of "flexible riposte".....	52
3.2.4 Strategic Concept adopted in Rome-1991.....	53
3.2.5 Strategic Concept adopted in Washington-1999.....	53
3.2.6 Political Guidelines - intermediate strategic documents.....	54
3.3 STRATEGIC CHALLENGE OF THE CURRENT SECURITY ENVIRONMENT. PERSPECTIVES DEVELOPMENT OF A COMMON STRATEGY FOR EURO-ATLANTIC SECURITY.....	56
3.3.1 New Strategic Concept Assessment under the current security environment.....	57
3.3.2 Perspectives development of a common strategy for euro-atlantic security.....	64

4. GEOPOLITICAL AND GEOSTRATEGIC ANALYSIS OF THE NORTH-ATLANTIC ALLIANCE IN DIRECTIONS OF ENLARGEMENT.....	66
4.1 SIGNIFICANT MARKS IN THE EXPANSION OF NATO.....	66
4.1.1 NATO during the Cold War.....	67
4.1.2 NATO at the end of 20 th century.....	72
4.1.3 NATO at the beginning of the millennium.....	75
4.2 COMPARATIVE STUDY ON NATO EXPANSION.....	78
4.2.1 Principles of the international organizations expansion.....	80
4.2.2 NATO expansion to the Mediterranean.....	81
4.2.3 NATO expansion into former Soviet bloc.....	85
4.2.4 Geopolitical and geostrategic importance of the Mediterranean.....	87
4.3 ROMANIA AND NATO.....	90
4.3.1 Geopolitical and geostrategic considerations on the Romania's joining to NATO.....	91
4.3.2 Common projects in the Black Sea area.....	95
5. TRENDS AND PERSPECTIVES IN EVOLUTION OF THE NORTH-ATLANTIC ALLIANCE.....	101
5.1 TRENDS IN THE EVOLUTION OF GEOPOLITICAL RELATIONS.....	101
5.1.1 General aspects of the international relations geopolitics.....	102
5.1.2 Structural adjustment of the security organizations.....	103
5.1.3 The 21 th century geopolitics between globalization and regionalization.....	106
5.2 NATO AND THE TRANSFORMATION PROCESS.....	108
5.2.1 Current status of NATO's transformation.....	109
5.2.2 The Euro-Atlantic Partnership - adaptation and transformation.....	111
5.2.3 Transformation of NATO from New Strategic Concept perspective.....	119
5.3 PERSPECTIVES OF THE NORTH-ATLANTIC ALLIANCE.....	125
5.3.1 Global perspective of the NATO security.....	126
5.3.2 The anti-missile shield, a beginning in promoting of "smart defense"...	128
5.3.3 Possible scenarios.....	131
CONCLUSIONS.....	135
ABSTRACT.....	137
GLOSSARY.....	142
BIBLIOGRAPHY.....	146
ANNEXES.....	153

LISTA FIGURILOR ȘI TABELELOR

Figura 1.1	NATO și OTSC, la 01 ianuarie 2012.....	19
Figura 2.1	Cel de-al Doilea Război Mondial în Europa.....	22
Figura 2.2	Împărțirea Europei între cele două blocuri politico-militare specifice perioadei Războiului Rece.....	22
Tabelul 2.1	Principalii indicatori de ierarhizare a organizațiilor internaționale.....	28
Tabelul 2.2	Cele mai importante organizații de securitate.....	28
Figura 2.3	Statele membre fondatoare ale ONU.....	30
Figura 2.4	Apariția și evoluția ONU.....	30
Figura 2.5	Parteneriatele NATO în anul 2011.....	32
Figura 2.6	Uniunea Europeană în anul 2011.....	34
Figura 2.7	Apariția și evoluția UE.....	34
Figura 2.8	Apariția și evoluția OSCE.....	35
Figura 2.9	OSCE - planiglob, 2011.....	36
Figura 2.10	Organizația Tratatului de Securitate Colectivă în anul 2011.....	36
Figura 2.11	Contextul Apariției Alianței Nord-Atlantice.....	38
Figura 2.12	Statele membre (fondatoare) NATO-aprilie 1949.....	38
Figura 2.13	Statele membre ale ”Tratatului de la Varșovia”.....	39
Figura 2.14	Diagrama comparativ-relațională a principalelor organizații internaționale în anul 2011.....	40
Figura 3.1	Summit-ul de la Istanbul din iunie 2004.....	47
Tabelul 3.1	Matricea Conceptelor Strategice de Securitate ale NATO.....	49
Figura 3.2	Suprapunerea structurală a statelor membre UE și NATO.....	65
Figura 4.1	Repere semnificative în istoria NATO.....	68
Figura 4.2	Harta celor două blocuri antagonice în timpul ”Războiului Rece”.....	69

Figura 4.3	Expansiunea NATO în perioada 1949-2009.....	78
Tabelul 4.1	Expansiunea NATO pe direcții principale.....	79
Figura 4.4	Extinderea NATO în perioada 1949-2009 (reprezentare grafică).....	80
Figura 4.5	Diagrama evolutivă a NATO în perioada 1949-2009.....	80
Figura 4.6	Aderarea Greciei, Turciei, RFG și Spaniei la NATO.....	82
Figura 4.7	Harta Turciei.....	82
Figura 4.8	Harta Greciei.....	83
Figura 4.9	Harta RFG.....	83
Figura 4.10	Harta Spaniei.....	84
Figura 4.11	Aderarea Cehiei, Ungariei, Poloniei, Bulgariei, Estoniei, Lituaniei, Letoniei, României, Slovaciei, Sloveniei, Albaniei și Croației la NATO..	86
Figura 4.12	Imperiul Roman în secolul II d.Hr.....	86
Figura 4.13	Poziția geografică a României în cadrul Zonei Extinse a Mării Negre.....	91
Figura 4.14	Organizația de Cooperare Economică la Marea Neagră (OCMN).....	93
Tabelul 4.2	Populația țărilor din Zona Extinsă a Mării Negre (ZEMN).....	94
Figura 4.15	România în ZEMN (proiectul Nabucco).....	97
Figura 5.1	Teoriile "Heartland, Rimland și World Island" privind controlul asupra Lumii.....	103
Figura 5.2	Parteneriatele Alianței Nord-Atlantice.....	114
Tabelul 5.1	Momente importante în evoluția Parteneriatului Euro-Atlantic.....	114
Tabelul 5.2	Summi-turile transformării și adaptării Alianței Nord-Atlantice.....	117
Figura 5.3	Harta scutului antirachetă.....	129
Figura 5.4	Funcționarea sistemului antibalistic.....	130
Figura 5.5	Dronă în cadrul programului AGS.....	130
Figura 5.6	Extinderea NATO spre Est.....	132
Figura 5.7	Extinderea NATO spre Nordul Africii.....	134
Figura 5.8	Regionalizarea zonei Euro-Atlantice.....	134

INTRODUCERE

Suntem în prezent, poate mai mult ca oricând, martorii unei dinamici extrem de vizibilă și accentuată, ce se manifestă în diversele domenii ale sistemului internațional. Această dinamică creează o serie de oportunități sau situații particulare, care, împreună cu repartiția neuniformă a resurselor și capacităților actorilor statali sau nonstatali, conduc la un *sistem internațional asimetric*. La rândul său, și mediul de securitate, ca parte integrantă a sistemului internațional, moștenește caracteristicile acestuia, inclusiv dimensiunea asimetrică (Pârlog A., 2007, p.17).

Sintagma „mediu de securitate” definește, după părerea multor analiști, „...totalitatea factorilor, condițiilor și relațiilor existente, la un moment dat, în domeniile fundamentale ale societății omenesti și comunității internaționale, pe o anumită arie geografică de referință”.

În lucrarea de față dorim să facem o analiză istorico-geografică, geopolitică și geostrategică, a contextului de apariție a Organizației Tratatului Atlanticului de Nord (NATO), ca reper de referință în cadrul organizațiilor internaționale, din perspectiva evolutivă a mediului de securitate, a doctrinei și conceptelor strategice de securitate, abordate de Alianță pe parcursul celor mai bine de șase decenii de existență tumultuoasă. Totodată, am dorit să reliefam, eforturile constructive depuse de NATO, pentru relaționarea cu principalii actori statali și organizaționali ai celor mai semnificative perioade ale evoluției sale.

Perioada Războiului Rece, caracterizată de *apărare, descurajare și dialog/destindere* mai ales în ultimele două decenii. În timpul Războiului Rece, Europa a fost divizată în două blocuri: unul occidental-capitalist -*Europa de Vest* și unul socialist-comunist, dominat de URSS - *Europa de Est*. În tot acest timp, NATO a reușit să prevină războiul în Europa, combinând apărarea prin mijloace militare cu dialogul.

Sfârșitul Secolului XX -perioadă marcată de evenimente geopolitice deosebit de importante pentru Europa. “Blocul socialist a cunoscut, în a doua jumătate a anului 1989, o implozie pe care nimeni nu o prevedea ca fiind atât de puternică și într-un interval atât de scurt. Aceasta a însemnat o ruptură de economia planificată a fostelor țări socialiste. Fenomenul a fost posibil datorită prăbușirii Uniunii Sovietice, ultimul mare imperiu din istoria omenirii și înlocuirea lui cu 16 republici independente. În acest context, în Europa au loc profunde modificări geopolitice: zidul Berlinului cade și cele două Germanii se unesc într-un stat puternic; Cehoslovacia se divide în Cehia și Slovacia (5 ianuarie 1993); din Iugoslavia se desprind pe rând Slovenia și Croația (1991), Bosnia-Herțegovina și Macedonia (1992)” (Josan N., 2002, p.23).

Începutul Mileniului III, marcat profund de evenimentele din 11 septembrie 2001, evenimente ce au modificat optica țărilor occidentale și a SUA asupra securității internaționale. La început de mileniu sa realizat ceea ce mulți strategii militari și geopoliticieni prefigurau, o Europă Unită, o Alianță Nord-Atlantică puternică.

Înnoirea Organizației Tratatului Atlanticului de Nord (NATO) a început imediat după căderea regimului comunist european și dezintegrarea Uniunii Sovietice. Nevoia de schimbare s-a manifestat, pentru prima dată, în forurile politico-militare ale Alianței cu ocazia summitului de la Londra, din 1990, când Consiliul Nord-Atlantic (NAC) a solicitat Comitetului Militar (MC) propuneri privind modul de restructurare a NATO.

Decizia fostelor state din sfera Tratatului de la Varșovia de a se orienta către structurile de securitate nord-atlantice a creat Alianței oportunitatea de extindere în nordul, centrul și sud-estul Europei – zone de maxim interes geopolitic și geostrategic pentru Alianță.

Noul mediu strategic de securitate, specific începutului de secol și caracterizat prin creșterea riscurilor multidimensionale și transnaționale, a devenit o realitate, iar NATO a trebuit să-și adapteze conceptul strategic și instrumentele disponibile pentru a răspunde acestor

amenințări. Această nouă realitate a dus la o analiză profundă în structurile de comandă ale NATO și a determinat o decizie, naturală în dinamica evenimentelor, de transformare a Alianței.

În mediul de securitate *post-Război Rece*, NATO a luat în considerare posibilitatea de a efectua operații militare și în afara teritoriului statelor membre – “*out of area*”, iar în 1992, reprezentanții Alianței au declarat că organizația va fi pregătită să sprijine, de la caz la caz, activitățile de menținere a păcii desfășurate sub auspiciile Conferinței pentru Securitate și Cooperare în Europa și ale Organizației Națiunilor Unite.

Pe parcursul ultimului deceniu al secolului XX, NATO a schimbat radical *conceptul strategic* și modul de implicare în gestionarea mediului de securitate internațional. În timp ce, în 1991, NATO avea nevoie de forțele necesare pentru a furniza descurajare, în 1999, Alianța a recunoscut nevoia de noi capacități pentru a executa întreaga gamă de misiuni a NATO. Cu alte cuvinte, membrii Alianței au decis să fie pregătiți pentru a contribui la prevenirea conflictelor și a desfășura operații de răspuns la criză, non-art. 5. A existat o intensă dezbateră pe această temă, dar, în cele din urmă, în 2002, miniștrii de externe ai Alianței au convenit că “*NATO trebuie să fie în măsură să pregătească forțe care să se poată deplasa rapid oriunde este nevoie de ele, să desfășoare operații la distanță pentru a atinge obiectivele stabilite*”¹.

Ipoieza menționată a avut un impact puternic asupra conținutului diferitelor inițiative de transformare militară a NATO. În acest sens, membrii Alianței au decis să dezvolte forțe rapid dislocabile, expediționare.

Procesul de transformare a NATO s-a reflectat în Inițiativele Capacităților de Apărare din 1999, în Angajamentul privind dezvoltarea capacităților de apărare convenit la summitul de la Praga din 2002 și, în continuare, în angajamentele asumate la Istanbul, în 2004, Riga – 2006 și la București, în 2008, precum și în documentul cuprinzând orientările politice generale, publicat în anul 2006. Dar, toate aceste aspecte sunt amplu dezbătute în cuprinsul celor cinci capitole ale prezentei lucrări.

Așadar, din multitudinea posibilităților de care dispune Alianța la începutul acestui mileniu, deducem că are capacitatea reală de a-și aduce, în viitor, contribuția la edificarea păcii și securității internaționale și la restabilirea acestora, în caz de nevoie, oriunde în lume. Dovedind în continuare realism și pragmatism politic, mobilitate și flexibilitate, NATO va avea, în viața internațională, un rol de factor de echilibru și cooperare, de stabilitate, un aport substanțial la securitatea globală.

Existența și consultarea unor surse de informații și expertiză de tipul articolelor de presă și a comunicărilor științifice prilejuite de diferite evenimente internaționale, precum aniversarea celor 6 decenii de existență a Alianței Nord-Atlantice, coroborate cu fondul bibliografic destul de generos, scris și electronic, ne-au oferit oportunitatea completării bazei documentare și confruntării de idei în problematica NATO.

* * *

Obiectivele studiului nostru urmăresc analiza și interpretarea istorico-geografică a politicilor de extindere a NATO pe parcursul existenței, stabilirea reperelor geopolitice și geostrategice de analiză a evoluției NATO, în sensul identificării, în mod firesc, a unor date, indicii, perspective privind eventuale intenții de extindere, sau de ce nu, o repolarizare a principalilor furnizori de securitate la nivel mondial. Demersul nostru științific continuă cu o abordare deosebit de importantă a indicatorilor doctrinari și a parametrilor specifici evoluției NATO din perspectiva conceptelor strategice de securitate. Nu lipsit de importanță este și demersul nostru privind evaluarea mediului de securitate, a tendințelor sale de evoluție, din perspectiva elaborării unei strategii comune Euro-Atlantice.

Având în vedere faptul că finalitatea urmărită de demersul nostru științific este aceea de a determina tendințele și perspectivele evolutive în doctrina și practica NATO, etapa actuală a

¹ Comunicatul final al Reuniunii la nivel de miniștri a NAC, de la Reykjavik, din 14 mai 2002.

studiului abordează evoluția doctrinară și conceptuală a NATO de la origini și până în prezent, în ideea identificării unor condiții, idei, planuri -politice, militare, economice, sociale- care au determinat de-a lungul timpului implementarea unor noi concepte strategice precum și admiterea de noi membrii în cadrul Alianței.

Am recurs, în acest sens, la o metodologie de lucru care să permită cunoașterea realității geopolitice, doctrinare, conceptuale și de securitate atât de la singular la general, pe cale inductivă, cât și de la general la particular, pe calea deducțiilor logice. Această metodă ne-a oferit, pe de o parte, posibilitatea de a clasifica, ordona și abstractiza bogatul material factual în vederea generalizării, iar pe de altă parte, de a putea trage concluzii, pe baza generalizării, asupra semnificației unor evenimente și realități punctuale. Importanța metodei inductiv-deductiv pentru evidențierea caracteristicilor mediului de securitate specific evoluției NATO și relațiilor Alianței cu alte organizații internaționale specifice perioadei, este evidentă, atât timp cât, aceasta ne poate fundamenta perspective concludente și determinante pentru evoluția acestei organizații internaționale de securitate pe termen scurt și mediu.

O altă metodă compusă dialectic – cea a analizei și sintezei, a permis aprofundarea doctrinară și conceptuală, abordând punctual fiecare dintre aspectele ce vizează mediul de securitate: securitatea națională, regională și internațională. La rândul lor, aceste aspecte specifice mediului de securitate sunt compuse dintr-o multitudine de indicatori obiectivi și subiectivi, a căror abordare determină nuanțe de înțelegere a fenomenologiei securității prin prisma determinismelor de natură geografică, socială, culturală, religioasă, economică, dar și a evoluției temporare a acestora. Deosebit de importante și utile au fost, pe parcursul demersului nostru științific, metodele de lucru clasice, precum cea istorică și cartografică, dar și ceva mai modernele tehnici de lucru specifice Sistemului Informatic Geografic (GIS)¹.

Securitatea internațională este, în sens larg, un produs geopolitic. Realitățile subordonate spectrului de manifestare a acesteia sunt direct dependente de sistemele de securitate care, pe diferite paliere de influență și determinare, precum și în virtutea relațiilor intra și intersistemice tip „rețea”, le determină. Producerea unui model al acestor interdependențe și determinisme se dovedește deosebit de util în crearea unei reprezentări mentale, analogică realității, a unui cadru complex care, prin reproducerea sistematizată a principiilor organizării și funcționării acestora, servește la ușurarea efortului de înțelegere a fenomenului securității globale, în general, dar și a mediului de securitate actual, în mod cu totul special.

1. ASPECTE GENERALE PRIVIND ALIANȚELE

La începutul secolului al XXI-lea ne aflăm în fața unor extraordinare provocări și a unor interconectări fără precedent. Suntem cu toții vulnerabili în fața noilor amenințări la adresa securității și a vechilor amenințări care au evoluat în modalități complexe și impredictibile. Însă evenimentele, entitățile și procesele implicate nu pot fi corect și concret analizate, înțelese și interpretate, fără o aprofundare temeinică a termenilor și conceptelor cu care se operează.

1.1 DELIMITĂRI CONCEPTUALE

Definirea, într-o manieră edificatoare, a noțiunilor (geografie politică, geopolitică, geostrategie, actor, putere, interese etc)² ne permite să distingem, în același timp, conținutul

¹ GIS -Geographic Information System (Sistem Informatic Geografic), sistem utilizat pentru a crea, stoca, analiza și prelucra informații distribuite spațial printr-un proces computerizat. Tehnologia GIS poate fi utilizată în diverse domenii științifice cum ar fi: managementul resurselor, studii de impact asupra mediului, cartografie, planificarea rutelor. Specific este modul de organizare a informației gestionate.

² Pentru mai multe detalii a se vedea anexa nr. 1, partea a 2-a.

acestora, care include problematica la nivel gnoseologic, cât și adresabilitatea, delimitările conceptuale și interferența acestora.

Literatura de specialitate a prezentat în mod clar, incontestabil și obiectiv conținutul și adresabilitatea acestor noțiuni însă delimitarea strict conceptuală și modul de interferență a unora dintre ele au rămas în plan secundar.

Geografia politică reprezintă ramura geografiei umane care se ocupă cu studierea efectelor teritoriale ale acțiunilor politice; implică analiza spațială complexă a fenomenului politic. Geografia politică se aplică studiilor care descriu forțele ce acționează în câmpul politic și precizează felul în care acestea contribuie la modelarea lumii. Rolul celor care iau decizia nu este minimalizat, dar atenția se îndreaptă spre constrângerile care îi afectează și care rezultă din competiția sau antagonismele care se dezvoltă între ei (Neguț S., 2011, p.513).

Geografia politică este geografia modificată de interesul față de efectul fenomenelor politice asupra suprafeței pământului.

Geopolitica ca parte a relațiilor internaționale este disciplina care studiază rivalitățile de putere și disputele de interese dintre actori, pe un spațiu fizico-geografic, la un moment dat.

Ea acoperă cel puțin trei câmpuri de analiză și cercetare (acțiunea geopolitică/ realitatea geopolitică; teoria, analiza și scenariul geopolitic; doctrina și cartografia de propagandă geopolitică) și este, totodată un instrument eficace în descifrarea intereselor pe care le au actorii, în anumite spații geografice ca și capacitatea lor de a-și impune sau menține aceste interese la un moment dat.

Geopolitica reprezintă un obiect de studiu al geografiei politice, dar și un instrument folosit în politica externă a unui stat. Este de fapt “știința geografică ce studiază harta politică a lumii și impactul acțiunilor politice (atât a politicii interne, cât și a celei internaționale) asupra ei”¹.

Realitatea geopolitică este parte a Realității Internaționale (RI) și apare ca urmare a interacțiunilor dintre actorii mediului internațional într-o zonă geografică sau alta, în timp ce *situația geopolitică* reprezintă o rivalitate de putere de mai mare sau mai mică anvergură între actorii care își afirmă sau dispută interesele într-un spațiu geografic dat.

Teoria, analiza și scenariul geopolitic sunt produse ale efortului de observare, cercetare și interpretare de către oamenii politici și analiști, a ceea ce se petrece în mediul internațional la un moment dat. Altfel spus, rivalitățile de putere și disputele de interese pe care le au actorii într-un spațiu geografic sau într-un „spațiu web” al reprezentărilor sociale.

Geopolitica operează cu o diversitate de actori de la stat la grupuri de state, coaliții de state, organizații internaționale; actori naționali, multinaționali, transnaționali și subnaționali. Schimbările produse în mediul internațional la nivel „diplomație”, „transformările revoluționare” din cadrul sistemelor militare și de securitate, „mutațiile” produse în însăși natura conflictelor și a războaielor obligă la o „reconsiderare” a obiectului de studiu al geopoliticii.

Geostrategia se referă la următoarele aspecte sub care se poate analiza soluționarea conflictelor prin localizarea resurselor aflate la dispoziția actorilor, mobilizarea lor efectivă în anumite teritorii, jocurile de disimulare și surpriza permise de teritoriu și distanță.

Momentul de glorie al geostrategiei a survenit în timpul Războiului Rece², sub forma geostrategiei nucleare. Reflecția se concentrează asupra condițiilor primului atac, într-un război scurt, în care adversarii nu vor putea rezista efectelor primei lovituri.

Soarta războiului depinde de locurile unde sunt stocate capacitățile nucleare și pozițiile obiectivelor de lovit, adică de durata zborului încărcăturii nucleare. Avantajul este al țării care are baze nucleare mai apropiate de inamic (URSS a instalat rachete în Cuba și SUA în Turcia), fapt nuanțat ulterior de apariția submarinelor nucleare. Descurajarea nucleară devine esența

¹ Oleg Serebrian, (n. 13 iulie 1969) politolog, eseist, diplomat și politician moldovean.

² Vezi: Anexa nr. 3 “Cronologia Războiului Rece”.

cercetărilor geostrategice, de unde și o periculoasă cursă a înarmării, în care s-au angajat SUA, URSS, Franța, China, mai târziu Israel, Africa de Sud, India, Pakistan.

O altă formulă geostrategică specifică Războiului Rece a fost geostrategia războaielor revoluționare, instrument al Uniunii Sovietice și Chinei, care au încercat prin aceasta îngrădirea imperialismului american sprijinind revoluții comuniste în țările lumii a treia, apoi contribuind la consolidarea regimurilor comuniste instalate acolo.

Așadar, geopolitica studiază totalitatea preocupărilor actorilor pe scena internațională (politicieni, diplomați, militari, organizații neguvernamentale, opinia publică), sub aspectul spațiului, condițiilor naturale, istoriei, religiei, diversității etnice. Geostrategia, în schimb, se concentrează asupra raporturilor de forță și logicii armelor.

Dacă geopolitica își construiește doctrine, geostrategia creează teorii.

În geopolitică, *interesele*, pot fi considerate ca atare numai dacă actorul, ca element al sistemului relațiilor internaționale, are capacitatea de a obține materializarea lor. Dacă acest lucru nu este posibil, atunci nu avem de-a face cu interese, ci doar cu aspirații care pot fi proclamate și clamate.

În interiorul fenomenului geopolitic, interesul este cel care determină și orientează un actor pentru a acționa într-un anumit spațiu și nu în altul. Din perspectiva actorilor și a scopurilor urmărite, interesele pot fi naționale, economice, politice, teritoriale, ideologice, strategice și de altă natură.

Ele diferă după prioritățile pe care și le stabilesc la un moment dat, dar și în acest caz pot fi categorisite în vitale sau secundare. Interesele vitale sunt legate de securitatea, independența și suveranitatea statului (în opinia adepților teoriei realismului în relațiile internaționale ele nu pot fi negociate iar încălcarea lor duce la război). Interesele secundare sunt mai greu definibile, dar pot fi negociate și intens folosite în relațiile internaționale drept „armă a compromisului” (Donald Neuchterlein, nov. 2000).

1.2 DIMENSIUNEA SPAȚIO-TEMPORALĂ A ALIANȚELOR

În sens larg, alianța este definită ca o înțelegere între două sau mai multe grupuri în vederea realizării unor obiective comune. În sens strict, alianța este o înțelegere politică între două sau mai multe state pe bază de tratat prin care statele respective se obligă să acționeze în comun sau să se ajute în anumite împrejurări¹.

La nivel principal, alianțele permit statelor să abordeze împreună problemele comune, în cadrul unui proces decizional colectiv, chiar dacă unele dintre ele, de fapt, divid în loc să unifice². Cooperarea internațională multilaterală constituie fundamentul unui sistem mondial stabil.

Așadar, putem afirma, că *alianțele* reprezintă de fapt cele mai importante structuri de coordonare și cooperare în domeniul de maximă importanță precum cel politic, militar, social și chiar economic. Conceptual, alianțele reprezintă un ansamblu structurat de participanți, constituit pe baza unui acord, având o funcționare continuă în vederea atingerii unor obiective comune, prin coordonarea resurselor și acțiunilor.

1.2.1 Caracteristicile alianțelor

Statele care aderă la o alianță manifestă aceleași interese, care pot fi de ordin geografic, politic, militar, economic etc.

Astfel, formarea unor alianțe la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea a fost stimulată de unele interese geografico-economice precum:

– lupta pentru menținerea sau cucerirea unor puncte strategice, precum *Strâmtoarea Gibraltar* sau *Canalul Suez*;

¹ Cf. Dicționarul Explicativ al Limbii Române, Editura Academiei Române, București, 1988.

² A se vedea cazul Germaniei, divizată timp de 35 de ani, din 1955 până la căderea zidului Berlinului din 1990, între NATO (RFG) și Tratatul de la Varșovia (RDG).

– lupta pentru colonii, care s-a soldat cu împărțirea rapidă a Africii. Franța deținea Africa de Nord (Algeria, Tunisia, Maroc), Anglia era prezentă în Africa Occidentală și Africa Orientală, Portugaliei îi aparțineau Angola și Mozambicul, Belgia era activă în Congo, Italia în Sumatra, iar Germania, venită mai târziu a reușit să se impună în Togo, Camerun, S-V Africii și în parte în Africa Orientală;

– expansiunea în Orient - Anglia era prezentă în Hong-Kong și Birmania, Portugalia în Macao¹, Germania în Jiaozhou²; Franța deținea controlul în Cambodgia, Conchinchina, Indochina, ș.a.;

– Rusia urmărea să aibă acces spre Marea Mediterană prin strâmtorile *Bosfor* și *Dardanele*, dar vroia și să blocheze „invazia” vesticilor în Orient;

– Austro-Ungaria ocupa nordul Italiei de la Milano până la Trieste și administra în Balcani, Bosnia și Herțegovina.

În contextul acestor realități geopolitice ia ființă Tripla Alianță, formată din Germania, Austro-Ungaria și Italia. În acest nou cadru geopolitic, Germania se asigura de sprijinul aliaților în cazul unui eventual atac din partea Franței, Italia spera să-și rezolve problemele din nordul Africii, iar Austro-Ungaria câștiga lupta de rezistență împotriva expansionismului rusesc. Rămâne însă nerezolvată chestiunea Balcanilor între Austro-Ungaria și Italia, cu repercusiuni în viitorul alianței.

Formarea unei alianțe atrage alcătuirea unei alte alianțe, opusă ideologic. Astfel, ca răspuns la formarea Triplei Alianțe s-a format, în trei etape, la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, Tripla Înțelegere sau Antanta, alcătuită din Franța, Marea Britanie și Imperiul Rus. Răspunsul la formarea alianței compusă din „Puterile Axei” (Germania, Italia, Japonia) a fost –în prima jumătate a secolului al XX-lea- apariția „Puterilor Aliate” (Marea Britanie, Franța URSS, SUA, China).

După cel de al Doilea Război Mondial, prin înfrângerea Puterilor Axei, această alianță se destramă, datorită concepțiilor politice opuse ale membrilor săi: URSS - comunistă, Franța, Marea Britanie, SUA – cu evidente orientări democratice. Din aliați, statele respective devin rivale. Mai grav însă a fost împărțirea Europei în zone de influență ale câștigătorilor războiului. Astfel, Europa se „rupe” în două blocuri politice, militare, economice foarte distincte: Europa de Vest și Europa de Est. Rezultatul a fost crearea unor noi alianțe: militare (NATO³ și Tratatul de la Varșovia⁴) și economice (Piața Comună⁵ și CAER⁶).

¹ Regiunea administrativă specială Macao (Àomén) a Republicii Populare Chineze, în formă scurtă Macau sau Macao, este un mic teritoriu pe coasta de est a Chinei. Se află la 70 km sud-vest de Hong Kong și la 145 km de Guangzhou. Este una dintre cele mai vechi colonii europene din China, datând încă din secolul al XVI-lea. Guvernul portughez a transferat Republicii Populare Chineze suveranitatea asupra acestei regiuni în 1999, și este momentan condusă ca o Regiune Administrativă Specială a Republicii Populare Chineze.

² Fostă colonie germană în perioada 1898-1914, situată pe coasta de sud a Peninsulei Shandong din estul Chinei.

³ NATO este o organizație internațională de securitate, înființată în 1949, ai cărei membrii sunt protejați prin mijloace politico-militare, în baza prevederilor Cartei ONU și a legăturilor transatlantice formate în timp.

⁴ Tratatul de la Varșovia sau Pactul de la Varșovia, numit în mod oficial *Tratatul de prietenie, cooperare și asistență mutuală* a fost o alianță militară a țărilor din Europa Răsăriteană, care voiau să se apere împotriva amenințării pe care o percepeau din partea NATO.

⁵ Piața Comună = Uniunea Vamală și libera circulație a capitalurilor și persoanelor, promovarea unor politici de interes comun, transferarea unor decizii de la nivel național la cel comunitar etc. Preocuparea pentru realizarea pieței comune europene a existat chiar de la semnarea Tratatului de la Roma. Articolul 3 al Tratatului făcea referire la eliminarea obstacolelor din calea liberei circulații a persoanelor, serviciilor și capitalurilor, iar articolul 8 stabilea realizarea treptată a pieței comune, pe parcursul unei perioade de 12 ani. Acest obiectiv nu a fost însă atins la termenul stabilit, așa cum se întâmplase cu uniunea vamală. Progresele în această direcție au fost reduse, în special din cauza dificultății eliminării unui număr mare de bariere netarifare din calea liberului schimb.

⁶ CAER (Consiliul de Ajutor Economic Reciproc) a fost creat la inițiativa URSS în 1949 ca organizație economică a statelor comuniste europene pentru a constitui un echivalent al Comunității Economice Europene. CAER-ul a fost răspunsul la Planul Marshall. El avea misiunea de a stimula comerțul dintre țările din blocul estic. În realitate, URSS nu a putut oferi țărilor comuniste un ajutor comparabil cu cel acordat de SUA țărilor occidentale. Membre ale CAER

Modificările politice de la sfârșitul deceniului al noulea al secolului trecut, au avut ca efect dispariția alianțelor din estul Europei, respectiv Tratatul de la Varșovia și CAER. La aceasta s-a adăugat și disoluția URSS. Ambele procese au produs dezechilibre evidente – mai cu seamă că majoritatea statelor socialiste au devenit ulterior membre NATO.

Pentru a echilibra noua stare de fapt, la inițiativa Rusiei, care își vedea din ce în ce mai slăbită influența politico-militară, a luat ființă, în anul 2002, Organizația Tratatului de Securitate Colectivă (OTSC) la care au aderat, pe lângă inițiator, Armenia, Belarus, Kazahstan, Kîrgîzstan, Tadjikistan și Uzbekistan. Organizația este asemănătoare Alianței Nord-Atlantice, la nivel principial, și a fost înființată în baza Tratatului de Securitate Colectivă, acord semnat la 15 mai 1992 în Tașkent, capitala Uzbekistanului, de nouă țări membre ale CSI (Azerbaidjan și Georgia s-au retras în 1999).

În același spațiu geopolitic se află, în stare embrionară, formarea unei alianțe politico-economico-financiară, asemănătoare oarecum Uniunii Europene (UE). Niciodată în istorie, două alianțe nu au fost poziționate geospațial atât de clar.

Toate alianțele se declară inițial „defensive”, dar treptat, una dintre ele devine ofensivă. Așa s-a întâmplat și cu Tripla Alianță, formată din inițiativa lui Bismark, care a avut ca scop declarat unul defensiv, de prevenire și apărare în cazul unui eventual atac din partea Franței sau Rusiei.

Și astăzi, atât NATO cât și OTSC (figura 1.1) manifestă, la nivel declarativ, caracter pur defensiv. Rusia consideră că OTSC este „principalul instrument menit să contracareze provocările regionale și amenințările cu caracter politico-militar și strategico-militar”.

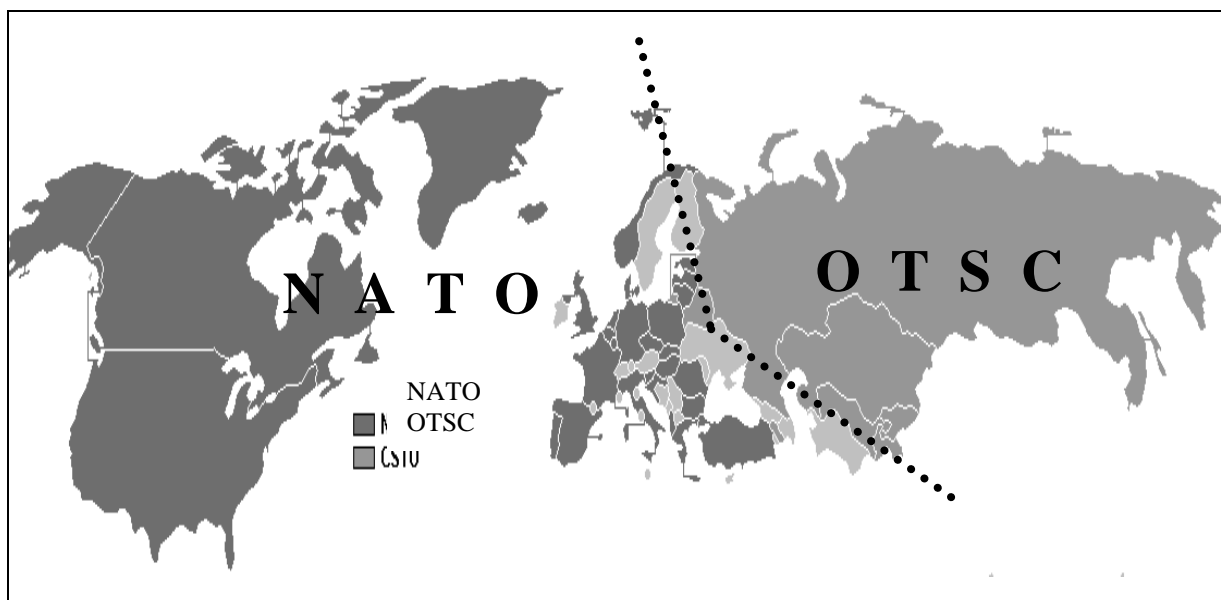

Figura 1.1 NATO și OTSC, la 01 ianuarie 2012.
(prelucrare după: http://en.wikipedia.org/wiki/File:NATO_CSTO.PNG).

O alianță durează atâta timp cât interesele unuia sau mai multor membri nu sunt lezate, sau până când interesele comune ale acestora nu dau semne de divergență. Un exemplu elocvent pentru prima situație îl constituie alianța „Acordul celor Trei Împărați”, formată la 6 iunie 1873

erau: URSS, RDG, Bulgaria, Polonia, Cehoslovacia, Ungaria și România. Alte țări comuniste neeuropene (Mongolia, Cuba, Vietnam) au luat și ele parte în ultimii ani la unele sesiuni ale Consiliului. La activitatea CAER nu au luat parte Republica Populară Chineză, Coreea de Nord și Albania. Secretariatul și multe din Comisiile CAER aveau sediul la Moscova. CAER nu a reușit să îndeplinească rolul pentru care fusese creat, în principal datorită sistemului planificat centralizat al economiei statelor membre.

între Germania și Rusia, la care a aderat în 1874 și Italia, care însă după 10 ani este dizolvată datorită amenințării Rusiei de către Austro-Ungaria și a îngrijorării Angliei de înaintarea Rusiei spre Indii.

În cazul confruntărilor militare dintre două alianțe, acestea se dizolvă după încetarea conflictului, ca urmare a efectelor acestuia. Exemplu edificator este dezmembrarea „Puterilor Aliate” la sfârșitul celui de al Doilea Război Mondial, datorită viziunilor politico-ideologice ale statelor componente.

1.2.2 Evoluția alianțelor și justificarea caracterului ofensiv al acestora

După cum foarte bine se știe orice alianță (entitate organizațională) comportă trei nivele existențiale: formarea, evoluția (extinderea) și dispariția. Dacă asupra primelor două etape se pot emite diferite puncte de vedere destul de realiste, cel puțin din perspectiva evoluției etapizate (din aproape, în aproape), cele mai diversificate și nebănuite pot fi modalitățile de ieșire din scenă a alianței (destrămare, reorganizare, desființare etc).

Poziția geografică și geopolitică a țărilor invitate să adere la diverse alianțe este foarte importantă, dar, nici situația economico-socială a acestora nu rămâne un indicator de ne luat în seamă. Fie că discutăm de alianțe furnizoare de securitate, fie de pață economico-financiară comună, nici o extindere nu s-a făcut la întâmplare, fără ca organizația să cântărească cantitativ și calitativ avantajele/dezavantajele geopolitice și geostrategice, militare, sociale, economice, mai nou ecologice, pe care aceasta le implică. De altfel evoluția/extinderea unei alianțe presupune un proces analitic mult mai laborios și complicat, din punct de vedere politic și juridic, decât extindere propriu-zisă.

Așadar, putem rezuma că *evoluția alianțelor* este una liniară atâta timp cât interesele membrilor săi sunt convergente. În momentul în care apare o situație critică („prag”), alianța fie se dizolvă, fie va fi nevoită să aleagă o nouă traectorie de dezvoltare.

Este și cazul „Puterilor Aliate” care după înfrângerea „Puterilor Axei” s-au dezmembrat, luând naștere alte două noi alianțe politico-militare: NATO și Tratatul de la Varșovia.

Justificarea caracterului ofensiv al unor alianțe s-a bazat pe unele considerente complexe, alimentate și de unele ideologii.

Argumentele, deși complexe, se pot disocia într-o serie de componente care pot fi de ordin geografic, istoric, politic, ideologic.

Argumentele de ordin geografic rezultă din tendința vădită a unor state de a ocupa noi teritorii, justificată prin lipsa de materii prime (Japonia în războiul împotriva Chinei), prin necesitatea unui spațiu geografic mai mare (Germania-teoria spațiului vital), prin recuperarea unor teritorii deținute cândva (Italia, Austria).

În plan ideologic, caracterul ofensiv al membrilor unei alianțe – și al acesteia în ansamblul său – are la bază doctrina expansionistă, care constă în extinderea bazei teritoriale sau a influenței economice realizată, de obicei, prin mijloace militare.

Astfel au apărut două ideologii, la fel de periculoase, care au stat la baza justificării acțiunilor ofensive ale unor state și/sau alianțe.

Una dintre acestea este teoria *spațiului vital*¹ sau *pangermanismul*² (în germană: Lebensraum) de care Germania avea nevoie pentru crearea unei Mitteleurope³. Conform acestei ideologii Germania avea dreptul să încorporeze unele teritorii pe care le considera de drept ca

¹ „Spațiul vital” (în germană: *Lebensraum*) este unul din conceptele fundamentale ale geopoliticii clasice germane. A fost lansat de Friedrich Ratzel, preluat de Rudolf Kjellen și dezvoltat de geopoliticienii germani din perioada interbelică, printre care și de Karl Haushofer. Teza principală a teoriei *Lebensraum*-ului e că popoarele, pentru a se dezvolta, au nevoie de un spațiu vital și că întreaga istorie a omenirii este o luptă a statelor și națiunilor pentru a cuceri sau menține spațiul de care au nevoie (sursa: <http://ro.wikipedia.org/wiki/>).

² Doctrină politică preconizând unirea tuturor populațiilor de origine germană într-un singur stat (DEX-'98).

³ Mitteleuropa este echivalentul Europei Centrale în limba germană, cu referire clară la înțelesul geografic, politic și cultural.

fiind ale sale. Acest mod de a privi lucrurile a fost susținut și chiar amplificat de teoria „inegalității speciilor” derivată din „Originea Speciilor” a lui Ch. Darwin, nemții considerându-se prin originea lor ariană, superiori celorlalte naționalități.

A doua ideologie, la fel de periculoasă, a fost *panslavismul*¹, care considera că națiunea rusă are misiunea de a proteja slavii de pretutindeni. Justificarea unei agresiuni a încercat a fi susținută prin „dorințe istorice”, cum a fost cazul lui Mussolini care argumenta ocuparea Albaniei și Greciei prin dorința de a reface Imperiul Roman Mediteranean.

Rusia s-a folosit de argumente de ordin politico-militar atunci când a „cerut” extinderea zonei sale de influență în toată Europa de Est (aportul adus la înfrângerea Germaniei hitleriste, daune de război). Așa a reușit să formeze – prin forță – o nouă alianță, Tratatul de la Varșovia.

În sinteză, orice alianță/organizație se formează, evoluează (se impune, se extinde, se manifestă, etc) și în cele din urmă, dispare de pe scena vieții internaționale.

În acest sens, nici Alianța Nord-Atlantică, ca organizație internațională de securitate, nu face excepție de la regulă. Astfel că, pentru a-i previziona oarecum evoluția ulterioară, este extrem de important să-i cunoaștem foarte bine trecutul, modul și contextul istorico-geografic, geopolitic și geostrategic de apariție, evoluția pe tot parcursul existenței sale, transformările și adaptările periodice, în strânsă legătură cu situația globală a mediului de securitate.

2. CONTEXTUL ISTORICO-GEOGRAFIC DE APARIȚIE A ALIANȚEI NORD-ATLANTICE

Organizația Tratatului Atlanticului de Nord (abreviat NATO în engleză și OTAN în franceză) este o organizație internațională de securitate, ai cărei membrii sunt protejați prin mijloace politico-militare, având la bază prevederile Cartei ONU și legăturile transatlantice formate în timp, fapt ce reprezintă esența păcii și stabilității în zona sa de responsabilitate.

Contextul istorico-geografic de apariție a NATO (figura 2.1), una dintre cele mai de succes organizații internaționale de securitate, necesită o analiză mai elaborată, în primul rând din perspectiva marilor evenimente ale momentului.

În această idee, mijlocul secolului XX a fost dominat de cel mai mare și mai ucigător război neîntrerupt din istoria omenirii, *cel de-al Doilea Război Mondial*² un conflict armat generalizat, care a mistuit cea mai mare parte a globului. A fost pentru prima oară când un număr de descoperiri tehnice noi, inclusiv bomba atomică, au fost folosite la scară largă împotriva militarilor și civililor, deopotrivă. S-a estimat că acest război a costat mai mulți bani și resurse decât toate celelalte războaie la un loc³. Urmările războiului, inclusiv noile tehnologii și schimbările aranjamentelor geopolitice, culturale și economice, au fost fără precedent. În acest context, Europa postbelică a fost împărțită între sferele de influență occidentală și sovietică (figura 2.2).

¹ Panslavismul a fost o mișcare politică apărută la mijlocul secolului al XIX-lea care avea ca scop unirea tuturor popoarelor slave. Atenția principală era îndreptată către Balcani, unde slavii sudici erau guvernați de două mari imperii: Austro-Ungaria și Imperiul Otoman. Panslavismul a fost folosit ca unealtă politică atât de Imperiul Rus cât și de Uniunea Sovietică.

² Cel de-al Doilea Război Mondial a provocat moartea directă sau indirectă a peste 70 de milioane de oameni, aproximativ 3% din populația mondială de la acea vreme. În plus, multe alte persoane au fost rănite grav, au căpătat infirmități pe viață datorită armelor de foc, bombardamentelor clasice sau nucleare, sau datorită experiențelor militare și medicale inumane la care au fost supuse.

³ 1.000 de miliarde de dolari la valoarea din 1945, fără a se pune la socoteală sumele cheltuite pentru reconstrucția de după război.

Figura 2.1 Cel de-al Doilea Război Mondial în Europa: Aliații (verde), Axa (roz) și teritoriile cucerite de Axă (galben). (sursa: <http://ro.wikipedia.org/wiki/>).

Figura 2.2 Împărțirea Europei între cele două blocuri politico-militare specifice perioadei Războiului Rece: NATO (nuanțe de mov), Tratatul de la Varșovia (nuanțe de roz). (prelucrare după: <http://ro.wikipedia.org/wiki/>).

Dacă Occidentul a trecut la reconstrucție prin intermediul Planului Marshall¹, statele Europei Răsăritene au devenit state satelit ale Uniunii Sovietice, adoptând metodele economiei planificate și ale politicii unui singur partid totalitar. Această împărțire a fost neoficială. De fapt, nu au existat înțelegeri oficiale pentru împărțirea sferelor de influență, relațiile dintre țările victorioase în război au devenit din ce în ce mai încordate, liniile militare de demarcație au devenit în cele din urmă granițe de facto ale țărilor.

Țările Europei Occidentale au devenit, în mare parte, membre ale NATO, în timp ce o mare parte din statele Europei Răsăritene s-au aliat în Tratatul de la Varșovia², aceste două alianțe politico-militare fiind cele care au alimentat Războiul Rece timp de peste patru decenii. În Asia, ocupația militară a Japoniei a deschis calea democratizării țării. Războiul civil din China a continuat în timpul și după încheierea celui de-al Doilea Război Mondial, ducând, în cele din urmă, la proclamarea Republicii Populare Chineze și la secesiunea Taiwanului. Războiul a fost scânteia care a aprins un val de lupte pentru câștigarea independenței coloniilor puterilor europene, metropolele fiind vlăguite de ultima conflagrație mondială. De asemenea, s-a petrecut o schimbare notabilă a centrului de greutate al puterii mondiale de la țările Europei Occidentale către noile superputeri, Statele Unite ale Americii și Uniunea Sovietică.

2.1 ORGANIZAȚIILE INTERNAȚIONALE DE SECURITATE

Organizațiile internaționale, ca elemente componente ale sistemului mondial, reprezintă o apariție relativ recentă. Astfel că, s-au cristalizat în timpul secolului XIX, au devenit importante în prima parte a secolului XX, pentru ca după cel de-al Doilea Război Mondial, numărul acestora să crească semnificativ, în special la nivel regional și subregional. La nivel principal, organizațiile internaționale permit statelor să abordeze împreună problemele comune, în cadrul unui proces decizional colectiv, chiar dacă unele dintre ele, de fapt, divid în loc să unifice³.

Cooperarea internațională multilaterală constituie fundamentul unui sistem mondial stabil. Studiul organizațiilor internaționale, ca unități de analiză, ne furnizează o altfel de perspectivă asupra mediului de securitate, lărgind sfera de cercetare și conferind noi dimensiuni unor fenomene, precum globalizarea, repolarizarea sau terorismul.

Așadar, *organizațiile internaționale* reprezintă de fapt cele mai importante structuri de coordonare și cooperare în domenii de maximă importanță precum cel politico-militar, social, economic sau cultural.

Conceptual, organizațiile internaționale reprezintă un ansamblu structurat de participanți, constituit pe baza unui acord, având o funcționare continuă în vederea atingerii unor obiective comune, prin coordonarea resurselor și acțiunilor. Din această definiție generică decurg, în mod logic, elementele principale ale unei organizații:

– organizația este un cadru organizat ce reunește mai mulți participanți, care pot fi state (în cazul organizațiilor guvernamentale), asociații private sau particulare (în cazul organizațiilor neguvernamentale de tipul *Amnesty International*⁴);

¹ Planul Marshall (*The Marshall Plan*), cunoscut oficial ca *European Recovery Program* (ERP), a fost primul plan de reconstrucție conceput de Statele Unite ale Americii și destinat aliaților europeni din al Doilea Război Mondial, (http://ro.wikipedia.org/wiki/Planul_Marshall), consultat în octombrie 2010.

² Pactul de la Varșovia sau Tratatul de la Varșovia, numit în mod oficial Tratatul de prietenie, cooperare și asistență mutuală a fost o alianță militară a țărilor din Europa Răsăriteană și din Blocul Răsăritean, care voiau să se apere împotriva amenințării pe care o percepeau din partea NATO (care a fost fondată în 1949), (http://ro.wikipedia.org/wiki/Pactul_de_la_Varsovia), consultat în octombrie 2010.

³ A se vedea cazul Germaniei, divizată timp de 35 de ani, din 1955 până la căderea zidului Berlinului din 1990, între NATO (RFG) și Tratatul de la Varșovia (RDG).

⁴ *Amnesty International* este o organizație internațională neguvernamentală, fondată în 1961, care are scopul de a promova drepturile omului, mai ales cele menționate în *Declarația Universală a Drepturilor Omului a ONU*, (surs: http://ro.wikipedia.org/wiki/Amnesty_International), consultat la 01 octombrie 2010.

– organizația rezultă dintr-un act de voință al participanților, manifestat într-un acord care îmbracă forma actului constitutiv, care poartă diferite denumiri - Statut, Pact, Cartă, Convenție etc;

– organizația reprezintă un mecanism de coordonare a resurselor și acțiunilor în vederea atingerii unor obiective;

– organizația are o materialitate distinctă de cea a membrilor care o compun: un sediu permanent, o structură organizatorică și o autonomie funcțională proprie.

Creșterea numărului organizațiilor internaționale a fost favorizată de sporirea rețelelor politice, economice și financiare de state-națiune, în special în perioada de început a Europei moderne. Distrugerile fără precedent cauzate de cele două războaie mondiale coroborate cu diviziunea sistemului internațional din prima jumătate a secolului XX, au convins comunitatea internațională de necesitatea stabilirii unei noi ordini universale bazate pe cooperare internațională, dar mai ales inter-regională și inter-organizațională. Pilonii acesteia au fost construiți prin Carta Atlantică, din anul 1941, conferințele de la Bretton Woods¹ și Dumbarton Oaks² (1944) și, cel mai important, prin crearea Organizației Națiunilor Unite (1945).

Războiul Rece, nu a făcut altceva decât să întrerupă visul noii ordini mondiale prin cooperare, aducând cu el peste patru decenii de diviziune bipolară. Totuși, începând cu anii '70, s-a înregistrat o oarecare revigorare a multilateralismului, sub forma procesului de la Helsinki (1975), despre care se afirmă că a contribuit la dezintegrarea Cortinei de Fier.

Ulterior acestui moment, organizațiile internaționale și-au recăpătat rolul de forumuri de consultare, mediere și arbitraj, concomitent cu dezvoltarea unei lumi mult mai fragmentate din punct de vedere politic și cultural, caracterizate atât de cursa pentru înarmare, cât și de accentuarea globalizării. Sfârșitul conflictului Est-Vest și realinierea graduală a Europei Estice la cea Occidentală au condus la formarea unor noi organizații și instituții internaționale.

De cele mai multe ori, organizațiile internaționale sunt văzute drept instrumente prin care statele își urmăresc propriile interese, iar procesul decizional reflectă, în mod constant, interesele celor mai puternici membri ai acestor entități structurale.

2.1.1 Apariția organizațiilor internaționale

Așa cum aminteam anterior, termenul de „organizație internațională” a intrat relativ recent atât în limbajul comun, cât și în cel științific. Sintagma „organizație internațională” a fost, probabil, introdusă în jurul anului 1867, în discursul științific al juristului scoțian James Lorimer³, iar 13 ani mai târziu, publicistul german Constantin Frantz afirma că federalismul reprezintă principiul de existență al organizațiilor internaționale. Consacrarea definitivă a termenului este datorată lucrării lui Walter Schücking „Organizațiile lumii”, publicată în anul 1908, și a ghidului „Uniunile internaționale publice” al lui Paul S. Reinsch, din 1911 (Rittberger V. și Bernhard Z., 2006, p.5).

Convenția Ligii Națiunilor⁴, semnată în anul 1924, recunoaște indirect existența organizațiilor internaționale în art. 23, care sugerează crearea unor organizații internaționale specializate, pentru promovarea cooperării internaționale. Mai mult, art. 24 folosește concepte precum „birou internațional” sau „comisie internațională” pentru organizațiile existente la acel moment, subliniind astfel, voluntar sau nu, importanța creării unor noi organizații internaționale. Ambele articole definesc vocația de organizație universală a Ligii Națiunilor. Mai târziu, după cel de-al Doilea Război Mondial, în Preambulul Cartei Națiunilor Unite, este recunoscută

¹ Conferința de la Bretton Woods, desfășurată în SUA, la 1-22 iulie 1944, a avut ca principal rezultat înființarea Fondului Monetar Internațional și a Băncii Internaționale pentru Reconstrucție și Dezvoltare.

² Conferința de la Dumbarton Oaks, desfășurată în SUA, în toamna lui 1944 a însemnat reunirea a 51 de state semnatare a Cartei Organizației Națiunilor Unite, actul de naștere a uneia dintre cele mai longevive organizații internaționale.

³ Jurist și profesor de drept, (n. 1818-d. 1890), preocupat îndeosebi de domeniul relațiilor internaționale.

⁴ The Covenant of the League of Nations, 1924, <http://www.zale.edu/lawweb/avalon/leagcov.htm#art.23>.

existența unei organizații internaționale propriu-zise: semnatarii „stabilesc în acest fel o organizație internațională numită Națiunile Unite”¹.

Indiferent de metoda de abordare, problema definirii organizațiilor internaționale se pune în funcție de domeniul în care acestea activează. Într-un cadru mai larg, putem afirma că o organizație internațională, ca subiect al unui acord internațional ce o creează, pe de o parte, are statut de persoană juridică, cu capacitatea de a poseda, dobândi sau transfera proprietate, de a încheia contracte, de a participa la acorduri internaționale cu state sau alte organizații internaționale și de a urmări scopuri specifice prin mijloace legale, și, pe de altă parte, are drepturi și responsabilități create prin legislația internațională sau acordul respectiv².

În decursul evoluției lor istorice, se pot delimita trei generații de organizații internaționale, după cum urmează:

a. Prima generație (secolul XIX) include formele incipiente de organizații apărute în contextul expansiunii unor sectoare ale vieții economice, al progresului științific și tehnic, și al dezvoltării comerțului și telecomunicațiilor, ce au determinat impulsivitatea și diversificarea cooperării dintre state în cadrul relațiilor internaționale. Din cadrul acestei generații, putem exemplifica: Uniunea Telegrafiei Internaționale (1865), Uniunea Internațională a Poștelor (1878) - devenite ulterior instituții specializate ale ONU - sau comisiile create de către state pentru a reglementa un regim internațional pentru folosirea fluviilor (de exemplu, Comisia pentru navigația pe Rin -1815 – sau pe Dunăre - 1856).

b. A doua generație de organizații internaționale este reprezentată de cele create în perioada interbelică, precum: Societatea Națiunilor, Organizația Internațională a Muncii. Societatea Națiunilor a fost prima organizație internațională cu caracter general și permanent. Instituită în anul 1919, prin Pactul adoptat la Conferința de pace de la Versailles, ea a avut ca scop promovarea cooperării, realizarea păcii și securității prin rezolvarea pe cale pașnică a diferendelor, reducerea armamentelor, dezvoltarea unor relații juste între națiuni, respectarea dreptului internațional, menținerea justiției. Contradicțiile din perioada premergătoare celui de-al Doilea Război Mondial, aplicarea discreționară a regimului internațional stabilit, în defavoarea statelor mici, au dus la încetarea activității organizației, desființată expres în anul 1946. În aceeași epocă au fost create Organizația Internațională a Muncii, Comisia Internațională de Navigație Aeriană (devenite ulterior instituții specializate ale ONU).

c. A treia generație de organizații s-a instituit după cel de-al Doilea Război Mondial o dată cu crearea Organizației Națiunilor Unite, prin Carta adoptată în anul 1945, la San Francisco. În anii următori apar noi organizații, la nivel mondial sau regional, cu activități și funcții diverse: alte instituții specializate ale ONU, Uniunea Europei Occidentale, Consiliul Europei, iar mai târziu, Organizația Statelor Americane, Organizația Unității Africane, etc.

O abordare mai profundă a organizațiilor internaționale din prisma tipologiei acestora este mult mai complexă, aceasta fiind destul de bine detaliată în cadrul „Anuarului organizațiilor internaționale”³.

În acest sens, ne vom opri asupra clasificării organizațiilor internaționale doar din perspectiva *obiectului de interes*, acestea putând avea următoarele domenii de acțiune: ajutor umanitar; schimb cultural; pace și dezarmare; sprijin pentru dezvoltare; securitate și pace; comerț și alte activități economice; bunăstare socială și drepturile omului; cultură și recreere; educație și cercetare; sănătate; servicii sociale; mediu; dezvoltare și condiții de locuire; legislație și politici;

¹ The charter of the United Nations, 1945, <http://www.un.org/aboutun/charter>.

² Vezi http://www.law.columbia.edu/library/Research_Guides/internat_law.

³ Yearbook of International Organizations („Anuarul Organizațiilor Internaționale”) este un periodic realizat de către Uniunea Asociațiilor Internaționale. Cea de-a 42-a ediție, 2005-2006, reflectă dinamica scenei internaționale, incluzând cele mai importante organizații ce activează în peste 300 de țări și teritorii. sursa: <http://www.uia.org>, consultat la 01 noiembrie 2010.

filantropie și voluntariat; activități internaționale; religie; afaceri, asociații profesionale și sindicate; grupuri neclasificate (Iriye A., 2002, p.3).

Dintre aceste organizații internaționale, cele de *securitate* se înscriu în special în sfera *gubernamentală*, mai precis în primele *tipuri convenționale* identificate de către specialiștii politico-militari, astfel:

- *federații de organizații și organizații cu participare universală*: ONU;
- *organizații cu participare intercontinentală*: NATO, OSCE (include și participanți de pe continentul nord-american) etc.;
- *organizații cu participare regională*: Uniunea Europeană (UE), GUAM¹, Comunitatea Statelor Independente (CSI) etc.

Indiferent de nivelul de implicare/participare, însemnătatea și sfera de influență a fiecărei organizații internaționale de securitate, acestea, au fost și vor continua să fie tratate cu atenția, importanța și consecvența cuvenită.

2.1.2 Caracteristicile organizațiilor internaționale de securitate

Organizațiile internaționale de securitate se disting de celelalte organizații prin aceea că își au originile în consensul statelor de a coopera în probleme de reducere a violenței și realizare a păcii și securității, prin folosirea unei palete largi de acorduri și mecanisme. Mai concret, putem afirma că există cel puțin patru seturi de sarcini pe care organizațiile internaționale de securitate le pot îndeplini:

- promovarea dialogului de securitate și gestionarea crizelor ca sarcini de bază destinate stabilirii și/sau menținerii păcii;
- crearea de sisteme de cooperare militară bazate pe constrângeri reciproce, destinate reducerii pericolelor ce decurg din activitățile militare, sau pe capacități comune pentru misiuni de pace;
- promovarea standardelor democratice și respectarea drepturilor omului ca scopuri în sine;
- promovarea securității prin mecanisme economice, întărind atât prosperitatea, cât și interdependența actorilor, și prin abordări cooperative ale riscurilor și provocărilor, inclusiv terorismul și proliferarea armelor de distrugere în masă.

Analiza statutului și rolului organizațiilor internaționale de securitate poate fi realizată din perspectiva durabilității și eficienței. Durabilitatea se referă la persistența peste timp a modelelor de comportament, ce reflectă conformarea rutinizată la regulile organizației, iar eficiența la comportamentul actorilor ghidați de regulile și normele acesteia.

Aceste două criterii operaționalizează importanța instituțională a organizației, în fapt, fiind vorba, pe de o parte, despre capacitatea organizației de a rezista în fața provocărilor externe, iar pe de altă parte, despre gradul de respectare a regulilor și normelor de către membrii săi.

În sistemul internațional, organizațiile de securitate pot fi considerate *comunități de securitate*. Acest concept a fost dezvoltat în anul 1957 de către Karl Deutsch², care l-a definit drept un grup ce a devenit integrat, dobândind un simț al comunității însoțit de practici instituționale formale sau informale suficient de puternice pentru a asigura activitatea pașnică a membrilor grupului pe o perioadă lungă de timp (Emmerson A. și Donald K., 2005, pp.165-185).

Existența acestui tip de comunitate este caracterizată de următoarele aspecte: inexistența planurilor militare ale unui membru față de ceilalți; existența unor valori politice compatibile; existența unui comportament predictibil al tuturor membrilor; existența capacității guvernelor de a reacționa rapid și fără violență, cu mijloacele corespunzătoare, la problemele ce intervin în

¹ GUAM - organizație creată de Georgia, Ucraina, Azerbaidjan și Moldova, în anul 1997.

² Karl Wolfgang Deutsch (1912-1992), sociolog, politolog, profesor și scriitor american de origine cehoslovacă, expert în relația politic-societate, a studiat profund războaiele, pacea și relația dintre acestea. (sursa: <http://www.encyclopedia.com/doc/1G2-3404701751.html>), consultat la 15 noiembrie 2010.

desfășurarea activității; existența unor programe comune de instruire și schimb de personal, a acordurilor bilaterale/multilaterale, a personalului multinațional în structurile de comandă etc.¹

Același Deutsch a descris zona nord-atlantică drept o comunitate pluralistă de securitate, unde guvernele sunt distincte, păstrându-și independența legală. Totuși, acest concept este mai degrabă bazat pe valori, decât pe interese, iar valorile sunt transformate în norme, în reguli de comportament ce structurează acțiunea indivizilor și a instituțiilor. Deutsch se referea la două tipuri de comunități de securitate, care, ulterior, au evoluat în direcții diferite: Comunitatea Cărbunelui și a Oțelului și NATO.

În prezent, NATO nu mai poate fi considerată o astfel de comunitate, întrucât a fost instrumentalizată conform anumitor interese. Uniunea Europeană (UE), care s-a dezvoltat din Comunitatea Cărbunelui și a Oțelului, a devenit o comunitate economică și de securitate, în sensul că instituțiile sale includ anumite valori ce sunt transformate în norme care, la rândul lor, modelează preferințele actorilor. Aceasta reprezintă o mutație de la o relație bazată exclusiv pe mijloace și finalități, la una de tipul legitimării sociale.

Chiar și ONU poate fi considerată o comunitate de securitate, Declarația Universală a Drepturilor Omului (10 decembrie 1948) stând la baza realizării scopurilor comune ale organizației, însă criteriul *inexistența planurilor militare ale unui membru față de ceilalți* nu este îndeplinit în prezent, întrucât atât SUA, cât și Afganistan și Irak sunt membri ai Națiunilor Unite.

Așadar, în cadrul sistemului mondial, organizațiile internaționale de securitate sunt cele mai complexe forme de cooperare guvernamentală internațională, deoarece domeniul cărora acestea se adresează este unul polivalent. Securitatea nu înseamnă doar securitate militară, ci, dimpotrivă, planurile sale de manifestare includ atât sfera militară, cât și pe cea nonmilitară (politică, economică, socială, culturală, ecologică etc.), de la nivelul individului uman la cel al întregii lumi. Fie că respectiva organizație internațională este explicit una de securitate, prin titulatura sa sau prin Carta de înființare (cum sunt, de exemplu, OSCE și NATO), fie că una dintre funcțiile sale este aceea de a asigura securitatea statelor membre și cetățenilor lor într-unul sau mai multe dintre domeniile vieții sociale (cum ar fi Uniunea Europeană), organizațiile internaționale de securitate par a deține cea mai mare pondere în sistemul mondial, din acest motiv fiind necesară pentru analiza de față, o delimitare a celor mai importante dintre acestea.

2.1.3 Principalele organizații internaționale de securitate

Pentru a delimita cele mai importante organizații internaționale de securitate, pot fi stabiliți prin convenție, cinci indicatori principali, aleși în funcție de elementele de bază ale unei organizații de acest tip (tabelul 2.1).

De asemenea, mai pot fi introduși în analiză și următorii indicatori: bugetul, numărul personalului angajat, numărul acordurilor și tratatelor de cooperare cu alte state și organizații internaționale etc.

Urmărind acești indicatori, observăm că „ierarhia” organizațiilor internaționale de securitate existentă la nivelul cunoașterii comune are un puternic substrat științific. Astfel, este confirmat faptul că ONU, NATO, UE și OSCE reprezintă cele mai importante organizații internaționale de securitate (tabelul 2.2), acestea aflându-se în ultima perioadă, din ce în ce mai evident, în atenția întregii lumi, datorită implicării fără precedent, în problematica securității regionale dar și globale.

¹ Aceste elemente indică gradul de integrare al comunității de securitate, care, dacă este foarte ridicat, nu va mai permite statelor membre să dezvolte într-o perioadă scurtă de timp capacități militare separate.

Tabelul 2.1 Principalii indicatori de ierarhizare a organizațiilor internaționale.

Elemente ce reflectă existența unei organizații	Elemente ce reflectă forța unei organizații
<ul style="list-style-type: none"> - scopul declarat în sfera securității; - aria de acoperire; - numărul de membri; 	<ul style="list-style-type: none"> - numărul marilor actori ai lumii (Statele Unite ale Americii, Germania, Marea Britanie, Franța, China, Japonia, India, Brazilia, Rusia¹) care sunt membri ai respectivei organizații; - numărul misiunilor de pace pe termen mediu și lung (durata de peste șase luni) în care organizația este implicată în momentul realizării analizei.

 Tabelul 2.2 Cele mai importante organizații internaționale de securitate.

Nr crt	Denumirea consacrată a organizației de securitate	Existența obiectivă a organizației			Forța de impunere pe plan internațional a organizației	
		Scop declarat în sfera securității	Aria de acoperire	Numărul de membri	Nr. actorilor importanți la nivel mondial	Nr. misiunilor de pace pe termen mediu și lung
1.	ONU	Da	Global	192	9	15
2.	NATO	Da	Spațiul euro-atlantic	28	4	7
3.	UE	Da	Spațiul european	27	3	6
4.	OSCE	Da	Spațiul euro-atlantic	56	4	Componentă militară redusă
5.	OTSC	Da	Spațiul euro-asiatic	7	1	F.R.R. de 10.000 militari
6.	CSI	Da	Spațiul euro-asiatic	11	1	0
7.	GUAM ²	Da	Spațiul euro-asiatic	4	0	0
8.	ASEAN ³	Da	Spațiul sud-est asiatic	10	0	0

(sursa: <http://www.un.org>, <http://www.nato.int>, <http://europa.eu>, <http://www.osce.org>, <http://www.cisstat.com>, <http://www.guam.org>, <http://www.aseansec.org>).

¹ Conform teoriei relațiilor internaționale, criteriile ce stau la baza acestei clasificări sunt: suprafața, numărul populației, produsul intern brut, produsul intern brut/cap de locuitor, cheltuielile militare. Astfel reiese că cei mai importanți actori ai lumii sunt: SUA, UE, China, Japonia, India, Brazilia și Rusia. Întrucât UE este o organizație internațională, am aplicat aceleași criterii și statelor ce o compun, rezultând că Germania, Marea Britanie și Franța sunt cei mai importanți actori europeni.

² GUAM - a fost creată, la 10 octombrie 1997, de către Georgia, Ucraina, Azerbaidjan și Moldova. În 1999, Uzbekistan s-a alăturat acestei organizații, însă numai pentru șase ani, deoarece în 2005 a decis să se retragă.

³ ASEAN - a fost creată la 8 august 1967, pe bazele Asociației Asiei de Sud-Est, formată din Filipine, Malaysia și Thailanda, cărora li s-au alăturat Indonezia și Singapore. Mai târziu, organizația s-a extins, prin aderarea: Brunei (1984), Vietnam (1995), Laos (1997), Mianmar (1997) și Cambodgia (1999).

2.1.3.1 Organizația Națiunilor Unite (ONU)

Înființată la 26 iunie 1945, prin semnarea Cartei Națiunilor Unite de către 50 de națiuni (figura 2.3) și devenită efectivă la 24 octombrie 1945, ONU și-a stabilit drept scopuri principale menținerea păcii și securității internaționale, precum și promovarea cooperării economice, sociale, culturale și umanitare.

În ceea ce privește *pacea și securitatea internațională*, de la crearea sa, ONU a fost adesea chemată să prevină disputele ce s-ar fi putut transforma în conflicte armate, să convingă părțile opozante să folosească dialogul, și nu forța armată, sau să ajute la restabilirea păcii în cazul declanșării vreunui conflict. În cursul anilor '90, au apărut schimbări majore în pattern-urile conflictului, peste 90% dintre conflicte desfășurându-se în interiorul statelor, și nu între ele. Din acest motiv, ONU a reconstruit o nouă gamă de instrumente, accentuând prevenirea conflictelor, adaptând continuu operațiile de menținere a păcii, implicând organizațiile internaționale și întărind construirea păcii post-conflictuale.

Confruntat cu conflicte caracterizate de o violență etnică fără precedent în istoria modernă (Somalia, Ruanda și fosta Iugoslavie), Consiliul de Securitate al ONU a renunțat la desfășurarea operațiilor între anii 1995 și 1997, însă crizele profunde din Congo, Africa Centrală, Timorul de Est, Kosovo, Sierra Leone și Etiopia-Eritreea au determinat, în ultimii ani, reluarea misiunilor de menținere a păcii. Experiența anilor trecuți a făcut ca ONU să se concentreze mai mult ca niciodată pe construirea păcii și pe sprijinirea structurilor ce o vor consolida. Tot această experiență a arătat că menținerea păcii, în sensul evitării conflictului militar, nu este suficientă pentru stabilirea unei păci sigure; o asemenea securitate poate fi realizată numai prin ajutorul acordat țărilor pentru a favoriza dezvoltarea economică, justiția socială, protecția drepturilor omului, buna guvernare și desfășurarea procesului democratic.

O altă coordonată importantă a activității ONU este *susținerea dezvoltării economice și sociale* a statelor lumii. Deși aproape toți indivizii umani asociază această organizație cu problemele păcii și securității, ONU se ghidează după următorul principiu: *pacea și securitatea durabile sunt posibile numai dacă este asigurată dezvoltarea economico-socială*.

Multe dintre transformările economice și sociale globale ale ultimelor decenii au fost semnificativ influențate de activitatea ONU, organizație ce și-a asumat rolul de centru mondial pentru construirea încrederii și a stabilit prioritățile și scopurile cooperării internaționale pentru a asista țările în tranziție și a dezvolta un mediu economic global de susținere (figura 2.4).

În același timp, fiecare agenție ONU este implicată într-o anumită măsură în *protecția drepturilor omului*. În timp, ONU a extins gradual legea, pentru a cuprinde standardele specifice femeilor, copiilor, persoanelor cu handicap, minorităților, muncitorilor emigranți și altor grupuri vulnerabile, acum protejate de practicile discriminatorii. Acțiunile ONU în sprijinul drepturilor omului se înscriu în zona campaniilor educaționale și a programelor naționale de instruire și consultanță tehnică.

În ultimul deceniu, războaiele civile au devenit o cauză centrală a situațiilor de criză și, de când a coordonat pentru prima dată *operațiile de asistență umanitară* în Europa după cel de-al Doilea Război Mondial, ONU a fost însărcinată de comunitatea internațională să *răspundă la dezastrele naturale sau produse de om* ce depășesc capacitatea autorităților naționale. Înalțul Comisariat ONU pentru Refugiați (UNHCR)¹ oferă protecție internațională și asistență pentru peste 22 de milioane de refugiați, în timp ce Programul Mondial pentru Hrană furnizează o treime din asistența de urgență.

¹ UNHCR este prezent în România din anul 1991 și colaborează, pentru îndeplinirea obiectivelor sale, cu Oficiul Național pentru Refugiați; Autoritatea pentru Străini; Poliția de Frontieră; magistrați (judecători și procurori); avocați; autorități locale; instituții de învățământ: școli și universități; Consiliul Național Român pentru Refugiați (CNRR); Organizația "Salvați Copiii" România; ARCA- Forumul Român pentru Refugiați și Emigranți; Organizația Femeilor Refugiate în România.

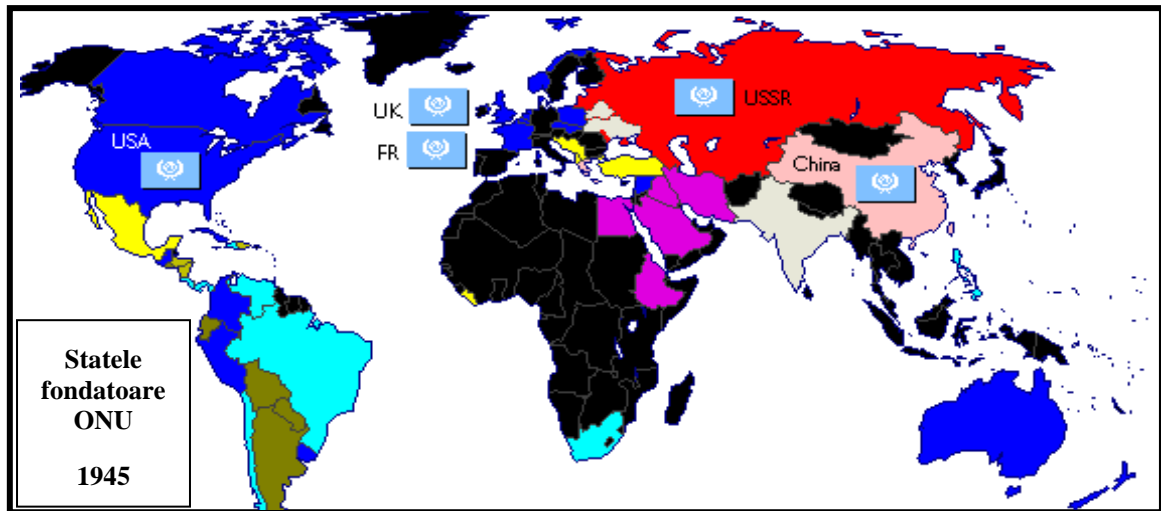

Figura 2.3 Statele membre fondatoare ale ONU în anul 1945.
(sursa: <http://ro.wikipedia.org/wiki/>).

De asemenea, ONU încearcă și *reducerea vulnerabilității țărilor la dezastre*, prin Programul pentru Dezvoltare, ce acționează pe două fronturi: pe de o parte, asistența imediată acordată victimelor, iar pe de altă parte, strategiile de prevenire a apariției urgențelor. Strategiile de prevenire a conflictelor și dezastrelor se adresează cauzelor de bază ale războiului într-o manieră comprehensivă. Ele favorizează securitatea, creșterea economică, guvernarea democratică și respectul pentru drepturile omului – ceea ce rămâne cea mai bună protecție împotriva dezastrelor naturale sau provocate de om.

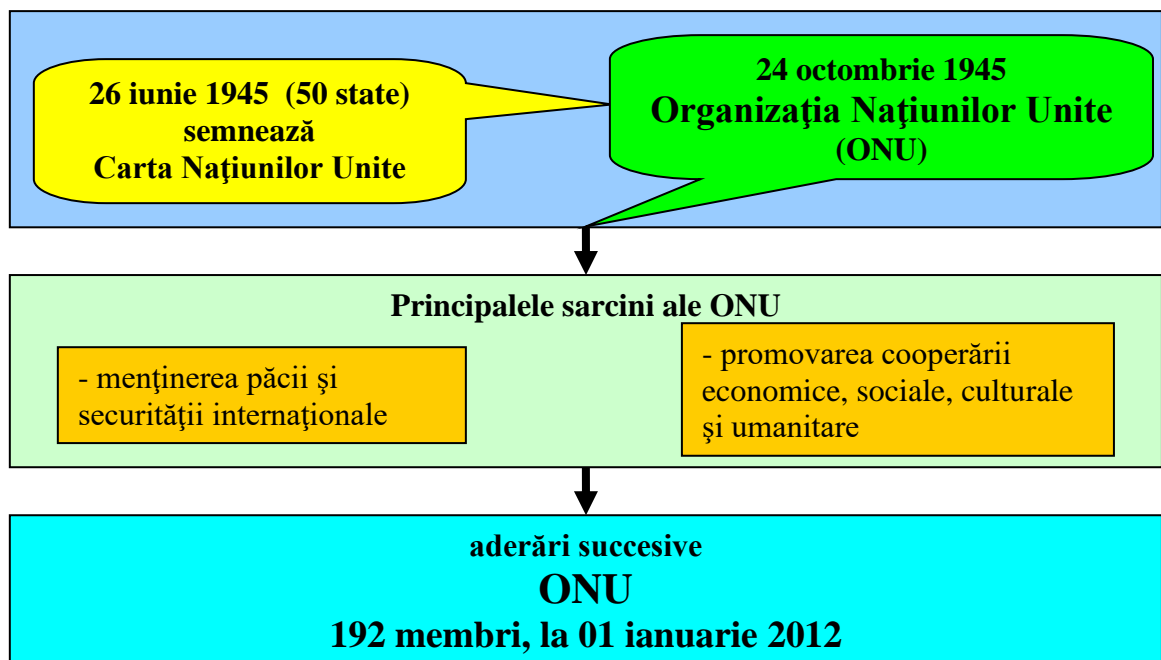

Figura 2.4 Apariția și evoluția ONU.

În prezent, ONU are 192 state membre (anexa nr. 1), fiind apreciată astfel drept cea mai importantă organizație internațională din lume. Potrivit Cartei ONU, misiunea organizației este de a asigura *pacea mondială, respectarea drepturilor omului, cooperarea internațională și respectarea dreptului internațional*.

2.1.3.2 Organizația Tratatului Atlanticului de Nord (NATO)

Necesitatea stabilirii unei forme instituționalizate de cooperare între state s-a făcut puternic simțită mai ales în perioada 1945-1949, când, deși țările din Europa Occidentală și-au diminuat sistemele de apărare, conform înțelegerilor din timpul celui de-al doilea Război Mondial, URSS-ul ducea o politică expansionistă și nu dădea niciun semn că ar intenționa să reducă puterea forțelor sale armate.

În plus, impunerea unor regimuri nedemocratice, mai ales, în centrul și estul Europei, amenințările la adresa suveranității Norvegiei, Greciei și Turciei, blocada Berlinului, ca și violarea drepturilor și libertăților omului în multe dintre țările lumii au constituit un motiv întemeiat pentru luarea unor decizii în acest sens.

Prin *Tratatul Atlanticului de Nord* (1949) este creată o asocieră de state suverane, o alianță de apărare colectivă, Organizația Tratatului Atlanticului de Nord (NATO).

Alianța Nord-Atlantică, construită în baza acestui Tratat, este o organizație inter-guvernamentală ai cărei membri își păstrează integral suveranitatea și independența și care oferă un forum de consultare asupra problemelor politice și militare, dar și non-militare ce pot afecta securitatea statelor membre. NATO este o alianță politică și de apărare: capacitatea sa de apărare are drept scop descurajarea agresiunii sau oricărei alte forme de presiune, iar dispozitivul său militar se bazează pe principiul că țările membre trebuie să mențină colectiv o apărare adecvată pentru descurajarea agresiunii și pentru ași păstra integritatea teritorială și a restabili pacea.

În prezent, Alianța Nord - Atlantică se prezintă drept o organizație de securitate puternică, cu 28 membri (anexa nr. 1) și o serie de parteneriate, dialoguri și inițiative regionale, de o deosebită relevanță internațională (figura 2.5).

Pentru realizarea politicii de securitate și de păstrare a ordinii la nivel internațional, Alianței Nord-Atlantice i-au fost stabilite următoarele misiuni principale: menținerea unui potențial militar suficient pentru a preveni războiul și pentru a asigura o apărare eficientă; capacitate globală de a gestiona crize ce pun în pericol securitatea membrilor Alianței; promovarea activă a dialogului cu alte țări; înțelegere a securității europene în termenii cooperării, mai ales pentru a face să avanseze tratativele legate de controlul armamentelor și dezarmarea.

La sfârșitul Războiului Rece, a devenit evident că, deși nu mai exista pericolul unei invazii militare la scară largă, s-au dezvoltat noi riscuri legate de posibila instabilitate a anumitor părți ale Europei. Statele membre NATO au înțeles că evoluțiile militare și non-militare în afara zonei Alianței ar putea afecta puternic securitatea acestora și a regiunii transatlantice. NATO a trebuit să se centreze pe noi riscuri la adresa stabilității, precum tensiunile etnice și religioase, instabilitatea politică, fragilitatea economică, dezastrele ecologice și proliferarea armelor de distrugere în masă.

O privire de ansamblu asupra securității euro-atlantice și posibilitatea ca NATO să o realizeze și să o apere au fost incluse în Conceptul Strategic al Alianței din 1991. NATO a început, într-o anumită măsură, să se axeze pe problematica cooperării, managementului crizelor și a prevenirii conflictelor.

Sprijinul NATO pentru coordonarea, dar și coordonarea însăși, a organizațiilor internaționale a fost întotdeauna o funcție prioritară a existenței sale. În timpul Războiului Rece, NATO a acționat, în primul rând, ca o organizație de apărare colectivă, centrată pe Articolul 5 al Tratatului de la Washington. În același timp, Alianța Nord-Atlantică nu a fost preocupată de acțiunile non-Art. 5, precum menținerea păcii.

În 1994, NATO a folosit forța militară, pentru prima dată în istoria sa, nu pentru realizarea apărării colective, ci în sprijinul forțelor ONU în Bosnia-Herțegovina. Aceasta, împreună cu desfășurarea ulterioară a IFOR¹, a semnalat un moment de cumpănă. În următorii

¹ *Implementation Force* - forță multinațională de menținere a păcii, sub comandă NATO, desfășurată în Bosnia-Herțegovina, în perioada 20 decembrie 1995 - 20 decembrie 1996, sub numele de cod "*Operation Joint*

cinci ani, politica sa de menținere a păcii a fost revizuită de două ori pentru a deveni practicabilă și pentru a ține cont de învățămintele din Bosnia-Herțegovina și Kosovo. Momente semnificative le oferă și participarea sa la ISAF¹ în Afganistan sau cooperarea mai strânsă cu UE, pe baza aranjamentelor Berlin Plus, sau cu statele Europei, Caucazului și Asiei Centrale, ale Dialogului Mediteranean, Orientului Mijlociu lărgit (misiunea de formare din Irak sau Inițiativa de Cooperare de la Istanbul), ori acțiunile de parteneriat contra terorismului (PAP-T), însă și preocupările transformatoriale post-Riga.

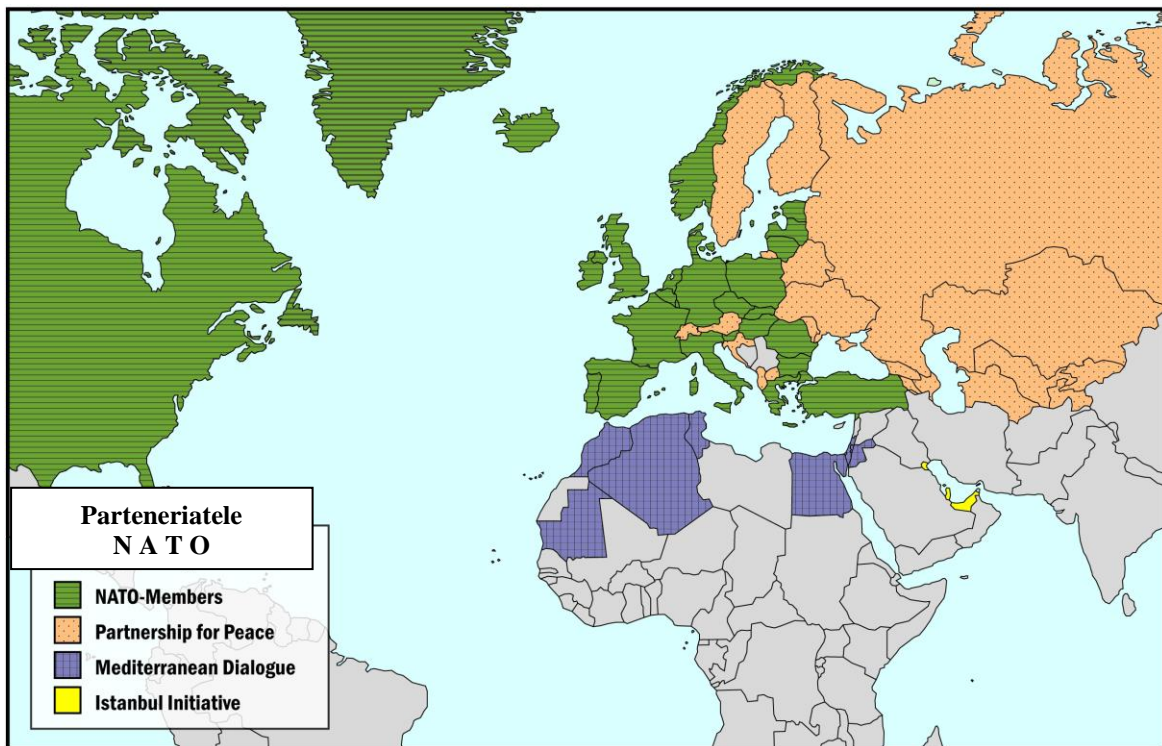

Figura 2.5 Parteneriatele NATO în anul 2011.

(sursa: http://ro.wikipedia.org/wiki/Format:Hartă_NATO_partners).

Aceasta reprezintă o scurtă trecere în revistă a ceea ce este NATO, ca organizație internațională de securitate, o abordare mult mai detaliată urmând să fie făcută în continuarea demersului nostru științific.

2.1.3.3 Uniunea Europeană (UE)

Uniunea Europeană este o entitate politică, socială și economică, înființată în anul 1958, în baza Tratatului de la Roma, semnat la data de 25 martie 1957 de cele șase state membre fondatoare: Belgia, Franța, Germania, Italia, Luxemburg și Olanda.

Uniunea Europeană a fost creată cu scopul de a se pune capăt numărului mare de războaie sângeroase duse de țări vecine, care au culminat cu cel de-al Doilea Război Mondial. Începând cu anul 1950, țările europene încep să se unească, din punct de vedere economic și politic, în cadrul Comunității Europene a Cărbunelui și Oțelului, propunându-și să asigure o pace durabilă. Acesta a fost practic punctul de plecare în ceea ce avea să devină mai târziu Uniunea Europeană.

Endeavour". Efectivul total al IFOR de 60.000 de militari, din care 45.000 din state membre NATO și 15.000 din țări nemembre, a fost structurat pe 3 grupări operative tactice de nivel divizie, conduse de un comandament de corp dispus la Sarajevo.

¹ Forța Internațională pentru Asistență și Securitate, care acționează sub comandă NATO, în Afganistan (sediul în Kabul), din 2001. România participă în cadrul ISAF, cu forțe și mijloace militare, încă de la începutul misiunii (februarie 2002).

În 1973 s-au alăturat Uniunii Europene, Danemarca, Irlanda și Marea Britanie, cărora li s-au adăugat, în 1981 Grecia, în 1986 Spania și Portugalia, în 1995 Austria, Finlanda și Suedia, în 2004 Cehia, Cipru, Estonia, Ungaria, Letonia, Lituania, Malta, Polonia, Slovacia și Slovenia, iar în 2007 România și Bulgaria, ajungând să numere în prezent 27 membri (anexa nr. 1). Grafic, aceste aspecte specifice valurilor de aderare la UE, sunt evidențiate în figura 2.6.

Acestora li se adaugă patru țări candidate: Croația, Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei, Turcia și Islanda, precum și alte cinci state potențial candidate: Albania, Bosnia-Herțegovina, Kosovo, Muntenegru și Serbia¹.

Încă din 1950, Comunitatea Europeană a dezvoltat legături economice puternice între statele membre și cu restul lumii. Creșterea economică din anii '90 a permis Uniunii Europene să atingă un nivel foarte înalt de integrare economică, dezvoltând relații de schimb semnificative cu numeroase țări și regiuni.

Dezvoltarea economică a Uniunii a fost acompaniată de contribuții substanțiale, către alte țări și regiuni, în ceea ce privește cooperarea pentru dezvoltare și reconstrucție și asistența umanitară. Comunitatea Europeană și țările membre furnizează astăzi mai mult de jumătate din fondurile de ajutor internațional umanitar și pentru dezvoltare, o treime din ajutorul global pentru Orientul Mijlociu, aproximativ 60% din fondurile pentru Rusia și fostele țări URSS și 40% din efortul de reconstrucție al Bosniei-Herțegovina.

Pe lângă aspectul economic al ajutorului, este foarte important și cel politic, concretizat în contribuția la menținerea păcii, folosind forța militară acolo unde este nevoie, și promovarea cooperării internaționale, a democrației și a drepturilor omului. Principalele cauze ale evoluției politice în aceste sensuri trebuie căutate în evenimentele de la sfârșitul anilor '80 ai secolului trecut, ce au alterat forma Europei și a restului lumii, producând o schimbare majoră a intereselor strategice. Deși dezintegrarea URSS-ului și sfârșitul Războiului Rece au eliminat pericolul unui atac masiv în Europa, situația din fosta Iugoslavie ne-a făcut mult mai conștienți de ceea ce înseamnă existența unui conflict major în vecinătate. Analiza acestor evenimente a dus la identificarea pericolului reprezentat de conflictele regionale atât pentru țările vecine, cât și pentru securitatea și stabilitatea internațională, pericol ce a înlocuit în mare măsură riscul de agresiune teritorială înțeles în mod tradițional.

Mai mult, Uniunea Europeană trebuie să prevină și să întâmpine amenințări variate, precum proliferarea armelor de distrugere în masă, traficul de arme, contrabanda cu materiale nucleare, fundamentalismul și extremismul. Nevoile de apărare ale Europei s-au schimbat și UE a decis să-și asume responsabilitatea pentru propria securitate, considerând că este capabilă să acționeze independent nu numai în managementul crizelor, dar și în prevenirea conflictelor, reconstrucție și stabilizare.

În acest context, liderii Uniunii Europene sunt toți de acord că UE trebuie să aibă capacitatea unor acțiuni autonome, dublate de forțe militare credibile, astfel încât să poată răspunde crizelor internaționale. Încă din octombrie 1970, statele membre au decis că este nevoie să coopereze între ele în ceea ce privește principalele politici internaționale. În 1986, Actul Unic European a instituționalizat această cooperare interguvernamentală, fără a-i schimba natura sau metodologia. În schimb, la Maastricht, membrii UE au integrat în Tratatul obiectivul unei *politici externe comune*, care, din 1993, a permis Uniunii să-și facă vocea auzită pe scena internațională, exprimându-și poziția în legătură cu conflictele armate, drepturile umane și alte principii și valori universale.

Prevederile *Politicii Externe și de Securitate Comune (PESC)* au fost revizuite prin Tratatul de la Amsterdam (1 mai 1999), în sensul îmbunătățirii eficienței și profilului politicii externe a Uniunii. Tratatul prevedea ca organizația să aplice o *politică de securitate comună* care ar acoperi toate problemele legate de securitate, inclusiv formularea graduală a unei *politici*

¹ Portalul Uniunii Europene, http://europa.eu/about-eu/member-countries/index_ro.htm, la 01.11.2011.

comune de apărare – *Politica Europeană de Securitate și Apărare (PESA)*, ca parte a PESC. Următorul Consiliu European (1999) a plasat managementul crizelor în centrul procesului de întărire a politicii europene de securitate și a declarat ca importante și misiunile umanitare și de salvare, precum și stabilirea și menținerea păcii. Fiecare Consiliu ce a urmat (Helsinki, Feira, Nisa etc.) a încercat să crească importanța existenței capacității Uniunii de a acționa autonom în managementul internațional al crizelor, acolo unde NATO nu este deja angajat, în conformitate cu principiile Cartei ONU și cu prerogativele prevăzute de Consiliul de Securitate al ONU.

Schematic, apariția, sarcinile și evoluția UE sunt reprezentate în figura 2.7.

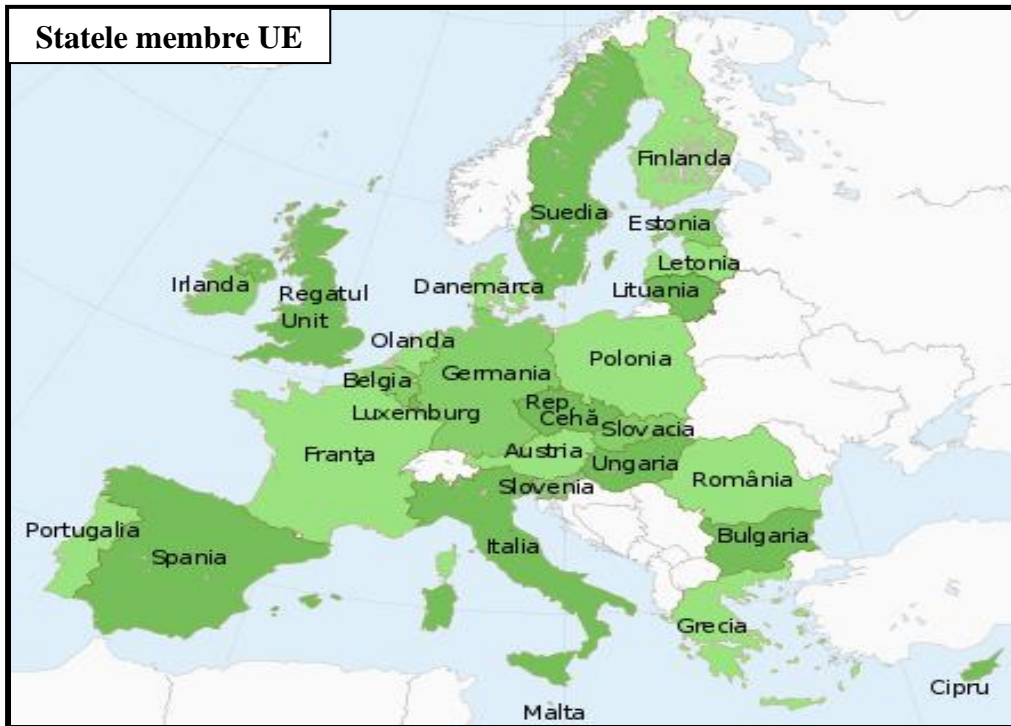

Figura 2.6 Uniunea Europeană în anul 2011 -27 state membre în nuanțe de verde închis spre deschis, în funcție de cronologia aderării. (sursa: http://ro.wikipedia.org/wiki/Format:Hartă_UE_animată).

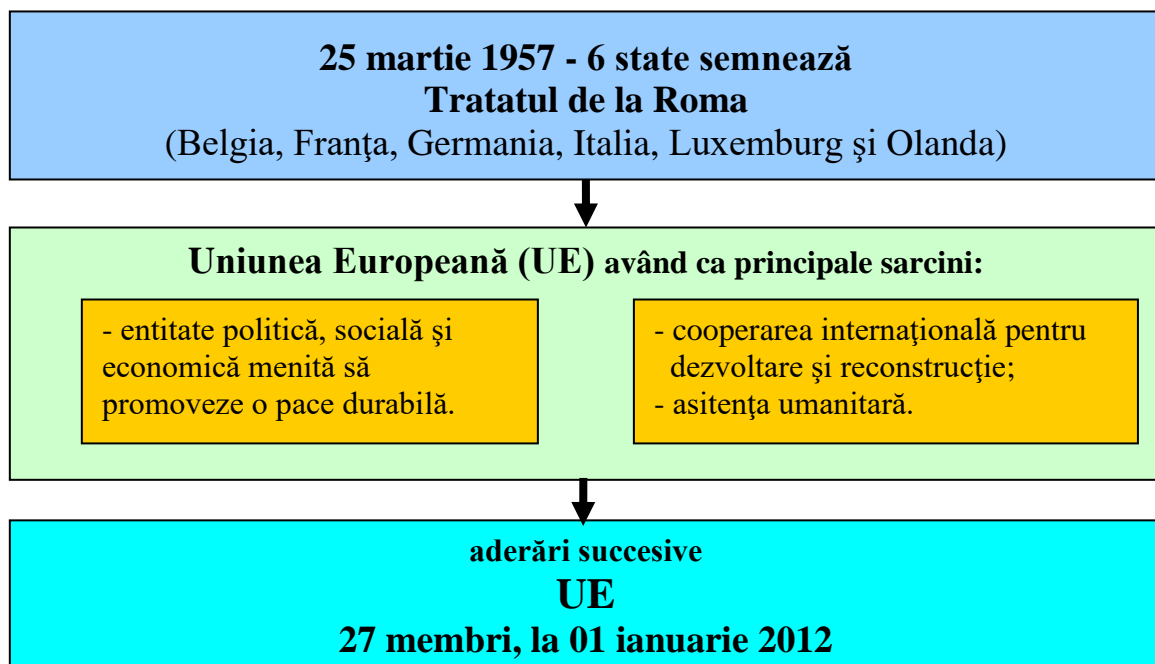

Figura 2.7 Apariția și evoluția UE.

Începând cu data de 1 decembrie 2009, Uniunea Europeană are personalitate juridică internațională.

2.1.3.4 Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE)

Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa a apărut în anii '70, inițial sub numele de Conferința pentru Securitate și Cooperare în Europa (CSCE), ce a funcționat ca un proces de conferințe și reuniuni periodice.

Evoluțiile pe planul securității europene apărute în anii '90 au impus schimbări fundamentale atât în ceea ce privește structura și caracterul instituțional al procesului început odată cu semnarea Actului Final de la Helsinki (1975), cât și în rolul acestuia. Conferința la nivel înalt de la Budapesta (1994) a hotărât adoptarea denumirii actuale de Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (figura 2.8).

OSCE este, în prezent, cea mai mare organizație de securitate regională din lume, un real forum de negocieri politice și decizie în prevenirea conflictelor, managementul crizelor și reabilitarea post-conflict.

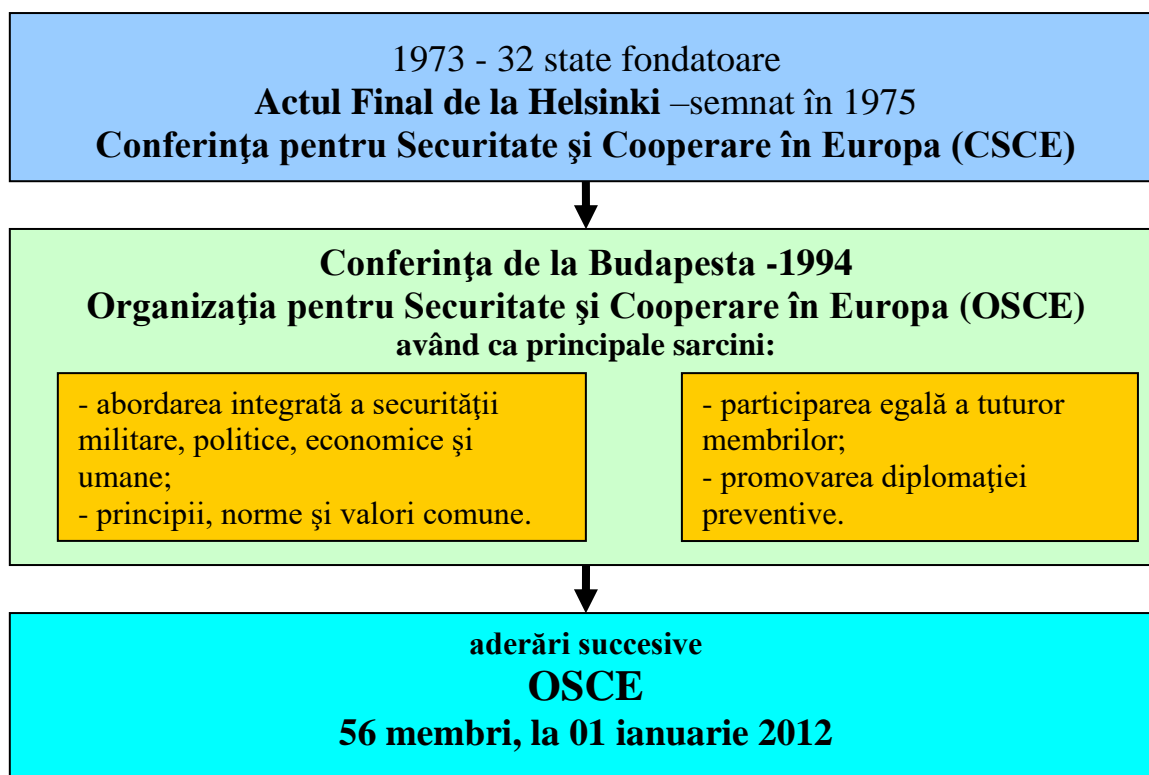

Figura 2.8 Apariția și evoluția OSCE.

În prezent¹, OSCE cuprinde 56 de state (anexa nr. 1) din zona ce se întinde de la Vancouver până la Vladivostok, incluzând toate statele europene, nord-americane și toate republicile din fosta URSS (figura 2.9), precum și 12 state partenere.

În etapa actuală, OSCE încă se mai află în faza de definire a instituției *identității de securitate europeană*, bazată pe patru elemente: geopolitic, funcțional, normativ și operațional.

În această privință, avantajele OSCE rezidă în: abordarea integrală a securității (militară, politică, economică și umană); participarea, pe bază de egalitate, a tuturor țărilor membre; principii, norme și valori comune; instrumente, mecanisme și experiență unică în domeniul diplomației preventive.

¹ Situația organizației la 01 ianuarie 2012.

Pe baza acestor elemente, OSCE acționează în sensul: consolidării valorilor comune și al asistării statelor membre în edificarea unor societăți democratice bazate pe statul de drept; prevenirii conflictelor locale, al restaurării păcii în zona de tensiune; al eliminării unor deficite reale și perceptibile de securitate și al evitării creării de noi diviziuni politice, economice sau sociale, obiectiv ce se realizează prin promovarea unui sistem de securitate prin cooperare.

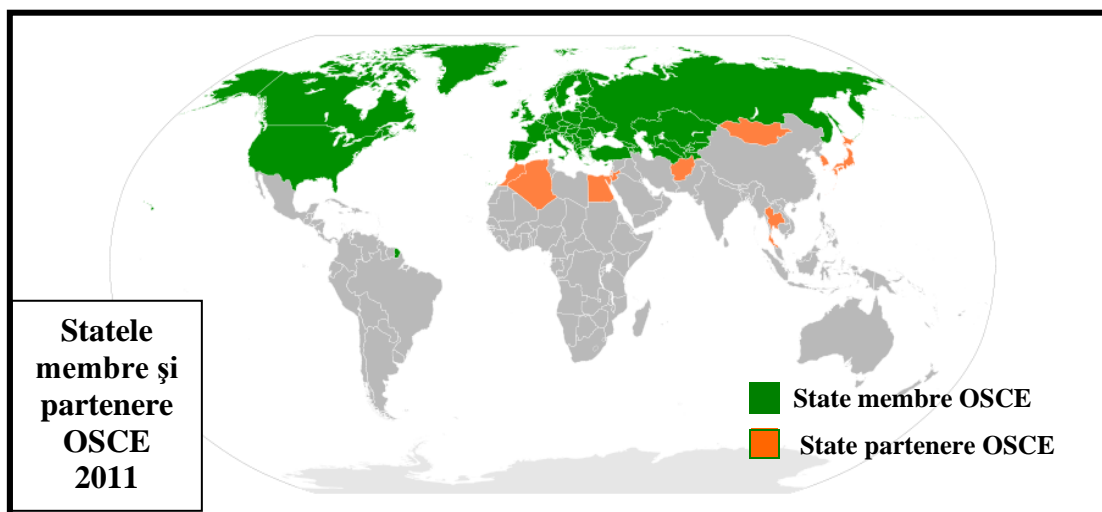

Figura 2.9: OSCE – planiglob, 2011.
(sursa: <http://ro.wikipedia.org/wiki/Fișier:OSCEmap>).

2.1.3.5 Organizația Tratatului de Securitate Colectivă (OTSC)

OTSC (figura 2.10) este o organizație de securitate formată din șapte state ex-sovietice, creată în anul 2002 la inițiativa Rusiei, care să fie utilizată în cazul unui “mare război declanșat în regiune”.

Figura 2.10 Organizația Tratatului de Securitate Colectivă (OTSC) în anul 2011.
(sursa: <http://fr.wikipedia.org/wiki/>).

Organizația, asemănătoare Alianței Nord-Atlantice, a fost catalogată drept un “*NATO al Estului*”. Scopul OTSC este unul de apărare și de asigurare a Rusiei că “nici una din țările membre OTSC nu va adera la vreun bloc militar, mai ales la NATO”. OTSC va face uz de Forța de Reacție Rapidă, de 10.000 de militari, în cazuri de: agresiune militară, terorism internațional,

extremism, crimă organizată, trafic de droguri. OTSC garantează securitatea colectivă a membrilor săi, cooperarea militară între aceștia, suveranitatea, independența și integritatea teritorială a acestora, dar și menținerea păcii, securității și stabilității în regiune, lupta împotriva terorismului, proliferării armelor de distrugere în masă și criminalității transfrontaliere.

2.2 ORIGINILE ALIANȚEI NORD-ATLANTICE

La mijlocul secolului al XX-lea, omenirea se confrunta cu o serie de situații complexe ce angajau îndeosebi cele două superputeri Uniunea Sovietică și Statele Unite, dar și statele mici și mijlocii, care își construiau diverse relații și raportări la această stare de fapt. În acest context geopolitic și geostrategic, originea și evoluția Alianței Nord-Atlantice (figura 2.11), se impune a fi analizată și evaluată prin prisma unei multitudini de implicații ale relațiilor internaționale, care se manifestau în condițiile existenței bipolarității specifice Războiului Rece și în care cele două superputeri au acționat în funcție de răspunderile conferite și asumate de supremația militară, ca și de interesele lor globale.

După cel de al Doilea Război Mondial, relația dintre cei doi hegemoni ai lumii bipolare, evidențiată printr-un amestec permanent de complicitate și rivalitate, a dictat și modelat pentru o lungă perioadă de timp evoluția relațiilor internaționale în Europa și în lume. Astfel că, îndeosebi în a doua jumătate a secolului al XX-lea, activitatea politică a statelor a devenit tot mai complexă, relațiile internaționale, diplomația, politica de securitate și apărare au căpătat contururi noi, transformările politice, economice și sociale care au avut loc, având o influență directă asupra acestora.

În această conjunctură istorico-geografică, geopolitică și geostrategică, rădăcinile Alianței Nord-Atlantice trebuie localizate în perioada ce a urmat celui de al Doilea Război Mondial, ca reacție imediată la necesitatea de reconstrucție economică a Europei Occidentale și a aliaților nord-americani, precum și ca răspuns la vizibilitatea tot mai accentuată a modului expansionist afișat de Uniunea Sovietică. La toate acestea s-a adăugat, impunerea unor forme nedemocratice (totalitariste) de guvernământ, la nivelul multor state de pe glob, dar mai ales din zona Europei Centrale și de Est, precum și represiunea drepturilor și libertăților civile și umane fundamentale.

Mai mult decât atât, respectarea prevederilor Cartei Națiunilor Unite, a promisiunilor luate de guvernele occidentale în timpul războiului de a-și reduce potențialul de apărare, în contrast cu intenția clară a conducerii sovietice de a-și menține potențialul militar la întreaga sa capacitate, coroborate cu amenințările fățișe la adresa suveranității Norvegiei, Greciei, Turciei și a altor state vest-europene, blocada ilegală a Berlinului, începută în aprilie 1948 de către URSS, precum și lovitura de stat din Cehoslovacia din luna iunie a aceluiași an, au marcat hotărârea a cinci state accidentale – Belgia, Franța, Olanda, Luxemburg și Marea Britanie – de a dezvolta un sistem comun de apărare prin care să poată face față amenințărilor ideologice și politico-militare la adresa securității lor. Această inițiativă s-a materializat prin semnarea Tratatului de la Bruxelles în martie 1948.

Odată făcut acest prim pas, puterile Tratatului de la Bruxelles inițiază negocierile cu Statele Unite și Canada pentru crearea unei Alianțe, bazată pe garanții de securitate și angajamente comune între Europa și America de Nord, astfel că, prin semnarea Tratatului de la Washington în aprilie 1949 (anexa nr. 2) se pun bazele sistemului comun de securitate bazat pe un parteneriat între 12 țări (Belgia, Canada, Danemarca, Franța, Islanda, Italia, Luxemburg, Olanda, Norvegia, Portugalia, Marea Britanie și SUA), acesta fiind ”*punctul zero*” în evoluția NATO (figura 2.12).

Totodată, nu trebuie omis faptul că în contrapartidă, drept consecință a bipolarității impuse de cele două mari puteri ale momentului, SUA și URSS, se dezvolta la Est ”*Pactul de la Varșovia*” sau „*Tratatul de la Varșovia*”, având drept scop coagularea statelor comuniste în

jurul URSS-ului, în ideea asigurării unui echilibru de putere politico-militară pe plan mondial. De altfel, așa cum am văzut în prima parte a lucrării, întotdeauna, ”...Formarea unei alianțe atrage alcătuirea unei alte alianțe, opusă ideologic.” Astfel că, nici apariția Alianței Nord-Atlantice nu a rămas fără un oponent pe măsură, precum a fost Tratatul de la Varșovia, mai bine de trei decenii, în timpul așa-zisului Război Rece.

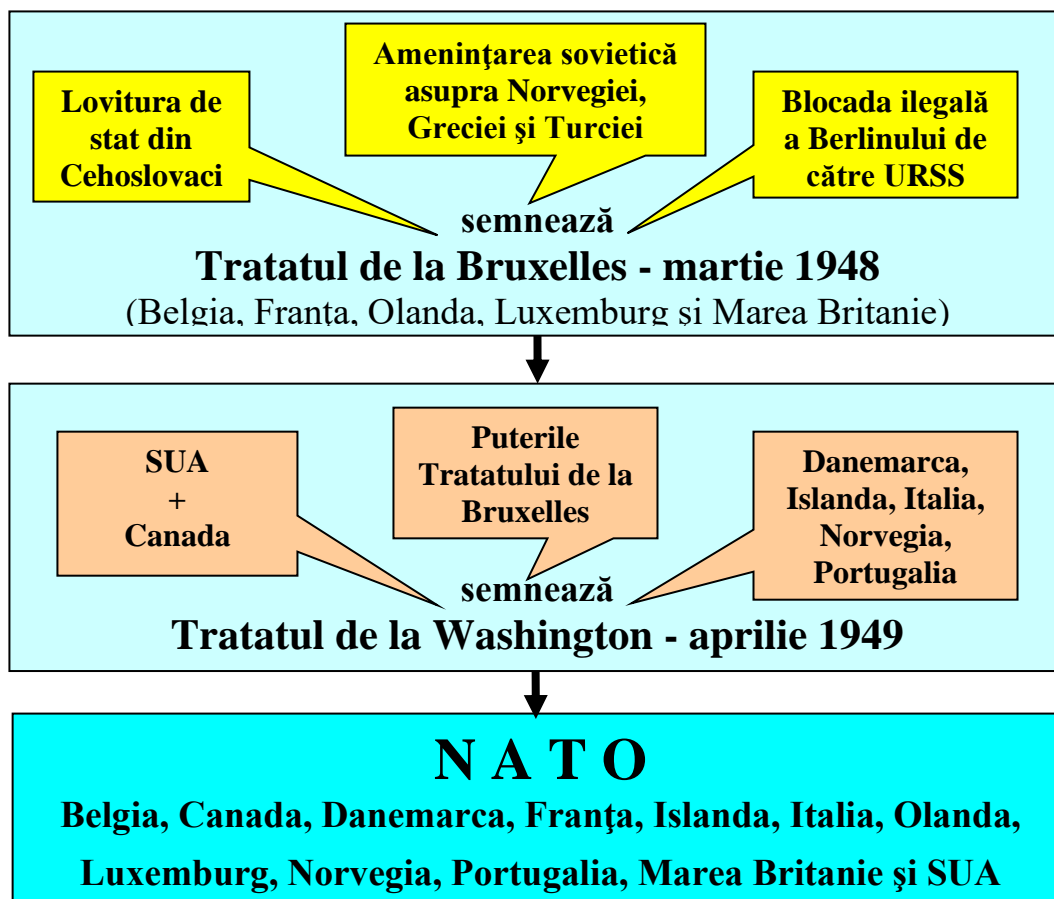

Figura 2.11 Contextul apariției Alianței Nord-Atlantice.

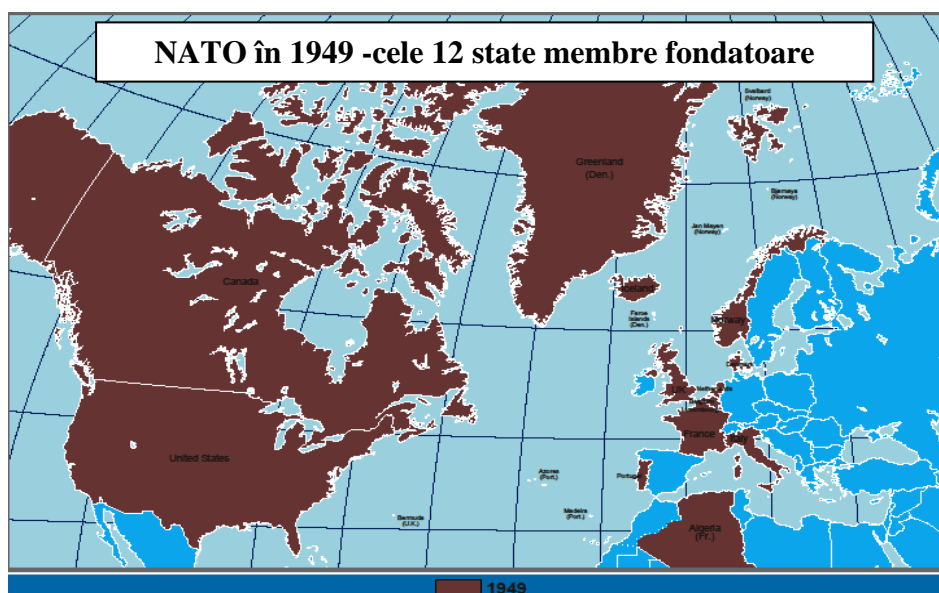

Figura 2.12 Statele membre (fondatoare) NATO –aprilie 1949.
(sursa: http://ro.wikipedia.org/wiki/Format:Hartă_NATO_membership).

Tratatul de la Varșovia (figura 2.13), numit în mod oficial *Tratatul de prietenie, cooperare și asistență mutuală* a fost o alianță militară a țărilor din Europa Răsăriteană, care voiau să se apere împotriva amenințării pe care o percepeau din partea Alianței Nord-Atlantice. Tratatul a fost inițiat în 1955 de către Hrușciov¹ și semnat la Varșovia pe 14 mai 1955 de către URSS, Albania, Bulgaria, Cehoslovacia, RDG, Polonia, România, Ungaria.

Se poate spune, astfel, că divizarea între Est și Vest a căpătat, în aceste condiții, consistență juridică și instituțională, reprezentând, totodată, debutul Războiului Rece. Confruntarea și divergențele ideologice, politice, economice, diplomatice și, nu în ultimul rând, de natură militară au caracterizat întreaga perioadă postbelică. În timp ce țările semnatare ale Tratatului de la Varșovia au adoptat și urmat calea de dezvoltare spre comunism, care s-a dovedit ulterior neviabilă, neperformantă și falimentară, cele aflate în Alianța Nord-Atlantică, având la bază principiile democratice și ale economiei de piață, au cunoscut o dezvoltare înfloritoare, cu o economie performantă, ceea ce a asigurat un ridicat standard de bunăstare și progres propriilor cetățeni.

Figura 2.13 Statele membre ale „Tratatului de la Varșovia”.
(sursa: http://ro.wikipedia.org/wiki/Format:Hartă_NATO_partners).

Pactul și-a încetat existența pe 3 martie 1991 și a fost dizolvat în mod oficial la întâlnirea de la Praga din 1 iulie 1991. Ulterior, odată cu destrămarea succesivă a comunismului european, apare ”*materia primă*” a celor mai semnificative valori de extindere a Alianței (Cehia, Ungaria și Polonia la 12 martie 1999 și Bulgaria, Estonia, Letonia, Lituania, România, Slovacia și Slovenia, care s-au alăturat Alianței în martie 2004).

2.3 NATO ÎN RELAȚIA CU PRINCIPALELE ORGANIZAȚII INTERNAȚIONALE DE SECURITATE

Cu toate că rolul Alianței Nord-Atlantice și al altor organizații inter-guvernamentale care contribuie la un cadru mai largit de securitate europeană, euro-atlantică și chiar mondială este destul de clar, cooperarea practică și sprijinul reciproc între acestea devin tot mai necesare.

Atât în Afganistan, cât și în alte zone în care NATO desfășoară diverse operații și misiuni, există o colaborare și implicare și din partea altor organizații internaționale cum ar fi

¹ Nikita Sergheevici Hrușciov (17 aprilie 1894 – 11 septembrie 1971), a fost conducătorul Uniunii Sovietice după moartea lui Stalin. A fost Prim Secretar al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice din 1953 până în 1964 și premier din 1958 până în 1964. Pe durata celui de-al doilea război mondial, Hrușciov a avut funcția de ofițer politic având un grad echivalent celui de general locotenent.

ONU, UE sau OSCE. Se știe clar că NATO nu este o organizație specializată în reconstrucția civilă. De aceea, apelează la parteneriate cu organizații care au expertiză în domenii precum: crearea de instituții politice, dezvoltare economico-socială, crearea unui sistem juridic eficient etc. În cadrul misiunilor și operațiilor sale, NATO colaborează și cu state non-membre. Acestea contribuie prin aportul de trupe și alte resurse la îndeplinirea cu succes a operațiilor și misiunilor în care sunt implicate.

NATO a extins cooperarea cu statele partenere și organizațiile internaționale și în domenii precum lupta împotriva terorismului, prevenirea proliferării armelor de distrugere în masă, securitatea energetică, dar și protecția împotriva atacurilor cibernetice. Folosind experiența dobândită în realizarea reformei sistemului de apărare, dar și prin intermediul unor programe de pregătire și educație, NATO oferă sprijin anumitor state non-membre în procesul de dezvoltare a capacității de rezolvare a problemelor de securitate cu care acestea se confruntă. În acest sens, NATO a dezvoltat mecanisme instituționalizate de parteneriat precum: Consiliul de Parteneriat Euro-Atlantic, Dialogul Mediteranean, Inițiativa de Cooperare de la Istanbul, și și-a consolidat relațiile cu state din regiunea Asia-Pacific.

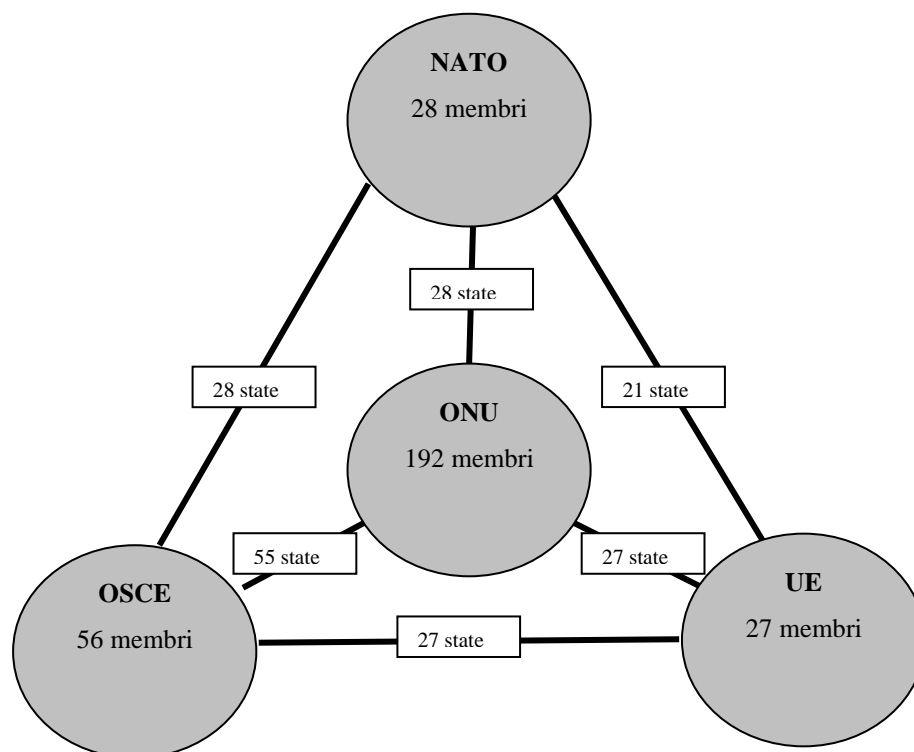

Figura 2.14 Diagrama comparativ-relațională a principalelor organizații internaționale în anul 2011.

Din analiza comparativ-relațională a componentei celor mai importante organizații internaționale cu impact în sistemul teritorial euro-atlantic (figura 2.14), rezultă următoarele aspecte:

- toate statele membre NATO sunt membre ONU și OSCE;
- toate statele membre UE sunt membre ONU și OSCE;
- 55 din 56 state membre OSCE (98%) sunt membre ONU;
- numai 21 din 28 state membre NATO (75%) sunt membre UE.

Putem anticipa că, la nivel relațional, perioada imediat următoare va fi marcată de o oarecare intensificare a efortului de definire a numitorului comun, dar și a diferențelor, în materie de interese de securitate între NATO și UE, fiecare dintre aceste două organizații internaționale deosebit de importante, având aproximativ un sfert din membri care, cu certitudine *-vor da greutate și importanță-* în primul rând, intențiilor și intereselor organizației din care fac parte.

Va fi, cu siguranță, o relație demnă de urmărit, o relație ce va atrage din ce în ce mai multă atenție, importanță, uneori și critici, o relație asupra căreia vor apărea tot mai multe și diversificate analize și scenarii de dezvoltare, cooperare și colaborare pe toate planurile.

2.3.1 Relația NATO-ONU¹

Din prisma relaționării cu NATO, Carta ONU are pentru Alianța Nord-Atlantică o dublă importanță. În primul rând, aceasta constituie baza juridică pentru crearea Alianței, în al doilea rând, stabilește întreaga responsabilitate a Consiliului de Securitate al ONU pentru pacea și securitatea internațională.

Aceste două principii fundamentale sunt prevăzute în Tratatul Nord-Atlantic, semnat la Washington în aprilie 1949. Preambulul Tratatului întărește ideea conform căreia Carta ONU reprezintă cadrul în care operează Alianța. Astfel, între Carta Națiunilor Unite și Tratatul Nord-Atlantic, pe de o parte, și între instituțiile Națiunilor Unite și cele ale Alianței, pe de altă parte, există legături puternice, atât juridice cât și practice. Ambele elemente contribuie la lărgirea cadrului instituțional în care acționează Alianța.

Odată cu trecerea în secolul XXI, NATO și ONU au devenit parteneri în inițiativa de construire a securității la nivel global. Potențialul acestei relații este imens, scopul ambelor constând în a promova pacea și securitatea, a încuraja relațiile de prietenie între state, prin cooperare, și, nu în ultimul rând, a acționa, atunci când este necesar, ca răspuns la provocările aduse la adresa păcii și securității mondiale. De la sfârșitul Războiului Rece au existat schimbări majore ce au făcut posibilă o cooperare NATO – ONU din ce în ce mai strânsă. Cooperarea din Bosnia, Kosovo, Irak și Afghanistan a avut rezultate remarcabile.

Însă, transformările mediului de securitate internațional sunt de câțiva ani caracterizate de o dinamică ce a făcut ca unele aspecte ale relației să se modifice. Dacă până de curând colaborarea NATO – ONU se desfășura, cunoscut fiind faptul că ONU este o organizație internațională, iar NATO una mai degrabă regională, în ultimii ani, datorită transformărilor petrecute în interiorul Alianței, NATO tinde să capete un caracter global, ceea ce face ca relația cu ONU să fie privită într-o nouă perspectivă.

Prin afirmarea implicării sale în lupta împotriva terorismului oriunde va fi necesar, NATO a devenit o organizație globală. Dar Carta ONU oferă organizației mondiale competențe în acest domeniu, stabilește cadrul și mecanismele de adoptare a deciziei, care nu întotdeauna sunt cele dorite de NATO, unde ritmul de adoptare a deciziei este mult mai rapid.

2.3.2 Relația NATO-UE²

Recentrarea atenției pe securitatea Europei, după 11 martie 2004, unește azi și mai mult eforturile NATO și UE pentru o acțiune comună preventivă și un demers multilateral și profesionalizat contra pericolelor terorismului și armelor de distrugere în masă, care să lase în urmă orice reacție tardivă și inconsistentă.

Noile frontiere suprapuse ale NATO și UE de după 1 mai 2004 cer o acțiune unită de securizare, pentru blocarea atacurilor teroriste, pătrunderii și traficării în spațiul unic de securitate a armamentelor, munițiilor, drogurilor, crimei organizate, construirea unui răspuns politic și strategic eficace la amenințările tot mai ample din mediul continental și global.

Consensul și determinarea trebuie să prevaleze în fața riscurilor asimetrice la adresa Europei și a lumii, să ducă la o sporire a complementarității acțiunilor organizațiilor europene și euro-atlantice, pe toate planurile: politic, diplomatic, economic, militar, tehnologic. Se pare că acest lucru a fost înțeles de ambele părți, întrucât îmbunătățirea capacităților militare pentru misiuni îndreptate contra noilor pericole continuă, iar mijloacele adecvate proiectării forței la mari distanțe sunt în curs de realizare.

Istorică Declarație UE-NATO asupra ESDP din 16 decembrie 2002, face trecerea de la teorie la practică, deschide calea unei cooperări politice și militare mai strânse între cele două

¹ Toate statele membre NATO (28 de state) sunt parte a ONU.

² Numai 21 din cele 28 de state membre NATO sunt și membre ale UE, ceea ce reprezintă aproximativ 75%.

organizații, pentru că stabilește un cadru formal de cooperare în domeniile gestionării crizelor și prevenirii conflictelor, enunță principiile politice ale cooperării respective și garantează pentru propriile operații militare accesul la mijloacele logistice și de planificare ale NATO.

Un an mai târziu, la summit-ul european din 12-13 decembrie, de la Bruxelles, se adoptă propunerea de creare, în 2004, a unei structuri militare de planificare a operațiilor autonome ale UE, aceasta și pe baza succesului înregistrat de Acordul de securitate semnat de NATO și UE în perspectiva înlocuirii efectivelor din Macedonia ale Alianței cu cele ale Uniunii.

Extinderile ample din ultima perioadă a celor două organizații au un impact major pe planul securității și implicării comune pe diverse spații. Incluziunea Maltei și a Ciprului în UE creează o punte pentru bătrânul continent către țările Maghreb-ului și Libia, dar, în același timp, diminuează, destul de mult, pericolele Orientului Mijlociu și Africii.

Menționăm, de asemenea, pentru dinamica relațiilor dintre cele două organizații în problemele securității comune, semnificația aparte a programului european de prevenire a conflictelor și a evaluării făcute asupra conflictelor potențiale, a reglării procedurilor de gestionare a crizelor, dar și a demersurilor de gestionare civilă a crizelor (prin concertarea acțiunilor poliției, funcționarea optimă a statului de drept, întărirea administrației și protecției civile), de dezvoltare a mijloacelor de informații și comunicații, care să amplifice capacitatea de intervenție militară.

Ambele organizații întrunesc, în actuala realitate geopolitică și geostrategică și noul contur frontalier, o importanță și o garanție de securitate sporită, pe plan regional, continental și global. Tendința în relațiile NATO-UE va fi, și în viitor, de bună cooperare, în ciuda dezacordurilor, de altfel normale într-o civilizație democratică, dezacorduri ce rezidă mai degrabă în diferența abordărilor și modalitățile de răspuns la diferite situații, și nu în aceea a valorilor, care sunt comune.

Cooperarea NATO cu UE are toate premisele de a se dezvolta, celor două organizații fiindu-le comune nu numai valorile după care se ghidează în acțiune, ci și interesele de securitate globală și economice. Abilitatea de a-și atinge împreună aceste scopuri depinde de voința Europei de a-și asuma responsabilități sporite și de aceea a SUA de a împărți comanda și viziunea ambelor, pentru a forma un parteneriat mult mai ambițios decât cel actual.

2.3.3 Relația NATO-OSCE¹

Fiind singurul forum care regrupează toate statele Europei, alături de Canada și Statele Unite, Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE) reprezintă un element-cheie al arhitecturii europene de securitate. Așa cum aminteam anterior, OSCE s-a dovedit a fi un cadru lărgit pentru cooperare în domenii precum drepturile omului, libertățile fundamentale, democrația, preeminența dreptului, securitatea și cooperarea economică.

Alianța a sprijinit activ procesul CSCE/OSCE, încă de la crearea sa, și a fost unul din susținătorii instituționalizării procesului CSCE, aprobat la Reuniunea CSCE la nivel înalt desfășurată la Paris, în 1990. La Summit-ul din noiembrie 1991 de la Roma, Alianța și-a reafirmat sprijinul pentru procesul CSCE și a definit rolurile care reveneau celor două structuri, CSCE și Alianța, în dezvoltarea dialogului și cooperării în Europa, ca fiind complementare. Recunoscând că securitatea Alianțelor nu putea fi separată de cea a celorlalte state din Europa, Alianța consideră dialogul și cooperarea între diferite instituții din domeniul securității ca fiind un factor important în eliminarea crizelor și prevenirea conflictelor.

Importanța acordată de Alianță, CSCE a fost subliniată și la Oslo, în iunie 1992. Miniștrii afacerilor externe ai Alianței și-au declarat disponibilitatea de a sprijini activitățile de menținere a păcii întreprinse sub responsabilitatea OSCE, inclusiv prin punerea la dispoziție a resurselor și expertizei Alianței. Această decizie importantă a deschis calea pentru o mai amplă interacțiune

¹ Toate statele membre NATO (28 de state) sunt parte a OSCE.

între NATO și OSCE, mai ales în contextul noilor responsabilități ale Alianței, precum cea a operațiilor de menținere a păcii.

De la Summit-ul de la Budapesta din decembrie 1994, OSCE a fost implicată într-o dezbatere amplă asupra tuturor aspectelor securității, în scopul elaborării unui concept de securitate pentru secolul XXI. În decembrie 1996, în Declarația de la Summit-ul de la Lisabona asupra unui model comun și global de securitate pentru Europa secolului XXI, șefii de stat și de guvern ai OSCE au reafirmat că securitatea europeană necesită o cooperare și o coordonare mai extinse între statele participante și între organizațiile europene și transatlantice. Totodată, ei și-au exprimat intenția de a întări cooperarea cu alte organizații de securitate. În acest sens, Alianța a contribuit la dezbaterile din cadrul OSCE asupra modelului de securitate.

În Declarația de la Madrid, din 1997, asupra securității și cooperării euro-atlantice, șefii de stat și de guvern ai NATO au calificat OSCE drept cea mai completă organizație europeană de securitate. Ei au subliniat rolul esențial pe care OSCE îl are în crearea unui mediu de securitate, pace și stabilitate în Europa și au evidențiat importanța principiilor și angajamentelor adoptate de către OSCE, ca fundament al dezvoltării structurilor de securitate globală și cooperativă în Europa.

La Madrid, NATO și-a exprimat și sprijinul susținut față de activitatea OSCE în elaborarea unui model comun și cuprinzător de securitate pentru Europa secolului XXI, precum și pentru ideea dezvoltării unei Carte Europene de Securitate, în conformitate cu deciziile luate cu ocazia Summit-ului OSCE de la Lisabona, din 1996.

Conceptul comun pentru dezvoltarea cooperării între instituțiile de sprijin reciproc, așa cum a fost acceptat la Reuniunea ministerială de la Copenhaga din decembrie 1997, a trasat o listă de principii și angajamente pentru dezvoltarea cooperării între organizațiile și instituțiile de susținere reciprocă, în cadrul Platformei pentru securitate cooperativă. În cadrul organizațiilor și instituțiilor din care fac parte, statele participante s-au angajat să acționeze pentru asigurarea adeziunii organizațiilor și instituțiilor respective la Platformă.

Ca o primă categorie de măsuri practice luate în vederea dezvoltării cooperării dintre OSCE și organizațiile și instituțiile respective, Conceptul comun sugerează păstrarea unor contacte periodice, inclusiv întâlniri, în vederea creării unui cadru de dialog permanent, a unei mai mari transparențe și a unei cooperări practice. Aceasta implică apariția unor funcționari de legătură sau a unor puncte de contact, reprezentare mixtă la reuniunile adecvate și alte contacte destinate unei mai bune familiarizări cu instrumentele de prevenire a conflictelor specifice fiecărei organizații. NATO și OSCE și-au dezvoltat relațiile de cooperare pe baza Conceptului comun.

Angajamentul Alianței pentru promovarea securității, prosperității și democrației în toată regiunea euro-atlantică a fost subliniat în Conceptul Strategic revizuit și în alte documente emise de șefii de stat și de guvern la Summit-ul de la Washington, în aprilie 1999. Țările membre NATO sprijină, astfel, pe deplin, atât principiile fundamentale ale OSCE, cât și abordarea globală și comună a problemei securității. Acest sprijin a fost clarificat în declarațiile Alianței privind disponibilitatea acesteia de a contribui la eforturile OSCE de consolidare a securității și stabilității europene și, mai ales, la operațiile de menținere a păcii aflate în responsabilitatea OSCE.

Progresele obținute în definirea contribuției OSCE la operațiile de menținere a păcii sunt reflectate în Carta OSCE asupra Securității Europene. Accentul specificat în Cartă asupra cooperării strânse între organizațiile internaționale a fost, de asemenea, salutat în cadrul Alianței. Cooperarea întreprinsă între NATO și OSCE în ultimii ani, în domeniile de prevenire a conflictelor, de menținere a păcii, de gestionare a crizelor și de reabilitare în urma conflictelor, este dedicată în totalitate păstrării spiritului Platformei de cooperare pentru securitate care va fi dezvoltată în cadrul Cartei. Cooperarea stransă în plan practic între cele două organizații este amplificată în contextul eforturilor internaționale de instaurare a păcii în fosta Iugoslavie, cu

precădere în relațiile dintre OSCE și Forța de stabilizare a NATO (SFOR) din Bosnia-Herțegovina, precum și dintre OSCE și Forța din Kosovo (KFOR).

Printre inițiativele adoptate la Summit-ul de la Istanbul se află și crearea *Echipelor pentru Cooperare și Asistență Rapidă de Specialitate* (REACT). Această capacitate de desfășurare rapidă va acoperi o gamă largă a expertizei civile care va contribui la prevenirea conflictelor, gestionarea crizelor și reabilitarea în urma conflictelor.

Întărirea capacității OSCE, de a desfășura rapid componentele civile ale unei operații de menținere a păcii, facilitează cooperarea cu forțele NATO de menținere a păcii care acționează alături de aceste echipe civile.

În cadrul Forumului OSCE pentru Securitate și Cooperare (FSC), țările membre NATO, împreună cu alte state participante, au prezentat mai multe propuneri de fond privind probleme cum ar fi: schimbul de informații asupra planificării apărării, neproliferarea și transferul de arme, cooperarea și contactele militare, schimbul global de informații militare și măsurile de stabilizare care trebuie luate în situații de criză locală.

Așadar, Alianța Nord-Atlantică a dezvoltat permanent relații de cooperare și uneori de implicare comună, cu unele dintre cele mai importante organizații internaționale și regionale de securitate.

Putem afirma astfel, că NATO s-a constituit pe fondul unei succesiuni de evenimente post-conflict destul de însemnate, care nu au făcut altceva decât să accelereze luarea unor măsuri politice și militare iminente. De altfel, întotdeauna încetarea conflagrațiilor mondiale, chiar și unele conflicte de nivel regional, au fost urmate de intense frământări în sensul repolarizării actorilor implicați, în jurul marilor puteri ale momentului.

3. EVOLUȚIA ALIANȚEI NORD-ATLANTICE DIN PERSPECTIVA MEDIULUI DE SECURITATE

Dinamica mediului internațional de securitate a avut și are o influență majoră asupra procesului de transformare a Alianței atât sub aspect structural, cât și din perspectiva misiunilor acesteia. Rădăcinile schimbărilor care au transformat harta politică a Europei își au originile în câteva evenimente din anii '60-'70 ai secolului trecut, care aveau să se dovedească deosebit de semnificative pentru implicațiile pe termen mediu și lung asupra mediului de securitate. Au existat mai multe aspecte ale acestor evoluții, dar trei dintre acestea se evidențiază în mod deosebit, și anume:

– adoptarea de către Alianță, în decembrie 1967, a doctrinei Harmel, bazată pe politici paralele de menținere a unei apărări adecvate odată cu încercarea de detensionare a relațiilor Est-Vest;

– introducerea de către Guvernul RFG, în 1969, a „Ostpolitik”¹, politică propusă de cancelarul Willy Brandt, menită să promoveze relații mai bune cu țările din Estul Europei și URSS, în cadrul constrângerilor impuse de către politicile guvernamentale și acțiunile externe ale acestora;

– adoptarea Actului Final de la Helsinki al CSCE², din august 1975, care stabilea noi standarde în politica drepturilor omului și introducea unele măsuri de sporire a încrederii reciproce dintre Est și Vest.

¹ Termenul propriu-zis este, de fapt, *Neue Ostpolitik*, (tradus din germană *Noua Politică de Est*), adică, în esență, „schimbarea prin apropiere”.

² Conferința pentru Securitate și Cooperare în Europa (CSCE) a fost redenumită Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE) în ianuarie 1995.

O serie de evenimente la fel de importante au marcat cursul relațiilor Est-Vest în anii '80 ai secolului trecut, din care amintim: desfășurarea de către NATO a Forțelor Nucleare cu Rază Medie de Acțiune în Europa, ca urmare a dublei decizii asupra modernizării nucleare și controlului armamentului, din decembrie 1979; semnarea Tratatului de la Washington, în decembrie 1987, care a impus eliminarea totală a focoaselor terestre INF¹ produse de către SUA și URSS; consecințele invaziei Afganistanului de către Uniunea Sovietică în decembrie 1979 și ultima retragere a forțelor sovietice din Afganistan în februarie 1989; alegerea lui Mihail Gorbaciov, în martie 1985, în funcția de Secretar General al Partidului Comunist Sovietic.

Seria de evenimente cu semnificație majoră pentru întregul continent european și pentru relațiile internaționale în ansamblul lor, a continuat, culminând cu cele din anii 89-90, marcate de progresele semnificative pentru reformarea sistemului politic și economic din Polonia și Ungaria, precum și de evenimentele din RDG, Bulgaria, Cehoslovacia și România, desfășurate în sprijinul libertății și democrației, care au depășit toate așteptările.

Înainte de a trece la o analiză evolutivă a doctrinelor politico-militare și a conceptelor strategice de securitate specifice Alianței, considerăm necesară definirea termenilor de *doctrină* și *strategie*. În modul cel mai oportun posibil, doctrina militară poate fi definită ca ansamblul principiilor prescriptive pentru orientarea uzului de forțe armate de către un stat/organizație în urmărirea intereselor sale atât pe timp de pace cât și în situații de război (Russel F.W., 1973, p.512).

Strategia se subordonează noțiunii de doctrină, reprezentând ansamblul acțiunilor politico-militare în raport cu doctrina existentă în vigoare. Fiind destul de dificil de dat o definiție generală a conceptului strategic, ne vom opri, în demersul nostru, asupra ideilor formulate de Clausewitz², care definește astfel conceptul: „folosirea luptei în scopul războiului”. În consecință, strategia trebuie să fixeze acțiunii militare un obiectiv care să corespundă scopului urmărit (Von Clausewitz K., 1982, p.119), iar pentru a concluziona, ne putem rezuma la două argumente: strategia reprezintă folosirea luptei în scopul războiului; războiul servește/continuă politica.

3.1 EVOLUȚIA ORIENTĂRILOR DOCTRINARE ALE ALIANȚEI

De la înființare și până în prezent³, Alianța Nord-Atlantică a dispus de 25 summit-uri (anexa nr. 6), în cadrul cărora au avut loc tot atâtea întruniri ale Consiliului Nord-Atlantic, cel mai important for de luare a deciziilor din cadrul NATO. Prima întâlnire la nivel înalt a avut loc în 1949, la Washington, în timpul căreia s-a semnat Tratatul Atlanticului de Nord, iar pe parcurs, o serie de reuniuni au fost cruciale, schimbând componența Alianței sau orientarea doctrinară a acesteia.

Reuniunea de la Ottawa - 1974, a cărei declarație a fost semnată la Bruxelles la 26 iunie 1974, acordă atenție răspunsului la problemele ridicate de opinia publică privind funcțiile de descurajare și de apărare ale NATO, la garanția nucleară a SUA și a prezenței americane în Europa. Coordonatele apărării comune în cadrul NATO s-au modificat prin angajamentul părții americane de a utiliza forțele nucleare, strategice și tactice împotriva oricărui adversar posibil.

Reuniunea de la Ankara - 1980. Sub acțiunea invaziei sovietice în Afganistan (decembrie 1979), declarația de la Ankara subliniază că încrederea mutuală necesară restabilirii

¹ Tratatul Forțelor Nucleare cu Rază Medie de Acțiune (INF), dintre SUA și URSS, a eliminat la scară globală rachetele nucleare cu lansare de la sol și rază medie de acțiune, fructificând astfel aspectul referitor la controlul armamentului, din decizia dublă a NATO din 1979.

² Von Clausewitz, Karl, (1780-1831), general prusian, teoretician militar german, preocupat în mod deosebit de studiul aspectelor morale și politice ale războiului.

³ Summit-ul NATO de la Lisabona din noiembrie 2010 este ultima reuniune a Alianței pentru care am dispus de datele necesare elaborării acestei lucrări. Reuniunea de la Chicago din mai 2012 este prezentată la modul general, în ultima parte a studiului nostru.

relațiilor Est-Vest este pusă sub semnul întrebării, rezultând refuzul SUA de a ratifica Tratatul SALT 2 privind reducerea armelor strategice, semnat cu URSS în iunie 1979.

Reuniunea de la Bruxelles – 1983. Declarația țărilor membre ale NATO, întrunite la Bruxelles, exprimă dorința Alianței de a fi privită ca o organizație de apărare a statelor și cere URSS să respecte interesele NATO legate de securitate, deschiderea față de Tratatul de la Varșovia creând ca bază stabilirea de relații echilibrate, constructive, de reală destindere a raporturilor.

Reuniunea de la Washington – 1984. În textul declarației se regăsesc probleme generale privind raporturile dintre Est și Vest, scopul politic al Alianței fiind crearea de raporturi stabile prin intermediul dialogului și cooperării. Erau condamnate, în mod deosebit, sporirea armamentului sovietic de toate categoriile, invadarea Afganistanului și presiunile exercitate asupra Poloniei.

Summit-ul de la Londra – 1990 a marcat de fapt, încheierea Războiului Rece, moment prielnic pentru NATO de a-și etala rapid, deschiderea către Est.

Summit-ul de la Roma – 1991 a definit conturul unei *noi alianțe* și a generat o nouă concepție strategică.

Summit-ul de la Madrid – 1997. Republica Cehă, Ungaria și Polonia au fost invitate să înceapă discuțiile de aderare. Simultan, liderii aliați au reafirmat deschiderea Alianței față de alte țări și au convenit să continue și să lărgască întâlnirile de dialog intens cu țările partenere interesate. În 1997, a fost stabilită relația NATO-Rusia și NATO-Ucraina pe o bază instituțională solidă.

Summit-ul de la Washington – 1999. Criza din Kosovo a fost punctul principal de pe ordinea de zi a evenimentului. A fost sistematizată o mare parte a experienței NATO din Balcani și a fost abordat viitorul printr-o *nouă concepție strategică*. Au fost adăugate, cu acest prilej, ca principale sarcini de apărare colectivă *gestionarea crizelor și partenariatul pentru pace*. S-a afirmat, de asemenea, că, pentru prima oară în istoria sa modernă, Europa este unită în jurul valorilor comune de pace și stabilitate, democrație și respectarea drepturilor omului, piețe de desfacere și comerț liber.

Summit-ul NATO de la Praga – 2002. Șapte țări au fost invitate să adere la NATO: Bulgaria, Estonia, Letonia, Lituania, România, Slovacia și Slovenia. Lărgirea NATO a contribuit la consolidarea continuității teritoriului Alianței și la extinderea spațiului de stabilitate și securitate al NATO de la Marea Baltică la Marea Neagră. Au fost analizate toate aspectele adaptării Alianței la evoluția mediului de securitate global, precum și răspunsul la pericolul reprezentat de terorism.

Summit-ul de la Istanbul (figura 3.1) – 2004 a consolidat angajamentul NATO pentru construirea păcii în Afganistan și a deschis un nou capitol de cooperare cu țările din regiunea extinsă a Orientului Mijlociu. Șefii de stat și de guvern ai țărilor membre ale Alianței au luat o serie de decizii importante privind extinderea operației NATO în Afganistan: lupta împotriva terorismului, neproliferarea armelor de distrugere în masă, consolidarea stabilității în Balcani, întărirea cooperării în cadrul Consiliului de Parteneriat Euro-Atlantic, consolidarea Dialogului Mediteranean și lansarea Inițiativei de Cooperare de la Istanbul, acordarea de asistență autorităților irakiene în vederea pregătirii forțelor și instituțiilor de securitate.

Summit-ul NATO de la Riga – 2006 a fost numit "*summit-ul transformării*". Printre cele mai mari realizări ale summit-ului s-a numărat reafirmarea respectării angajamentelor asumate în Afganistan de către cele 26 de state membre ale NATO. S-a discutat, de asemenea, despre crearea unui "grup de contact" pentru reconstrucția Afganistanului, a fost aprobat documentul numit "*Comprehensive Political Guidance*", care completează concepția strategică a Alianței din 1999. Potrivit acestui document strategic, principalele amenințări la adresa securității NATO sunt terorismul, proliferarea armelor nucleare, statele instabile, crizele regionale, abuzul în folosirea noilor tehnologii și blocarea accesului la resursele vitale. Cele 26

de state membre au semnat *Declarația de la Riga*, în care se face referire la Tratatul privind forțele armate convenționale din Europa ca fundament al securității europene.

Figura 3.1 Summit-ul de la Istanbul din iunie 2004.
(sursa: www.nato.int, consultat la 01 octombrie 2010).

Summit-ul NATO de la București – 2008, a fost *cel mai mare eveniment politic al Alianței*. De asemenea, reprezintă cel mai mare eveniment organizat vreodată în România: 48 de șefi de stat și de guvern și peste 3.000 de delegați au dezbătut, timp de 3 zile, o agendă politică extrem de încărcată. Acest summit a intrat în istorie prin deciziile luate, dar și prin participarea, pentru prima oară la un summit NATO a Secretarului general ONU, precum și a președintelui Federației Ruse. Summit-ul din România a fost un *„element de continuitate”* între summit-ul de la Riga și cel aniversar, din 2009. La acest summit s-au căutat soluții pentru a înregistra progrese față de summit-ul de la Riga, iar mesajul generic reflectă unitatea NATO și solidaritatea transatlantică, precum și capacitatea de a-și îndeplini obligațiile de tipul Articolului 5, de a se adapta la noile amenințări ale secolului XXI. Cu această ocazie s-au analizat progresele Alianței în implementarea inițiativelor de la Riga, modul de conducere a operațiilor și a misiunilor. De asemenea, obiectivele NATO au fost abordate dintr-o perspectivă realistă, concentrându-se asupra domeniilor în care pot fi realizate progrese la nivelul Alianței, astfel: soluții practice pentru Afganistan, extinderea Alianței, reforma parteneriatului NATO, cooperarea cu alte organizații internaționale, parteneriatul strategic cu UE și ONU, superioritatea informațională, supraveghere aeriană, forțe speciale, securitatea Mării Negre și cea energetică, extinderea scutului antirachetă.

Summit-ul NATO de la Strasbourg-Kehl -2009, a marcat împlinirea a 60 de ani de la crearea Alianței. În unanimitate, cei 28 de șefi de stat și de guvern au agreeat numirea noului secretar general în persoana d-lui Anders Fogh Rasmussen. Deasemeni, liderii NATO au reafirmat valorile și principiile de bază cu privire la indivizibilitatea Alianței și necesitatea solidarității transatlantice, precum și o nouă abordare integrată a conflictului din Afganistan și o implicare civilo-militară nu doar militară¹. Totodată, a fost lansat procesul de dezvoltare a noului Concept Strategic, document ce va defini pe termen lung, rolul Alianței în contextul noului mediu de securitate al secolului XXI. În esență, este vorba de importanța noului tip de război – *irregular warfare*², care a fost adusă, la acest început de secol, la nivelul celei atinse de războiul tradițional.

¹ Extinderea rolului NATO în Afganistan, 04.04.2009, articol disponibil pe site-ul: www.nato.int.

² Revista „Gândirea militară românească”, nr. 3/2010, Ed. S.M.G, București, pp. 48-52.

După cum am observat, în urma scurtei noastre incursiuni în evoluția doctrinară a uneia dintre cele mai importante organizații de securitate a secolului XX, orientările Alianței n-au suferit modificări esențiale și radicale de la un summit la altul, ci, mai degrabă, acestea au fost ajustate periodic și adaptate la provocările tot mai nuanțate ale unui mediului de securitate aflat într-o continuă și din ce în ce mai rapidă schimbare.

3.2 EVOLUȚIA ALIANȚEI DIN PERSPECTIVA CONCEPTELOR STRATEGICE DE SECURITATE

În decursul existenței sale, NATO s-a adaptat și remodelat continuu, făcând față cu succes schimbărilor în mediul global de securitate. Transformarea continuă a mediului de securitate presupune ca răspunsurile la riscuri și amenințări să fie permanent adaptate la tendințele de evoluție ale acestuia. Atâta timp cât natura amenințărilor se schimbă, așa trebuie să se schimbe și răspunsurile Alianței. Pentru a ne forma o imagine cât mai clară a relației evolutive "NATO-mediul de securitate", vom analiza conceptele strategice¹ ale Alianței din perspectiva evoluției organizației de la origini și până în prezent.

Așadar, mediul de securitate din perioada imediat următoare celui de al Doilea Război Mondial și din perioada Războiului Rece nu a ridicat probleme deosebite datorită existenței unor condiții stabile, în care fiecare dintre actorii principali își cunoaște cu exactitate inamicii și capacitățile militare.

Cu o istorie de peste șase decenii și un spectaculos proces de transformare, totuși, Alianța Nord-Atlantică nu și-a schimbat Conceptul Strategic decât de cinci ori: în 1952, 1967, 1991, 1999 și 2010. În tabelul nr. 3.1 „*Matricea Conceptelor Strategice de Securitate ale NATO*”, prezentăm în mod analitico-comparativ toate conceptele strategice elaborate la nivelul Alianței.

Plecând de la "Conceptul Strategic pentru Apărarea Regiunii Nord-Atlantice", din 1949, bazat pe operații de apărare teritorială la scară mare, împotriva unei potențiale invazii sovietice, în 1952 a fost propus Conceptul Strategic al "ripostei masive", descurajând orice tentativă de atac împotriva oricărui membru NATO, prin amenințarea cu riposta întregului potențial militar, inclusiv prin folosirea armelor nucleare. După ce numărul posesorilor de arsenal nuclear a crescut și descurajarea nucleară a pălit, NATO și-a fundamentat Conceptul Strategic pe principiul "ripostei flexibile", creind incertitudine în mintea potențialului agresor asupra tipului de răspuns strategic.

Sfârșitul Războiului Rece a oferit oportunitatea construirii unei noi arhitecturi de securitate pentru regiunea euro-atlantică, creind condițiile optime pentru elaborarea unui nou Concept Strategic, transparent, bazat pe principiile securității multidimensionale și cooperării, concept adoptat la Roma, în 1991.

După prima extindere a NATO a fost elaborat, la Summit-ul de la Washington, în 1999, un nou Concept Strategic, concept care a stat la baza acțiunilor NATO în Afganistan. Principalele prevederi ale conceptului din 1999 relevau: prezervarea relației transatlantice, menținerea unor capacități credibile, dezvoltarea unei dimensiuni europene, concentrarea pe misiuni de managementul crizelor și prevenirea conflictelor, dezvoltarea parteneriatelor euro-atlantice, extinderea pe baza articolului 10 din Tratat și dezvoltarea unei politici de neproliferare nucleară și control al armamentelor. În final, Conceptul Strategic prevede că NATO va menține în Europa un mix de arme nucleare și arme convenționale.

Din analiza principalelor caracteristici și prevederi ale Strategiilor de Securitate elaborate de Alianță, așa cum sunt prezentate în „*Matricea Conceptelor Strategice de Securitate ale NATO*” (tabelul 3.1), rezultă câteva aspecte demne de luat în seamă, astfel: câteva principii s-au

¹ Conceptul Strategic este un document oficial care subliniază durata, natura și sarcinile fundamentale de securitate ale NATO. Acesta identifică caracteristicile centrale ale noului mediu de securitate, precizează elementele de abordare ale Alianței și oferă liniile directoare pentru adaptarea ulterioară a forțelor sale militare.

păstrat din 1949 și până în prezent, acestea regăsindu-se de fiecare dată în prim-planul fiecăruia dintre cele cinci concepte strategice: *apărarea colectivă*, *soluționarea pașnică a disputelor*, *natura defensivă a NATO*; unele prevederi apar cel puțin în două din cele cinci concepte strategice, cum ar fi, *menținerea păcii și securității*, prevedere inițială eliminată prin *Strategia represaliilor masive* și reintrodusă în 1967 prin *Strategia ripostei flexibile*; cele mai multe dintre prevederile conceptelor strategice, sunt specifice fiecărui mediu de securitate al perioadei de valabilitate a acestora.

Noul mediu internațional de securitate, post-Război Rece, în special cel de după atacurile teroriste de la 11 septembrie, comportă trei premise fundamentale, care necesită a fi luate în calcul pentru procesul de transformare, și anume: noile amenințări, în special cele asimetrice, implică un răspuns adecvat, cu noi tipuri de misiuni; noile tipuri de misiuni cer noi capacități; noile misiuni și noile capacități necesită un nou cadru de cooperare, noi relații, noi concepte doctrinare.

Tabelul 3.1 „Matricea Conceptelor Strategice de Securitate ale NATO”.

Concepte strategice	Lansarea conceptului	Principiile de bază ale conceptului
„Conceptul de apărare colectivă ”	oct. 1949 (1949-1959)	- apărarea colectivă, - soluționarea pașnică a disputelor, - natura defensivă a NATO; - menținerea păcii și securității; - crearea și dezvoltarea capacităților individuale și colective de rezistență împotriva unui atac armat.
„Conceptul strategic pentru apararea zonei nord-atlantice“ Strategia represaliilor masive	dec.1953 (1959-1969)	- apărarea colectivă, - soluționarea pașnică a disputelor, - natura defensivă a NATO; - strategie tip ripostă, bazată pe un răspuns ferm, de descurajare, conform căreia NATO urma să răspundă printr-un atac nuclear masiv oricărei agresiuni din partea URSS/ aliații săi; - posibilitatea efectuării de economii masive în domeniul armamentelor și al forțelor convenționale.
„Conceptul cuprinzător de apărare a teritoriului NATO” Strategia ripostei flexibile	dec.1967 (1969-1991)	- apărarea colectivă, - soluționarea pașnică a disputelor, - natura defensivă a NATO; - echilibrul de forțe; - menținerea păcii și securității;
Conceptul adoptat la Roma	1991 (1991-1999)	- apărarea colectivă, - soluționarea pașnică a disputelor, - natura defensivă a NATO; - cooperare în loc de confruntare; - extindere și întărirea securității în întreaga Europă; - menținerea unei combinații potrivite de forță nucleară și convențională pe teritoriul Europei; - începerea procesului de transformare a NATO dintr-o alianță militară într-o alianță de apărare și securitate.

<p>Conceptul adoptat la Washington</p>	<p>1999 (1999-2010)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - apărarea colectivă, - soluționarea pașnică a disputelor, - natura defensive a NATO; - garantarea libertății și securității membrilor săi prin mijloace politice și militare; - realizarea păcii și stabilității zonei euro-atlantice extinse; - menținerea structurilor și procedurilor adecvate pentru prevenirea conflictelor și managementul crizelor; - parteneriat efectiv cu țările non-NATO, bazat pe cooperare și dialog; - lărgirea Alianței prin aplicarea unei politici a ușilor deschise pentru potențialii noi membri; - continuarea efortului în vederea dezarmării și neproliferării.
---	-----------------------------	--

Aceste caracteristici de bază ale mediului internațional de securitate specifice acestui început de secol au constituit esența inițierii procesului de elaborare a *Noului Concept Strategic de Securitate*, intenție exprimată la Summit-ul de la Strasbourg-Kehl, aprilie 2009 și materializată în cadrul reuniunii de la Lisabona în noiembrie 2010. Toate aceste aspecte specifice fiecărui concept strategic de securitate vor fi detaliate în continuare.

3.2.1 Apărarea colectivă – strategia inițială a NATO

Conceptul de apărare colectivă, adoptat pentru prima dată în 1949, presupunea un comportament pur defensiv al Alianței, cu accent pe prevenirea conflictelor, importanța unității strategice, rolul armelor nucleare.

Apărarea colectivă a reprezentat principiul fundamental al Alianței, având la bază ideea unei apărări comune, credibile și eficiente. În acest sens, în articolul 5 al Tratatului de înființare se specifică: „Părțile convin că un atac armat împotriva uneia sau a mai multora dintre ele în Europa sau în America de Nord va fi considerat ca un atac împotriva tuturor și, în consecință, dacă se va produce un asemenea atac armat, fiecare dintre ele, exercitând dreptul său individual sau colectiv la autoapărare, recunoscut de articolul 51 al Cartei Națiunilor Unite, va da asistență Părții sau Părților atacate, prin luarea în consecință, individual și concertat cu celelalte părți, a acelor măsuri ce vor fi considerate necesare, inclusiv folosirea forței armate, pentru a restaura și a menține securitatea zonei Nord-Atlantice. Orice astfel de atac armat și toate măsurile adoptate ca rezultat al acestuia vor trebui raportate imediat Consiliului de Securitate. Aceste măsuri vor înceta după ce Consiliul de Securitate va adopta măsurile necesare pentru restabilirea și menținerea păcii și securității internaționale”¹

Pentru început, această prevedere a făcut referire explicită la cazul în care URSS ar fi lansat un atac împotriva aliaților europeni ai Statelor Unite, situație în urma căreia SUA ar fi trebuit să trateze Uniunea Sovietică ca și cum ar fi fost atacată ea însăși. Totuși, temuta invazie sovietică din Europa nu s-a concretizat. În schimb, fraza a fost folosită pentru prima dată în istoria Tratatului la 12 septembrie 2001 drept răspuns la *Atentatele din 11 septembrie 2001*².

¹ Prevederile art. 5 al Tratatului de la Washington, semnat la 4 aprilie 1949 de cele 12 state fondatoare NATO și intrat în vigoare la 24 august 1949, după depunerea ratificărilor din partea tuturor statelor semnatare. Tratatul este un document simplu și concis, elaborat în spiritul Cartei ONU, în urma unor dezbateri publice și procese parlamentare specifice.

² Atacurile teroriste din 11 septembrie 2001 asupra unor obiective-simbol ale civilizației și puterii americane, ca și acțiunile de aceeași natură ce le-au urmat în Europa și în alte regiuni ale lumii dovedesc faptul că terorismul, în general, și terorismul internațional structurat în rețele transfrontaliere, în special, reprezintă cea mai gravă

Stabilirea scopurilor și misiunilor Alianței, coroborată cu prevederile *”Legii ajutorului militar pentru apărarea reciprocă”*¹ și a *„Planului de apărare integrată a regiunii Atlanticului de Nord”*², a reprezentat demararea procesului de elaborare și implementare a strategiei inițiale a NATO. Elaborarea acestei strategii NATO pentru apărarea zonei nord-atlantice a fost cunoscută sub denumirea consacrată deja de *”Conceptul de apărare colectivă”*. În acest cadru, se impune făcută observația că tensiunile și conflictele dintre statele membre NATO nu se rezolvă prin sprijin militar acordat uneia sau alteia dintre părțile implicate, ci prin utilizarea altor modalități, de regulă nonmilitare.

Sintetic, *apărarea colectivă* presupune, în mod cumulativ, următoarele norme (Moștoflei C., Duțu P., 2005, pp. 16-17):

- *reciprocitate* între statele membre în ceea ce privește susținerea militară în caz de atac de către un alt stat sau uniune de state; schimb de informații despre o eventuală agresiune militară asupra unui din statele membre ale organizației politico-militare;

- *contribuția fiecărui stat membru cu resurse umane, materiale și financiare*, pentru susținerea unei misiuni dusă de organizație, în vederea promovării intereselor fundamentale ale participanților;

- *constituirea de forțe militare naționale* care intră în subordinea unei conduceri militare a organizației doar pe timpul îndeplinirii misiunii respective; în restul timpului, structura militară se întoarce la „bază”, adică, în țara de origine;

- *negocierea nivelului, mărimii și naturii efortului de apărare*. După adoptarea deciziei în acest domeniu se trece la transpunerea ei în practică, prin metode proprii, de către fiecare țară;

- *obligativitatea tuturor statelor membre de a participa la apărarea colectivă*. Această participare este dimensionată în raport cu puterea economică și militară, cu populația și suprafața țării respective;

- *consens în adoptarea hotărârilor*. Odată adoptate, acestea devin obligatorii pentru toți membrii organizației. De fapt, utilizarea acestei tehnici în luarea deciziilor presupune asumarea voluntară și conștientă de către fiecare stat membru a responsabilității ce derivă din statutul și rolul său în cadrul respectivei organizații politico-militare.

Altfel spus, *apărarea colectivă* reprezintă o traducere în termeni militari a principiului „toți pentru unul și unul pentru toți”, adică se acordă sprijinul militar și de altă natură oricărui membru necondiționat, indiferent de rolul și contribuția sa la activitatea Alianței. Acest concept inițial a fost dezvoltat din octombrie 1949 până în aprilie 1959, perioadă în care putem afirma, că Alianța *”a stabilit o strategie de operații la scară largă în apărarea teritorială”*³.

3.2.2 Strategia ”represaliilor masive”

Ulterior conceptului de apărare colectivă, strategiile NATO au fost adaptate la riscurile și amenințările specifice diferitelor perioade ale *Războiului Rece*, răspunzând cu promptitudine situațiilor de atunci. Spre exemplu, anunțul făcut de URSS potrivit căruia deține bomba cu hidrogen (8 august 1953) și crearea Tratatului de la Varșovia (14 mai 1955) au stat la baza elaborării și dezvoltării strategiei *”represaliilor masive”*⁴. Această strategie constituia un răspuns de descurajare, era o strategie-ripostă. Potrivit acesteia, NATO adopta o poziție clară și fermă, bazată pe tactica descurajării, amenințând că va răspunde, prin orice mijloace aflate la dispoziția sa, inclusiv prin folosirea armelor nucleare, oricărui act de agresiune împotriva țărilor membre.

amenințare la adresa vieții și libertății oamenilor, a democrației și altor valori fundamentale pe care se întemeiază comunitatea democratică a statelor euro-atlantice.

¹ Act legislativ promulgat de președintele Truman la 6 octombrie 1949.

² Document aprobat de președintele SUA, la 27 ianuarie 1950.

³ Evoluția conceptului strategic al Alianței (sursa: <http://www.presamil.ro/SMM/2009/03-04/pag.206-8.htm>).

⁴ Vezi „Matricea Conceptelor Strategice de Securitate ale NATO”, tabelul nr. 3.1.

Elementele care au stat la baza apariției acestei strategii au fost: multiplicarea opțiunilor nucleare, ca urmare a punerii la punct a inventarului de arme nucleare tactice; posibilitatea efectuării de economii masive în zona armamentelor și a forțelor convenționale.

Cu alte cuvinte, conceptul represaliilor masive neagă posibilitatea unor confruntări militare locale și, implicit, a unei apărări locale. Este introdusă astfel, ideea de atac (ripostă) la scară globală. Acest aspect rezultă și din declarația secretarului de stat american, Dulles¹, conform căreia: *Apărarea locală va fi întărită de capacitatea de disuasiune a unei forțe de represalii masive. Hotărâre fundamentală constă în a se recurge în primul rând la un important potențial de represalii imediate cu mijloacele și în locurile pe care le vom alege*².

Aceasta însemna practic că orice fel de confruntare militară între cele două blocuri militare³, de proporții oricât de mici, putea duce, în mod evident, la folosirea armelor nucleare și deci la un război nuclear. Acest concept survenea în contextul evoluției tehnicii militare precum și în condițiile egalizării potențialului nuclear al celor două blocuri militare, prin existența în componența fiecăruia a uneia din cele două puteri nucleare ale perioadei, SUA pe de o parte și URSS de cealaltă parte.

La scurt timp după intrarea în vigoare a acestui concept, apar deja primele critici asupra efectelor distrugătoare, implicații bugetare, impasul nuclear rezultat din *echilibrul format între cele două tabere*.

Finalitatea logică a acestor critici era evitarea angajării unui conflict nuclear. Se pune astfel accentul pe limitarea conflictului, fiind avansate idei asupra așa-numitului război limitat⁴ care practic însemna, în primul rând o adaptare la noile realități geostrategice, o recunoaștere a caracterului ambiguu și nerealist al oricăror concepții de supremație mondială. În aceste condiții, a început să apară idei despre o inevitabilă modificare a concepției strategice a Alianței: *strategia ripostei flexibile*.

3.2.3 Conceptul ”ripostei flexibile”

Trecerea la conceptul „*ripostei flexibile*” reprezintă una dintre cele mai de seamă transformări ale conceptului strategic NATO din acea perioadă. Deși cursa înarmărilor se declanșase vertiginos, iar Statele Unite trecuseră deja la aplicarea unei strategii de îndiguire în relația cu Uniunea Sovietică, potrivit conceptului geopolitic al *rimland*-ului elaborat de americanul Nicolas Spykman, doctrina „*ripostei flexibile*” relansa ideea suficienței strategice și, pe această bază, a echilibrului strategic, deci facilita dialogul politic și menținea (dar mult mai nuanțat) conceptul de descurajare.

Principiul de baza al strategiei „*ripostei flexibile*” a fost acela de a asigura o structură mai echilibrată a forțelor NATO și de a permite o gamă mult mai largă și mai diversificată de opțiuni politico-militare, în funcție de complexitatea situației internaționale. Conceptul a fost astfel gândit încât să ofere garanția că orice fel de act de agresiune va fi perceput ca implicând riscuri inacceptabile și contracarat pe măsură.

Doctrina și strategia „*ripostei flexibile*” au reprezentat un progres și un act de maturitate a Alianței în evoluția sa. Aceasta este susținută de o tehnologie performantă și de un sistem al valorilor democratice, care și-au dovedit, în timp, temeinicia și forța (Moștoflei C., 2004).

Toate documentele de planificare strategică, concepții, doctrine, ghiduri politice, elaborate la nivelul Alianței, de la înființare și până către sfârșitul anilor '80, erau, în principal, cunoscute, dar s-a discutat foarte puțin, în detaliu, despre ele, în primul rând din rațiuni de confidențialitate impuse de situația mediului de securitate specific perioadei Războiului Rece, divizarea politică a Europei și situația ideologică și militară, conflictuală care a caracterizat

¹ DULLES, John Foster, secretar de stat american (1953-1959), în timpul administrației Eisenhower.

² US Department of State Bulletin, vol. XXX, nr. 761, 25 ianuarie 1954.

³ NATO și Tratatul de la Varșovia, cele două blocuri politico-militare ale perioadei Războiului Rece.

⁴ Concept amplu dezbătut în lucrarea lui Henry Kissinger, *Nuclear Weapons and Foreign Policy*, Random House, New York, 1957.

relațiile dintre Est și Vest timp de mai mulți ani. Acest aspect s-a modificat odată cu schimbările majore aduse de mediul internațional de securitate specific anilor '90 ai secolului trecut, conceptele strategice ulterioare, elaborate la nivelul Alianței fiind mult mai cunoscute și mai amplu dezbătute în cercurile politice și strategico-militare euro-atlantice.

3.2.4 Conceptul strategic adoptat la Roma - 1991

La reuniunea de la Londra din iulie 1990, șefii de stat și de guvern din țările membre ale NATO au convenit asupra necesității de a adapta Alianța Nord-Atlantică la noua eră deschisă în Europa odată cu prăbușirea sistemului comunist. Reafirmând principiile fundamentale pe care Alianța se bazează încă de la creare, ei au apreciat că evenimentele care se desfășurau în Europa vor avea largi urmări asupra configurației spațiului euro-atlantic și a modalităților de a realiza obiectivele de securitate și apărare comună. Se simțea nevoia unor schimbări strategice fundamentale, care însemnau, de fapt, un nou început pentru NATO, adică o alianță reconfigurată. Aceștia au declanșat o reexaminare strategică aprofundată, rezultatul fiind un nou concept strategic al Alianței, ce va fi adoptat la reuniunea la vârf a Consiliului Nord-Atlantic de la Roma din noiembrie 1991.

Având puține asemănări cu conceptele anterioare, acesta sublinia cooperarea în locul confruntării cu foștii adversari, dar adăuga obligația de a depune eforturi pentru extinderea și întărirea securității în Europa. Odată cu acest nou concept a început și procesul de transformare a NATO dintr-o alianță militară într-o alianță de apărare și securitate. O astfel de alianță se cerea cunoscută și extinsă.

Pentru prima dată, conceptul strategic al Alianței a fost publicat, fiind deschis discuțiilor și comentariilor parlamentelor, specialiștilor în securitate, jurnaliștilor și publicului larg. Conceptul strategic adoptat la Roma definea, în capitole distincte: contextul strategic, determinat de noul climat și de riscurile la adresa securității; obiectivele și funcțiile de securitate ale Alianței, insistându-se pe natura și pe sarcinile fundamentale ale NATO; concepția largă asupra securității, bazată pe dialog, cooperare, apărare colectivă, precum și pe gestionarea și prevenirea conflictelor; orientări pentru apărare, ce vizau noua structură de forțe, misiunile și dispozitivul militar al Alianței, determinate de caracteristicile forțelor convenționale și nucleare ale NATO.

Noul concept strategic al Alianței reafirma caracterul defensiv al NATO și voința membrilor săi de a-și apăra securitatea, suveranitatea și integritatea lor teritorială, dar și intenția de a participa la gestionarea crizelor și conflictelor, la asigurarea securității în spațiul euro-atlantic, orientând politica de securitate a Alianței pe baza dialogului, cooperării și pe o apărare colectivă eficientă.

În 1997, liderii NATO au fost de acord cu reexaminarea și actualizarea conceptului, astfel încât acesta să reflecte schimbările din Europa survenite de la adoptarea lui, dar au reconfirmat hotărârea aliaților privind apărarea colectivă și legătura transatlantică, oferind garanția că strategia NATO este adaptată complet la provocările secolului XXI.

3.2.5 Conceptul strategic al NATO adoptat la Washington – 1999

Conceptul strategic al NATO aprobat la Washington în 1999 lărgeste aria de responsabilitate a Alianței, diversifică misiunile și funcțiile ei, accentuând astfel caracterul NATO de organizație de securitate și apărare și definește în capitole distincte:

- obiectivul și misiunile Alianței, bazate pe securitate, consultare, descurajare și apărare, gestionarea crizelor și parteneriat;
- perspectivele strategice determinate de un mediu strategic în evoluție, de amenințările și riscurile la adresa securității;
- modul de abordare a securității în secolul XXI, incluzând, ca elemente esențiale, legătura transatlantică, menținerea capacităților militare ale Alianței, Identitatea Europeană de Securitate și Apărare, prevenirea conflictelor și gestionarea crizelor, parteneriat, cooperare și dialog, precum și extinderea și controlul armamentelor, dezarmarea și nonproliferarea;

– orientări pentru forțele Alianței, cu referire la principiile strategiei NATO, dispozitivul forțelor Alianței pentru a răspunde exigențelor întregii game de misiuni impuse de caracteristicile forțelor convenționale și nucleare.

Obiectivul esențial și permanent al Alianței, așa cum a fost enunțat în Tratatul de la Washington, constă în apărarea libertății și securității tuturor membrilor săi prin mijloace politice și militare.

Având la bază valori comune, cum ar fi democrația, drepturile omului și respectarea legilor, Alianța s-a angajat încă de la crearea sa să asigure o ordine pașnică, justă și durabilă în Europa. Realizarea acestui plan putea fi compromisă de crizele și conflictele care afectau securitatea regiunii euro-atlantice. De aceea, Alianța a vegheat atât la apărarea membrilor săi cât și la asigurarea păcii și stabilității în această regiune.

Principiul fundamental care călăuzește Alianța este acela al angajamentului comun și al cooperării mutuale între statele suverane, în situația de indivizibilitate a securității tuturor membrilor săi.

Solidaritatea și coeziunea în cadrul Alianței se exercită în domeniul politic și militar, garantându-se că nici o țară aliată nu este constrânsă să conteze în mod unic pe propriile sale eforturi pentru a răspunde marilor provocări de securitate.

Pentru a realiza obiectivul esențial al țărilor semnatare a Tratatului de la Washington și a Cartei Națiunilor Unite, NATO îndeplinește următoarele misiuni fundamentale de securitate: securitate, consultare, descurajare și apărare, gestionarea crizelor și parteneriatul.

Securitatea furnizează una dintre bazele indispensabile unui cadru de stabilitate regională euro-atlantică, fondat pe dezvoltarea de instituții democratice și pe angajamentul de a reglementa neînțelegerile în mod pașnic și în care nici o țară să nu fie în măsură să recurgă la intimidare sau la constrângere împotriva unei alte țări, prin amenințarea cu forța sau prin folosirea ei.

Consultarea –conform dispozițiilor art. 4 din Tratatul de la Washington (Carta NATO) se constituie un cadru transatlantic esențial în care aliații se pot consulta asupra oricărei probleme care afectează interesele lor vitale, în special asupra evenimentelor care reprezintă un risc pentru securitatea lor. Aliații au dreptul să procedeze la o coordonare corespunzătoare a eforturilor lor în domeniile de interes comun.

Descurajarea și apărarea –NATO exercită misiunea de descurajare și de apărare împotriva oricărei amenințări cu agresiunea care vizează orice țară membră, conform dispozițiilor art. 5 și 6 din Tratatul de la Washington și în scopul de a întări securitatea și stabilitatea regiunii euro-atlantice.

Gestionarea crizelor –Alianța va fi pregătită permanent pentru a gestiona crizele, de la caz la caz și în consens, conform art. 7 din Tratatul de la Washington, va contribui la prevenirea eficientă a conflictelor și se va angaja activ în gestionarea crizelor, inclusiv în executarea unor operații militare de răspuns la acestea.

Parteneriatul –Alianța va promova ample relații de parteneriat, de cooperare și dialog cu alte țări din regiunea euro-atlantica, în vederea creșterii transparenței, încrederii reciproce și capacității de acțiune comună cu Alianța.

Șefii de stat și de guvern participanți la summit au analizat atât provocările, cât și riscurile specifice securității euro-atlantice la început de mileniu. În pofida evoluției pozitive a cadrului strategic și a faptului că o agresiune convențională de mare amploare îndreptată împotriva NATO era foarte puțin probabilă, se menținea totuși, posibilitatea apariției unei astfel de amenințări pe termen lung.

3.2.6 Ghidurile politice – documente strategice intermediare

Ghidurile politice, nu sunt altceva decât documente strategice intermediare care, fie vin să completeze/detalieze prevederile unui concept strategic aflat în plină acțiune, fie pregătește lansarea unui nou concept strategic de securitate euro-atlantică.

Realitățile internaționale conturate după 11 septembrie 2001 au determinat o regândire a rolului NATO în arhitectura securității globale. Dacă în perioada Războiului Rece, orientarea predominantă a NATO era către Europa, provocările actuale sunt mult mai diverse și mai îndepărtate geografic. Deși părerile privind „mondializarea” NATO sunt încă diverse, este evident că amenințările majore la adresa securității nu se mai circumscriu exclusiv spațiului european.

În această logică, *summit-ul de la Praga*, din 21-22 noiembrie 2002¹, a evidențiat necesitatea ca NATO să dispună de capacitatea de a desfășura forțe capabile să intervină în orice zonă și de a susține operații la mare distanță, inclusiv în medii în care poate fi pusă în situația de a se confrunta cu arme biologice, chimice și nucleare. Astfel, Angajamentul de capacități adoptat la Praga și crearea Forței de Reacție a NATO (NRF)², vor permite Alianței să facă față noilor amenințări și riscuri și, în același timp, să contribuie la promovarea interoperabilității între forțele sale europene și cele americane. De asemenea, prin crearea NRF se urmărește sporirea capacității NATO de a răspunde diferitelor provocări prin implicarea sa în acțiuni propriu-zise și nu doar în faza postconflict.

În contextul acestui nou peisaj securitar, la *summit-ul de la Praga*, din noiembrie 2002, a fost enunțat un nou *concept militar* de apărare împotriva terorismului. Potrivit acestuia, NATO trebuie să fie în măsură să reprime și să învingă terorismul și să asigure protecția împotriva acestuia, peste tot unde interesele Alianților o cer. Problema armelor de distrugere în masă a constituit un alt subiect de discuție, convenindu-se, în acest sens, numeroase măsuri menite să contribuie la reducerea riscurilor (ameliorarea capacităților de detecție, echiparea forțelor NATO cu sisteme de protecție mai performante, susținerea autorităților civile în caz de urgență).

Tot la Praga s-a decis reforma structurilor de conducere a NATO în vederea îmbunătățirii rapidității și desfășurării forțelor. Complexitatea mediului securitar internațional și determinarea lui multiplă (securitatea este influențată de factori economici, politici, sociali, de mediu, precum și de aspecte ce țin de apărare) au determinat Alianța Nord-Atlantică să propună un cadru fundamentat pe trei elemente principale: *dialogul, cooperarea și menținerea unui potențial comun de apărare*.

În esență, putem spune că deciziile adoptate de către liderii NATO, la Praga, au pus capăt definitiv diviziunilor care au marcat Europa în secolul XX și au generat un proces de modernizare care să confere Alianței capacitatea de a gestiona provocările la adresa securității la început de secol XXI, la fel de eficient precum a procedat și cu amenințările secolului trecut. În această idee, liderii NATO și-au manifestat angajamentul de a menține Alianța ca instituție centrală pentru *apărarea comună, consultări pe probleme de securitate și acțiuni militare multinaționale*³.

La *summit-ul NATO de la Riga*, din noiembrie 2006, șefii de stat și de guvern și-au reiterat decizia de a proteja populația, teritoriul, infrastructura și forțele armate împotriva consecințelor atacurilor teroriste și au subliniat faptul că interesele de securitate ale Alianței pot fi afectate de întreruperea fluxurilor de resurse vitale. O referință similară apare și în documentul

¹ Deviza summit-ului NATO de la Praga -2002 a fost “*Noi membri, noi capacități, noi relații*”.

² NRF -NATO Response Force, Forța de Răspuns a NATO, concept lansat oficial pe 15 octombrie 2003, care presupune punerea la dispoziția Alianței, a unor structuri militare terestre, aeriene, navale și de forțe speciale, bine pregătite și înalt tehnologizate, flexibile, interoperabile și sustenabile, ușor și rapid dislocabile. Ea va servi două obiective distincte dar care se potențează reciproc. În primul rând, va asigura o forță cu nivel înalt de operativitate, capabilă să se deplaseze rapid oriunde și se va cere să execute o gamă largă de misiuni ale Alianței. În al doilea rând, NRF va fi un catalizator pentru concentrarea și promovarea perfecționării capacităților militare ale Alianței și, în general, pentru continuarea transformării acestora pentru a putea gestiona provocările din ce în ce mai evaluate la adresa securității.

³ Vezi articolul “*NATO după Praga*”, (sursa: <http://www.nato.int>), consultat în octombrie 2010.

intitulat *Comprehensive Political Guidance (CPG)*¹, care vine să completeze prevederile conceptului strategic al NATO adoptat la Washington în 1999, în spiritul noilor amenințări specifice mediului de securitate la început de mileniu, un mediu de securitate nu tocmai prietenos, foarte dinamic și uneori agresiv. Însă, mult mai multe detalii despre mediul de securitate specific începutului de mileniu vor fi prezentate în ultima parte a acestui capitol.

3.3 PROVOCAREA STRATEGICĂ A ACTUALULUI MEDIU DE SECURITATE. PERSPECTIVELE ELABORĂRII UNEI STRATEGII COMUNE DE SECURITATE EURO-ATLANTICĂ

La începutul secolului XXI, lumea întreagă a intrat într-o nouă fază de evoluție, marcată de coexistența și confruntarea unor tendințe pozitive majore cu altele care generează riscuri și amenințări. Vechea ordine mondială, bazată pe logica bipolară – caracterizată de rivalitate și capacitate de anihilare reciprocă a unor state și blocuri politico-militare – a dispărut, iar tranziția postbipolară s-a încheiat, în timp ce germeii construcției unei noi arhitecturi globale de securitate ocupă un loc tot mai important în cadrul preocupărilor comunității internaționale.

La nivel global, lumea continuă să rămână puternic conflictuală. Motoarele conflictelor operează atât în domeniul *accesului la resurse, la mecanismele de distribuție a acestora și la piețe de desfacere*, cât și în cel al *diferențelor identitare* de natură civică, etnică, religioasă, culturală sau ideologică. Probabilitatea unui conflict militar de mare amploare este redusă, în timp ce conflictele regionale și cele interne pot fi mai frecvente, iar efectul lor – direct sau cumulat – tinde să devină tot mai greu de controlat.

Mediul de securitate internațional se află într-o continuă și rapidă schimbare. Unele schimbări sunt lineare și previzibile, fie că decurg din evoluția obiectivă a mediului de securitate, fie că sunt rezultatul unor strategii și programe ale principalilor actori statali și organizaționali. Altele au caracter surprinzător, seismic sau de discontinuitate strategică și sunt însoțite de o doză de incertitudine semnificativă ca natură, amploare și durată.

Proliferarea noilor riscuri și amenințări amplifică aspectele de insecuritate ale mediului global, astfel că, în perspectiva următorilor 10-15 ani, ordinea mondială va arăta sensibil diferit, în condițiile în care noua dinamică a relațiilor internaționale favorizează eforturile comunității euro-atlantice care vizează *construcția unui nou echilibru internațional, capabil să asigure expansiunea și consolidarea libertății și democrației* (Olaru M., 2009, p. 37).

Mediul de securitate este caracterizat, în principal, de accelerarea proceselor de globalizare și de integrare regională, concomitent cu persistența unor acțiuni având ca finalitate: fragmentarea statală; convergența rezonabilă a eforturilor consacrate structurării unei noi arhitecturi de securitate, stabile și predictibile, însoțită de accentuarea tendințelor anarhice în unele regiuni; revigorarea eforturilor statelor vizând prezervarea influenței lor în dinamica relațiilor internaționale, în paralel cu multiplicarea formelor și creșterea ponderii intervenției actorilor nonstatali în evoluția acestor relații.

În această lume complexă, dinamică și conflictuală, confruntarea principală are loc între valori, credințe și percepții fundamentale diferite, între democrație și totalitarism, și este determinată de agresiunea majoră a terorismului internațional, de sorginte extremist-religioasă, structurat în rețele transnaționale, împotriva statelor democratice și a forțelor politice raționale din statele angajate în procesul democratizării. Tendințele majore ce guvernează evoluțiile globale în epoca post-bipolară generează noi riscuri și provocări la adresa valorilor și intereselor naționale și comune, creează îngrijorări justificate, dar oferă și reale oportunități.

¹ CPG a fost agreat la 21 decembrie 2005, de 21 de state membre NATO, aprobat de miniștrii apărării ai statelor membre NATO în iunie 2006 și adoptat de șefii de stat și de guvern participanți la summitul de la Riga din noiembrie 2006. Acest document stabilește cadrul general și direcțiile politice privind transformarea Alianței pentru următorii 10-15 ani, prioritățile acesteia în domeniul capabilităților, echipamentelor, tehnologizării și intelligence-ului.

Globalizarea reprezintă principalul fenomen care influențează mediul de securitate contemporan, atât în ceea ce privește geneza noilor riscuri și amenințări, cât și al apariției diferitelor oportunități. În acest mediu, nici un stat nu se poate izola sau rămâne neutru, nici un stat nu este la adăpost și nici unul nu trebuie să rămână în afara proceselor globale. Securitatea internațională tinde tot mai mult să-și manifeste caracterul indivizibil, iar comunitatea internațională este tot mai conștientă de răspunderile ce îi revin. Principial, globalizarea profilează o șansă reală de dezvoltare economică aptă să creeze prosperitate și să protejeze mediul, dar înscrierea pe această tendință nu este o certitudine garantată pentru fiecare țară. Ea depinde de capacitatea statelor de a exploata programatic și eficient astfel de oportunități. În caz contrar, țările care nu răspund acestor exigențe riscă să piardă șansa de a beneficia de efectele pozitive al globalizării.

În contextul acestei configurații a scenei globale, regiuni întregi sunt afectate de stări de tensiune, instabilitate și conflict, de sărăcie și frustrare care generează sau favorizează proliferarea noilor riscuri și amenințări. La nivel regional, în Europa centrală, de est și de sud-est, persistă sau sporesc în intensitate diferite stări de tensiune și situații conflictuale determinate de vechi dispute de natură etnică sau religioasă, teritoriale sau separatiste ori de contestare a frontierelor existente, precum și de criminalitatea transfrontalieră.

Lichidarea comunismului ca sistem politic și instaurarea democrației, extinderea NATO și UE, deschiderea frontierelor, intensificarea fluxurilor de persoane, mărfuri, servicii și capital, precum și dezvoltarea tehnologică au creat premise favorabile racordării noilor democrații la zona de prosperitate și securitate euro-atlantică. Pentru România, aceste fenomene, coroborate cu situația sa geopolitică, se constituie în *oportunități strategice* importante. Ele sunt potențate de: apartenența la Alianța Nord-Atlantică; integrarea în spațiul economic, politic, cultural, de justiție și de securitate al Uniunii Europene; parteneriatul strategic cu SUA¹; creșterea rolului și a ponderii regiunii Mării Negre în preocupările de securitate și energetice ale Europei; gradul ridicat de interoperabilitate a instituțiilor de securitate și apărare ale României cu structurile similare din statele membre ale Alianței Nord-Atlantice și Uniunii Europene.

3.3.1 Evaluarea Noului Concept Strategic în contextul actualului mediu de securitate

Există, la nivel mondial, o oarecare stare de așteptare a soluțiilor pentru anumite probleme ce caracterizează situația de securitate internațională, așteptare care a ajuns la un punct-limită. În acest sens, Conferința de Securitate de la Munchen² din februarie 2010 a fost dedicată acestei teme: provocările globalizării în secolul XXI și impactul lor asupra securității internaționale, titlul însuși al ediției lansate în 2010 - „No more excuses!” - fiind extrem de relevant. El reflectă, tocmai necesitatea unor eforturi reînnoite ale comunității internaționale, în acest moment, pentru a găsi soluții comune și eficiente acestor probleme.

Insecuritatea energetică, insecuritatea cibernetică, insecuritatea maritimă, necesitatea unui control sporit al armamentelor, a combaterii mai eficiente a terorismului, a proliferării armelor de distrugere în masă, a apărării față de eventualitatea unor atacuri cu rachete cu rază scurtă și medie de acțiune, inclusiv din partea unor actori nonstatali se numără printre provocările la adresa securității și stabilității internaționale.

Nu întâmplător, există și la nivelul NATO dorința de abordare comprehensivă a noilor amenințări, inclusiv în contextul elaborării Noului Concept Strategic. Totuși, aceste provocări nu indică în mod direct dezechilibre de putere propriu-zise, dar cu siguranță punctează surse care

¹A se vedea lucrarea d-lui Toboșaru Nicolae, „Parteneriatul strategic dintre România și SUA. Istorie și geopolitică”, Școala Doctorală din Oradea, 2009, (sursa: <http://www.bihon.ro/stiri/oradea-bihor/articol/emil-constantinescu-la-oradea/cn/news-20090930-03362694>), consultat în iulie 2010.

² Unul din cele mai importante și mai prestigioase foruri de dezbatere în domeniul securității internaționale la care România a fost reprezentată de secretarul de stat Bogdan Aurescu.

pot genera sau accentua dezechilibrele globale până la un nivel periculos pentru stabilitatea sistemului internațional și menținerea principiilor și normelor lui fundamentale.

NATO, acum și cel mai probabil și în viitor, când discuțiile pe tema Noului Concept Strategic se vor fi finalizat, nu este și nu va fi o organizație globală, ci mai degrabă o organizație - extrem de relevantă la nivel internațional - cu parteneri globali¹. În categoria acestor parteneri putem include: Rusia, Ucraina, poate chiar China, India, Japonia, Australia.

3.3.1.1 Mediul internațional de securitate la începutul secolului XXI

Mediul internațional de securitate s-a transformat profund, trecând de la un sistem bipolar la unul în care polii de putere sunt mai greu de identificat, iar amenințările sunt mai difuze. Vulnerabilitatea, nesiguranța, complexitatea și ambiguitatea generată de amenințările asimetrice fac mai dificilă identificarea mecanismelor potrivite de reacție.

Studiile speculative privind evoluția mediului de securitate internațional în secolul XXI scot în evidență faptul că statele se vor confrunta cu numeroase surse de conflict armat, care vor pune diverse provocări resurselor de securitate națională. În plus, vor fi multe oportunități de a promova interesele statelor prin aplicarea instrumentului militar de putere națională.

Secolul XXI a debutat abrupt și violent, printr-un *cutremur politic de amploare planetară*² – atacurile teroriste din 11 septembrie 2001 care au vizat obiective simbolice importante pentru lumea democratică. Aceste evenimente au fost urmate de alte acțiuni criminale asemănătoare, în mai multe părți ale lumii³, declanșând un proces de transformare profundă a mediului de securitate și generând consecințe ce afectează, pe termen lung și în profunzime, comunitatea internațională.

Într-un astfel de context tensionat și complex, securitatea fiecărei țări, ca și securitatea comunității internaționale în ansamblu, se bazează nu numai pe capacitatea de reacție și adaptare, ci, mai ales, pe capacitatea de anticipare și de acțiune pro-activă. Într-o lume complexă, dinamică și conflictuală, aflată în plin proces de globalizare, înțelegerea profundă a tendințelor majore de evoluție a securității internaționale și a modului în care fiecare țară are șansa să devină parte activă a acestui proces constituie o condiție esențială a progresului și prosperității.

Actualele evenimente iscate la nivel mondial nu sunt altceva decât efectul conjugat și mârșav al globalizării deoarece criza economică, deși pornită la nivel național, a atins foarte rapid dimensiuni planetare. Prin urmare, globalizarea trebuie reconsiderată sub mai multe aspecte: *economic*, din cauza crizei economice actuale; *instituțional*, pe fondul perimării instituțiilor internaționale înființate după cel de-al doilea război mondial; *geografic*, datorită mutării centrului de greutate al lumii contemporane, spre est, spre Asia; *ierarhic*, datorită reconsiderării distribuției rolurilor interpretate de principali actori în ansamblul relațiilor internaționale (Frunzeti T. și Zodian V., 2009, p.11).

Așa cum afirma Robert Kogan, lumea nu s-a transformat, "Națiunile rămân la fel de puternice ca întotdeauna, și la fel ambițiile naționaliste, pasiunile și competiția între națiuni care a dat formă istoriei" (Kogan R., 2008, p.51). Lumea de azi, lipsită de conflicte ideologice și strategice, se îndreaptă către un sistem global multipolar, cu o economie globalizată și globalizantă, caracterizată de ascensiunea noilor puteri și o influență crescută a actorilor nonstatali.

Existența națiunilor și statelor presupune un permanent avans al cunoașterii, capacitatea de a analiza și prognoza, spiritul de adaptare și acțiunea anticipativă. Realizarea securității este o condiție obligatorie pentru supraviețuirea și dezvoltarea sistemelor social-politice, în mediile

¹ http://www.adevarul.ro/international/foreign_policy/, consultat în octombrie 2010.

² Constantin MOȘTOFLEI, Mediul internațional de securitate la începutul secolului XXI, (sursa: <http://www.mapn.ro/strategiamilitara/conceptestrategice.html>), consultat la 01 octombrie 2011.

³ A se vedea: Atentatele din 11 martie 2004 de la Madrid-Spania, Atentatele din 7 iulie 2005 de la Londra-Marea Britanie, Atacul din 23 octombrie 2008 de la Zagreb-Croația, Atacurile teroriste din 29 martie 2010 de la Moscova-Rusia, (sursa: <http://ro.wikipedia.org/wiki/Categorie:Atentate>).

academice securitatea este abordată prin asocierea situațiilor referitoare la drepturilor omului, interesului național și cooperării/concurenței internaționale, integrității teritoriale, vulnerabilităților, pericolelor, amenințărilor și riscurilor. Analiza de securitate include, de regulă, alegerea politică, capacitățile și intențiile unui actor internațional, și tot mai presant, amenințările (Frunzeti T. și Zodian V., 2009, p.78).

Continuând analiza de la general la particular, distingem stări definite de un mediu fragil de siguranță și stabilitate, cu conflicte aflate într-o fază latentă, pe punctul de a se acutiza sau în conflict deschis.

O astfel de analiză divizată regional, scoate în evidență numărul mare de state din Africa care parcurg perioadă de război civil, instabilitate prelungită politică, sărăcie și subdezvoltare economică dificil de redresat pe termen lung. În aceste condiții, ONU se simte copleșită în încercarea de a interveni în Africa, cu măsuri de sprijin care să producă o redresare într-un termen previzibil.

Asia se confruntă cu provocări și sfidări prin proliferarea armamentului nuclear, creând o amenințare globală, dar și cu conflictul din Afganistan, mai greu de gestionat decât s-a anticipat inițial și cu efecte de extindere în țările vecine. Irakul, după o perioadă de război deschis, urmată de una tulbură de reconstrucție cu angajare internațională, și-a ales calea consolidării securității prin resurse proprii, fiind încă departe de reconciliere și stabilitate durabilă.

În Europa, persistă controlul internațional în Balcanii de Vest, prin diverse misiuni ale unor organizații internaționale de securitate, concentrate în special în provincia Kosovo, dar și în Bosnia și Herțegovina, la care se adaugă implicațiile războiului dintre Rusia și Georgia din august 2008. Implicațiile acestui conflict de scurtă durată, sunt vizibile și cu efecte directe și imediate asupra altor regiuni separatiste din zonă prin negocieri asistate, fără rezultate notabile.

Relațiile actuale ale Federației Rusiei cu instituțiile internaționale care se regăsesc cu responsabilități în domeniul securității și viitoarea configurație a acestora, constituie de asemenea, un subiect de sine stătător.

Prezumată drept următorul hegemon internațional China trebuie să beneficieze de o atenție cuvenită. *"China este prea mare pentru a fi ignorată, prea veche să nu fie respectată, prea slabă pentru a nu fi tratată cu înțelegere și prea ambițioasă pentru a avea deplină încredere în ea"* (Brzezinski Z., 2006, p.19).

Cele câteva aspecte prezentate, interpretate global sau fiecare în parte, reprezintă temeuri pentru analize și studii, care pe de-o parte vor testa capacitatea de absorbție de către NATO, UE sau OSCE în conceptele proprii strategice a unor măsuri de prevenire sau răspuns, iar pe de altă parte, vor influența adaptări ale strategiilor de securitate și apărare din țările membre sau nemembre influențate direct. Strategiile vor stabili direcții principale pentru transformările doctrinare, tehnologice sau structurale ale componentelor sistemelor de apărare națională. Cu alte cuvinte, răspunsurile instituțiilor internaționale la coordonatele viitoare ale arhitecturii de securitate, vor oferi direcții de transformare și adaptare, inclusiv ale forțelor armate.

Analiza mediului internațional de securitate sugerează, printre multe altele, viitorul conceptelor strategice de securitate națională/regională și componentele lor militare, și descrie capacitățile militare necesare pentru a pune în practică aceste concepte. Această analiză trebuie bazată pur și simplu pe contribuțiile potențiale pe care operațiile militare reactive și proactive trebuie să le ia pentru a apăra interesele de securitate fundamentale.

Putem astfel sintetiza ca principale caracteristici ale mediului internațional de securitate specific începutului secolului XXI, *incertitudinea și discontinuitatea.*

3.3.1.2 Noul concept strategic de securitate - Lisabona 2010

Esența dezbaterilor Summit-ului de la Lisabona din nov. 2010 s-a conturat încă din timpul reuniunii șefilor de stat și de guvern de la Strasbourg-Khel din aprilie 2009 când, în unanimitate, reprezentanții celor 28 de state membre NATO au decis că Alianța este obligată să intre în cel de al doilea deceniu al secolului XXI, sub o nouă înfățișare, mai proaspătă, mai

adaptată și ancorată realităților specifice noului mediu de securitate dat de o lume nesigură și lipsită de predictibilitate. S-a decis că a sosit timpul ca NATO să-și revizuiască misiunile, procedurile și planurile, lansându-se astfel, un amplu și rapid proces de dezvoltare a noului Concept Strategic, document menit să definească pe termen mediu/lung (2020), rolul Alianței în contextul noilor amenințări specifice începutului de mileniu.

Procesul de elaborare a Noului Concept Strategic (NCS) al NATO, derulat într-o manieră transparentă și inclusivă, arată intenția statelor membre de a transforma NATO într-o alianță flexibilă, capabilă să răspundă eficient noilor provocări de securitate.

Precedentul Concept Strategic al NATO datează din 1999, an în care Alianța nu avea decât 16 membri, un prim motiv pentru care acesta a fost considerat lipsit de actualitate. Drept urmare, membrii NATO au convenit la summit-ul din aprilie 2009 de la Kehl-Strasbourg¹ să revizuiască documentul, ținându-se cont de amenințările prezente și de riscurile viitoare, fiind amintite, în acest sens: rachetele balistice, proliferarea armelor de distrugere în masă, atacurile cibernetice.

În plus, necesitatea elaborării unui nou document programatic a pornit și de la vechimea de peste 10 ani a precedentului, acoperind o perioadă care a fost marcată de schimbări importante atât la nivelul structural al NATO (creșterea semnificativă a numărului de membri), dar și în ceea ce privește evoluția mediului de securitate în care Alianța trebuie să acționeze.

Obiectivul procesului de elaborare a unui NCS este menționat în Declarația privind Securitatea Alianței, adoptată la Summit-ul NATO din aprilie 2009, unde se arată că statele membre NATO sunt hotărâte să reformeze Alianța pentru a îmbunătăți răspunsul acesteia la actualele amenințări și capacitatea sa de a anticipa riscuri viitoare.

Principalele etape ale procesului de elaborare a NCS au fost:

- *Faza de reflecție* care a debutat la 4 septembrie 2009, când Grupul de experți NCS și-a început oficial activitatea, printr-o reuniune informală cu reprezentanții permanenți ai statelor Aliate;

- *Faza de consultare* s-a derulat în perioada februarie - iulie 2010 și a inclus vizite ale Grupului de experți NCS în capitalele statelor Aliate pentru discuții cu cercurile politice, guvernamentale și parlamentare, și mediile academice;

- *Faza de negociere efectivă* a documentului desfășurată în perioada septembrie - octombrie 2010.

În mai 2010, grupul de experți NCS condus de fostul Secretar de Stat american, Madeleine Albright, a prezentat, într-un raport intitulat "*NATO 2020- securitate asigurată, angajament dinamic*", mai multe sugestii legate de viitorul concept strategic al Alianței².

Una dintre acestea este transformarea NATO, în baza lecțiilor învățate în Afganistan, într-o organizație cu puteri sporite și cu numeroși parteneri - sugestie care ridică, însă, problema intervențiilor NATO în afara spațiului tradițional, euro-atlantic.

Raportul reprezenta o abordare pragmatică a ceea ce a fost, este și, îndeosebi, a ceea ce se dorea a fi NATO, odată cu adoptarea unui nou Concept Strategic. Astfel, în sinteză, se subliniază rolul important avut de Alianță în menținerea stării de securitate mondială, de la înființarea sa și

¹ Summit-ul de la Strasbourg-Kehl care a avut loc pe 3 aprilie 2009 s-a desfășurat în contextul aniversării a 60 de ani de la înființarea Alianței, ocazie cu care, Amiralul Giampaolo Di Paola, președintele Comitetului Militar, a discutat despre viitoarele provocări de securitate și rolul NATO într-un mediu de securitate într-o continuă evoluție. În discursul de deschidere a sesiunii plenare Amiralul Di Paola a oferit o imagine de ansamblu asupra provocărilor NATO cu care se confruntă în prezent: actori non-statali, proliferarea armelor de distrugere în masă, schimbările climatice și securitatea energetică. "Provocările sunt în schimbare, dar valorile de apărare de către Alianță, rămân aceleași", a declarat Di Paola.

(sursa: http://www.nato.int/cps/en/natolive/news_52838.htm)

² Vezi declarația secretarului-general al Alianței Nord-Atlantice, Anders Fogh Rasmussen din 27 sept. 2010 (sursa: <http://www.evz.ro>).

până în prezent, accentuând rezultatele concrete, bune și mai puțin bune, ale acțiunilor sale de până atunci.

Având în vedere faptul că președinția grupului de experți însărcinat cu redactarea noului concept a fost asigurată de către un exponent eminent al politicii americane – doamna Madeleine Albright¹, și identificând în raport obiective de substanță extrase din conținutul politicii externe și de securitate ale SUA, compatibile și extinse la cerințele actuale de securitate ale Alianței, precum și percepții cu privire la securitatea internațională exprimate de liderii de la Casa Albă, se reconfirmă poziția proeminentă a SUA în cadrul Alianței. Pe de altă parte, Europa continuă să se confrunte cu consecințele grave ale crizei financiare globale și ale recesiunilor economice generate de aceasta. Pentru multe state europene, chiar membre ale Alianței, efectele lor sunt prognozate că vor persista o perioadă mai mare de timp, aproximativ comparabilă cu durata de aplicabilitate a unui Concept de Securitate NATO.

Constatând că procesul de extindere a realizat, până la această dată, o configurație geografică a NATO ce se suprapune, în mare parte, cu harta politică a Europei, și observând că 43% din totalul membrilor de azi este dat de noile state care au aderat la Alianță în ultimele valuri de extindere, raportul ar fi trebuit să sugereze, îndeosebi acestor state, necesitatea de a-și menține și consolida mediul de securitate intern, cel puțin la standardele care le-au recomandat pentru obținerea calității de membru, având în vedere marile transformări politice, economice, sociale și de atitudine pe care încă le traversează.

În consecință, ar fi fost indicat ca raportul să acorde un statut cu totul deosebit Parteneriatului cu Uniunea Europeană, statut care să devină un cod de conduită politică, economică și morală pentru membrii comuni ai celor două organisme. Și soluțiile cu conținut pragmatic de eliminare a paralelismelor structurale ar fi fost bine venite. Ele ar fi contribuit la eliminarea unor disfuncții și ar fi depășit colaborarea formală de parteneriat, în scopul reducerii de fond a cheltuielilor financiare și materiale.

În aceste condiții, stabilitatea statelor membre ne mai fiind o problemă internă numai a lor, ea devine chiar o necesitate ce trebuie invocată în noul Concept de Securitate, în condițiile grave ale recesiunilor economice estimate că vor persista pe durate mari de timp. Dacă pentru proiectul noului Concept se recomandă statuarea asumării unor misiuni la distanță strategică de granițele Alianței, cu atât mai mult, în interiorul granițelor ei se impun precizări exprese cu privire la atitudinea față de posibile apariții de premise ce pot genera situații aproximativ similare celor din afară.

Atâta timp cât vremea confruntărilor în cadrul bipolarismului de putere bazat pe ideologii a trecut, în virtutea noilor responsabilități asumate de NATO, demersurile solicitate nu mai pot fi interpretate ca imixtiuni în treburile interne ale unui stat. Altfel spus, noul Concept se va adresa unei lumi virtuale, paralele cu realitatea².

NATO a demonstrat, în ultimii douăzeci de ani, că este capabil să îndeplinească această cerință de securitate a statelor, în temeiul unui Concept de Securitate îndrăzneț, cu adevărat globalizat, solicitat de realitățile unei societăți democratice, moderne și contemporane.

Principalele prevederi ale Noului Concept Strategic al NATO acoperă o serie de domenii de referință considerate ca relevante, exprimând viziunea și definind atitudinea Alianței în ce le privește³:

¹ Prin aceasta reconfirmându-se ascendentul SUA ca principal contributor al Alianței - a se vedea Mihaiu Mărgărit, interviu acordat la 06 octombrie 2010, în „Linia de Miră”, (sursa:<http://www.ionpetrescu.ro/2010/10/06/generalul-mihaiu-margarit-noul-concept-strategic-al-nato-si-buna-guvernare>), consultat în noiembrie 2010.

²http://cssas.unap.ro/ro/pdf_studii/nato_si_ue_-_determinari_si_finalitati.pdf, consultat în octombrie 2010.

³ ***, *Strategic Concept for the Defence and Security of The Members of the North Atlantic Treaty Organisation*, Adopted by Heads of State and Government in Lisbon, nov. 2010, în <http://www.nato.int/lisbon2010/strategic-concept-2010-eng.pdf>.

– *Apărarea colectivă.* Conceptul confirmă angajamentul fondator al țărilor membre de a „se apăra reciproc împotriva unui atac, inclusiv împotriva noilor amenințări”. Astfel, se asigură prezervarea unui spațiu caracterizat de un nivel ridicat de securitate umană, o comunitate de valori bazată pe principiile libertății individuale, democrației, drepturilor omului și regulii de drept.

– *Nuclear.* NATO se angajează să „creeze condițiile pentru o lume fără arme nucleare”, dar va rămâne o alianță nucleară "atât timp cât vor exista arme nucleare în lume". Disuasiunea rămâne un „element crucial” al strategiei NATO: forțele nucleare oferă „garanția supremă” a securității Alianței.

– *Apărarea antirachetă.* NATO își definește capacitatea de a se apăra împotriva unui atac cu rachete ca fiind unul dintre „elementele centrale” ale apărării sale. În acest domeniu, Alianța va căuta activ „cooperarea Rusiei și a altor parteneri euro-atlantici”.

– *Parteneriate.* Parteneriatele cu alte țări sunt privite ca o contribuție la „consolidarea securității internaționale, la apărarea valorilor NATO, la operațiile sale, precum și la pregătirea țărilor interesate de aderare”. „O Uniune Europeană activă și eficientă contribuie la securitatea globală a zonei euro-atlantice. UE este un partener unic și esențial pentru NATO”. Cooperarea NATO-Rusia are o „importanță strategică”. Dincolo de abordarea pragmatică și funcțională a ideii de parteneriat și cooperare trebuie văzută tocmai ideea de expansiune a unui anumit model de securitate, a condițiilor și valențelor favorizante unei condiții umane superioare. În același context, parteneriatul cu ONU și sprijinul NATO pentru rezoluțiile acesteia sunt de importanță deosebită pentru tema securității umane. Recomandările Grupului de Experți privind relația Alianței cu ONU a vizat, pe lângă îmbunătățirea legăturilor inter-instituționale și asigurarea de sprijin în vederea întăririi abilității ONU de a-și executa misiunile, necesitatea de coordonare între cele două organizații în caz de genocid, violări masive ale drepturilor omului sau urgențe umanitare. În acest sens, Grupul de Experți a indicat ca oportună includerea în Conceptul Strategic disponibilitatea NATO de a răspunde pozitiv solicitărilor ONU de a acționa în astfel de circumstanțe (ori în sprijinul altor organizații regionale)¹.

– *Gestionarea crizelor.* Crizele și conflictele din afara spațiului NATO sunt privite de către organizație ca amenințare directă împotriva teritoriului și populației sale, angajându-se ca, în limitele posibilităților și necesității, să intervină în sensul prevenirii și gestionării situațiilor de criză, să participe la stabilizarea situației post-conflict și să sprijine reconstrucția zonelor afectate. Lecțiile învățate din operații au demonstrat necesitatea unei abordări politice (civile și militare) comprehensive, în măsură să asigure un management eficient al situațiilor de criză. Stabilitatea, odată conflictul încheiat, nu poate fi obținută decât printr-un efort continuu legat de normalizarea și dezvoltarea spațiului afectat, efort la care NATO se raliază. Alianța va crea, în acest sens, „o structură civilă de gestionare a crizelor adecvată, pentru a interacționa mai eficient cu partenerii civili”.

– *Terorismul și traficul ilegal.* Terorismul este considerat o „amenințare directă” la adresa statelor Alianței. În plus, conflictele în afara frontierelor NATO pot amenința securitatea sa "alimentând extremismul, terorismul", dar și traficul de arme, de droguri și de persoane.

– *Atacurile cibernetice.* Conceptul prevede dezvoltarea capacității Alianței de a „preveni și detecta atacurile cibernetice”. Textul citează, ca surse posibile de amenințare, „forțe armate și servicii de informații străine, criminalitatea organizată, grupări teroriste și/sau extremiste”.

– *Securitatea energetică.* NATO vrea să contribuie în acest domeniu, „inclusiv prin protecția infrastructurilor energetice, zonelor și căilor de tranzit critice”.

¹ NATO Public Diplomacy Division, *NATO 2020: assured security; dynamic engagement. Analysis and recommendations of the Group of Experts on a new Strategic Concept for NATO*, 1110 Brussels – Belgium, 17 mai 2010, p. 25, în www.nato.int/ebookshop.

– *Alianță pentru secolul XXI*. Liderii NATO se declară „hotărâți să continue renovarea Alianței pentru ca ea să poată face față provocărilor secolului XXI” și „ferm hotărâți să-i mențină eficacitatea în calitate de alianță politico-militară care a reușit cel mai bine în lume”.

De altfel, în Noul Concept Strategic al NATO, invocarea articolului 5 rămâne fermă, dar se referă și la extinderea pericolelor din afara regiunii euro-atlantice, fapt ce concordă, de altfel, cu strategia națională de apărare a SUA, strategie ce prevede: apărarea teritoriului Statelor Unite, a cetățenilor și a sistemului politic american; prosperitate și stabilitate economică și un nivel ridicat de trai; stabilitate și securitate internațională; promovarea democrației și a drepturilor omului pe plan internațional, deși NATO se dorește a fi o asociație regională, nu o organizație mondială.

Noul concept prevede asigurarea securității internaționale printr-o coaliție dinamică care să facă față unei lumi imprevizibile în a doua decadă a secolului XXI, având drept scop „unitate, securitate și libertate” și redefiniște noile vulnerabilități la securitatea internațională ca fiind, pe lângă terorism: proliferarea armelor în masă, proliferarea armelor nucleare, atacul în spațiul cibernetic, pirateria în spațiul maritim internațional, crima organizată, atacul la resursele energetice, schimbările climatice provocate de neglijență, crizele financiare și economice, disputele etnice, conflictele nesoluționate. De asemenea, Noul Concept Strategic al NATO recunoaște faptul că instabilitatea în Europa, cu precădere în Balcani, a atins un nivel tensionat foarte ridicat.

Criza economico-financiară ce afectează întreaga omenire, dar are consecințe mai dramatice în Europa, a făcut ca NCS să reafirme ferm participarea din punct de vedere financiar, a fiecărui stat membru al NATO, pentru a echilibra contribuția fiecărui stat, știut fiind faptul că SUA este principalul contribuitor financiar al Alianței Nord-Atlantice, problema punându-se astfel: „ce face NATO pentru fiecare membru, trebuie ca și fiecare membru să facă pentru NATO”, reafirmând articolul 4 (bazat pe articolul 51 al Cartei ONU) și pe invocarea articolului 5 al Tratatului, dar și pe reafirmarea sprijinului financiar al fiecărui membru NATO.

Scopul principal al NCS rămâne însă „*to safeguard by political and military means the freedom and security of its members by collective defence*” (să asigure securitatea prin mijloace politice și militare prin apărarea colectivă). Noul Concept Strategic NATO 2010-2020 reafirmă strânsurile colaborării dintre NATO și UE, NATO și ONU, NATO și OSCE, NATO și Rusia. Noul concept prevede și o nouă transformare a armatei, precum și o reformă pentru a-și mări capacitatea de apărare, însoțite totodată de o masivă reformă administrativă.

Noul concept acordă o importanță deosebită și problemelor din Caucaz și Balcani, violenței din Orientul Mijlociu, tensiunii arabo-israeliene, precum și violenței extremiste, iar rolul NATO în controlul armelor convenționale este întărit în cadrul NCS. În urma atacului cibernetic din Estonia, o importanță deosebită este acordată, în cadrul NCS, și posibilelor atacuri asimetrice de tip cibernetic, pentru anii ce vor urma.

„*NATO trebuie să fie versatil și suficient de eficient pentru a opera departe de casă și cu mult mai departe decât i se cerea în 1999*”¹.

Resursele energetice sau, mai exact, lipsa lor din ce în ce mai acută, lipsă ce se datorează nivelului din ce în ce mai ridicat de industrializare mondială, dezvoltarea unor supraputeri ce au tendința de a capitaliza resursele energetice mondiale reprezintă, de asemenea, o vulnerabilitate reală la securitatea internațională, cu care NATO se va confrunta și în viitor. Proliferarea armelor de distrugere în masă continuă să fie un punct forte pe Agenda NCS, proliferarea armelor de distrugere în masă fiind una dintre cele mai riscante amenințări ale viitorului apropiat și îndepărtat, cu care NATO se va confrunta.

Proliferarea armelor nucleare reprezintă, probabil, după terorism, cea de a doua mare amenințare la securitatea mondială deși, spre deosebire de terorism, este extrem de puțin probabil

¹ Madelaine K. Albright, “The New NATO s Security Strategy Concept”.

ca armele nucleare să mai fie folosite în mod real, într-un atac convențional sau neconvențional. În momentul de față, singura problemă probabilă o constituie Iranul în dorința de a nu se supune Consiliului de Securitate a Națiunilor Unite, referitor la o eventuală dezvoltare a armelor nucleare. Acest fapt constituie unul dintre motivele primordiale pentru care se dorește extinderea invocării articolului 5, în cadrul Alianței.

NATO cooperează în domeniul neproliferării armelor nucleare, atât cu membrii Alianței, cât și cu Rusia, în care are un aliat de seamă, având în vedere că, odată cu ridicarea „Cortinei de Fier” și cu încetarea „Războiului Rece”, atât SUA, cât și Rusia și-au manifestat dorința de a asigura un climat internațional de securitate bazat pe pace, valori democratice și prosperitate.

Crima organizată și traficul ilegal de persoane, rămân în continuare pe ordinea de zi a Noului Concept de Securitate NATO 2010-2020, ca fiind nu numai factori de risc la adresa securității internaționale, cât și o vulnerabilitate locală. Schimbările de climat provocate de neglijența societății, sunt și ele un risc la adresa securității internaționale, făcând parte din NCS. Crizele financiare și economice, ca de exemplu cea cu care se confruntă omenirea în momentul actual, sunt o reală amenințare la securitatea națională, fiind un mare factor de risc. Din acest motiv, Noul Concept de Securitate NATO 2010-2020 cere membrilor săi, care se confruntă, la rândul lor, cu mari probleme financiare, să echilibreze financiar bugetul NATO, pentru prevenirea limitării fondurilor, știut fiind faptul că cel mai mare contribuitor de fonduri al Alianței Nord-Atlantice sunt Statele Unite ale Americii, care și ele se confruntă cu o puternică criză financiară. În cazul în care Alianța Nord-Atlantică ar ajunge să se confrunte cu o insuficientă finanțare de fonduri la propriul buget, Alianța ar ajunge într-o situație mai mult decât neplăcută, anume aceea de a nu fi capabilă să răspundă cerințelor.

Noul Concept de Securitate NATO 2010-2020 dă publicului o viziune clară a importanței Alianței și a misiunilor sale viitoare. Noul concept, care continuă Parteneriatul Euro-Atlantic, Dialogul Mediteranean, precum și Inițiativa Cooperării de la Istanbul, a fost creat prevăzând capacitățile NATO de a se confrunta cu noi primejdii, operații complexe, bazându-se pe răspuns rapid la apariția atacurilor, indiferent de natura lor. Noua politică în ceea ce privește armele nucleare se bazează pe solidaritate în scopul apărării și garantării păcii mondiale.

NATO va trebui, în actualul context de securitate, să poată face față atât riscurilor globale, cât și celor regionale, fiind un garant al păcii și prosperității omenirii în viitoarea decadă. Cele trei riscuri majore, așa cum am mai amintit, cu care omenirea este confruntată în zilele noastre și la care NATO va trebui să facă față sunt: *rachetele balistice nucleare sau non-nucleare, grupurile teroriste și atacurile cibernetice.*

De altfel și țara noastră va trebui să fie, la rândul său, pregătită să intervină în viitor în acțiuni comune NATO și să răspundă cerințelor viitoare ale mediului de securitate, local și global, aceasta fiind, de asemenea, un garant al păcii și securității, mai ales în Balcani, dar și în regiunea extinsă a Marii Negre.

3.3.2 Perspectivele elaborării unei strategii comune de securitate euro-atlantică

Începutul secolului al XXI -lea este caracterizat de schimbări politice majore la nivel global și regional, care influențează semnificativ sistemele de securitate europene și euro-atlantice. Evoluția mediului de securitate atestă faptul că, odată cu primirea în Alianța Nord-Atlantică și în Uniunea Europeană a majorității țărilor foste comuniste din centrul și sud-estul Europei, rolul continentului european în gestionarea și soluționarea crizelor majore globale a crescut considerabil.

Evenimentele politice majore din ultima perioadă precum: declanșarea „războiului împotriva terorismului”, constituirea Consiliului NATO - Rusia, lărgirea organizațiilor internaționale de securitate NATO și UE, reconfirmarea opțiunilor Ucrainei și Georgiei de aderare la Alianța Nord-Atlantică și la UE, demonstrează dinamismul fără precedent al mediului actual de securitate. Este începutul unei noi ere, în care Europa se unifică, renaște de la Vest la Est, devenind mai stabilă și prosperă, își consolidează poziția de pilon al stabilității și securității

regionale, iar relațiile acestora cu organizațiile internaționale de securitate devin esențiale pentru stabilitatea mediului de securitate.

Noile relații dintre SUA și Rusia, pe de o parte, și dintre NATO și UE, pe de altă parte, marchează în prezent mediul internațional de securitate – un nou parteneriat, dar și noi tensiuni. În aceste circumstanțe lipsa de bani, de timp, de viziune și de voință politică ar putea afecta nu doar securitatea națională, cât mai ales pe cea internațională. În acest context, UE a dat un nou impuls eforturilor de întărire a securității și de definire a dimensiunii de apărare la nivel european. Dezvoltarea unei politici externe și de securitate comune a inclus și ideea definirii unei politici comune de apărare, menționată în mod explicit în Tratatul de la Amsterdam.

Dar, pentru a înțelege mai bine posibilitatea elaborării unei strategii comune de securitate trebuie să coroborăm interesele NATO cu ale UE, printr-o suprapunere structurală (figura 3.2) a spațiilor geografice acoperite de componența acestor două organizații.

Așa cum am observat și-n cadrul analizei comparativ-relaționale (figura 2.14, p. 45), prezentată în prima parte a lucrării, din totalul celor 27 de state membre UE, 21 sunt și membre NATO. Celelalte șase state membre UE și nemembre NATO sunt dispuse (exceptând Austria) la granița organizației (extremitățile nordică și sudică). Situația se prezintă sensibil identică și în cazul inversării suprapunerii (UE peste NATO), cele șapte state membre NATO și nemembre UE (exceptând Canada și SUA), sunt dispuse deasemenea în extremitățile nordică și sudică ale Europei.

Figura 3.2 Suprapunerea structurală a statelor europene membre UE și NATO.
(prelucrare după: <http://ro.wikipedia.org/wiki/>)

În acest sens, putem afirma că interesele de securitate ale celor două organizații coincid, cel puțin din perspectivă geospațială, majoritatea membrilor comuni regăsindu-se în „*centrul acestor organizații*”. Totuși, nu trebuie eliminate din această ecuație SUA, Canada și Turcia -

state foarte influente în cadrul NATO- precum și relațiile de parteneriat ale acestor organizații (*Consiliul NATO - Rusia, Comisia NATO - Ucraina, Dialogul Mediteranean, Inițiativa de Cooperare de la Istambul, Parteneriatele UE cu Balcanii de Vest –Albania, Bosnia și Herțegovina, Kosovo, Serbia*), dar și mai recente inițiative de cooperare a Alianței Nord-Atlantice cu Țările de Contact (Australia, Noua Zeelandă, Coreea de Sud, Japonia).

Astfel, este evident faptul că, evoluția Alianței a fost, este și va rămâne puternic ancorată în situația mediului internațional de securitate, precum și în strânsă corelație cu viziunile sale doctrinare și conceptual strategice.

4. ANALIZA GEOPOLITICĂ ȘI GEOSTRATEGICĂ A ALIANȚEI NORD-ATLANTICE PE DIRECȚII DE EXTINDERE

Evoluția intențiilor de extindere a Alianței Nord-Atlantice, pe parcursul celor șase decenii de existență tumultuoasă, poate fi abordată istorico-geografic, geopolitic și geostrategic, pe trei etape principale, delimitate astfel:

- *perioada Războiului Rece*, caracterizată de *apărare, descurajare și dialog/destindere* mai ales în ultimele două decenii;
- *sfârșitul secolului XX* -perioadă marcată de evenimente geopolitice deosebit de importante pentru Europa, cu implicații ulterioare de o amploare de-a dreptul globală;
- *începutul mileniului III*, marcat profund de evenimentele din 11 septembrie 2001, evenimente ce au modificat optica țărilor occidentale și a SUA asupra securității internaționale.

Această etapizare temporară, foarte clar delimitată, are însă și o localizare spațio-relațională, foarte concretă și extrem de puternic ancorată în mediul internațional de securitate, specific fecăreia din perioadele menționate. Abordarea direcțiilor de expansiune a NATO în cadrul acestor etape, ne va furniza, printre altele, unele indicii general valabile, referitor la viitorul Alianței Nord-Atlantice, pe termen mediu și lung, în sensul indentificării unor tendințe și perspective de extindere, reorganizare/repolarizare sau, de ce nu, o eventuală destrămarea a acesteia.

4.1 REPERE SEMNIFICATIVE ÎN EXTINDEREA NATO

NATO este singura organizație internațională de securitate care are abilitatea și capacitatea de a organiza și furniza resursele necesare pentru operații militare majore ce implică țări de pe ambele țărmuri ale Atlanticului și potențial țări din întreaga lume.

Însă toată această percepție, aparent flatantă, se bazează pe ipoteza fundamentală că NATO este singura organizație capabilă să ofere la nevoie forțele corespunzătoare, capabile și suficiente ca număr pentru a sprijini anumite ambiții operaționale. Totuși, sporirea constantă a operațiilor Alianței ridică unele întrebări asupra măsurii în care forțele și capacitățile implicate sunt adecvate pentru desfășurarea acestora.

În contextul actualului mediu de securitate, este necesar să ne punem câteva întrebări dificile privind progresele realizate de Alianță, atât în dezvoltarea capacităților corespunzătoare angajamentelor sale, curente și viitoare, cât și în încercarea de a pune la dispoziție aceste capacități.

Realizarea unei corespondențe corecte între capacități și angajamente necesită o înțelegere clară a cerințelor noastre strategice. În primii 40 de ani de existență (figura 4.1), NATO s-a concentrat exclusiv pe obiectivul apărării colective¹, acela de a menține forțele militare

¹ „Apărarea colectivă - reprezintă angajamentul tuturor statelor de a se apăra reciproc de o agresiune exterioară. Organizația de apărare colectivă are ca principal scop apărarea tuturor membrilor de orice acțiune externă”. Alianța

necesare pentru a descuraja și, dacă era nevoie, de a respinge orice atac la nivel strategic al Tratatului de la Varșovia îndreptat împotriva teritoriului oricărui stat aliat.

Pentru aceasta, NATO trebuia să posede un număr mare de forțe convenționale și nucleare, optimizate pentru campanii scurte de înaltă intensitate desfășurate pe teritoriul statelor membre, în special de-a lungul granițelor estice ale Alianței. Datorită faptului că cele mai multe dintre forțe erau pre-poziționate de-a lungul acestor granițe și era de așteptat ca acestea să desfășoare acțiuni de luptă în locul de dispunere și să beneficieze într-o mare măsură de structurile puse la dispoziție în cadrul sprijinului națiunii gazdă, pentru cei mai mulți aliați, asigurarea capacității de dislocare și a sustenabilității forțelor trimise în afara granițelor naționale nu au constituit o preocupare semnificativă.

Anii care au urmat de la sfârșitul Războiului Rece au fost martorii asumării de către NATO a obiectivului de extindere a securității și stabilității dincolo de spațiul euro-atlantic, prin parteneriate, cooperare și, de ce nu, prin lărgirea Alianței. Pe măsură ce amenințarea convențională la scară mare, la adresa teritoriului statelor NATO a dispărut, au apărut alte riscuri și provocări, cum ar fi cele generate de state instabile, rivalitatea etnică, proliferarea armelor de distrugere în masă și terorism.

Totodată, pe măsură ce Alianța Nord-Atlantică s-a implicat într-o serie de operații de răspuns în situații de criză care presupun o prezență din ce în ce mai sporită în teren, s-a modificat fundamental însăși natura forțelor necesare pentru desfășurarea operațiilor NATO.

La început de mileniu, Alianța a realizat că are nevoie de forțe moderne, dislocabile, sustenabile și disponibile pentru a îndeplini întreaga gamă de misiuni NATO, inclusiv în cazul operațiilor de înaltă intensitate desfășurate departe de bazele de dislocare. Forțele Alianței trebuie să fie agile și interoperabile, bine echipate, antrenate și conduse, precum și apte să acționeze în medii complexe și să folosească forța în mod selectiv.

Întrucât operațiile Alianței pot dura ani de zile, așa cum este cazul în Bosnia-Herțegovina și Kosovo, capacitatea națiunilor de a susține pe termen lung forțele dislocate este de asemenea importantă. NATO pune în prezent un mai mare accent pe calitatea și posibilitatea de utilizare a forțelor decât pe dimensiunea acestora iar, spre deosebire de perioada Războiului Rece, nu toate aceste forțe trebuie să fie menținute la un nivel înalt al stării de operativitate.

NATO a apărut în 1949, s-a dezvoltat în perioada Războiului Rece, s-a adaptat în perioada post-Război Rece și s-a transformat și extins considerabil la început de mileniu (figura 4.1).

4.1.1 NATO în perioada Războiului Rece

Odată cu încheierea celui de al Doilea Război Mondial, Statele Unite și partenerii săi europeni au format, în 1949, Organizația Tratatului Atlanticului de Nord (NATO). Cea mai importantă sarcină a noii alianțe militare consta în descurajarea oricărui tip de comportament geopolitic agresiv, în special a celor de posibilă proveniență sovietică (Preda E., 1999, p. 65; François de Rose, 1998, pp. 32-33; Fidler J., Mareš P., 2005, pp. 18-19).

Autori precum Gregory Flynn susțin că Washingtonul a insistat mai degrabă asupra reconstrucției economice și a federalizării Europei Occidentale, decât asupra unei posibile alianțe militare cu statele „bătrânului continent” împotriva Kremlinului (Flynn G., 2005, pp. 122-123).

Nord-Atlantică, ex-Tratatul de la Varșovia, Organizația Tratatului din Sud-Estul Asiei (SEATO) sunt exemple de asemenea organizații. Ele au la bază o convenție în care este stipulată apărarea reciprocă în cazul în care un stat membru este amenințat sau este deja subiect al unui atac militar din partea altui stat sau grup de state din afara Tratatului. De exemplu, Alianța Nord-Atlantică constituie fundamentul apărării colective a membrilor săi și, totodată, a demonstrat și capacitatea de a se adapta pentru a juca un rol util în serviciul menținerii păcii, în domeniul gestionării crizelor. Această prevedere a fost susținută de toate conceptele strategice elaborate la nivelul Alianței. (sursa: <http://www.studiidesecuritate.ro>).

SFÂRȘITUL CELUI DE AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL-1945 TRATATUL ATLANTICULUI DE NORD (NATO)-aprilie 1949 TRATATUL DE LA VARȘOVIA -mai 1955		
NATO în perioada Războiului Rece	Divizarea Europei în două blocuri: unul occidental-capitalist - <i>Europa de Vest</i> și unul socialist-comunist, dominat de URSS - <i>Europa de Est</i> .	
	NATO (apărare colectivă): 1945 –SUA deținea bomba atomică; 1955 –RFG aderă la NATO; 1967 –adoptarea doctrinei Harmel; 1975 –Adoptarea Actului Final de la Helsinki al OSCE;	Tratatul de la Varșovia: 1949 –URSS deținea bomba atomică; 1954 –refuzul NATO de a primi URSS în cadrul Alianței; 1955 –RDG aderă la Tratatul de la Varșovia;
NATO la sfârșitul secolului XX	1989 –prăbușirea URSS, ultimul mare imperiu din istoria omenirii și apariția în schimb a 16 republici independente; căderea zidului Berlinului; 1990 –unificarea celor două Germanii; 1991 –dizolvarea Tratatului de la Varșovia; 1991-1992 –destrămarea Iugoslaviei și apariția, rând pe rând, a Sloveniei, Croației, Bosniei-Herțegovina, Macedoniei; 1993 –divizarea Cehoslovaciei în Cehia și Slovacia; 1997 –semnarea, la Paris, a acordului NATO-Rusia, care creează Consiliul Permanent Comun și pune capăt Războiului Rece. 1999 –decizia de la Helsinki cu privire la creerea unei forțe comune (NATO-UE) de reacție rapidă;	
NATO la început de mileniu	11 septembrie 2001 – NATO invocă, pentru prima dată în cei 52 de ani de existență, art. 5 al Tratatului (clauza privind apărarea colectivă); februarie 2003 –planurile SUA de a invada Irakul aduc NATO în pragul unei crize extrem de grave. Franța, Belgia și Germania resping inițial propunerea; august 2003 –NATO își asuma conducerea ISAF în Afganistan, prima sa misiune în afara Europei; aprilie 2003 –Operația Concordia, prima misiune militară condusă de UE; decembrie 2004 – UE preia misiunea de securitate din Bosnia-Herțegovina; august 2008 –Rusia își suspendă cooperarea militară cu NATO, după războiul cu Georgia pentru Oseția de Sud; decembrie 2008 –NATO reia relațiile diplomatice la nivel înalt cu Rusia; martie 2009 –Franța revine în structurile militare ale NATO.	

Figura 4.1 Repere semnificative în istoria NATO.

În primii ani care au urmat devastatoarei conflagrații mondiale, Uniunea Sovietică, serios afectată de această confruntare, nu era neapărat percepută ca o amenințare la adresa securității occidentale. Numai după consumarea crizei Berlinului și a comunizării Cehoslovaciei, pentru a nu mai aminti Războiul din Coreea – a fost conștientizată și concretizată necesitatea constituirii

unei comunități militare a Occidentului, aptă de a face față noilor provocări sovietice. În replică, sovieticii au creat, în 1955, propriul parteneriat militar cu țările Europei de Est (exceptând Iugoslavia), Tratatul de la Varșovia, care reprezenta acum noua centură de securitate a Moscovei (Judt T., 2008, pp. 143-147).

După cum a observat și reputatul istoric britanic Paul Johnson (1920-2000), analizând condițiile care au antrenat alcătuirea blocurilor militare și, implicit, a Războiului Rece, perioada imediat următoare celui de al Doilea Război Mondial poate fi metaforic denumită o „pace prin teroare”. (Johnson P., 2005, pp. 422-453).

Cel de al Doilea Război Mondial a marcat profund întreaga Europă eliminând, totodată, ambițiile fostelor mari puteri de a recâștiga poziția centrală pe care o dețineau la începutul secolului pe scena relațiilor internaționale. Noul centru geopolitic al lumii postbelice era reprezentat de Statele Unite, dar supremația sa era contestată tot mai vehement, și pe măsură ce se refăcea ca urmare a exploatării economiilor est-europene, tot mai pertinent, de către URSS¹. Deși Europa nu mai domina lumea, importanța sa geostrategică era în continuare foarte mare, putând fi considerată, cel puțin în anii '50-'60, drept miza disputei dintre Washington și Moscova. Urmându-și instinctul cultural și democratic, liderii statelor europene occidentale au ales Statele Unite ca aliat în cadrul celei mai lungi confruntări ideologice și geopolitice care a marcat politica mondială a secolului XX – Războiul Rece (anexa nr. 3).

Războiul Rece (1949-1991) a fost o confruntare deschisă, nonmilitară (deși a cauzat cursa înarmării) și limitată, care s-a dezvoltat după al Doilea Război Mondial între două grupuri de state (figura 4.2) care aveau ideologii și sisteme politice diametral opuse. Într-un grup se aflau URSS și aliații ei, cărora li se mai spunea și "*Blocul oriental sau răsăritean*". Celălalt grup cuprindea SUA și aliații lor, numiți și "*Blocul occidental sau apusean*".

Figura 4.2 Harta celor două blocuri antagonice în timpul “Războiului Rece”.
(prelucrare după: <http://kquest.org/07aug/00858/ro/coldwar.html>).

¹ Efectele celui de al Doilea Război Mondial asupra Uniunii Sovietice au fost devastatoare la nivel social (URSS a pierdut aproximativ o treime din populație) și economic, afectând totodată profund și infrastructura țării. În plus, spre deosebire de americani, sovieticii n-au avut acces la tehnologia nucleară între 1945-1949. Economia capitalistă americană, inerent expansivă și opresivă, a forțat URSS-ul să ia parte la acest joc geopolitic pe care îl considera de altfel indezirabil.

La nivel politico-militar a fost o confruntare între *NATO* și *Tratatul de la Varșovia*; la nivel economic a fost o confruntare între *capitalism* și *socialism*; la nivel politico-ideologic a fost o confruntare între democrațiile occidentale de tip *liberal* (așa-numita "lume liberă", "*societatea deschisă*") și regimurile totalitare de tip *comunist* (așa-numita "*societatea închisă*"). Înfruntarea dintre cele două blocuri a fost numită "Războiul Rece", deoarece nu s-a ajuns la confruntări militare directe.

În perioada „Războiului Rece”, *NATO* a avut o contribuție majoră și incontestabilă la menținerea stării de non-război și la edificarea păcii. Prin strategii și amplasări de forțe, prin tendința către echilibru în domeniul armelor convenționale sau printr-o extraordinară flexibilitate intelectuală, Alianța a contribuit la depășirea fără confruntări armate a unor situații tensionate între două blocuri reprezentând valori și principii diferite și dispunând de capacități militare semnificative.

Răspunzând unei situații dramatice generate de tendințele expansioniste ale colosului sovietic, crearea *NATO* a constituit punerea în funcțiune a unei *alianțe militare unice în istorie prin durată, prin structurile sale militare și politice originale, prin diferențele (de mărime și de resurse) dintre aliați, prin sistemul instituțional impus și, nu în ultimul rând, prin respectarea suveranității și independenței membrilor săi* (fiind o organizație de cooperare interguvernamentală, apartenența la Alianța Nord-Atlantică nu antrenează modificări în planul suveranităților statale, membrii săi păstrându-și drepturile de a-și asuma responsabilități suverane în domeniul apărării).

Perioada "Războiului Rece" a fost dominată de o amploare fără precedent a cursei înarmărilor, de ambele părți. Superioritatea militară a SUA (dețineau bomba atomică din 1945) s-a diminuat după ce, în 1949, sovieticii au creat și ei această impresionantă armă. Ulterior, lumea a evoluat sub spectrul echilibrului nuclear și al amenințării cu bomba atomică.

Aria de conflict între cele două superputeri s-a extins și în afara Europei, unde ca expresie a amestecului acestora au apărut crizele politico-militare. Prima criză gravă situată în afara Europei a fost criza coreeană, care a îmbrăcat forma unui conflict militar care a durat trei ani între Nord și Sud și s-a finalizat cu divizarea națiunii coreene în două state aflate și azi în conflict. O altă criză similară celei din Coreea a avut loc în Vietnam, cu deosebirea că războiul a durat 12 ani, că de partea Vietnamului de Sud (capitalist) au luptat SUA, și că prin victoria Vietnamului de Nord s-a realizat unificarea Vietnameză. Cea mai gravă criză politico-militară a fost criza cubaneză din 1962 care a adus cele două superputeri pe punctul de a declanșa un război nuclear. Americanii au descoperit că sovieticii instalează rachete nucleare în Cuba și au impus blocada navală. Criza a fost depășită prin retragerea rachetelor sovietice și angajarea SUA că nu vor interveni în treburile interne cubaneze.

În evoluția relațiilor internaționale postbelice perioadele de tensiune au alternat cu cele de destindere, când raporturile dintre Est și Vest s-au îmbunătățit. Relațiile economice și culturale s-au intensificat. S-au făcut eforturi considerabile în direcția limitării armamentului și asigurării securității în Europa, direcție în care se înscriseră Conferința pentru Securitate și Cooperare în Europa de la Helsinki din 1975. Limitele destinderii au fost observate în condițiile apariției unor noi zone de conflict, cum a fost Afganistanul. În 1979, URSS au invadat acest stat, determinând astfel o criză în relațiile dintre marile puteri.

Cu toate acestea, printr-o analiză mai profundă, putem sintetiza că, în prima parte a Războiului Rece, europenii se temeau de un deznodământ militar al tensiunilor tot mai puternice dintre SUA și URSS, pentru ca după 1960 să devină tot mai sensibili la ideea că cele două superputeri ar putea ajunge la înțelegeri economice și politice care i-ar dezavantaja (Waltz, Kenneth, 2007, pp. 237-238). Deși Europa a făcut progrese economice enorme după 1945, securitatea sa era asigurată în proporție covârșitoare de către *NATO*, și implicit, Statele Unite (Kagan R., 2005, p. 17).

Fiind inferioară Partenerului Transatlantic, din punct de vedere militar, Europa Occidentală ar fi dezvoltat, conform unor analiști, o propensiune pentru ceea ce Joseph Nye a numit „putere gentilă” (soft power), având totodată tendința să localizeze securitatea la nivelul instituțiilor internaționale. Bineînțeles, o astfel de abordare neglija rolul tradițional pe care puterea militară tradițională (hard power), și interesul național îl au ca factori de modelare a politicii internaționale (Kagan R., 2005, p. 33).

Chiar și așa, nu se poate afirma că Europa Occidentală ar fi fost total neajutorată în cazul unei amenințări militare. În 1986, forțele militare ale Republicii Federale Germane, Italiei, Franței și Regatului Unit al Marii Britanii însumau „peste un milion de oameni, cu un adaos de 1,7 milioane rezerve”. În plus, aceste țări (în special Marea Britanie și Franța), dispuneau de propriile capacități nucleare, deși mult reduse comparativ cu cele americane sau sovietice (Kennedy P., 1987, p. 472).

În cadrul parteneriatului transatlantic, dezacordurile și fricțiunile - atât între europeni și americani, cât și între statele europene - se manifestau cu regularitate. De exemplu, în primii ani de după război au existat serioase dubii în raport cu acceptarea RFG în NATO. Deși a fost până la urmă admisă în 1954, Germania de Vest nu a încetat, decât după mult timp, și niciodată în totalitate, să suscite precauția și temerile celorlalte state europene.¹

În Franța, președintele Charles de Gaulle s-a opus de două ori, în 1961 și 1967, intenției Regatului Unit de a se integra în Comunitatea Economică Europeană. Și-a susținut poziția argumentând că britanicii ar putea deregla delicata balanță economică și politică care începuse să capete contur între Franța și Germania; în plus, președintele dezavua strânsa legătură dintre Londra și Washington, temându-se că, odată acceptată în CEE, Marea Britanie ar promova interesele americane, afectând atât funcționalitatea Comunității, cât și, în special, poziția centrală a Franței în Europa și chiar suveranitatea acesteia (Nugent N., 2006, p. 75). De Gaulle era circumspect, de asemenea, față de resurgența economică a RFG, încercând diferite strategii politice pentru a o tempera, deoarece afecta, bineînțeles, ponderea și prestigiul Franței ca membru central al Comunității. Securitatea europeană a redevenit o problemă geopolitică presantă odată cu finalul anilor `70, când URSS a dezvoltat noi tehnologii militare, invadând totodată și Afghanistanul. Dar, odată cu începutul anilor `80, temerile europenilor față de URSS-ul lui Leonid Brejnev s-au diminuat considerabil. Cauzele acestui deznodământ rezidă în vizibilitatea tot mai pronunțată a curențelor sovietice, atât la nivel militar (stagnarea și insuccesele din Afghanistan), cât și economic sau ideologic. Eșecul răsunător al experimentului socialist francez (1981-1984), combinat cu anchilozarea generală a Uniunii Sovietice din ultimii ani ai erei Gorbaciov, au condus la o scădere profundă a atracției ideologice pe care Moscova o exercita în țări ca Franța sau Italia (Parmentier G., 2005, p. 51- 53).

Totuși, câteva evenimente din anii `60-`70 au marcat transformarea politică a Europei, cu implicații pe termen lung. Dintre acestea trei s-au evidențiat în mod deosebit:

– adoptarea de către NATO, în decembrie 1967, a doctrinei Harmel², bazată pe politici paralele de menținere a unei apărări adecvate odată cu încercarea de detensionare a relațiilor Est-Vest. Punctul său forte a fost recunoașterea faptului că aliații trebuiau să acționeze pentru o relație stabilă, în cadrul căreia aspectele politice, în special statutul celor două germanii, puteau fi rezolvate;

¹ De fapt, „problema germană” a cunoscut un puternic reviriment în 1989, când dărâmarea simbolică a zidului Berlinului și reunificarea celor două Germanii a antrenat anumite neliniști în Europa Occidentală, mai ales în Franța (vezi Peter Calvocoressi, *Europa de la Bismarck la Gorbaciov*, Iași, Polirom, pp.141-155).

² Pierre Harmel, ministru de externe al Belgiei, a inițiat “exercițiul Harmel” în 1966, “pentru a studia viitoarele sarcini cărora va trebui să le răspundă în viitor Alianța și procedurile de îndeplinire a acestora în vederea întăririi NATO ca factor al unei păci durabile”. Raportul rezultat, prezentat la reuniunea Consiliului Nord Atlantic de la Bruxelles din decembrie 1967, este pe bună dreptate consemnat în istoria NATO drept vocea națiunilor solicitând ca ofensiva și apărarea să constituie în mod egal funcțiile majore ale Alianței în viitorul imediat.

- introducerea de către Guvernul Germaniei, în 1969, a „Ostpolitik”, menită să promoveze relații mai bune cu țările din Estul Europei și Uniunea Sovietică, în cadrul constrângerilor impuse de către politicile guvernamentale și acțiunile externe ale acestora¹;
- adnotarea Actului Final de la Helsinki al OSCE din august 1975², care stabilea noi standarde pentru discutarea problemelor referitoare la drepturile omului și introducerea măsurii de sporire a încrederii reciproce dintre Est și Vest.

O serie de alte evenimente importante au continuat să influențeze relațiile dintre Est și Vest. Dintre acestea printre cele mai semnificative se numără: desfășurarea de către NATO a Forțelor Nucleare cu Rază Medie de Acțiune în Europa, drept urmare a dublei decizii asupra modernizării nucleare și controlului armamentului, din decembrie 1971; semnarea Tratatului de la Washington din 1987, care a impus eliminarea totală a focoaselor terestre produse de SUA și URSS; consecințele invaziei Afganistanului de către Uniunea Sovietică și ultima retragere de forțe din Afganistan în februarie 1989.

În 1989, la Viena, în cadrul OSCE, s-au purtat negocieri privind controlul armamentelor, între 23 de state, membre ale NATO și ale Tratatului de la Varșovia, asupra reducerii forțelor convenționale în Europa.

După 1990, ca urmare a slăbirii Uniunii Sovietice și dezarmării acesteia în 1991, a fost marcată încheierea "Războiului Rece". Odată cu încheierea „Războiului Rece”, întrebarea care s-a conturat în legătură cu NATO a fost dacă Alianța continuă să mai aibă o rațiune de a fi și misiuni de îndeplinit într-un mediu de securitate complet nou. Răspunzând acestei provocări cu aceeași lipsă de rigiditate intelectuală care i-a asigurat succesul timp de patru decenii, *Alianța și-a impus o restructurare* care să-i permită o contribuție cât mai eficientă la elaborarea structurii de securitate și cooperare pentru întreaga Europă; puterea sa de a se adapta la evoluțiile politice, strategice și tehnice i-a permis modificarea conceptelor sale strategice și politice și corelarea acestora cu noile realități internaționale.

La începutul anilor '90, s-a luat decizia creării unei „noi” Alianțe. Principalele elemente ale acestei decizii erau: deschiderea Alianței către noi membri, lansarea de noi parteneriate cu state nemembre, restructurarea aranjamentelor interne ale NATO, construirea unei identități europene de securitate și apărare mai puternice, acceptarea de noi misiuni, precum menținerea păcii în regiuni aflate în conflict, punerea la punct a unor inițiative de nonproliferare a armelor de distrugere în masă. Încrederea de care s-a bucurat și continuă să se bucure NATO este dovedită și de aderările care au avut loc după 1949 (*anexa nr. 1*). Astfel că patru state europene se alătură Alianței în perioada 1952 -1982 (Grecia, Turcia, Republica Federală Germania, Spania).

4.1.2 NATO la sfârșitul secolului XX

Spațiul sud-est european a fost marcat în perioada post-Război Rece de o serie de modificări semnificative în registrul politic și de securitate ce au solicitat din partea factorilor de decizie europeni și euro-atlantici un efort major, cu accent deosebit pe instrumentalizarea politică, economică dar și militară a stabilității regionale.

Dispariția ordinii bipolare a constituit un moment de cotitură în sistemul multilateral în ansamblul său, marcat, pe de o parte, de încetarea logicii de tip „Război Rece” și, pe de altă parte, de emergența unor noi poli de putere. Evoluțiile politice, economice și sociale de la sfârșitul secolului XX au determinat, printre altele, și inițierea unor lungi și, adesea, anevoioase procese de adaptare și reformă ale majorității organizațiilor internaționale, procese care, aproape fără excepție, continuă și în prezent.

Dacă sfârșitul Războiului Rece și efectele acestuia au reprezentat cauze proximale ale schimbării în organizațiile internaționale, dintr-o perspectivă a cauzelor pe termen mediu și lung,

¹ În 1969, noul cancelar german, Willz Brandt (primarul Berlinului de Est în perioada 1957-1966), a pus capăt politicii rigide a predecesorului său, Konrad Adenauer.

² Conferința Securității și Cooperării în Europa, începută la 3 iulie 1973 la Helsinki și continuată la Geneva între 18 septembrie 1973 și 21 iulie 1975, a determinat elaborarea Actului Final, la 01 august 1975.

aceste procese sunt inseparabile de fenomenul globalizării, tendință tot mai accentuată la început de secol XXI, care produce consecințe de la nivelul vieții private, până la nivelul sistemului politic și economic internațional.

Căderea „Cortinei de Fier”¹ a antrenat schimbări profunde în relațiile Est-Vest și, implicit, transformarea radicală a mediului de securitate. Declarația de la Londra, din 1990, constituie momentul consacării noilor realități în relațiile partenerilor euro-atlantici cu Uniunea Sovietică și fostele state comuniste și pune bazele viitoarei lor cooperări, care va fi dezvoltată nu doar în cadrul NATO, ci și al OSCE.

Prăbușirea comunismului, însoțită de o nouă realitate geopolitică și geostrategică, a determinat Alianța să-și deschidă de mai multe ori porțile către fostele state comuniste. La 12 martie 1999, Republica Cehă, Ungaria și Polonia au fost primite în cadrul Alianței, în 2004, alte șapte state europene au aderat la NATO: Bulgaria, România, Estonia, Letonia, Lituania, Slovenia și Slovacia, pentru ca în 2009 să vină rândul Albaniei și Croației. Astfel că, în urma celor trei „valuri” de aderare (cel din 2004 fiind și cel mai numeros de la apariția Alianței), numărul membrilor NATO sa ridicat la 28.

Prioritățile NATO în anii '90 s-au orientat spre deschiderea Alianței către noi parteneri, extinderea sa ca parte a procesului mai larg de sporire a integrării componente europene și, nu în ultimul rând, restructurarea aranjamentelor interne. De asemenea, Alianța și-a lărgit sfera de interes prin ceea ce a fost denumit drept „a treia dimensiune” a NATO.

Abordarea cooperativă a securității a orientat Alianța către relații cu state nemembre prin intermediul diverselor parteneriate: *Consiliul de Parteneriat Euro-Atlantic*, *Parteneriatul pentru Pace*, *Consiliul permanent NATO-Rusia*, *Comisia NATO-Ucraina*, *Dialogul Mediteraneean*.

Consiliul de Parteneriat Euro-Atlantic. Cadru multilateral de cooperare, Consiliul constituie instanța în cadrul căreia Alianții și Partenerii se consultă asupra unei problematice vaste, mergând de la gestionarea crizelor, menținerea păcii și a securității, controlul armamentelor, la cooperarea științifică și nonproliferarea armelor de distrugere în masă. Consiliul, creat în 1997, succede Consiliului de Cooperare Nord-Atlantic și constă în întâlniri periodice la nivel de ambasadori și miniștri de externe și ai apărării.

Parteneriatul pentru Pace. Creat în 1994, Parteneriatul pentru Pace are drept obiectiv consolidarea stabilității și a securității în întreaga Europă. El urmărește sporirea capacităților Alianței și ale statelor partenere de a coopera în cadrul operațiilor comune. Parteneriatul se bazează pe o cooperare practică, adaptată nevoilor proprii fiecărui stat. În cadrul Parteneriatului pentru Pace, NATO își asumă rolul consultărilor cu fiecare dintre statele partenere în cazul unei potențiale amenințări la adresa integrității lor teritoriale, independenței politice sau securității.

Consiliul permanent NATO-Rusia. Considerând Rusia un actor de maximă importanță în peisajul securității internaționale, NATO i-a propus, în 1996, dezvoltarea unui nou tip de relații de cooperare. Această cooperare s-a concretizat în 1997 prin semnarea „Actului fondator asupra relațiilor mutuale, cooperării și securității între NATO și Federația Rusă” și prin crearea Consiliului permanent NATO-Rusia. Constând în întâlniri periodice la diferite niveluri, Consiliul permite abordarea unor probleme de interes comun: menținerea păcii, securitatea nucleară, conversia industriei de apărare, controlul armamentelor, cooperarea militară, protecția mediului. În 1999, ca urmare a campaniei aeriene lansate de NATO în contextul conflictului din Kosovo, Rusia și-a suspendat relațiile cu NATO. Vizita fostului Secretar General al NATO, Lord

¹ Ungaria a fost țara în care a început, la 2 mai 1989, dărâmarea Cortinei de Fier în Europa, făcând primele fisuri în bariera concretă și cea ideologică dintre Est și Vest. "Ungaria era veriga slabă a Cortinei de Fier și acolo a cedat", consideră istoricul ungar Geza Szebeni, care amintește, printre altele, de episodul revelator al revoltei din 1956 împotriva regimului sovietic, soldată cu o represiune sângeroasă din partea trupelor ruse. Pentru a nu mai trăi astfel de momente care au bulversat întreaga țară, secretarul general al Partidului Comunist din perioada 1956-1988, Janos Kadar, a hotărât să meargă atât de departe în procesul de liberalizare, cât i-a permis Moscova.

Robertson, la Moscova (februarie 2000) a reprezentat relansarea acestei cooperări. În urma evenimentelor din 11 septembrie 2001, Consiliul a decis o cooperare constructivă în interiorul unui cadru securitar larg, în care lupta împotriva terorismului și prevenirea proliferării armelor de distrugere în masă, constituie elemente extrem de importante.

Comisia NATO-Ucraina. Devenită independentă în 1991, Ucraina a început să dezvolte foarte repede relații cu Alianța Nord-Atlantică, devenind membru al Parteneriatului pentru Pace în 1994 și fiind unul dintre fondatorii Consiliului de Parteneriat Euro-Atlantic. Recunoscându-se rolul major pe care Ucraina îl joacă în geopolitica europeană, s-a adoptat, în 1997, „Carta pentru un Parteneriat Distinctiv între NATO și Ucraina”, implementarea acesteia, cât și găsirea de noi modalități de cooperare fiind încredințate Comisiei NATO-Ucraina, comisie ce s-a reunit pentru prima dată în anul 2000, la Kiev.

Dialogul Mediteranean. În 1995, NATO a invitat șase state mediteraneene (Egipt, Israel, Iordania, Maroc, Mauritania, Tunisia) să participe la un Dialog, menit să contribuie la instaurarea de bune relații și favorizarea unei mai bune cooperări reciproce în întreaga Regiune Mediteraneană, precum și la întărirea securității și stabilității în zonă. Celor șase state li s-a adăugat, în februarie 2000, Algeria. Din punct de vedere conceptual, Dialogul poate fi definit ca un instrument esențial de susținere a strategiei globale de parteneriat, dialog și cooperare promovate de Alianță. La *summit*-ul de la Praga, din noiembrie 2002, s-a adoptat un set de măsuri vizând consolidarea dimensiunii politice și practice a Dialogului Mediteranean.

Restructurarea aranjamentelor interne ale NATO. Modelarea și adaptarea Alianței în noul context post „Război Rece” a antrenat restructurarea forțelor militare și a dispozițiilor de conducere, precum și introducerea unor noi concepte. Efectivele militare în statele membre au fost reduse și s-au constituit corpuri de armată ușoare și capabile de o intervenție rapidă și eficientă. De asemenea, numărul cartierelor generale ale NATO a fost redus cu două treimi (din cele șaiszeci și cinci au mai rămas aproximativ 20). Tot în acest context s-a dezvoltat și conceptul de „Grupuri de Forțe Interarme Multinaționale” (GFIM), Alianța prevăzând structuri de forțe susceptibile de a fi adaptate pentru a face față diferitelor tipuri de misiuni.

Inițiativa NATO pentru Europa de Sud-Est. Stabilitatea și securitatea Europei de Sud-Est și consolidarea cooperării între statele din regiune sunt promovate prin intermediul Inițiativei pentru Europa de Sud-Est, adoptată la *summit*-ul de la Washington, din 1999. La baza acestei Inițiative se regăsesc patru elemente fundamentale: Forumul consultativ pe probleme de securitate în Europa de Sud-Est, Grupul de lucru ad-hoc în domeniul cooperării regionale, instrumentele de lucru ale Parteneriatului pentru Pace și programele-țintă pe probleme de securitate pentru țările din regiune.

Consolidarea dimensiunii europene. Diferențele de capacități între SUA și partenerii săi europeni au determinat Alianța să susțină, începând din 1994, dezvoltarea unei *identități europene de securitate și de apărare*, în strânsă colaborare cu Uniunea Europei Occidentale. Ideea care a stat la baza creării acestei identități europene este, pe de o parte, de a da statelor de pe bătrânul continent, posibilitatea de a-și asuma responsabilitatea propriei securități și, pe de altă parte, consolidarea unei relații transatlantice mai echilibrate și mai puternice.

Printre altele, în perioada 1996-1997, s-a conturat deja consacrată idee de „who and when”, respectiv „cine și când” va fi admis în Alianță. Astfel, s-a stabilit ideea conform căreia extinderile vor avea loc în baza a trei principii importante, etapizate astfel: intensificarea dialogului individual cu partenerii; stabilirea modalităților prin care acceptarea de noi membri să păstreze eficacitatea Alianței; întărirea negocierilor și parteneriatelor PFP, pentru sprijinirea partenerilor în a fi pregătiți să-și asume responsabilitățile impuse de către statele membre.

Procesul efectiv de aderare la NATO, presupune:

- solicitarea aderării;
- adresarea invitației oficiale de aderare, din partea NATO;

- trimiterea scrisorii de intenție care să confirme interesul, voința și capacitatea statului respectiv de a-și asuma obligațiile ce decurg din statutul de membru;
- semnarea Protocoalelor de aderare de către statele aliate și ratificarea acestora;
- aderarea cu drepturi depline la Alianță.

Ceva mai târziu, decizia UE, la Consiliul European de la Helsinki, din 1999, de a crea o Forță de Reacție Rapidă (FRRE)¹, care trebuia să devină operațională în 2003, pe de o parte, și crearea unei Forțe de Reacție a NATO (NRF)², în urma *summit*-ului de la Praga, din 2002, pe de altă parte, au creat senzația unei suprapunerii sau, mai mult, a unei concurențe între cele două structuri.

Obiectivele și aria de intervenție ale celor două Forțe fiind însă diferite, se poate vorbi mai degrabă de o complementaritate a acestora. În plus, UE nu și-a dezvoltat suficient capacitățile militare, nefiind pregătită, în momentul de față, să dea un răspuns rapid și eficient unor provocări securitare majore.

Toate aceste demersuri, împreună cu încercarea de a constitui, la nivel european, o Politică de Securitate și Apărare Comună funcțională, pot fi înțelese drept tentative de reechilibrare a rolurilor și responsabilităților între Europa și SUA în acest domeniu.

În decembrie 2002 a fost consacrată baza oficială a cooperării între NATO și UE privind gestiunea crizelor și prevenirea conflictelor. Această cooperare permite operații dirijate de UE cu ajutorul resurselor și capacităților NATO.

A „treia dimensiune” a NATO. În ultimii ani, dincolo de orientările sale principale vizând cooperarea în domeniul securității și al politicii de apărare, NATO și-a extins centrul de interes și către cooperarea privind planurile civile de urgență, sectorul științific și chestiunile legate de mediul înconjurător. Dacă problemele de securitate și politică de apărare constituiau prima și a doua „dimensiune” a Alianței, noile sectoare au fost desemnate drept „a treia dimensiune” a acesteia, o dimensiune destul de importantă în abordarea specifică începutului de secol XXI.

4.1.3 NATO la început de mileniu

Abordările politice și militare specifice începutului de mileniu sunt redată de Conceptul strategic al NATO adoptat la Washington în 1999, care a conferit Alianței instrumentele necesare, cu ajutorul cărora să poată face față noilor provocări și perspectivelor de securitate specifice secolului XXI, și care să o ghideze în evoluția sa politică și militară viitoare. Aceasta pornește de la premiza că NATO trebuie să salvgardeze interesele comune de securitate într-un mediu aflat în continuă schimbare, să mențină apararea colectivă, să consolideze relația-

¹ Forța de Reacție Rapidă a UE este o forță militară a UE folosită în misiuni de menținere a păcii sau umanitare. Forța de Reacție Rapidă a UE cuprinde 60.000 de soldați, furnizați de țările membre ale UE, cu excepția Danemarcei. Membrii UE au convenit să înființeze această forță la summitul din decembrie 1999, dar acordul nu a fost finalizat până în 2004. Forța a devenit operațională pentru misiuni limitate în 2001 și a devenit complet operațională din ianuarie 2007. Aceasta forță nu este o armată europeană și nu este concepută pentru a lupta în războaie. Sediul central se află la Bruxelles, Belgia. Sarcinile Forței de Reacție Rapidă, ca parte a Politicii europene de securitate și de apărare (care face parte din PESC), includ o gamă de misiuni posibile, de la sarcini umanitare și de salvare până la ajutorarea victimelor conflictelor, la sarcini de menținere a păcii, de gestionare a crizelor și de stabilire a păcii. Ea continuă munca forțelor militare ale UE care au fost deja desfășurate cu ocazia a trei misiuni semnificative: în Bosnia-Herzegovina în 2003 și în 2004, unde au preluat acțiunile de pregătire și de menținere a păcii de la forțele conduse de ONU și de NATO; și în 2003 în Macedonia, unde au înlocuit o altă mică forță NATO.

² NRF -NATO Response Force, Forța de Răspuns a NATO, concept lansat oficial pe 15 octombrie 2003, care presupune punerea la dispoziția Alianței, a unor structuri militare terestre, aeriene, navale și de forțe speciale, bine pregătite și înalt tehnologizate, flexibile, interoperabile și sustenabile, ușor și rapid dislocabile. Ea va servi două obiective distincte dar care se potențează reciproc. În primul rând, va asigura o forță cu nivel înalt de operativitate, capabilă să se deplaseze rapid oriunde i se va cere să execute o gamă largă de misiuni ale Alianței. În al doilea rând, NRF va fi un catalizator pentru concentrarea și promovarea perfecționării capacităților militare ale Alianței și, în general, pentru continuarea transformării acestora pentru a putea gestiona provocările din ce în ce mai evluate la adresa securității.

transatlantică și să asigure un echilibru care permite aliaților europeni promovarea unei responsabilități mai profunde. Mai mult Alianța trebuie să conserve voința politică și mijloacele militare pe care le presupun diferitele acțiuni.

Conceptul strategic adoptat la Washington descrie natura și obiectivele NATO și misiunile de securitate fundamentale ale acestei alianțe, identifică elementele centrale ale noului mediu de securitate și componentele perspectivei sale globale de securitate și furnizează totodată orientările necesare continuării adaptării forțelor sale militare.

Realitățile internaționale după 11 septembrie 2001 au determinat o regândire a rolului NATO în arhitectura securității globale. Dacă în perioada „Războiului Rece”, orientarea predominantă era către Europa, provocările actuale sunt mai diverse și mai îndepărtate geografic. Astfel, prin Summitul de la Praga din 2002 aliații au evidențiat necesitatea ca NATO să dispună de capacitatea de a desfășura forțe în orice zonă și să susțină operații la mare distanță, inclusiv în medii în care se pot confrunța cu arme biologice nucleare și chimice, precum și de a-și consolida prezența pe scena internațională prin creșterea numărului de membrii.

Un element deosebit de relevant în evoluția post-Război Rece a NATO a fost generat de restructurarea în anii '90, a forțelor rămase din timpul Războiului Rece și a evoluat în actualul program ambițios de transformare și regenerare a forțelor. Transformarea militară a fost un proces complex și dinamic, greu previzibil, cu implicații asupra personalului, echipamentului și tehnologiilor, precum și asupra structurilor de comandă și a principiilor organizaționale pentru dezvoltarea forțelor și desfășurarea operațiilor militare în raport cu noile realități ale câmpului de luptă. Preluarea, de către UE, a principalei responsabilități pentru asigurarea securității în Bosnia-Herțegovina, în luna decembrie 2004, a reprezentat cel mai important semnal al recunoașterii capacităților și ambițiilor acestei organizații. Acest moment reprezintă, de asemenea, un indicator vizibil al progresului relațiilor dintre NATO și UE din ultimii ani, evidențiind un parteneriat strategic, din ce în ce mai important pentru securitatea euro-atlantică. În acest fel, atât punctele tari, cât și slăbiciunile acestor relații vor deveni curând evidente.

După cum s-a anunțat oficial la Summitul de la Istanbul, NATO și-a încheiat misiunea de menținere a păcii din Bosnia-Herțegovina, Forța de Stabilizare (SFOR), la nouă ani de la înființarea acesteia, însă nu sa retras definitiv din această zonă, menținând, la Sarajevo, o prezență limitată, sub forma unei noi Misiuni Militare de Legătură și Consiliere. UE și NATO acționează deja împreună în Bosnia-Herțegovina pe baza unor documente în domeniul cooperării, cunoscute ca aranjamentele „Berlin Plus”, numite astfel după locul în care s-a desfășurat întâlnirea din 1996 a miniștrilor de externe, în cadrul căreia Alianța a convenit, pentru prima oară, să pună mijloacele sale la dispoziția operațiilor conduse de către europeni. În aprilie 2003, prima misiune militară condusă de UE – Operația Concordia – a fost dislocată în fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei, în locul unei forțe conduse de NATO. Misiunea a oferit sprijin în asigurarea securității monitorilor internaționali ai OSCE.

Transformarea NATO a avut, de asemenea, un impact asupra relațiilor UE-NATO. NATO și-a reformat atât structurile cât și politicile, pentru a fi în măsură să combată noile amenințări, cum ar fi terorismul internațional, iar interesul Alianței se va reorienta clar, acordând mai puțină atenție gestionării crizelor de felul celor care fac obiectul sarcinilor de tip Petersberg asumate de către UE.

Dacă în perioada Războiului Rece securitatea era asigurată prin descurajarea unui atac sovietic asupra Europei Occidentale, „era Jihad-ului” și a terorii face necesară o abordare preventivă mai activă a securității. Decizia de extindere a NATO a fost luată mai cu seamă după atacurile teroriste din 11 septembrie 2001. Opinia s-a cristalizat în jurul ideii că Orientul Mijlociu este principalul impuls al conflictelor la nivel mondial. Dacă americanii și europenii se îndreaptă cu adevărat spre o definiție de comun acord acceptată a noii amenințări, căreia trebuie să-i facă față, ar trebui ca NATO, care este piatra de temelie instituțională a „Alianței

transatlantice”, să se reorienteze pentru a înfrunta aceste amenințări. Asigurarea succesului pe termen lung presupune schimbarea factorilor care au alimentat fanatismul și violența în regiune – represiunea politică dură, stagnarea economică și teama nejustificată de declin cultural.

Pentru a apăra întreaga zonă euro-atlantică împotriva acestor amenințări totalitariste și teroriste, Alianța a fost nevoită să-și dezvolte capacitatea de a detecta și a stopa activitatea celulelor teroriste și să-i lipsească pe teroriști de sursele de finanțare și de posibilitatea de a mai găsi găzduire în această regiune. În acest sens, NATO trebuie să-și dezvolte propriile capacități de a trata cu diferitele forme de terorism, un proces ce întâmpină o puternică rezistență din partea aliaților europeni care sunt îngrijorați de faptul că, în acest mod, NATO va avea un prea mare rol global. În continuare aliații NATO trebuie să facă un schimb de informații activ, despre riscurile nucleare, chimice sau biologice, să dezvolte un plan consecvent de apărare civilă și să coordoneze optim forțele speciale ale statelor membre implicate în combaterea terorismului¹.

Pentru prima dată în decursul existenței sale, NATO desemnează o singură structură (ESCD)² care să-și asume responsabilitatea pentru activitatea depusă în diferite domenii cu o influență din ce în ce mai mare asupra securității aliaților de pe ambele maluri ale Atlanticului: terorismul, atacurile cibernetice, amenințările la adresa furnizării de energie și proliferarea armelor de distrugere în masă.

La prima vedere, s-ar putea spune că aceste provocări au prea puține lucruri în comun. Însă, o analiză mai atentă arată că acestea sunt părți ale aceleiași mulțimi din punct de vedere conceptual. Este vorba de faptul că aceste provocări nu numai că au unele caracteristici comune, ci și de faptul că abordarea lor face necesar ca NATO să-și modifice modul de gândire în privința solidarității la nivelul aliaților și modul în care interacționează cu comunitatea internațională în general, în special cu actorii civili și sectorul privat.

Chiar dacă aceste reforme se vor pune în practică, NATO nu își va recâștiga rolul de organizație de apărare, rol central ce l-a deținut în perioada Războiului Rece. Acest lucru nu înseamnă că Alianța trebuie să se transforme într-o unealtă cu care SUA, dar și cei mai importanți aliați ai acestora, să coordoneze și să se implice în politicile europene sau să desfășoare operații militare oriunde în lume. Întrunirile viitoare vor trebui folosite pentru a revitaliza sistemul de alianțe, mai ales în cadrul construirii unei forțe militare europene, nu pentru a anunța falimentul acestuia.

Actuala arhitectură de securitate euro-atlantică reflectă trăsăturile esențiale ale mediului geopolitic în care se derulează: tranziția către sistemul internațional multipolar competiția între puteri în spațiul euro-atlantic pentru redistribuirea rolurilor, extinderea NATO, adâncimea integrării în UE, tentativele Federației Ruse de a-și menține statutul de mare putere pe arena mondială și de a ocupa poziții cheie în viitoarele structurile europene de securitate.

De aceea, este nevoie de un nou echilibru între prezent și viitor: Alianța trebuie să-și dezvolte o cultură a discuțiilor politice care să nu se limiteze la aspectele implicării militare nemijlocite a NATO, ci să includă, de asemenea, aspecte care ar putea avea relevanță „exclusiv” din punct de vedere politic. Atâta vreme cât se va crede că toate dezbaterile din cadrul NATO pregătesc operații militare, o dezbatere orientată spre viitor, bazată pe o înțelegere cuprinzătoare a aspectelor implicate, despre provocările emergente ale secolului XXI va fi, în continuare, greu de realizat.

O nouă direcție în cadrul Secretariatului Internațional al NATO, legături mai puternice cu alți actori și o dezbatere orientată mai mult spre viitor la nivelul aliaților: acestea sunt elementele care vor modela abordarea NATO în privința provocărilor de securitate emergente. Transpunerea cu adevărat în practică a acestei abordări va solicita schimbări profunde în privința structurii și politicii NATO. *Dar Alianța Nord-Atlantică este pregătită pentru aceste schimbări, deoarece*

¹ <http://blogosfera.md/view-post-v-149178-0-romana.html>, consultat în februarie 2011;

² Direcția pentru Provocările de Securitate Emergente, structură din cadrul NATO, a cărei înființare nu a reprezentat doar un exercițiu intern ci și un mesaj politic foarte puternic

aliații au înțeles că NATO își va putea îndeplini rolul de ancoră de securitate într-o lume globalizată numai dacă acceptă schimbarea, spunea Gábor Iklódy, secretar general asistent al NATO pentru provocările de securitate emergente.

4.2 STUDIU COMPARATIV ASUPRA EXTINDERII NATO

Extinderea Alianței Nord-Atlantice, ca și apariția acestei organizații internaționale de securitate deosebit de importantă, nu s-a materializat niciodată la întâmplare, ba din contră totul s-a făcut planificat, organizat, cu pași mărunți dar siguri și atent orientați. Pentru a înțelege mai bine acest aspect al extinderilor NATO, vom analiza valorile de extindere a Alianței pe direcții principale, mergând până la descifrarea importanței geostrategice a fiecărui actor statal (grup de state), pentru această organizație de securitate.

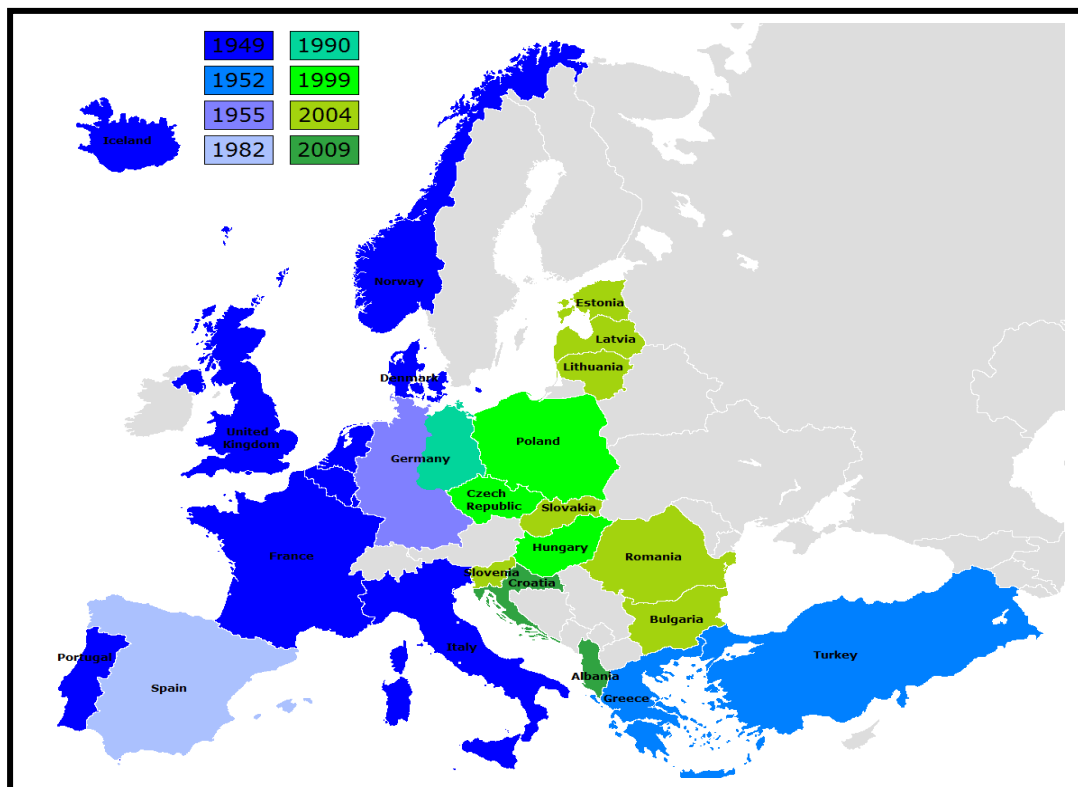

Figura 4.3 Expansiunea NATO în perioada 1949 -2009.
(sursa: http://en.wikipedia.org/wiki/Commons:Category:Maps_of_NATO)

Din analiza întregii expansiuni a NATO (figura 4.3) de la origini (1949) și până în anul 2009, putem identifica două direcții principale de extindere a Alianței (tabelul 4.1).

Cele șase valuri de extindere a NATO pot fi analizate din perspectiva a două intenții clare de extindere:

- *extinderea NATO spre Mediterană*, derulată în perioada Războiului Rece și materializată prin aderarea Greciei, Turciei și Spaniei (excepție făcând RFG, pentru care admitere în cadrul Alianței nu a făcut altceva decât să grăbească formarea alianței statelor comuniste, Tratatul de la Varșovia, la care fondează, în contrapartidă, cealaltă parte a Germaniei-RDG);

– *extinderea NATO spre fostul Bloc Sovietic*, derulată, în mod evident în perioada post-Război Rece, concretizată prin aderarea majorității statelor membre ale Tratatului de la Varșovia, valul din 2004 fiind cel mai consistent din istoria Alianței¹.

Tabelul 4.1 Expansiunea NATO pe direcții principale.

Direcția de extindere a NATO	State invitate să adere	Anul aderării
Extinderea NATO spre Mediterană	Grecia, Turcia	1952
	R.F.G.	1955
	Spania	1982
Extinderea NATO spre fostul Bloc Sovietic	Cehia, Ungaria, Polonia	1999
	Bulgaria, Estonia, Letonia, Lituania, România, Slovacia, Slovenia	2004
	Albania, Croația	2009

Aceste două direcții principale de extindere a NATO vor face, în continuare, obiectul demersului nostru științific, pentru a putea identifica eventualele intenții de extindere ulterioară a Alianței.

După amplasarea valurilor de extindere și intensitatea acestora (figura 4.4), putem distinge deasemeni două intervale temporare, foarte clar delimitate: *perioada Războiului Rece*, marcată de maximă prudență și chiar o oarecare reticență în extinderea NATO și *perioada de după destrămarea Tratatului de la Varșovia* (cumpăna dintre milenii), marcată de o semnificativă deschidere a Alianței Nord-Atlantice (perioadă în care numărul statelor membre NATO aproape că s-a dublat, de la 16 membri în 1982 la 28 de state în 2009), în special spre Est, pentru integrarea democrațiilor în formare.

În reprezentare grafică din figura 4.5, extinderea Alianței Nord-Atlantice de la formatul inițial de 12 membri fondatori, până la momentul actual, când NATO și-a dublat numărul de state membre, ajungând în 2009 la nu mai puțin de 28 membri, este sugestivă.

¹ În anul 2004 au fost admise în NATO șapte state membre ale Tratatului de la Varșovia, printre care și România, această extindere aducând deodată tot atâtea state cât au adus cele patru valuri de extindere a Alianței de la înființarea sa în 1949 și până la începutul mileniului trei.

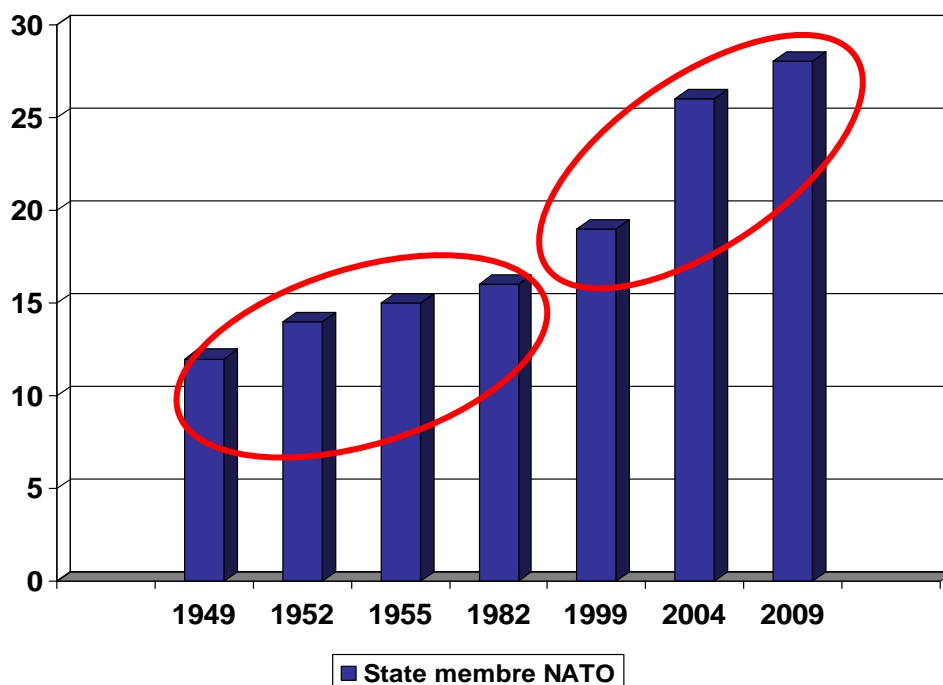

Figura 4.4 Extinderea NATO în perioada 1949 -2009 (reprezentare grafică).

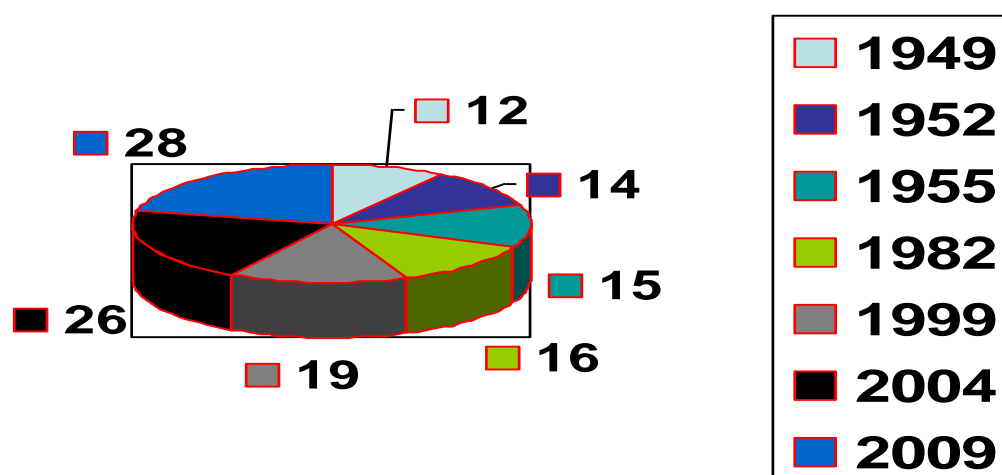

Figura 4.5 Diagrama evolutivă a NATO în perioada 1949 -2009.

4.2.1 Principiile extinderii organizațiilor internaționale

După cum foarte bine se știe orice entitate organizațională comportă trei nivele existențiale: formarea, evoluția (extinderea) și dispariția. Dacă asupra primelor două etape se pot emite diferite puncte de vedere destul de realiste, cel puțin din perspectiva evoluției etapizate (din aproape în aproape -tehnica etapelor imediate), ceva mai diversificate și nebănuite pot fi modalitățile de ieșire din scenă a organizației (destrămare, reorganizare, desființare, scindare, etc). Dar, pe noi tocmai etapa a doua a existenței organizațiilor ne interesează și asupra acesteia ne vom referi în continuare.

Poziția geografică și geopolitică a țărilor invitate la negocieri pentru aderarea la diverse organizații internaționale este foarte importantă, dar, nici situația economico-socială a acestora nu rămâne un indicator de ne luat în seamă. Fie că discutăm de organizații internaționale furnizoare de securitate, fie de piața economico-financiară comună, nici o extindere nu s-a făcut la întâmplare, fără ca organizația să cântărească cantitativ și calitativ avantajele/dezavantajele

geopolitice și geostrategice, militare, sociale, economice, mai nou ecologice, pe care aceasta le implică.

De altfel extinderea unei organizații presupune un proces analitic mult mai laborios și complex, din punct de vedere politic și juridic, decât extinderea propriu-zisă.

Din momentul nominalizării țărilor candidate (invitate să înceapă procesul de aderare) și până în momentul aderării efective la o organizație internațională, se vor parcurge, de principiu, următoarele etape:

- înainte de nominalizarea oficială a statelor invitate, forul legislativ al organizației internaționale decide asupra începerii contactelor exploratorii cu acestea;

- notificarea oficială a angajamentului ferm de aderare la organizația internațională, de către statul în cauză. Acesta este un act unilateral formal.

- formalitățile de aderare încep din momentul în care forul suprem (secretar general/președinte) intră în posesia notificării și presupune desfășurarea consultărilor detaliate în legătură cu conținutul documentelor de aderare;

- formularea de către membrii organizației a documentelor de aderare, aprobarea și semnarea acestuia;

- ratificarea, acceptarea sau aprobarea documentelor de către statele membre, potrivit dispozițiilor lor constituționale;

- adresarea invitației oficiale, țării candidate admise, de aderare. Pe parcursul acestei etape, dacă este necesar, are loc ratificarea documentelor de aderare de către parlamentul statului invitat să adere;

- depunerea instrumentelor de aderare de către țara ce a fost oficial invitată să adere, aceasta fiind și ultima etapă juridică, necesară pentru ca aderarea să devină efectivă.

4.2.2 Extinderea NATO spre Mediterană

Cei doi rivali ai celei de a doua jumătăți a secolului XX, au creat alianțe politice și militare pentru a-și promova interesele. În aprilie 1949, SUA, Canada, Marea Britanie, Franța, Italia, Belgia, Olanda, Luxemburg, Norvegia, Danemarca, Portugalia și Islanda au înființat Organizația Tratatului Atlanticului de Nord (NATO). Lor li s-au alăturat Grecia și Turcia în 1952, R.F.G. în 1955, Spania în 1982 (figura 4.6).

Crearea NATO a fost expresia politică și militară a doctrinei americane de stăvilire a expansiunii comuniste spre Vest. Intrarea sub influența sovietică a Europei de Est a însemnat, printre multe altele și subordonarea armatelor acestor state, direct intereselor Moscovei. În aceste condiții, ca răspuns la înființarea NATO, Moscova decide în anul 1955, înființarea Tratatului de la Varșovia, bloc militar alcătuit din Uniunea Sovietică, RDG, Polonia, Cehoslovacia, Ungaria, România, Bulgaria și Albania.

Întinsă pe două continente, 97% din suprafața țării în Asia (Anatolia) și 3% în Europa (Peninsula Balcanică), Turcia emană o importanță geostrategică deosebită, care nu poate fi ignorată de principalele organizații internaționale de securitate. Situat la o rascruce de civilizații, religii și rute comerciale, statul care veghează strâmtoarele Bosfor și Dardanele, asigurând echilibru și stabilitate în Sud-Estul Europei, Turcia devine rapid ținta negocierilor privind aderarea la principalele structuri de securitate printre care și NATO. Aducerea Turciei în sfera de interes a NATO dar și posibilitatea de a exercita prin intermediul acesteia o oarecare influență în lumea islamică, au contat foarte mult în luarea deciziei de admitere în cadrul Alianței în 1952.

Admiterea Turciei în NATO a însemnat, în primul rând, apropierea Alianței de lumea islamică, în imediata vecinătate a Irakului, Siriei, Iranului și statelor din Caucaz, precum și prima colaborare politico-militară cu o țară majoritar musulmană. Aceste aspecte au divizat factorii decidenți ai momentului în două tabere, una pro-aderarea care a considerat esențială înglobarea Turciei în Alianța Nord-Atlantică și o grupare mai reticentă care considera că această țară nu va putea fi integrată pe deplin în structurile euro-atlantice. În toată această ecuație, determinantă a fost poziția geostrategică a Turciei în apropierea Orientului Mijlociu, cu deschidere atât la Marea

Neagră cât și la Mediterană, elemente deosebit de necesare Alianței Nord-Atlantice. Prin Turcia, NATO a obținut o importantă punte de legături strategice cu Asia și cu Orientul Mijlociu.

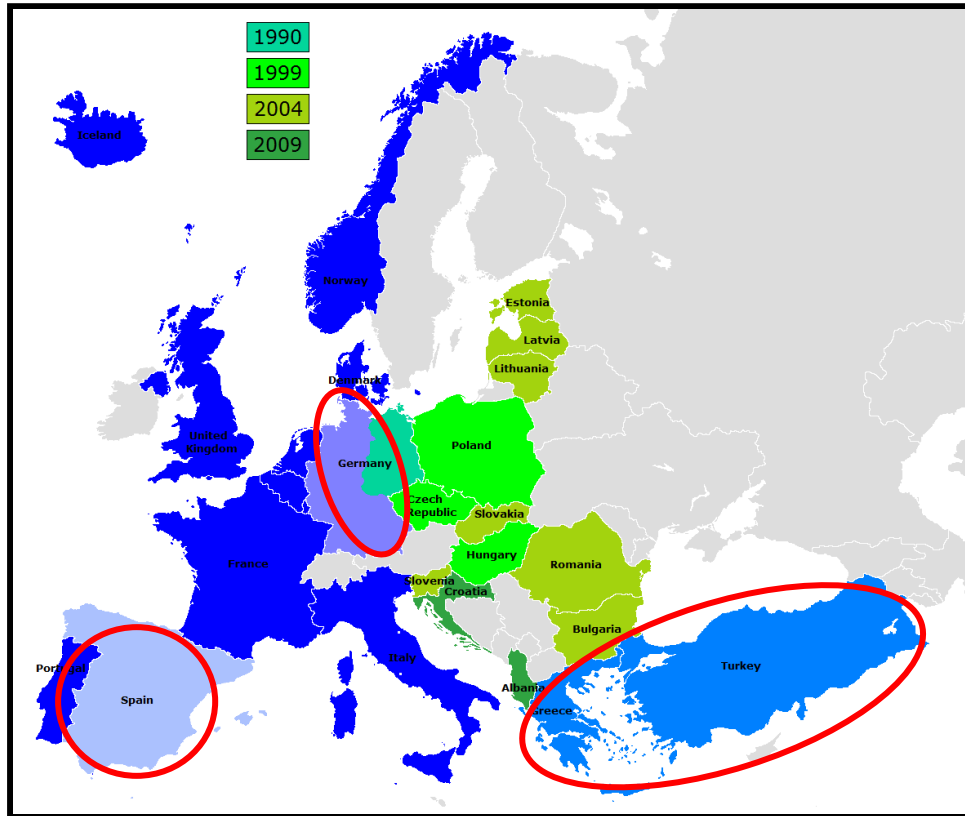

Figura 4.6 Aderarea Greciei, Turciei, RFG și Spaniei la NATO.
(prelucrare după: http://en.wikipedia.org/wiki/Commons:Category:Maps_of_NATO)

Turcia (figura 4.7) este unul dintre statele pivot ale lumii islamice.

Figura 4.7 Harta Turciei.
(prelucrare după: <http://www.google.ro/images-US:official&channel=s&q=turcia+harta&um=1&ie=UTF>)

Grecia (figura 4.8) ocupă partea sudică a Peninsulei Balcanice și circa 2000 insule din Marea Egee, Marea Ionică și Marea Mediterană.

Figura 4.8 Harta Greciei.

(prelucrare după: <http://www.google.ro/images-US:official&channel=s&q=grecia+harta&um=1&ie=UTF>)

Grecia continentală are granițe cu Albania, Bulgaria, Turcia și Macedonia. Situată la o răspântie geografică, Grecia îmbină elemente specifice Balcanilor, Orientului Mijlociu și Mediteranei.

De altfel, aderarea Greciei și Turciei la Alianța Nord-Atlantică poate fi, și este recomandat să fie analizată *la pachet*, cel puțin din perspectiva coincidențelor: aderarea concomitentă, poziția geostrategică asemănătoare (geografic - state vecine).

RFG (figura 4.9), un stat important, situat în Europa centrală, cu ieșire directă la Marea Baltică și Marea Nordului.

Figura 4.9 Harta RFG.

(prelucrare după: <http://www.google.ro/images-US:official&channel=s&q=germania+harta&um=1&ie=UTF>)

În urma celui de al Doile Război Mondial, teritoriul Germaniei de azi a fost împărțit în patru „zone de ocupație”, controlate de puterile aliate: Franța, URSS, Regatul Unit și SUA. Berlinul a fost de asemeni divizat în patru sectoare controlate de aceste puteri. Scindarea a culminat prin constituirea în 1949 pe teritoriul Germaniei de azi a două state germane: partea de apus s-a numit Republica Federală Germania, RFG sau Germania de Vest, iar partea de răsărit, orientată spre URSS, s-a numit Republica Democrată Germană, RDG, Germania de Est sau de Răsărit.

Germania de Vest și-a recuperat rapid nivelul de dinaintea războiului, devenind o putere economică importantă a Europei, astfel că în 1955 a fost invitată să adere la NATO (9 mai 1955), ceea ce a grabit apariția Tratatului de la Varșovia și implicit includerea Germaniei Răsăritene în structurile acesteia (14 mai 1955). De altfel, importanța strategică a acestei aderări decurge din această împărțire a Germaniei între Est și Vest, între democrațiile liberale specifice occidentului și comunismul totalitar promovat în Europa de Est și care, după cum se știe a urmărit acest *tandem politico-militar* pe toată durata Războiului Rece.

Spania (figura 4.10) este un stat relativ mare ca suprafață, situat în sud-estul Europei, învecinat cu două din cele mai importante state membre fondatoare a NATO, Franța și Portugalia și cu ieșire directă la Marea Mediterană și Oceanul Atlantic. Putem afirma cu maximă convingere că aceste atuuri au cântărit enorm (pe lângă stăpânirea celei mai importante porți de acces în Mediterană¹), la hotărârea Alianței de extindere spre Peninsula Iberică prin includerea Spaniei în structurile Nord-Atlantice începând cu anul 1982.

Figura 4.10 Harta Spaniei.

(prelucrare după: http://www.google.ro/imgres?imgurl=http://harta.infoturism.ro/Europa/Spania/harta/harta_politica)

În sinteză, putem afirma că, deși s-a realizat la un interval de timp relativ mare (30 de ani), închiderea flancului de nord al Mediteranei și controlarea celor două căi de acces în zonă (Gibraltar și Bosfor-Dardanele) s-a realizat prin admiterea în structurile Alianței Nord-Atlantice

¹ Gibraltar, strămtoare de o importanță geostrategică deosebită situată în sudul Spaniei, ce asigură legătura între Oceanul Atlantic și Marea Mediterană.

a Greciei, Turciei și Spaniei. Devine astfel vizibilă și deloc lipsită de importanță intenția primului val de extindere a Alianței Nord-Atlantice, „*extinderea spre Mediterană*”. Admiterea RFG în NATO a fost una conjuncturală, neplanificată atât de timpuriu și de intens precum celelalte, “*o aderare specifică tandemului NATO - Tratatul de la Varșovia*”.

4.2.3 Extinderea NATO spre fostul bloc sovietic

Mai mult ca oricând, în perioada post-Război Rece, NATO a demonstrat că este o organizație internațională de securitate deschisă către primirea de noi membrii, în conformitate cu „politica ușilor deschise”, potrivit căreia orice stat european care poate contribui la promovarea obiectivelor Alianței prevăzute de actul fondator¹ și la întărirea securității spațiului euro-atlantic, poate fi invitat să inițieze procedurile de aderare.

Noile condiții specifice mediului strategic de securitate post-Război Rece, au adus în discuție rolul și misiunile NATO, ajungându-se în final la ideea că Alianța Nord-Atlantică trebuie să îndeplinească *rolul* de organizație politico-militară de securitate și apărare colectivă, care să contribuie la pacea și stabilitatea spațiului euro-atlantic și a celui global, prin operații militare și alte acțiuni de management al crizelor, în nume propriu sau sub egida ONU, ori în colaborare cu alte organisme internaționale de securitate.

Având în vedere oportunitatea oferită Alianței Nord-Atlantice de destrămarea principalului adversar din perioada Războiului Rece, la începutul ultimului deceniu al secolului trecut, NATO, și-a dat acordul intențiilor de aderare a statelor “din eșalonul de graniță al fostului bloc comunis”. Prin această mișcare Alianța își muta limitele peste “un zid de apărare” ce avea să fie format de membri nou-acceptați. Cu toate că această extindere s-ar fi putut efectua dintr-o dată (la pachet), totuși, s-a preferat luarea în calcul și a unor criterii de natură socio-economică, care au dus în final la eșalonarea aderării pe trei etape (trei state în 1999, șapte state în 2004 și două state în 2009).

Această extindere a NATO din perioada post-Război Rece (figura 4.11), mai întâi în 1999, apoi în 2004 și mai recent în 2009, nu a fost văzută cu ochi buni de Rusia, țară care își vedea amenințată în mod serios influența în regiune. Odată cu aderarea la NATO a statelor din fostul bloc comunist (Cehia, Ungaria, Polonia, Bulgaria, Estonia, Lituania, Letonia, România, Slovenia, Slovacia, Albania și Croația) s-a încheiat definitiv un important capitol din Războiul Rece.

Tocmai de aceea, extinderea NATO către Europa de Est și Țările Baltice a schimbat decisiv configurația militară a Alianței. Foarte mulți specialiști credeau că, odată cu încheierea Războiului Rece, premisele existenței NATO s-au schimbat în mod decisiv. Pentru țările nou-aderate, printre care și România, statutul de membru NATO nu reprezintă doar o garanție a integrității teritoriale, ci și o puternică consolidare a democrației.

Ca o concluzie dată de perspectiva istorică, extinderea Alianței Nord-Atlantice are o evoluție destul de asemănătoare cu cea a Imperiului Roman (figura 4.12) din primele secole după Hr., cel puțin înspre sud (extinderea spre Marea Mediterană).

Astfel că, nu este greu de presupus unde ar putea să ajungă NATO în perioada următoare, având în vedere și intenția organizației, neexprimată public, de “închidere a Mediteranei”. Putem astfel anticipa următorul val de extindere a Alianței Nord-Atlantice ca fiind “extinderea la sud de Mediterană”, prin inițierea negocierilor de aderare cu statele din nordul Africii (Algeria, Egipt, Libia, Maroc, Tunisia).

¹ Tratatul de la Washington, actul care a stat la baza apariției NATO în 1949, la inițiativa celor 12 state membre fondatoare, a se vedea pentru mai multe detalii, Marian Dincă, “Istoricul și evoluția Alianței Nord-Atlantice din perspectiva mediului de securitate”- referat de cercetare științifică susținut în sesiunea din ianuarie 2011, cap. 1.2, p.24-26.

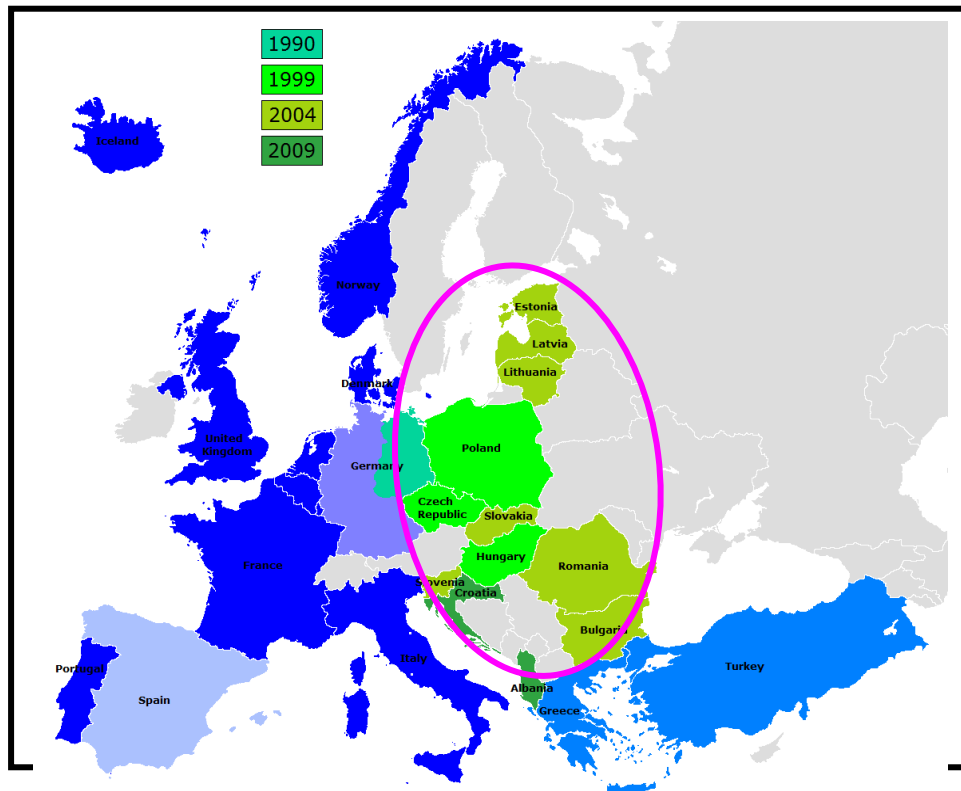

Figura 4.11 Aderarea Cehiei, Ungariei, Poloniei, Bulgariei, Estoniei, Letoniei, Lituaniei, României, Slovaciei, Sloveniei, Albaniei și Croației la NATO. (prelucrare după: <http://en.wikipedia.org/wiki/>)

Deși, la prima vedere, aceste state par mai degrabă consumatoare de securitate, totuși acest scenariu nu este lipsit de interes pentru Alianță. Să ne gândim numai la apropierea de Orientul Mijlociu și controlul total al Mediteranei.

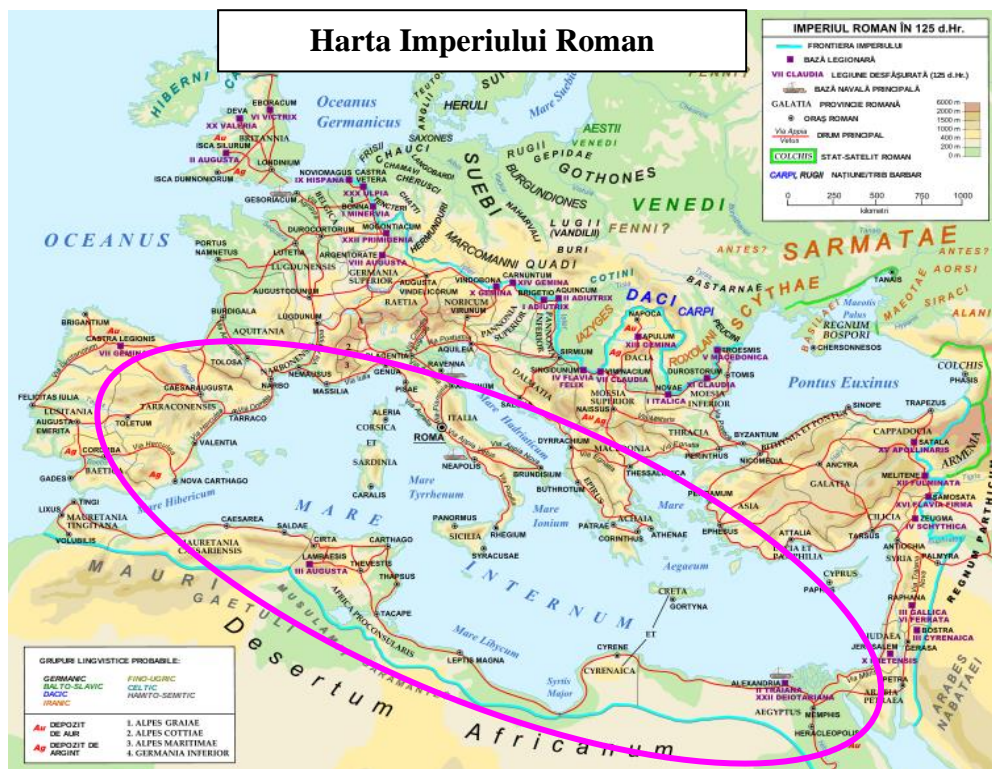

Figura 4.12 Imperiul Roman în secolul II d.Hr. (prelucrare după: http://ro.wikipedia.org/wiki/Imperiul_Roman)

Dar, nu doar cu expansiunea romană putem compara intențiile de extindere a NATO. Și Imperiul Francez a avut intenții asemănătoare, mai cu seamă în perioada lui Napoleon Bonaparte (secolele XVIII-XIX).

Însă, nu trebuie omisă din tot acest context geostrategic, politica parteneriatelor strategice care, în ultima perioadă a fost tot mai intensă și care, cu siguranță va continua, într-un mod și mai agresiv, în vederea extinderii zonelor de stabilitate geopolitică din sfera de influență a Alianței. De altfel, parteneriatele au fost, de cele mai multe ori, etape intermediare în drumul spre aderarea la structurile europene și euro-atlantice, a majorității membrilor actuali.

4.2.4 Importanța geopolitică și geostrategică a Mării Mediterane.

Spațiul Mediteranean a stârnit, dintotdeauna, interes dar și nenumărate controverse, fiind, din cele mai vechi timpuri, în atenția marilor actori internaționali (imperii, regate, alianțe politico-militare, organizații de securitate, etc.). De departe, cele mai pregnante intenții de control a zonei, s-au dovedit a fi din partea romanilor în primele secole de după Hristos și a francezilor la cumpăna secolelor XVIII-XIX.

Imperiul Roman

Cel mai mare imperiu al Antichității, exemplu tipic de hegemon. De la mica cetate Roma, fondată pe malurile Tibrului, potrivit tradiției, de Romulus (unul dintre cei doi fii gemeni ai vestalei Rhea Silvia), în anul 753 î.Hr., la cel mai vast și compact imperiu al Antichității (circa 3,3 milioane kmp, 50-70 milioane de locuitori, respectiv o cincime din populația de atunci a planetei), drumul n-a fost deloc lin, formațiunea statală trecând prin mai multe faze: republică sclavagistă, regalitate (cu un *rex/rege*, ales de adunarea poporului), republică, principat, dominat.

A constituit una dintre cele mai unitare și durabile macroformațiuni statale din istoria omenirii, singurul stat care a reușit să înglobeze între hotarele sale toate regiunile limitrofe Mării Mediterane, pe care a transformat-o într-o *Mare Internum* (Marea Interioară). A atins apogeul expansiunii teritoriale și al puterii militare în vremea dinastiei Antoninilor (96 – 192 d.Hr.).

Între momentele importante ale expansiunii romane se înscriu:

- cucerirea întregii Peninsule Italice și declanșarea luptei pentru supremație în bazinul Mării Mediterane, lovindu-se de un contracandidat puternic, Cartagina, cu care poartă cele trei războaie numite *punice*, în final nu numai învingând-o, ci și distrugând-o (146 d.Hr.);

- obținerea supremației în bazinul apusean al Mediteranei, prin desăvârșirea cuceririi Peninsulei Iberice (sec. 2 î.Hr.) și a Nordului Africii;

- îndreptarea atenției către bazinul Oriental al Mediteranei, cucerind mai întâi puternicul stat macedonean, tot în urma a trei războaie, ca și în cazul punilor, pe care îl transformă în provincie romană (148 î.Hr.), apoi Grecia;

- ofensiva pe continentul asiatic: cucerirea regatului Pergam și transformarea în provincie romană (129 î.Hr.), a Bitiniei (75 î.Hr.), a Pontului, Siriei și Ciliciei (64 – 63 î.Hr.); Armenia, Capadocia și Iudeea devin state clientelare;

- extinderea cuceririlor în vestul Europei, prin înglobarea în imperiu a Galiei (58 – 52 î.Hr), de fapt a Galiei Transalpina, de dincolo de Alpi, respectiv teritoriile locuite de celți;

- desăvârșirea hegemoniei romane în bazinul oriental mediteranean prin cucerirea Egiptului (30 î.Hr.);

- ultima cucerire importantă, în urma a doua războaie grele (101 – 102 și 105 – 106 d.Hr.), a fost Dacia, transformată în cea mai mare parte în provincie romană. Cum a reușit Imperiul Roman să atingă și să mențină multă vreme o asemenea întindere teritorială? Foarte succint, dar elocvent, explică acest lucru analistul Z. Brzezinski: "Roma avea o organizare statală centralizată și o economie unică și autonomă. Puterea sa imperială era exercitată cu grijă și hotărâre printr-un complex sistem de organizare politică și economică. Un sistem de drumuri și rute navale, proiectat strategic, pornind din Capitală, permitea redislocarea și concentrarea rapidă a legiunilor romane staționate în diversele state vasale și provincii tributare – în eventualitatea unei amenințări serioase împotriva securității imperiului" (Brzezinski Z., 2000, p. 21).

Ca atâtea alte imperii, și cel roman a intrat în declin, ca urmare a unor factori diverși (anarhia internă, accentuarea tendințelor centrifuge ale provinciilor, atacurile triburilor „barbare” de la graniță etc.), divizându-se în formațiunile politice cunoscute sub numele de Imperiul Roman de Apus (care ulterior se va destrăma) și Imperiul Roman de Răsărit care, sub forma Imperiului Bizantin, va dăinui până în sec. XV.

Imperiul Francez

Cea mai întinsă țară vest-europeană și a doua ca populație (la egalitate cu Marea Britanie), după Germania, Franța se considera cel mai vechi stat-națiune european și, în mod indubitabil, a jucat și joacă un rol important în viața internațională, deși nu întotdeauna pe măsura aspirațiilor sale și a staturii pe care ar vrea s-o etaleze.

La sfârșitul secolului al XVIII-lea are loc în Franța un eveniment care va marca, de fapt, istoria omenirii: Revoluția Franceză (1789 – 1794), care, în afară de înlăturarea monarhiei absolutiste, va desființa relațiile feudale și va inaugura o nouă epocă în viața omenirii. Consecințele sale vor fi majore pe plan internațional, în ciuda faptului că, în curând, este instaurat regimul autoritar al lui Napoleon Bonaparte (mai întâi sub forma Consulatului, în 1799, apoi a imperiului, din 1801). Grație acestuia, Franța redevine cea mai mare putere a Europei și, grație numeroaselor războaie victorioase ale acestuia împotriva Austriei, Marii Britanii, Prusiei, Rusiei și Spaniei, era pe punctul de a deveni hegemonul continentului.

Înfrângerea lui Napoleon la Waterloo (1815) va fi doar unul din momentele ce vor marca, poate, cel mai controversat secol din istoria acestei mari puteri: crearea/ înlăturarea/revenirea monarhiilor, revoluții, pierderi teritoriale etc. Și, cu toate acestea, Franța reușește să-și creeze un mare imperiu colonial, apreciat ca fiind al doilea ca mărime după cel britanic: în Africa de Nord (Maroc, Algeria, Tunisia), occidentală (Mauritania, Mali, Senegal, Guinea, Côte d’Ivoire, Niger, Benin, Togo s.a.) și ecuatorială (Burkina-Faso, Ciad, R. Centrafricana, Camerun, Gabon, R. Congo), în Indochina (Cambodgia, Laos, Vietnam) și Oceania (Noua Caledonie, Noile Hebride, Polinezia Franceză s.a.). Imperiul ar fi fost și mai mare, dacă la începutul aceluiași secol XIX, în 1803, Napoleon nu s-ar fi dispensat, prin vânzare (către Statele Unite – pentru modica sumă de 15 milioane de dolari), de uriașa colonie nord-americană Louisiana (2,3 mil. kmp), care nu este totuna cu actualul stat omonim al SUA, ci se desfășura de la fluviul Mississippi până la Munții Stâncoși și de la Golful Mexic până la British America (Canada de azi), incluzând și bazinul fluviului Missouri și cea mai mare parte a Marilor Câmpii. În proiectele sale geopolitice extracontinentale, Franța s-a ciocnit constant de dispozitivele britanice și, într-o mai mică măsură, de Germania și de Italia. Analiztii în domeniu apreciază că edificarea imperiului colonial francez se întemeia pe câteva axe geopolitice fundamentale, astfel:

– în Africa, pe care Franța o împărțea practic cu Marea Britanie, francezii urmăreau controlarea întregii Africi de Nord, inclusiv Sahara, în vederea joncțiunii cu Africa Neagră. Dar dorința franceză de a asigura o continuitate franceză din vest, de la Atlantic (cu simbolul Dakar, capitala Senegalului), până în est, la Marea Roșie/Oceanul Indian (la Djibouti, de asemenea colonie franceză) se lovește de axa de înaintare britanică, orientată de la nord la sud (Cairo – Cape Town).

– în Oceanul Indian, unde își asigurase întregul control asupra importantului colț sud-vestic, colonizând toate insulele, se vor infiltra britanicii, anexând Mauritius și Seychelles, rămânându-i totuși Madagascar, Comore, Réunion.

– în Asia, unde urmărea cucerirea întregii Peninsule Indochina, care i-ar fi asigurat deschiderea căii spre cucerirea sudului Chinei, de asemenea se vor lovi de britanici, care iau în posesiune țări întinse precum Birmania (actualul Myanmar) și Malaysia; se vor înțelege însă asupra Siamului (viitoarea Thailanda), din care fac o zonă tampon între posesiunile lor coloniale.

Secolul XX nu va fi mai puțin zbuciumat. După ce în urma Primului Război Mondial, când a participat de partea Puterilor Centrale, a redobândit provinciile Alsacia și Lorena (pierdute în urma războiului franco – prusac din 1870 – 1871), la începutul celui de-al Doilea

Război Mondial capitulează în fața Germaniei (22 iunie 1940), salvarea ei (și recunoașterea ca parte beligerantă) venind de la tânărul general Charles de Gaulle care constituie, la Londra, Comitetul Național Francez, ce coordonează rezistența antinazistă.

După o perioadă de instabilitate guvernamentală și dificultăți economice și coloniale (războaiele din Indochina și Algeria, participarea la acțiunea militară împotriva Egiptului - "Criza Canalului Suez") este ales ca președinte generalul Charles de Gaulle (1959), cu atribuții sporite pentru șeful statului, regulă care se păstrează și în prezent (Lacoste Y., 1993, p. 641).

Grație în principal Generalului de Gaulle, Franța inițiază o politică externă independentă, distanțându-se de hegemonul american, retrăgându-se din organismele militare NATO (ca urmare sediile acestuia s-au mutat de la Paris, în Belgia, la Bruxelles și Mons) și întreținând relații speciale cu URSS și China.

Există aprecierea că în cazul Franței, mai mult decât în cazul oricărei alte puteri coloniale, imperiul constituit a însemnat chiar salvarea ei: "Salvarea Franței va veni în parte de la imperiul său colonial. Echilibrul geopolitic francez a fost caracterizat, de altfel, în toate timpurile sale, de un echilibru între politica continentală și cea mondială. Acest echilibru geopolitic este dat de geografie, care conferă Franței tot atâtea țărături câte frontiere terestre. Iată de ce, de fiecare dată când s-a aflat în pericol pe continent, Franța a fost salvată de politica sa maritimă. Din alianța lui Francisc I cu Marele Sultan împotriva lui Carol Quintul - secolul al XVI-lea, până la Franța Libera a lui De Gaulle, trecând prin dificila deșteptare post-napoleoniană - Tratatul de la Viena din 1815, atenuată grație cuceririlor din Africa de Nord, apoi, după Sedan, în Africa Neagră și Indochina, Franța a ocupat întotdeauna un loc de seamă în Europa grație politicii sale mondiale. Situația inversă s-a verificat de asemenea. Fără o politică europeană, Franța nu are acces la o poziție mondială" (Chauprade A., Thual Fr., 2003, p. 500).

După ce procesul decolonizării a cuprins întreaga planetă, fiind evident afectat și imperiul colonial francez, Franța, spre deosebire de alte puteri coloniale, a inițiat o politică de asociere sau de cooperare. Așa se explică existența DOM-urilor (Departements d'Outre Mer) - Guadeloupe, Martinique, Guyane Française, Réunion -, TOM-urilor (Territoires d'Outre Mer) - Nouvelle Calédonie, Polynésie, Wallis-et-Futuna - și a Colectivităților teritoriale/ Collectivités territoriales (St. Pierre et Miquelon, Mayotte). Grație acestora, Franța posedă al doilea domeniu maritim al lumii (14 mil. kmp), după cel al SUA, ceea ce reprezintă un atu geopolitic important.

În prezent, Franța, deși nu mai are ambiții teritoriale, dorește să joace un rol important pe scena mondială, considerându-se o mare putere, rang conferit printre altele de faptul că este membru permanent al Consiliului de Securitate ONU (loc contestat de unele țări), că joacă un rol mai mare în relațiile internaționale decât Germania și Marea Britanie, că are una dintre cele mai puternice economii (locurile 6 – 7 pe Glob) și mai bine echipate armate (dispunând de cea mai importantă forță de disuasiune din Europa), că întărește și beneficiază tot mai mult de Francofonie, de un anumit rol în lumea arabă etc. Percepția externă este însă oarecum diferită: pentru SUA nu are greutate decât prin locul deținut în Consiliul de Securitate, pentru celelalte puteri europene este o "putere medie" și nimic mai mult, pentru țările asiatice este doar o putere culturală.

Odată făcută această incursiune istorico-geografică asupra zonei Mării Mediterane (perioadele de vârf ale Imperiului Roman și a celui Francez), putem spune că *"Importanța geopolitică și geostrategică a Spațiului Mediteranean este dată și susținută de câteva puncte tari"*. Dintre acestea, se remarcă în mod cu totul semnificativ: poziția geografică, la întrepătrunderea a trei continente (Europa, Africa și Asia), spații cu civilizații culturale și religioase semnificativ diferite, evidențiind rolul de discontinuitate între lumi diferite; strâmtorile (Gibraltar, Dardanele, Suez) imprimă zonei rolul, deosebit de important, de convergență și comunicare; vulnerabilitatea semnificativă a părții sudice a Europei; interesul economic al zonei, mai cu seamă în domeniile de vârf precum comerțul în toate formele lui, resursele naturale și turismul.

4.3 ROMÂNIA ȘI NATO

După integrarea în NATO și în UE, rolul României în realizarea, menținerea și sporirea climatului de încredere și siguranță în Zona Extinsă a Mării Negre (ZEMN)¹ sau, mai precis, la granița dintre cele două organisme și țările din fosta URSS, a crescut și mai mult față de perioadele anterioare (anexa nr. 4).

Acum, ca stat de graniță al UE și ca membră NATO, România este profund interesată ca poziția și acțiunile sale internaționale să fie în armonie cu angajamentele semnate ca parte a UE, cu dorința de a se învecina cu state stabile, democratice și prospere, cu atât mai mult, cu cât Rusia a făcut mai multe contestații în privința mutării graniței europene a NATO la țărmul Mării Negre. În acest sens, România are un interes strategic fundamental ca ZEMN să fie stabilă, democratică și strâns conectată la structurile europene și euro-atlantice.

De ce este atât de importantă ieșirea la țărm pentru un stat continental, ne putem da seama luând în discuție numai câteva din considerentele istorico-geografice, deja consacrate, precum:

- existența unui stat pe litoralul maritim contribuie la dezvoltarea unor particularități socio-economice, ceea ce va genera politicilor de securitate și apărare naționale valențe, exigențe și calități ce trebuie serios studiate și rezolvate în preocupările conducerii strategice;
- poziția unui stat la mare, se constituie într-o unitate geografică solidă, cu o influență însemnată asupra mării, de aici rezultând o combinație a factorilor maritimi cu cei continentali, pe care statul trebuie să o valorifice în politica sa internă și externă;
- orice zonă maritimă sporește dezvoltarea statelor riverane;
- prin importanța sa zona generează tendințe de dominație, relații „idilice”, prozelitism/ostilitate;
- acest spațiu poate genera dispute teritoriale mascate prin agresiuni de natură și amploare diferite;
- se pot produce fenomene de integrare, de multe ori prin absorbție, a unor regiuni importante din litoral, spații cu materii prime și dezvoltate economic în zone proiectate pentru interese continentale;
- conviețuirea cu dificultate a unor popoare cu grade diferite de dezvoltare și civilizație;
- tendințe transfrontaliere din direcții și cu orientări diferite, care se pot ciocni oriunde și oricând, cu repercusiuni majore asupra relațiilor de vecinătate între statele maritime.

Astfel, putem spune că spațiul maritim generează și va genera o geopolitică evidentă, va fi supus unor atitudini și tendințe geostrategice tot mai clare și contradictorii, ceea ce determină orice stat din zonă să posede un „simț al spațiului” deosebit de dezvoltat și să acorde o atenție deosebită „calității vecinătății”.

¹ Dintotdeauna, Marea Neagră a fost o arie de convergență și contradicție de interese majore - politice, economice și implicit strategic-militare - și de interferențe culturale, toate acestea marcând o permanentă rivalitate între puterea continentală și puterea maritimă. Problema poziției geostrategice a Mării Negre și a teritoriilor din jurul său a fost analizată și dezbătută cu diferite ocazii, dar subiectul nu este epuizat. Această poziție, deosebit de importantă, nu putea fi trecută cu vederea de marii geostrategi ai lumii, iar lucrările acestora sunt generoase. Formarea unei regiuni a țărilor Mării Negre s-a dovedit a avea o serie de avantaje importante, între care le menționăm pe cele mai vizibile: capacitatea de a atrage mai bine atenția Occidentului în care un grup de țări de importanță redusă sunt grupate într-o regiune al cărei profil este scos în evidență printr-o campanie de sensibilizare; simplificarea modalităților de mobilizare a resurselor în cazul în care este oferit un singur cadru, în loc de mai multe; răspândirea mai facilă a bunelor practici de la partea mai dezvoltată a regiunii către cea mai puțin dezvoltată. Zona Mării Negre ridică imense provocări ce pot fi rezumate la: construcția statală (aceste state ocupă poziții de vârf în clasamentul „statelor captive” elaborat de Banca Mondială, iar politicile lor, în ciuda revoluțiilor portocalii din Ucraina și Georgia, nu au dat încă naștere unor sisteme politice echilibrate ca un prim pas în direcția găsirii unei soluții permanente pentru problema „statului captiv”); construcția națională a unor state (conflicte înghețate în Republica Moldova, Georgia, Armenia-Azerbaidjan, precum și probleme cu minoritățile în Ucraina și Caucazul de Nord); construcția socială (țările regiunii Mării Negre se bazează doar pe mici comunități democratice și pro Occidentale, mult mai reduse ca dimensiuni decât în estul Balcanilor).

4.3.1 Considerații geopolitice și geostrategice privind aderarea României la NATO

Argumente geopolitice și geostrategice incontestabile ne determină să afirmăm că România se află într-o poziție cheie atât pentru Europa, în întregul ei, cât și pentru țările din Zona Mării Negre.

Considerații geopolitice. Din perspectivă geoistorică, înțelegem foarte bine că, atunci când spațiul românesc a fost consolidat și stabilizat, vecinii și întreaga Europă au vegheat în mai multă liniște la propriile interese, iar când acest spațiu a rămas deschis, Europa a suferit consecințele negative ale prezenței factorilor generatori de insecuritate, în același timp cu poporul român. Privind harta (figura 4.13), observăm cu ușurință că țara noastră poate să îndeplinească două funcții foarte importante: *funcția de apărare strategică*, în caz defensiv, sau *pivot de manevră*, în caz de ofensivă - specifică (*România-pilon important în cadrul Zonei Mării Negre*) în momentele de criză europeană; *funcția de neutralizare, unificare și împăcare* a influențelor ori tendințelor divergente care se încrucișează aici - specifică momentelor de *liniște europeană*.

Figura 4.13 Poziția geografică a României în cadrul Zonei Extinse a Mării Negre.

(sursa: <http://ro.wikipedia.org/wiki/>).

De fiecare dată când s-a aflat în impas, poporul daco-roman a făcut apel la înțelepciunea celorlalte popoare din centrul și vestul Europei și le-a cerut ajutor în bani și oaste, ca să poată răspunde în mod decisiv pericolelor ce amenințau întreaga Europă, inclusiv creștinismul european, dar nu întotdeauna a primit sprijinul necesar, de multe ori promis, de la cele mai înalte conducători statale. După *retragerea aureliană*, în urma dispariției organizării statale a vechii Dacii (poarta Europei antice), Imperiul Roman s-a expus la cel mai mare pericol reprezentat de valurile migratoare care au pătruns prin spațiul rămas liber, au forțat Dunărea și au ajuns până la porțile Romei, Cetatea Eternă. La rândul lor, împărații habsburgi și ruși au înțeles importanța spațiului *carpato-danubiano-pontic* ca zonă de siguranță pentru ei, apoi însăși Poarta Otomană a simțit nevoia să asigure spațiului românesc rolul de tampon între ea și imperiile vecine din centrul și estul Europei, chiar în vremurile de maxim expansionism ale Imperiului Otoman.

Istoria a confirmat stabilitatea românească de neclintit, pe aceleași străvechi meleaguri, care avea să-și găsească împlinirea prin unirea Principatelor Române și făurirea României

Moderne, iar apoi, în formarea statului național unitar român, dovedind viabilitatea procesului legitim de reunire a familiilor de același neam, sânge și vorbire sub o singură conducere statală, care să le asigure pacea și prosperitatea.

Particularitățile etnice din țara noastră au multiple urmări de ordin psihologic și material și în plan geopolitic. Astfel, prin coordonatele fizico-geografice, România ocupă poziția de cea mai înaintată țară latină între țările slave și un important avanpost creștin al Europei în fața părții musulmane a Asiei. La contactul acestor două mari civilizații, favorizată de condițiile naturale, s-a statornicit și consolidat o structură etnică omogenă, un popor unitar, destul de numeros, recunoscut prin vigoarea lui de peste două milenii, poporul geto-dac, respectiv poporul român de mai târziu. Unitatea etnică românească rămâne remarcabilă prin întinderea peste întreg teritoriul carpatic, prin aceeași limbă vorbită și înțeleasă fără dificultate de la Tisa până dincolo de Nistru și din Maramureș până dincolo de Dunăre, prin fondul aceleiași civilizații materiale și spirituale, precum și prin conștiința originii și intereselor comune.

Pentru geopolitica europeană, importanța dimensiunii etnice se menține și în noile schimbări zonale sau continentale. Persistența unor neconcordanțe între întinderea masei etnice și granițele de stat actuale explică, în parte, numeroasele situații de fricțiune. Originea etnică daco-romană a majorității populației României a fost percepută uneori ca un obstacol în calea unității slave, întrucât România reprezintă o insulă de latinitate în marea popoarelor slave, dar România poate fi percepută și ca exemplu de stabilitate regională, pentru că a dovedit clarviziune în anticiparea și rezolvarea raporturilor interetnice cu implicații asupra dinamicii politice, prin adoptarea unei conduite de corectitudine și înțelegere față de nou veniți și neadmiterea tendințelor de etnocentrism sau separatism etnic, reușind realizarea polului geostrategic etnic românesc în această zonă, într-o manieră ce asigură importante rezultate pozitive la nivel regional și continental.

Considerații geostrategice. Din perspectiva *geostrategiei* intercontinentale, România se află într-o poziție de invidiat, la încrucișarea direcțiilor principale de transport, Est-Vest și Nord-Sud, oferind, din cele mai vechi timpuri, condiții foarte bune pentru transporturile terestre și navale în partea de vest a Mării Negre. Traseul principal al mărfurilor produse în Orientul Îndepărtat și comercializate în țările occidentale, urmând vestitul "*Drum al mătăsii*", se menține aproximativ pe aceleași căi de transporturi din Asia Centrală, prin Zona Mării Caspice, Regiunea Caucaziană și Zona Mării Negre, spre Europa Centrală și de Vest, vechi de milenii, unele dintre ele traversând și astăzi teritoriul României.

Înșirarea UE la Marea Neagră, ca urmare a integrării României și Bulgariei în acest organism, a accentuat interesul Uniunii față de problemele geopolitice și geostrategice din această parte a Europei și față de necesitatea și însemnătatea unei implicări mai semnificative a potențialului său politic și economic în efortul de soluționare a acestor probleme și de consolidare a securității și stabilității acestei regiuni.

În opinia tot mai multor analiști, interesul crescut al țărilor europene asupra resurselor energetice din Zona Marii Caspice creează noi perspective privind transportul petrolului și gazelor naturale prin această zonă (ZEMN).

Un mare avantaj îl reprezintă acum și legarea directă a Mării Negre cu Marea Nordului, prin fluvii și canale navigabile. Concret, se creează condiții favorabile pentru ca România, împreună cu Grecia, Bulgaria și alte țări membre ale *Organizației de Cooperare Economică la Marea Neagră*¹ (OCEMN-figura 4.14), să promoveze cu succes oportunitatea formulării unei dimensiuni pontice a politicii regionale a UE.

¹ La 25 iunie 1992, șefii de stat și de guvern din unsprezece țări, au semnat la Istanbul, o declarație care a dat naștere Organizației de Cooperare Economică la Marea Neagră (OCEMN). Ea a luat ființă ca un model unic și promițător de inițiative multilaterale politice și economice care au ca scop stimularea interacțiunii și armoniei între statele membre, precum și de asigurare a păcii, stabilității și prosperității, dar și relațiilor de bună vecinătate în regiunea Mării Negre. Odată cu intrarea în vigoare a Cartei de la 1 mai 1999, OCEMN a dobândit identitate juridică

Aceasta ar putea îmbrăca forma unei colaborări structurate, fără precedent, între UE și OCEMN în domenii de interes major pentru întreaga Europă, cum ar fi modernizarea infrastructurilor de transport, energie și comunicații, protecția mediului înconjurător, combaterea crimei organizate, a traficului ilicit cu stupefiante, arme și persoane, precum și a terorismului și migrației ilegale, stăpânirea situațiilor de urgență, soluționarea diplomatică a conflictelor “înghețate” și a diferendelor din zonă.

Figura 4.14 Organizația de Cooperare Economică la Marea Neagră (OCEMN).
(prelucrare după: <http://ro.wikipedia.org/wiki/>).

Astăzi, harta politică a ZEMN este influențată de o fostă superputere, Rusia, și două puteri regionale, Ucraina și Turcia, impresionante ca suprafață, poziționare, dar și ca populație (tabelul 4.2). Ca succesori direcți ai URSS, Rusia este în continuare un factor major în ZEMN.

După o foarte lungă perioadă de timp când Moscova era cel mai important actor la Marea Neagră, aceasta caută să-și mențină rolul de pivot pe care l-a jucat odată în construirea și menținerea „arhitecturii Războiului Rece al țărurilor”. Concepția neo-imperială a Rusiei în Marea Neagră își are originea în epocile țaristă și sovietică dar mai ales în nevoia de a contracara expansiunea în regiunile SUA și UE. În acest sens, liderii de la Kremlin au manifestat permanent un interes sporit pentru flota rusă din Marea Neagră, care în pofida uzurii morale din ultimii 20 ani reprezintă o forță semnificativă de care trebuie să se țină seama¹.

internațională și a fost transformată într-o organizație economică regională. OCEMN, din care face parte și România, este cea mai importantă organizație internațională care activează în ZEMN și reprezintă o regiune cu o populație de peste 350 de milioane de locuitori. Ca mărime a spațiului geografic, dacă vrem să facem o comparație, teritoriul însumat al țărilor membre OCEMN depășește suprafața actuală a Uniunii Europene. Din organizație fac parte Albania, Azerbaidjan, Armenia, Bulgaria, Grecia, Moldova, România, Rusia, Serbia, Turcia și Ucraina. Pe lângă aceste țări, la lucrările organizației pot participa, cu statut de observator, SUA, China, Japonia, Franța, Italia, Germania, precum și alte state.

¹ La dezintegrarea Uniunii Sovietice, flota rusă din Marea Neagră avea un număr de nave de război (inclusive submarine) care varia, conform estimărilor specialiștilor, între 300 și 635, iar numărul personalului asociat cu această flotă era estimat la 47.000 – 70.000 oameni; până în 1995, flota rusă rămăsese cu aproximativ 48.000 oameni, 14 submarine, 31 nave de suprafață, 43 nave de patrulare și de coastă, 125 de avioane de luptă și 85 de

Tabelul 4.2 Populația țărilor din Zona Extinsă a Marii Neagre (ZEMN).

Țara	Populația
Bulgaria	7,450,349
Romania	22,329,977
Moldova	4,455,421
Ukraina	47,425,336
Rusia	143,420,309
Georgia	4,677,401
Azerbaijan	7,911,974
Armenia	2,982,904
Turcia	69,660,559

(sursa: *Raportul SAR -5 iunie 2006: Black Sea Dilemmas*)

Declarațiile președintelui rus de genul „bazinul Mării Negre și al Mării de Azov se află în zona rusă de interes strategic”¹, sau „Marea Neagră oferă Rusiei acces direct la cele mai importante rute globale de transport”, nu fac decât să sublinieze faptul că Rusia nu dorește să-și abandoneze pozițiile deținute în Marea Neagră. Aceste deziderate sunt susținute pe teren prin diverse metode prin care Moscova continuă să tergiverseze retragerea bazelor sale din Georgia Batumi și Akhalkalaki². Totodată sunt exploatate tendințele separatiste ale Abhaziei și Osetiei de Sud și a republicii autonome Adjaria (Ronald D. Asmus, Konstantin Dimitrov, Joerg Forbrig, 2009, p.150), deși în 2000 au existat unele gesturi care puteau indica faptul că Federația Rusă ar începe să-și respecte angajamentele internaționale privind retragerea bazelor sale militare din Georgia, totuși cu excepția bazei de la Vaziani și la nivel declarativ (verificarea fiind imposibilă) baza de la Gudauta, de fapt majoritatea trupelor ruse au rămas pe poziții și uneori, desfășoară acțiuni militare, cum a fost aceea din valea Pankisi³, sub acoperirea participării la lupta antiteroristă. Strategia rusească este marcată de fapt de două tendințe contradictorii. Pe de-o parte se încurajează dezvoltarea unei atmosfere de încredere prin angrenarea unor organizații în scheme de cooperare regională, în acțiuni comune de preservare a securității împotriva așa-ziselor „noi riscuri” iar pe de altă parte se folosește forța militară în conflicte înghețate sau doar cu rol de descurajare în momentul în care Moscova constată că orientarea unor state riverane tinde să ia o turnură periculoasă⁴.

elicoptere; echipamentul acoperit de prevederile Tratatului CFE o divizie pentru apărarea coastei, având 175 de tancuri, 450 transportoare blindate, 72 de piese de artilerie; în componerea flotei era inclusă totodată o brigadă de infanterie marină cu 50 de tancuri, 218 transportoare blindate și 45 de piese de artilerie; (vezi *Russian Black Sea Fleet* în [www. Global security.org](http://www.GlobalSecurity.org));

¹ CDI Russia Weekly, 18 septembrie 2003;

² Statutul acestor baze este de mai mult timp în discuție fără a se ajunge la o viziune comună; Georgia consideră că un termen de trei ani pentru evacuarea acestor baze este suficient, Rusia insistă asupra unui termen de 14 ani;

³ De obicei atunci când Moscova desfășoară acțiuni militare așa-zis antiteroriste pe teritoriul Georgiei, principala scuză oferită opiniei publice internaționale este aceea că datorită faptului că Georgia nu are capacitatea de a-și securiza frontierele, Rusia este nevoită să intervină pentru a combate grupurile teroriste cecene; de altfel, pe plan internațional există destule suspiciuni referitoare la identitatea sponsorilor așa ziselor teroriști ceceni din Pankisi , în spatele cărora se pare că au stat serviciile speciale ruse; (în acest sens, vezi Vladimir Socor, *September 11 and the geopolitical revolution of our time*, editura Politeia – SNSPA, București 2004, p.22;

⁴ A se vedea pentru mai multe informații „Security and Stability in the Black Sea Region – military dimension and general framework” Conference Report of the 6th Black Sea Strategy Group Meeting, Kyiv, Ukraine, February 28 – March 2, 2002, EastWest Institute, f. 4;

Odată cu ieșirea din revoluția portocalie, după cele mai multe opinii, subsidiată puternic de Occident, Ucraina devine un avanpost vestic la întretărirea a trei mase geopolitice: euro-atlantică, euro-asiatică și islamică.

Deși nesemnificativă ca forță navală în Marea Neagră (comparativ cu Rusia și chiar Turcia) Ucraina este o piesă importantă în puzzle-ul occidental al traseelor energetice¹. Prin operaționalizarea terminalului petrolier Odessa, Ucraina are posibilitatea de a regulariza fluxul petrolier dinspre Marea Caspică și Orientul Mijlociu spre Europa. Chiar dacă, la nivel subregional, Ucraina rămâne un jucător cu o anumită pondere este evident că această pondere depinde în bună măsură de traiectoria pe care o vor imprima acestei țări cancelariile occidentale.

Foarte activă în special în fostele republici sovietice de cultură islamică, Turcia, cel mai important pilon american la granița masei continentale și culturale rusești, reprezintă unul din liderii regionali în Marea Neagră. Ambițiile Turciei au la bază în bună măsură convingerea că în urma dezintegrării URSS și Iugoslaviei îi revine misiunea de a restabili influența politică, economică și mai ales culturală asupra fostelor teritorii ale Imperiului Otoman. Deși forțele navale ale Turciei înregistrează o anumită dezvoltare, ea trebuie pusă pe seama necesității de a păstra avantajul militar asupra Greciei în zona Mării Egee și a Ciprului.

Cu toate că reprezintă o forță semnificativă în Marea Neagră, flota turcă are ca principal obiectiv asigurarea securității Strâmtorilor și mai ales capacitatea de a opera în cadrul strategiilor NATO². Implicată în diverse scheme de colaborare regională (OCEMN, BLACKSEAFOR) Turcia are o serie de interese proprii pe care și le promovează nu întotdeauna în consonanță cu acelea ale aliaților riverani din NATO (România și Bulgaria), conștientă de faptul că nici o strategie regională nu va putea face abstracție de viziunea sa.

Analizând derularea evenimentelor petrecute după destrămarea sistemului socialist și eliminarea motivelor de teamă între cele două blocuri, constatăm că interesele regionale au atras mai multe state, unele aflate până atunci chiar în tabere opuse, care, pe lângă țările riverane, doresc o mai strânsă colaborare, pe multiple planuri.

Scopul lor principal constă în asigurarea unei zone de stabilitate, prosperitate și siguranță la Marea Neagră, prin care să se preîntâmpine extinderea sau migrarea pericolelor și amenințărilor existente la un moment dat într-o anumită regiune din Europa, Asia sau Africa, în celelalte regiuni învecinate sau diametral opuse ca situate geografică față de apele mării.

4.3.2 Proiecte comune în Zona Mării Negre

Regiunea Marii Negre, fie că ne referim la țările riverane sau la zona extinsă, are o lungă și bogată istorie a conflictelor și intereselor divergente, devenind în ultimii ani o zonă unde își dispută influența trei mari actori internaționali: NATO, UE și Rusia. Până la destrămarea blocului sovietic, toate statele de la Marea Neagră, cu excepția Turciei, se aflau în sfera de influență a Moscovei. Acestea erau fie membre ale Uniunii Sovietice, fie aparțineau Tratatului de la Varșovia. Astăzi, Uniunea Sovietică nu mai există și ordinea mondială bipolară a devenit de domeniul trecutului.

Prin aderarea României și Bulgariei la UE, „democrația occidentală de tip liberal” și-a extins granițele până la bazinul Mării Negre, la răscrucea a trei spații de securitate - european, euro-asiatic și islamic. Noua sa configurare strategică a devenit evidentă chiar de la începutul anilor 1990, când au fost trasate primele proiecte de transportare a energiei dinspre Est către Vest. Au intervenit, însă, unele crize sub forma conflictelor din fosta Iugoslavie și a celor din Osetia de Sud, Abhazia și Nagorno Karabah. Admiterea României și Bulgariei în NATO în 2004

¹ Coridorul de transport Georgia – Ucraina este mult mai scurt decât cele prin Turcia și, amănunt demn de luat în considerare, infrastructura de transport și procesare ucraineană destul de bine dezvoltată în raport cu cea a Georgiei, de exemplu.

² „Security and Stability in the Black Sea Region – military dimension and general framework” Conference Report of the 6th Black Sea Strategy Group Meeting, Kyiv, Ukraine, February 28 – March 2, 2002, EastWest Institute, f. 4;

și în UE la începutul anului 2007, împreună cu orientarea pro-occidentală a Georgiei și Ucrainei, pare să scoată tot mai mult zona respectivă de la periferia Europei.

Cooperarea în Zona Mării Negre. Implicațiile ultimelor extinderi ale NATO și UE au fost amplu dezbătut și au atras numeroase critici, mai ales din partea Federației Ruse, care consideră, printre altele că interesele ei la Marea Neagră sunt amenințate. Aceste critici s-au amplificat odată cu începerea negocierilor privind aderarea Ucrainei și Georgiei la Alianța Nord-Atlantică. Rusia nu acceptă să-și piardă influența directă asupra celor două state foste sovietice și, în același timp, își exprimă teama că siguranța sa națională este pusă în pericol, odată cu extinderea NATO până la granițele ei. Pe de altă parte, integrarea României și Bulgariei în UE a fost considerată de analiștii ruși ca o îndepărtare a politicii externe a acestor țări de obiectivele economice și politice dorite de ei. Ca urmare, au apărut unele reacții ale Rusiei privind luarea unor măsuri „preventive”, care s-au materializat până acum, printre altele, și prin folosirea surselor proprii de energie și a conductelor proprii de petrol și gaze spre țările europene.

Dar, se pare că aceste măsuri au dat naștere unui efect relativ opus celui scontat, prin faptul că UE s-a văzut obligată să adopte decizii rapide și să facă toate eforturile necesare pentru procurarea petrolului și gazelor naturale de la producători și exportatori independenți de Rusia, precum și pentru dezvoltarea cercetărilor privind folosirea surselor alternative de energie, mai ieftine și nepoluante. Astfel, odată cu liberalizarea pieței energetice, țările europene au început negocierile pentru aprovizionarea cu petrol și gaze naturale direct din Asia Centrală, din Orientul Mijlociu sau din Africa de Nord.

În momentul de față, se încearcă atât menținerea și exploatarea vechilor conducte prin care se transportă petrol și gaze naturale din Rusia, prin Ucraina, și a celor care leagă porturile maritime românești de centrul și vestul țării, cât și crearea de noi trasee, complementare. În baza celor stabilite în proiectul „Nabucco”¹ (figura 4.15), traseul conductelor dinspre Marea Caspică va traversa teritoriul Turciei, de la est la vest, (*trasee ale conductelor care traversează și teritoriul României*) apoi va trece prin Bulgaria, România, Ungaria, până în Austria.

În acest fel, se pune în aplicare o parte din strategia UE de a-și reduce dependența de Rusia în ceea ce privește asigurarea resurselor energetice. În același timp, Bucureștiul analizează condițiile de construire pe teritoriul României a unui terminal prin care să se importe gaz natural lichefiat din Qatar, ceea ce duce la diversificarea surselor de energie pentru țările europene. Astfel, Zona portuară Midia – Constanța-Sud – Agigea, Canalul Dunăre-Marea Neagră, combinatele petrochimice românești și conductele care traversează Dobrogea spre vestul țării pot fi puse mai bine în valoare.

Pentru a nu pierde din influența sa asupra vestului Europei sau, cel puțin, asupra zonei balcanice, Rusia s-a pronunțat că este gata să construiască o conductă de petrol care, trecând pe sub apele Mării Negre, va lega portul Novorosiisk de Bulgaria și este deja cunoscut că, pe timpul unei vizite a liderului rus în Bulgaria², s-a semnat un acord în acest sens. În consecință, Bulgaria joacă acum un rol dublu: pe de-o parte, pe cel de membru UE și participant direct în cadrul proiectului „Nabucco”, iar de cealaltă parte, pe cel de partener strategic al Rusiei pentru aprovizionarea țărilor balcanice și a altor țări vest-europene cu petrol rusesc.

Nu mai este un secret că fiecare stat din regiunea vestică a Mării Negre dorește și încearcă să profite de orice situație pentru a determina membrii OCEMN să adopte o hotărâre favorabilă, conform căreia traseele conductelor de petrol și gaze, precum și rutele principale de transport comercial de pe străvechiul „*Drum al mătăsi*” să traverseze și propriul teritoriu.

¹ Pregătirile pentru proiectul Nabucco au început în 2002 și acordul interguvernamental între Turcia, România, Bulgaria, Ungaria și Austria a fost semnat la 13 iulie 2009. Proiectul este dezvoltat de un consorțiu de șase companii. Decizia finală privind investiția este programată să se facă anul acesta. Dacă va fi construită, conducta este de așteptat să fie operațională până în 2017.

² Vizita președintelui rus Vladimir Putin la Sofia, din ianuarie 2007.

Uneori, avantajele reale pe care le poate prezenta un stat pentru realizarea unui astfel de proiect sunt diminuate de alți actori, prin folosirea unor argumente contradictorii, care sunt susținute numai din interese politice sau economice.

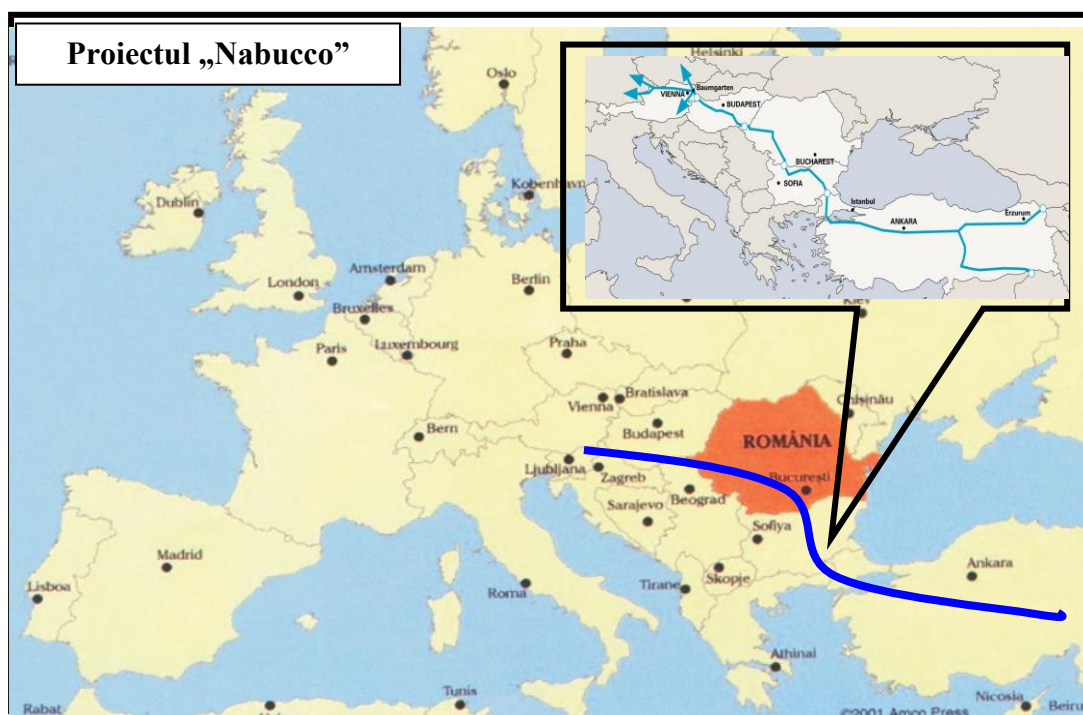

Figura 4.15 România în Zona Extinsă a Mării Negre (proiectul Nabucco).

(prelucrare după: <http://ro.wikipedia.org/wiki/>).

România joacă un rol foarte important în schițarea și punerea în aplicare a proiectelor comune din ZEMN, precum și la soluționarea problemelor specifice care apar, astfel că este îndreptățită să spera că va avea și un beneficiu corespunzător contribuției proprii. Pentru asigurarea stabilității regionale este necesară menținerea echilibrului, prin participarea echitabilă a tuturor colaboratorilor și la partea de profit a fiecărui proiect comun, nu numai la partea de contribuții. Traseele comerciale de pe “Drumul mătășii”, care ajung în partea de vest a Mării Negre, trebuie să străbată și teritoriul României, înainte de a atinge centrul, nordul sau vestul Europei.

Poziția României în cadrul organizațiilor regionale de cooperare la Marea Neagră.

Este extrem de important faptul că România, ca membră a UE și a NATO, la granița lor din sud-estul Europei, are un rol esențial în creșterea aportului politic și diplomatic al acestor organizații la consolidarea păcii și stabilității în ZEMN, la extinderea cooperării multilaterale dintre țările din zonele vecine (regiunea Mării Negre, Balcani și Caucazul de Sud), precum și extinderea relațiilor economice, politice și culturale cu țările care prezintă interes pentru nevoile viitoare ale economiei UE, în general, și ale economiei românești, în particular.

România participă activ cu forțe, mijloace și specialiști în cadrul tuturor organismelor și instituțiilor de cooperare create la Marea Neagră, pentru realizarea scopurilor și obiectivelor propuse și acceptate, fiind lăsată calea deschisă dezbaterilor, adoptării și aplicării măsurilor care se impun pentru perfecționarea activității acestora, dar și pentru crearea și dezvoltarea altora noi, dacă se consideră necesar.

Având în vedere poziția geostrategică a României în ZEMN, riscurile și amenințările, uneori fătășe, la care țara noastră este supusă permanent, și în baza principiilor de colaborare și cooperare, cei interesați în realizarea integrală a scopului și obiectivelor dorite și adoptate în cadrul organizațiilor și organismelor internaționale regionale și, nu în ultimul rând, beneficiari ai

rezultatelor efortului individual depus de statul și poporul român, trebuie să participe activ și efectiv la luarea unor decizii corecte și la aplicarea unor măsuri compensatorii. Măsurile sunt strict necesare creerii condițiilor favorabile de dezvoltare echilibrată a României, astfel încât să dispunem de toate capacitățile impuse de împrejurări, pentru a merge mai departe, alături de vecinii noștri, în lupta împotriva terorismului, traficului de persoane, de arme și de materiale interzise, pentru prevenirea oricărui tip de pericol și pentru înlăturarea efectelor evenimentelor catastrofale.

Cu o populație de aproape 22 de milioane de locuitori, România este a doua mare piață în Europa Centrală. Poziția sa geografică, importanța resurselor naturale și mâna de lucru calificată sunt factori favorizanți atât pentru achiziționarea materiilor prime și materialelor produse în alte regiuni, cât și pentru regenerarea și dezvoltarea producției locale de bunuri de larg consum necesare atât UE cât și altor parteneri din întreaga lume.

În cadrul negocierilor, atuurile reale, incontestabile ale României au fost: excelența poziție geografică, la răscrucea principalelor rute comerciale între Europa de Vest și Asia, între Europa de Sud, Africa și Asia Mică (Marea Mediterană) și Europa de Nord și Est; importante facilități de navigație fluvială și maritimă (Constanța este cel mai mare port la Marea Neagră), în timp ce Canalul navigabil Dunăre - Rhin - Main permite accesul la noi căi de comunicație care leagă Marea Neagră de Marea Nordului; forța de muncă, de un bun nivel profesional, cu specialiști de înaltă calificare în domeniile tehnologiei, informaticii și ingineriei; multitudinea de resurse naturale (petrol, gaze, lemn etc.) și terenuri agricole fertile; imensul potențial turistic, încă insuficient exploatat; structura industrială diversificată, în plină revigorare; legislația perfectibilă, atractivă, favorabilă investițiilor străine, bazată pe accesul liber și nediscriminatoriu pe piață.

În această perioadă, opțiunile strategice guvernamentale, care sunt luate în considerare inclusiv în cadrul organizațiilor regionale de cooperare la Marea Neagră, sunt concentrate pe obiective care urmăresc, în principal: menținerea și accelerarea creșterii economice; continuarea unei stabilități macroeconomice consolidate, prin obținerea de progrese substanțiale în sfera reformelor structurale și a disciplinei financiare; îmbunătățirea climatului de afaceri printr-un cadru legislativ economic și financiar adecvat, care va conduce la eliminarea barierelor administrative; liberalizarea completă a pieței muncii și garantarea libertății contractuale în domeniul relațiilor de muncă; accelerarea și aprofundarea reformei fiscale printr-o abordare coerentă, reducând fiscalitatea și ameliorând controlul asupra cheltuielilor bugetare și a încasării impozitelor; finalizarea procesului de privatizare și restructurare; lupta împotriva corupției.

Politica externă a României s-a diversificat, dar, în același timp, și-a concentrat eforturile pe câteva direcții prioritare, mai ales în planul dezvoltării relațiilor bi- și multilaterale, precum și în planul relațiilor cu organismele internaționale, regionale sau mondiale.

Guvernul României va dezvolta relațiile de bună vecinătate și cooperarea regională în spațiul sud-est european și al Mării Negre, prin:

- promovarea relațiilor de bună vecinătate și cooperarea cu țările Europei de Sud-Est în realizarea pactului de stabilitate pentru asigurarea păcii, consolidarea democrației respectarea drepturilor omului și prosperitatea economică;
- protejarea intereselor României și ale UE în spațiul sud-est european și rezolvarea, într-o manieră coerentă și ofensivă, a problemelor cu Ucraina, în baza normelor de drept internațional public;
- promovarea relațiilor cu Republica Moldova, în baza unei orientări proactive ce vizează, pe de o parte, respectarea drepturilor omului, consolidarea cadrului democratic și al reformelor economice, iar pe de altă parte, susținerea culturii române. În acest sens, România își va direcționa asistența către acordarea de burse, susținerea drepturilor culturale ale românilor, sprijinirea activităților care susțin aplicarea reformelor democratice și respectarea drepturilor omului. De asemenea, România va monitoriza respectarea cu strictețe a acordurilor bilaterale;

- cooperarea, în cadrul Procesului de Cooperare în Europa de Sud-Est (SEECP), pentru promovarea procesului de stabilizare și asociere inițiat de Uniunea Europeană pentru statele din Balcanii Occidentali și stabilirea unei legături structurale între UE și SEECP;
- valorificarea mecanismelor și resurselor Centrului SECI pentru combaterea crimei organizate, în vederea promovării unor politici coerente de combatere a riscurilor neconvenționale la adresa securității în regiune;
- întărirea colaborării în cadrul Organizației de Cooperare Economică a Mării Negre pentru derularea și aplicarea efectivă a proiectelor deja agreeate (energie, sistem financiar-bancar, transport, turism), în scopul racordării mai eficiente a activităților acestora la prioritățile economiei naționale și interesele cercurilor oamenilor de afaceri români;
- folosirea infrastructurii, a instalațiilor existente și a specialiștilor români, ca avantaj în creșterea implicării României în politica de securitate energetică regională: transport, depozitare, procesare și comercializarea energiei electrice, petrol, gaze.

Poziția strategică a țării noastre ne conferă rolul de liant între Europa și statele din Caucaz, implicându-se pentru sprijinirea eforturilor acestora și a statelor euro-atlantice de integrare a mediului de securitate, pace, stabilitate și prosperitate.

Obiectivele României, ca stat membru al NATO¹, răspund intereselor naționale ale țării și se pot defini astfel:

- o Alianță robustă și relevantă, bazată pe un parteneriat transatlantic solid;
- îndeplinirea responsabilităților de membru NATO legate de participarea la operațiile și misiunile Alianței;
- promovarea rolului NATO de furnizor de stabilitate, promotor al reformelor și cooperării regionale în vecinătatea imediată a României (Balcanii și ZEMN);
- dezvoltarea parteneriatelor NATO cu UE și ONU;
- susținerea procesului de transformare a NATO.

Dacă ZEMN a lipsit mult timp de pe agenda studiilor strategice occidentale, noul context internațional schimbă radical această situație, importanța Mării Negre plasându-se în centrul atenției mediului politic, economic și academic deopotrivă. Leagăn de civilizații, dar și spațiu de desfășurare al multor conflicte de-a lungul istoriei sale, această regiune intră într-o nouă etapă, devenind indispensabilă pentru securitatea euro-atlantică, prin poziția sa geostrategică. Este adevărat că Marea Neagră constituie un spațiu geopolitic înșelător, în prezent, discrepanțele pregnante dintre țările riverane împiedicând transformarea regiunii într-un spațiu de securitate colectivă asemănător celui atlantic, sau cel puțin într-unul de securitate cooperativă după modelul baltic sau mediteranean.

Dacă, pe de o parte, se recunoaște necesitatea unei identități europene a statelor pontice, pe de altă parte, este nevoie de formularea unei strategii comune a statelor euro-atlantice pentru ZEMN. Amenințările în ZEMN sunt diverse, putând fi grupate în trei categorii: *amenințări vechi*, precum conflictele înghețate, violări ale suveranității statelor și prezența trupelor străine, *amenințări recente* (traficul de armament, narcotice și persoane, terorismul internațional) și nu în ultimul rând *cele mai noi tipuri de amenințări*, exportul de practici nedemocratice, atacurile cibernetice, etc.

De altfel, implicarea în problema securității din regiunea Mării Negre, a organizațiilor internaționale, trebuie să devină un proces pe baza unei strategii bine conturate care pe de o parte să rezolve problemele cele mai dureroase ale regiunii iar pe de altă parte să asigure rezolvarea problemelor de securitate în regiune, astfel încât țările din regiunea Mării Negre să răspundă în mod unitar, în privința amenințărilor și provocărilor din zonă.

¹ Site-ul oficial al Ministerului Afacerilor Externe unde aceste obiective sunt detaliate și argumentate, (sursa: <http://www.mae.ro>)

Configurația ZEMN s-a schimbat considerabil în ultimii ani și va continua să evolueze. În aceste condiții orice inițiativă de cooperare regională ar completa în mod util gama foarte largă de activități desfășurate în prezent la nivel bilateral și sectorial.

Aceasta presupune acțiuni consecvente și pe termen lung care să permită valorificarea pe deplin a tuturor posibilităților care pot aduce o mai mare stabilitate și prosperitate în regiune.

Ca țară membră NATO și în contextul aderării la UE, implicarea României în eliminarea acestor amenințări se poate spune că este imperativă și, în același timp, justificată.

Valul de democratizare din Estul Europei a exercitat, fără îndoială, o influență benefică asupra spațiului ex-sovietic din jurul Mării Negre. Revoluția trandafirilor din Georgia, revoluția portocalie din Ucraina, reorientarea puterii de la Chișinău către accesul la structurile euro-atlantice, reprezintă semnale pozitive, iar România poate să se implice activ în consolidarea acestei orientări și împiedicarea unui reviriment al totalitarismului în regiune. Totodată, este necesar un efort susținut de consolidare a acestor regimuri iar SUA poate să dezvolte o strategie comună cu UE, în sensul împiedicării eventualelor revirimente ale regimurilor autoritare.

România înțelege pe deplin dificultățile procesului de reconstrucție economică și instituțională. De aceea, România dorește să își pună la dispoziție experiența acumulată în sensul consolidării democrației. România vrea să contribuie decisiv la crearea unui spațiu de stabilitate și securitate în ZEMN.

În esență, se poate spune că Marea Neagră este un spațiu de întrepătrundere a intereselor marilor actori globali iar pozițiile unor jucători mai mici trebuie să se configureze prin raportarea permanentă la aceste interese. Principalii actori internaționali au înțeles că cine controlează Marea Neagră controlează Orientul Mijlociu a cărui democratizare implică alcătuirea unei regiuni sigure, prospere și democratice în ZEMN.

În acest context, România va avea un rol deosebit de important, având și calitatea politică necesară, ca membru cu drepturi depline în cadrul structurilor de securitate europene și euro-atlantice, dar și din punct de vedere al surselor și resurselor politico-militare, economico-sociale și demografice, ca să nu mai punem în discuție poziția sa geostrategică (deosebit de importantă) la porțile Balcanilor, de unde pot fi gestionate, în mod practic, toate situațiile de criză din zona Orientului Apropiat și cel Mijlociu. Acest aspect a fost întotdeauna unul dintre cele mai decesive.

Faptul că România reprezintă astăzi avanpostul Alianței Nord-Atlantice la Marea Neagră iar SUA au decis amplasarea unei baze militare în țara noastră, cât și a unor componente terestre din cadrul sistemului de apărare antirachetă dezvoltat de SUA în estul Europei (în locația fostei baze militare aeriene de la Deveselu, jud. Olt), arată foarte clar că jocul de șah pentru stăpânirea acestei zone este în plină desfășurare, iar România este o piesă cu adevărat importantă a acestuia, dar și frontieră de est atât pentru NATO cât și pentru UE. Astfel că, Marea Neagră și fluviul Dunărea pot asigura României una din principalele condiții de dezvoltare și o perspectivă economică deosebit de favorabilă și prietenoasă. De asemenea, țara noastră este profund interesată ca ZEMN să fie stabilă, democratică și strâns relaționată cu structurile europene și euro-atlantice.

După cum am putut observa deja, Alianța Nord-Atlantică a primit noi membrii pe durata întregii sale existențe, însă nu de fiecare dată la fel de intens și de aceeași amploare (de la un membru, precum Germania în 1955 și Spania în 1982, până la șapte state acceptate simultan, precum a fost extinderea din 2004). Toate aceste aspecte au fost profund influențate de situația mediului de securitate specifică fiecărei perioade.

5. TENDINȚE ȘI PERSPECTIVE ÎN EVOLUȚIA ALIANȚEI NORD-ATLANTICE

Având în vedere diversitatea și complexitatea problemelor cu care se confruntă omenirea în general, dar și organizațiile internaționale de securitate în special, este extrem de dificil și totodată riscant, de dat un răspuns la întrebarea „ce va fi mâine?”.

Există, la nivel mondial, preocupări în acest domeniu, experți din cele mai variate domenii analizând prezentul și trecutul, în încercarea firească de a elabora previziuni, de a emite tendințe și perspective evolutive pertinente.

Uneori aceste previziuni se confirmă, în alte cazuri, lucrurile iau o turnură neașteptată. Un lucru este însă clar: „Evoluția Alianței Nord-Atlantice din perspectiva tendințelor sale de extindere/reorganizare/desființare” rămâne un punct fierbinte, de mare interes și constantă actualitate.

5.1. TENDINȚE ÎN EVOLUȚIA RELAȚIILOR GEOPOLITICE

Complexitatea realităților lumii și rapiditatea evoluțiilor pe planul relațiilor internaționale¹ depășesc capacitatea de acțiune și de reacție a organizațiilor internaționale – instituții de utilitate indiscutabilă, dar organisme rigide, marcate de structuri și conduite birocratice care riscă, uneori, să-și piardă din vedere misiunea de bază.

De altfel, nimeni nu se mai îndoiește că epoca pe care o trăim este una a marilor transformări. Într-adevăr, sistemul european dar și cel mondial sunt în curs de refacere profundă, după cum și actorii lor suferă, în același timp, transformări interne semnificative. Astfel, pe parcursul ultimei decade se pot înregistra două transformări structurale ale sistemului internațional inițiate de sfârșitul Războiului Rece și, respectiv, de atacurile teroriste din 11 septembrie 2001. Restructurarea raporturilor de putere din perioada post-Război Rece a fost urmată abrupt, după atacurile asupra unor obiective simbol de pe teritoriul american, de începutul unei noi etape în istoria sistemului global, pe care o putem numi sugestiv perioada post/post-Război Rece.

Aceste transformări politice au avut și au loc în cadrul unei accelerări a proceselor de globalizare economică, financiară, culturală și militară, precum și al impactului tehnologiilor informaționale globale.

Numeroase state, în principal statele mici și mijlocii și statele cu tradiție multilaterală, dar și Uniunea Europeană în ansamblul ei, dovedesc loialitate și determinare pentru reactivarea relațiilor multilaterale. Abordările multilaterale vor constitui calea de gestionare a afacerilor globale, fie în formate flexibile, deschise, variabile, fie prin revigorarea unor instituții internaționale cu tradiție.

Evoluțiile spre un curs sau altul depind de succesul proceselor de reformă și învățare organizațională multilaterale, în care un rol extrem de important revine intereselor fundamentale și angajamentelor statelor membre importante.

Statele Unite ale Americii, statele europene, China, India, Federația Rusă, Japonia, noi puteri emergente din America Latină sau Africa au răspunderea intensificării eforturilor de degajare a unor rețele de angajamente și reglementări comune, prin care organizațiile internaționale să fie revigorate și diplomația multilaterală să poată servi dinamic democrației,

¹ *Relațiile Internaționale* (IR) sunt un domeniu academic, o ramură a științelor politice, care studiază relațiile dintre actorii statali din cadrul sistemului internațional și interacțiunile lor cu actori non-statali (organizații interguvernamentale, organizații nonguvernamentale, corporații internaționale etc.). Acest domeniu de studiu este unul interdisciplinar, cele mai importante contribuții provenind din științele politice, economie, geopolitică, studiile de securitate, istorie, filosofie, drept, studii culturale.

respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, păcii, suveranității, securității și dezvoltării durabile.

5.1.1 Aspecte generale ale geopoliticii relațiilor internaționale

Geopolitica¹, ca disciplină teoretică în rândul științelor care studiază raporturile dintre state sub toate formele și aspectele, a apărut spre sfârșitul secolului XIX. Ca fenomen obiectiv în câmpul relațiilor internaționale, geopolitica s-a manifestat cel puțin de când un stat (un actor al relațiilor internaționale), în evoluția umanității, a avut forța și capacitatea de a-și impune suveranitatea sau controlul și în alt spațiu decât cel pe care s-a constituit ca entitate politică de sine stătătoare.

Geopolitica este o știință politică ce studiază impactul așezării și poziționării geografice a unui stat asupra politicii sale externe și interne, precum și impactul factorului spațial asupra politicii internaționale în ansamblu. Noțiunea de geopolitică a fost introdusă în uz de politologul suedez Rudolf Kjellen² în 1899, deși fundamentele noii științe au fost puse de geograful german Friedrich Ratzel³ cu doi ani înainte, în lucrarea *Geografia politică*. Mult timp *geopolitica* a fost considerată doar o doctrină politică sau drept un studiu interdisciplinar la intersecția dintre Politică (știința statală), Geografie, Sociologie și Istorie.

„Geopolitica nu este studiul geografiei, ci al politicii, modificată sau influențată doar de factori geografici. Geopolitica este adeseori destul de abstractă, deoarece ideile și idealurile politice pot fi, și adesea sunt mult detașate de realitate, deci nu tocmai spațiale. De aceea geografii politici și geopoliticienii se întâlnesc adesea în domeniul așa-numitelor hărți imaginare ce reprezintă idei politice absente, chiar străine de realitatea spațială – fenomene pseudo-geografice reprezentate pe hărți pseudo-geografice”, afirmă Silviu Neguț, geograf și geopolitician român, în lucrarea sa de referință „Geografia umană” (Neguț S., 2011, pp.513-514), citându-l pe geopoliticianul american Ladis Kristof⁴.

Geopolitica a avut o evoluție care, în mare măsură, a fost determinată de nivelul dezvoltării cunoașterii în domeniul disciplinelor socio-umane cât și de concepțiile filozofice și politice care au dominat la un moment dat lumea științifică, academică, politică, diplomatică și nu în ultimul rând opinia publică.

Geopolitica prin metodele sale de analiză poate să dea răspuns la întrebarea: „*De ce un actor intră în raporturi de rivalitate într-un spațiu geografic/virtual și de ce își manifestă dezinteresul pentru un altul?*”

Geostrategia va răspunde întotdeauna la întrebarea: „*Prin ce mijloace(strategii) actorul își poate realiza interesul în acel spațiu?*”

Astăzi sunt folosite o gamă largă de strategii de la cele militare pînă la cele economice, imagologice sau diplomatice. Geopolitica este mai întâi o realitate, un tip aparte de comportament al actorilor în mediul internațional și apoi o reprezentare a acelei realități care prin operaționalizare poate să devină și metodă/instrument de analiză a relațiilor internaționale.

Confuzia dintre realitatea geopolitică și produsul reflectării acesteia de către specialiștii și analiștii fenomenului politic contemporan s-a menținut datorită atractivității și succesului de care s-au bucurat unele sisteme schematice de explicare a relațiilor de putere și interes dintre state

¹ Karl Haushofer, în „*Bausteine zur Geopolitik*”, definește *Geopolitica* drept “știința despre formele de viață politice în spațiile de viață naturale, ce se străduiește să înțeleagă dependența lor geografică și condiționarea lor de-a lungul mișcării istorice”.

² Rudolf Kjellen (1864-1922), politician, politolog și jurist suedez. A introdus în circulație (1899) termenul de geopolitică. Principala sa lucrare este *Statul ca formă a vieții* (1916).

³ Friedrich Ratzel (1844 - 1904), geograf și geopolitician german, considerat părintele fondator al geopoliticii. Autor a numeroase lucrări, printre care *Antropogeografia* (1888) și *Geografia politică* (1897).

⁴ Ladis K.D. Kristof (1994), primul geopolitician american care a avut curajul să folosească termenul de geopolitică și să pledeze pentru aceasta.

(„Heartland¹, Rimland², World Island” etc; (figura 5.1) dar și din interes politic. Diplomația unor mari puteri, și nu numai, au făcut din teoriile determinst-geografice ale geopoliticii clasice vector de transport al propagandei puse în slujba justificării politicii lor externe. Acest fapt a generat după cel de-al Doilea Război Mondial un curent, nejustificat, de respingere în bloc a geopoliticii și etichetarea nedreaptă a tuturor cercetărilor și analizelor geopolitice ca fiind propagandă și manipulare prin reprezentări cartografice.

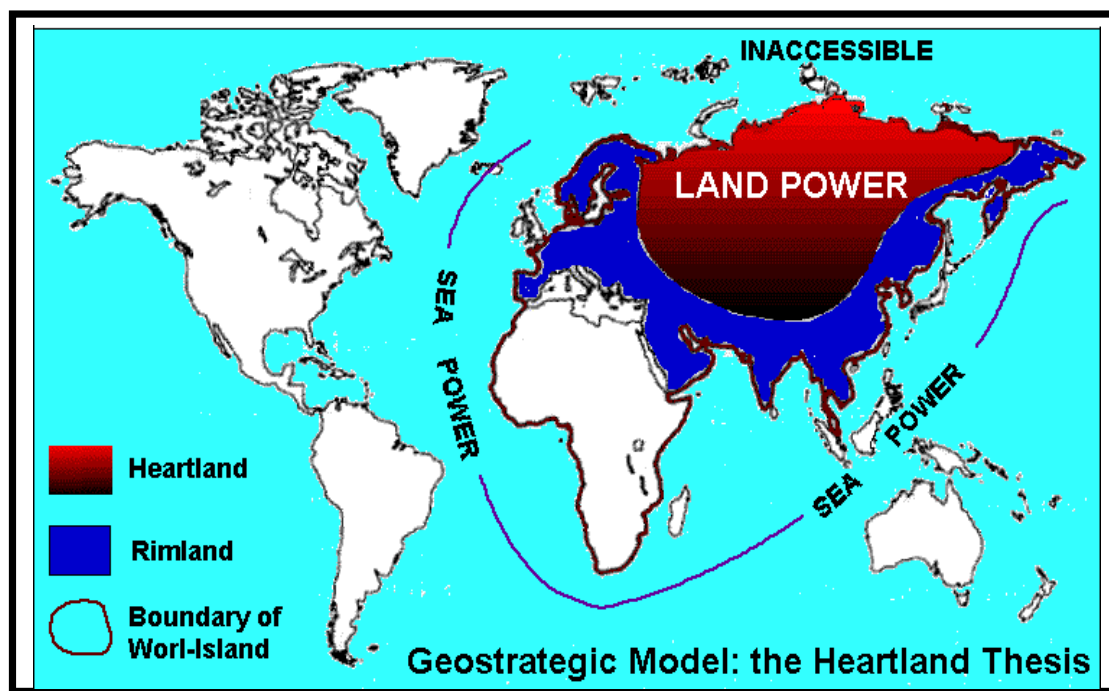

Figura 5.1 Teoriile „Heartland, Rimland și World Island” privind controlul asupra Lumii.
(sursa: <http://apmodels.wikispaces.com/Political+Geography>).

Ideea de la care am pornit a fost aceea că astăzi viața internațională a devenit atât de complexă și de diversificată încât a o înțelege doar din perspectiva unei singure discipline este insuficient. Prin urmare la analiza făcută din perspectivă istorică, sociologică, economică, antropologică, trebuie adăgată și dimensiunea geopolitică. De pe această poziție trebuie redefinită geopolitica în rândul disciplinelor academice care studiază relațiile internaționale și clarificate paradigmele cu care ea operează.

5.1.2 Adaptarea structurală a organizațiilor de securitate

Agenda organizațiilor internaționale este tot mai mult dominată de reforma structurilor proprii, deși se pare că sunt șanse puține ca ONU, OSCE, UE și chiar NATO să se transforme spectaculos în viitorul apropiat.

¹ MacKinder vorbește despre heartland (inima lumii) care după el ar fi zona cuprinsă între Europa de Est (din Munții Urali sau de la Caspica și Volga) și Oceanul Pacific. Această zona pivot este bogată în resurse naturale și deține o poziție cheie în ceea ce privește comunicarea între diferitele regiuni ale globului. Inner (marginal) crescent reprezintă frontonul maritim alcătuit de statele care sunt situate în interiorul continentului dar care au acces la Oceanul Planetar (Germania, Turcia, India, China).

²Nicolas Spykman este cel care a lansat teoria țărmurilor (rimland), în evidentă opoziție cu ceea ce gândea MacKinder. Spykman considera că, pentru a stăpâni lumea trebuie să ai în vedere următorii pași: "să domini coasta pentru a stăpâni Eurasia și să domini Eurasia pentru a stăpâni lumea". Autorul olandez afirma că este decisiv controlul țărmurilor bazându-se pe faptul că, heartlandul este prea vast pentru a putea fi dominat. În opoziție țărmul are numeroase căi de comunicație, este mult mai ospitalier iar 2/3 din populația lumii trăiește aici. Chiar dacă la prima vedere Spykman vine în contradicție cu teoria lui Mackinder, rimland nu este nimic altceva decât poarta de intrare spre heartland.

Totuși, sunt de așteptat reforme semnificative pe termen lung, prin acumulări graduale și răspuns la stimuli externi (crize, conflicte), îndeosebi în cadrul organizațiilor regionale, al NATO și al UE, care sunt întemeiate pe valori comune, și mai puțin în cadrul organizațiilor cu un număr mare de membri, la activitatea cărora participă state cu interese divergente, slujind valori diverse. În cadrul ONU reformele prevăzute de „*Documentul final al summit-ului din 2005*”¹ se implementează destul de lent. Reforma managerială și revizuirea mandatelor existente rămân la nivelul fazelor incipiente. Dialogul politic este, de cele mai multe ori, canalizat spre zone tehnice. Reforma Consiliului de Securitate, inițiată cu un deceniu și jumătate în urmă, în vederea unei reprezentări mai echitabile și pentru îmbunătățirea metodelor de lucru, este departe de obținerea unor rezultate concrete și va figura pe agenda ONU și în perioada următoare.

Timp de un deceniu agenda ONU va continua să includă puncte referitoare la combaterea proliferării armelor de distrugere în masă; combaterea terorismului (definitivarea proiectului convenției ONU privind lupta împotriva terorismului); atingerea, până în 2015, a Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului; încălzirea globală; transformarea Programului Națiunilor Unite pentru Mediu (UNEP) într-o organizație internațională cu componență universală; reforma ONU; dialogul între culturi și civilizații; valorile democratice și drepturile omului; dreptul internațional umanitar; normele de drept aplicabile în cadrul conflictelor inegale (atacurilor teroriste); temele înscrise pe agenda Comisiei de Drept Internațional, care preocupă, în general, comunitatea internațională, și forma concretă pe care rezultatele activității CDI o îmbracă (principii, linii directoare, convenții) pentru a reflecta importanța pe care comunitatea internațională o atribuie subiectului în cauză; promovarea statului de drept; responsabilitatea de a proteja.

Printre temele controversate care pot produce divizări sau chiar fracturi în cadrul forurilor multilaterale sau în relațiile bilaterale între marile puteri, cu impact negativ asupra politicii externe a României (unde se includ consecințe asupra intereselor, valorilor sau instrumentelor), se numără: reforma ONU, atât în ceea ce privește creșterea numărului de membri ai Consiliului de Securitate, cât și continuarea reformării mecanismelor ONU de protecție și promovare a drepturilor omului; procesul de pace în Orientul Mijlociu; zonele de conflict înghețat; perspectivele Balcanilor de Vest; regimul de neproliferare nucleară; relația dintre combaterea terorismului și drepturile și libertățile fundamentale ale omului.

În Consiliul Drepturilor Omului, ca de altfel în general în cadrul ONU, este tot mai evidentă confruntarea dintre statele democratice și statele care interpretează în manieră proprie conținutul drepturilor omului și modalitățile de îndeplinire a acestor drepturi. Există riscuri la adresa continuării dialogului. Vocea unitară a UE va fi vitală, ca și aplicarea politicilor europene orientate regional, în primul rând politica europeană de vecinătate.

Pe agenda Conferinței de dezarmare sau aflat șapte teme controversate. Statele UE și SUA susțin necesitatea lansării imediate a negocierii Tratatului privind interzicerea producției de materiale fisionabile în scopuri militare. China și Rusia consideră că ar avea prioritate prevenirea cursei înarmărilor în spațiul extra-atmosferic. Pentru statele din „Grupul 21”, dezarmarea nucleară ar fi subiectul cel mai important. În ultimii ani, s-a ajuns și la blocarea activității unicului for multilateral de negociere în domeniul dezarmării.

¹ Participanții la summit-ul Națiunilor Unite – 2005, au adoptat la New York, un document final mai puțin ambițios decât sperau specialiștii, privind modernizarea organizației și sporirea eforturilor în favoarea dezvoltării globale. Prin adoptarea documentului s-a încheiat și cel mai mare summit din istoria organizației, la care au participat circa 170 de delegați, dintre care 150 de șefi de stat sau de guvern, marcând împlinirea a 60 de ani de la înființarea Națiunilor Unite. Declarația finală de 35 de pagini, rezultatul a trei săptămâni de consultări, este însă mai puțin ambițioasă decât proiectul inițiat de secretarul general ONU, Kofi Annan. Numeroși șefi de stat au apreciat că acesta este cel mai bun compromis posibil între reprezentanții celor 191 de state membre ONU. Delegația Venezuelei a fost singura care s-a opus conținutului declarației finale. Ministrul venezuelean de Externe, Ali Rodríguez, și-a exprimat dezacordul în legătură cu procedura și conținutul textului.

Sursa: <http://www.curierulnational.ro/Actualitate%20Companii/2005-0919/Declaratie+finala+in+favoarea+modernizarii,+la +summitul+ONU, consultat la 01.10.2011.>

* * *

Adaptarea organizației la schimbările mediului extern. Organizația trebuie să se adapteze la evoluția mediului extern. Ea trebuie în permanență să-și modifice statutul existențial dar și programul în funcție de necesități. De altfel, în întreaga lume, sistemul de securitate generală a încercat să-și întărească poziția și prin participarea mai largă la nevoile comunității. Ea poate și trebuie să dezvolte programe în funcție de situația reală din teritoriu. În anii '60-'70 în multe țări, multe din organizații, de orice fel, și-au trecut în program ajutorarea orașelor, a persoanelor dezavantajate, etc.

Una din formele de adaptare la mediul extern o constituie mecanismele de legătură cu alte organizații sau factori de decizie. De asemenea, introducerea mecanismelor de evaluare a calității, a prestațiilor de servicii către populație. Tactica de colaborare cu alte instituții în cadrul unor programe pornește de la ipoteza că o coordonare mai bună a programelor le face mai eficace și mai puțin costisitoare.

O cercetare efectuată de Hage și Aiken confirmă ipoteza influențelor externe asupra structurii organizațiilor (Aiken J. & Hage M., 1966, pp. 497-507). Ei descriu mai multe caracteristici structurale în organizațiile dinamice, adică organizații care pot să se adapteze la schimbările externe:

Complexitatea organizațională este definită ca numărul de ocupații în organizație și nivelul lor de profesionalism. Este o caracteristică structurală care privește capacitatea organizației de a se adapta la schimbările mediului. Profesioniștii urmăresc în permanență schimbările care au loc în mediul extern și încearcă să se adapteze.

Centralizarea autorității în eșaloanele superioare ale organizației constituie o frână în calea schimbării în măsura în care criteriile de decizie sunt statice și când membrii din eșaloanele inferioare, care sunt adesea mai conștienți de nevoia de schimbare, sunt de fapt excluși de la procesul deciziei.

Formalizarea corespunde unui nivel ridicat de reglementare și normare a sarcinilor, constituie o frână în schimbare. Când o mare parte a activităților desfășurate în cadrul organizației sunt bazate pe reguli stricte, adaptarea este mai înceată, iar oportunitățile de schimbare nu sunt corect percepute.

Stratificarea, ce rezultă din diferențierea în ceea ce privește retribuția fiecărui membru al organizației, care de fapt este angajat sau are un contract de colaborare. Retribuția, practic, este din afara organizației, dar unul dintre scopurile organizației este și apărarea statutului membrilor din punct de vedere financiar. Stratificarea crează insecuritate și sentimentul de pierdere al propriului statut. Ea descurajează atât exprimarea privind aspectele negative receptate despre organizație, cât și discutarea problemelor în fața colegilor, într-un climat deschis.

Aspirațiile membrilor spre o mai mare satisfacție în muncă favorizează schimbarea, deoarece le crește angajarea pentru obținerea succesului organizației și permite depășirea mai ușoară a tensiunilor cauzate de schimbare.

Thompson, analizând adaptarea structurilor la condițiile de mediu extern afirmă că organizațiile sunt constituite din posturi, activități și roluri care se articulează în jurul a două funcții-cheie: *tehnologia* profesională principală a organizației și *unitățile de graniță* ale organizației, ale căror funcții sunt de a coordona interacțiunile între organizație și mediul extern. Acestea din urmă joacă un rol de tampon între organizație și mediul extern, încercând să protejeze valorile organizației față de influențele externe. Thompson mai sugerează că : *"supuse criteriului rațiunii, organizațiile se confruntă cu elemente ale unui mediu extern heterogen, căutând să găsească segmente omogene în acest mediu și să pună pe picioare unități administrative pe care să le dezvolte ulterior"*.

Pornind de la ideea că societatea în stadiul postindustrial are anumite caracteristici bine definite, unde tehnologia avansată și caracterul turbulent al mediului extern îngreunează

cuplajul tradițional al unei tehnologii cu operațiile de rutină, Burns și Stalker constată că birocrăția nu mai corespunde unei organizații moderne. Ei consideră că este nevoie de un nou tip de organizație care să se folosească de contextul favorabil al unui proces de lucru înalt tehnizat și de a favoriza flexibilitatea și condițiile de creativitate profesionale necesare menținerii capacităților de adaptare a organizației la schimbările rapide din jurul ei și la permanenta creștere a nivelului de cunoștințe.

Teoreticienii noilor sisteme organizaționale consideră structurile ca fiind o rețea de schimburi informaționale favorabile comunităților deschise și orizontale și, de asemenea, favorabile consultării la toate nivelele. Ei consideră că sistemele bazate pe o ierarhie a relațiilor de control și pe exercitarea autorității de la vârf spre bază sunt depășite. În plus, sarcinile și procedeele de lucru trebuie să fie flexibile și subiectul unei redefiniri continue.

Competențele sunt recunoscute deschis, fără a ține cont de ierarhie, Conflictele și rivalitățile sunt considerate secundare în raport cu implicarea profesională. Membrii sunt atașați muncii lor și comunității de profesioniști, chiar dacă activitatea lor se desfășoară practic în afara organizației. Loialitatea față de organizație este însă considerată de majoritatea teoreticienilor din domeniu, ca fiind cea mai importantă pentru asigurarea succesului acesteia. Această loialitate, este foarte importantă, dar și una din pietrele de încercare a vocației de membru cu drepturi depline în cadrul organizației.

5.1.3 Geopolitica secolului XXI între globalizare și regionalizare

Globalizarea¹ poate fi localizată, alături de local, național și regional, cu referire clară și amplă la procese spațio-temporale de schimbare care susțin o transformare în organizarea activităților obștești prin legarea și extinderea activității umane peste regiuni și continente. Fără referire la asemenea conexiuni spațiale în expansiune nu poate exista nici o formulare clară sau coerentă a acestui termen. Drept urmare, specialiștii apreciază că globalizarea implică, în primul rând, o extindere a activităților sociale, politice și economice peste granițele statelor/organizațiilor, astfel încât evenimentele, deciziile și activitățile dintr-o zonă a lumii are semnificații pentru indivizi și comunități din regiuni îndepărtate ale globului. Globalizarea face ca, toate conexiunile care depășesc granițele să nu fie ocazionale sau întâmplătoare, ci regularizate, astfel încât să reprezinte o intensificare detectabilă sau o magnitudine crescătoare a interconectării, a modelelor de acțiune și a fluxurilor care trec peste societățile și statele constituente ale ordinii globale clasice.

O definiție satisfăcătoare a globalizării trebuie să surprindă toate elementele referitoare la: extensiune, intensitate, viteză și impact, care sunt cunoscute de fapt ca dimensiuni „spațio-temporale” ale globalizării. Din această perspectivă globalizarea este definită ca un proces (sau un set de procese) care întruchipează o transformare în organizarea spațială a relațiilor și tranzacțiilor sociale analizate în termenii extensiunii, intensității, vitezei și impactului lor, generând fluxuri și rețele transcontinentale sau interregionale de activitate, interacțiune și exercitare a puterii.

Această definiție contribuie, în opinia unor specialiști, la depășirea incapacității abordărilor existente de a diferenția globalizarea de procesele mai pronunțat delimitate spațial, ceea ce putem numi „localizare”, „naționalizare”, „regionalizare” și „internaționalizare”. Din modul în care a fost definită mai sus, globalizarea poate fi deosebită de evoluțiile sociale mai restrânse. Localizarea se referă doar la consolidarea fluxurilor și rețelelor într-un anumit loc. Naționalizarea reprezintă procesul prin care relațiile și tranzacțiile sociale se dezvoltă în cadrul

¹ Globalizarea este termenul întrebuițat pentru a descrie un proces multicausal care are drept rezultat faptul că evenimente care au loc într-o parte a globului au repercursiuni din ce în ce mai ample asupra societăților și problemelor din alte părți ale globului. Nu există o definiție a globalizării într-o formă universal acceptată și probabil nici definitivă. Motivul rezidă în faptul că globalizarea subinclude o multitudine de procese complexe cu o dinamică variabilă, atingând domenii diverse ale unei societăți. Ea poate fi un fenomen, o ideologie, o strategie sau toate la un loc. Sursa: <http://ro.wikipedia.org/wiki/Globalizare>, consultat la 01.09.2011.

unor granițe teritoriale stabilite. Regionalizarea sugerează o concentrare a tranzacțiilor, fluxurilor și interacțiunilor dintre grupările funcționale sau geografice, de state sau societăți, în timp ce, internaționalizarea se poate referi la interconectarea sau interacțiunea dintre două sau mai multe state-națiuni indiferent de localizarea lor geografică.

Globalizarea nu este văzută în opoziție cu procesele mai limitate, din punct de vedere spațial fiind într-o relație complexă și dinamică cu acestea. Ea poate fi cel mai bine percepută ca un proces sau un set de procese, fără a reflecta o logică lineară simplă a dezvoltării și nici nu prefigurează o societate sau o comunitate mondială. În schimb, aceasta reflectă apariția rețelilor și sistemelor de interacțiune și de schimb interregionale. În această privință, trebuie făcută distincția între angrenarea sistemelor naționale și sociale în procesele globale mai extinse și orice noțiune de integrare globală. Consecințele structurale ale globalizării pot fi vizibile atât pe termen scurt cât și pe termen lung, depinzând de modul în care statele și societățile se adaptează la forțele globale. Procesul în sine, face obiectul medierii, administrării, contestării și rezistenței guvernelor, agențiilor și oamenilor.

Statele și societățile pot prezenta grade diferite de sensibilitate sau vulnerabilitate la procese globale, astfel încât ajustarea structurală internă să varieze în grad și durabilitate. Pe lângă dimensiunile spațio-temporale care schițează conturul larg al globalizării, există și dimensiuni care conturează profilul organizațional specific, concretizate în infrastructura globalizării, instituționalizarea rețelilor globale și exercitarea puterii, stratificarea globală și modurile dominante de interacțiune globală.

În consecință, globalizarea, poate fi cel mai bine percepută ca un proces sau un set de procese decât ca o stare singulară. Aceasta nu reflectă o logică lineară simplă a dezvoltării și nici nu prefigurează o societate sau o comunitate mondială. Se apreciază că aceasta reflectă apariția rețelilor și sistemelor de interacțiune și de schimb interregionale.

În această privință, trebuie făcută distincția între angrenarea sistemelor naționale și sociale în procese globale mai extinse și orice noțiune de integrare globală. Anvergura spațială și densitatea interconectării globale și transnaționale împletesc rețele de relații între comunități, state, instituții internaționale, organizații neguvernamentale și corporații multinaționale, care constituie ordinea globală. Aceste rețele care se întrepătrund definesc o structură evolutivă care impune constrângeri și în același timp conferă putere comunităților, statelor și forțelor sociale.

Globalizarea, este asociată în principiu cu o structură amplă, dinamică, în evoluție, de facilitare și constrângere. Structura este puternic stratificată, de vreme ce globalizarea este profund inegală. Aceasta reflectă atât diferențele existente și generează noi procese de includere și excludere, noi învingători și învinși.

În acest context globalizarea poate fi înțeleasă ca un set de procese de structurare și stratificare. Puține arii ale vieții sociale scapă de influența procesului globalizării care este cel mai bine percepută ca un fenomen social diferențiat sau cu mai multe fațete. Nu poate fi concepută ca o condiție singulară ci se referă îndeosebi la interconectarea globală din cadrul tuturor domeniilor cheie ale activității sociale. Întretăind frontierele politice, globalizarea este asociată atât cu deteritorializarea cât și cu reteritorializarea spațiului socio-economic și politic. De vreme ce activitățile economice, sociale și politice se întind din ce în ce mai mult pe glob, acestea nu mai rămân, într-un sens semnificativ organizate conform unui principiu teritorial. În condițiile globalizării, spațiul economic, politic și social „local”, „național” sau chiar „continental” este reconfigurat astfel încât să nu mai coincidă în mod necesar cu limitele legale și teritoriale stabilite.

Pe de altă parte, pe măsură ce globalizarea se intensifică, aceasta generează o serie de presiuni în direcția reteritorializării activității socio-economice sub forma unor mecanisme de guvernare regionale și supranaționale. Astfel, în opinia unor specialiști, globalizarea poate fi văzută ca un proces a teritorial întrucât cuprinde deteritorializarea și reteritorializarea complexă a

puterii politice și economice, fiind legată de scara în expansiune a rețelilor și circuitelor de putere.

În acest context, puterea devine un atribut esențial și fundamental într-un sistem global din ce în ce mai interconectat. Exercițarea puterii prin deciziile, acțiunile și non-acțiunile agenților economici, instituțiilor politice, financiar-bancare etc., de pe un continent pot avea consecințe semnificative pentru națiunile și comunitățile de pe alte continente.

De fapt, extinderea relațiilor de putere înseamnă că locurile și exercițiul puterii devin tot mai distanțe față de subiecții sau locurile care suportă consecințele. În această privință, globalizarea implică structurarea și restructurarea relațiilor de putere la distanță. Pe lângă dimensiunile spațio-temporale care schițează conturul larg al globalizării, există și trăsături care conturează profilul organizațional specific alcătuit din: infrastructuri, instituționalizare, stratificare și moduri de acțiune. Infrastructurile, pot fi fizice, de reglementare/legale sau simbolice și au rolul de a facilita sau constrânge extensiunea sau intensitatea conectării globale în orice domeniu.

Condițiile infrastructurale facilitează și instituționalizarea rețelilor prin regularizarea modelelor de interacțiune și reproducerea ulterioară a acestora în timp și spațiu. Stratificarea are o dimensiune socială și una spațială, iar modelele adoptate în diverse forme istorice ale globalizării s-au remarcat prin dimensiuni distincte. În ceea ce privește modurile de acțiune, putem distinge între tipurile dominante de acțiune, imperiale sau coercitive, competitive, conflictuale și instrumentele primare ale puterii.

Aceste trăsături ale procesului de globalizare contribuie în mod concret la clarificarea caracterului acestuia și la înlăturarea confuziei care tinde adesea să se creeze în interacțiunea bazată pe concepte precum interdependență, integrare, convergență și universalism. Pe când conceptul de interdependență presupune relații simetrice de putere între actorii sociali și politici, conceptul de globalizare lasă deschisă posibilitatea ierarhiei și disparității, adică a unui proces de stratificare globală.

5.2. NATO ȘI PROCESUL DE TRANSFORMARE

Întrucât mediul de securitate este într-o continuă schimbare, pentru a rămâne eficientă, Alianța Nord-Atlantică trebuie să se adapteze. Ea trebuie să identifice un nou echilibru între modul de abordare a misiunilor sale tradiționale concentrate în Europa și a noilor amenințări globale. NATO trebuie, totodată, să concentreze capacitățile militare necesare pentru îndeplinirea noilor sale misiuni, inclusiv să fie în măsură să reacționeze rapid și de o manieră flexibilă la noile provocări. În toate aceste domenii, summit-ul de la Praga a declanșat un proces de transformare menit să capaciteze NATO să devină în măsură să abordeze la fel de eficient provocările de securitate ale secolului XXI după cum le-a abordat și pe acelea ale secolului trecut.

Rolul NATO în combaterea terorismului a fost reevaluat la Praga, odată cu dezvoltarea unui concept militar contra terorismului și a capacităților militare specifice pentru implementarea acestei noi misiuni, agrearea unui Plan de Acțiune al Parteneriatului împotriva terorismului și declararea voinței de a acționa în sprijinul comunității internaționale. Aceste măsuri au creat premisele pentru adoptarea unor acțiuni subsecvente, inclusiv asumarea responsabilității pentru ISAF în Afganistan și sprijinirea administrării, de către Polonia, a unui sector în Irak.

Cu prilejul summit-ului de la Praga, aliații și-au asumat angajamente politice specifice de consolidare a capacităților în domenii-cheie pentru operații militare moderne. Odată implementat pe deplin, Angajamentul de la Praga privind Capacitățile va face să sporească de patru ori numărul aeronavelor de mare capacitate de transport de trupe ale Europei, va conduce la crearea unei flote de aeronave cu posibilitatea de alimentare în aer, la asigurarea echipamentului de apărare împotriva armelor chimice, radiologice, biologice și nucleare pentru cea mai mare parte a

forțelor NATO având capacitatea de a fi rapid dislocate și la sporirea cu 40% a stocurilor de muniție de mare precizie, din afara teritoriului SUA, care poate fi lansată din aer.

În același timp, aliații au agreeat crearea unei Forțe NATO de Răspuns (NRF), avansată din punct de vedere tehnologic, capabilă să se deplaseze rapid oriunde ar fi necesar și să acționeze ca un catalizator pentru canalizarea și dezvoltarea îmbunătățirilor aduse capacităților militare ale Alianței, precum și pentru continua lor transformare. Aliații au agreeat, de asemenea, configurația unei structuri militare de comandă noi, mai flexibilă și mai eficientă. În prezent, NATO are un comandament strategic operațional în Europa, în Belgia, și un comandament strategic pentru transformare în SUA, reprezentat și în Europa. Acesta din urmă este responsabil pentru transformarea continuă a capacităților militare ale NATO.

Începând cu 2009, NATO are 28 de membri. Cu toate acestea, până de curând metodele de lucru ale organizației au rămas, în mare parte, neschimbate față de cele cu care Alianța cu 12 membri opera la începutul anilor '50. Pentru a opera eficient într-un nou mediu strategic, statele membre au admis că ar fi nevoie de o mai mare flexibilitate și de reducerea structurilor birocratice.

Summit-ul de la Praga a avut un început puternic și în această direcție. Numărul comitetelor, la început 467, a fost redus cu 30%. Mai multe decizii urmează să fie luate de comitetele subordonate, pentru a lăsa Consiliului Nord-Atlantic mai mult timp să se concentreze pe aspecte strategice, acestuia rămânându-i responsabilitatea generală a procesului adoptării deciziilor în cadrul Alianței.

Procedurile de desfășurare a reuniunilor ministeriale au fost, de asemenea, eficientizate pentru a acorda mai mult timp realizării unui schimb substanțial de vederi. În timp, aceste schimbări sunt menite să conducă la crearea unor structuri de lucru adaptate și mai eficiente în cadrul Alianței.

Ansamblul reformelor, inițiativelor și programelor agreeate la Praga au constituit esența activităților Alianței pentru anii ce au urmat, atenția concentrându-se pe măsuri realiste și realizabile, comensurate cu nevoia de garantare a securității teritoriului, populațiilor și forțelor statelor membre NATO împotriva tuturor amenințărilor și provocărilor.

5.2.1 Stadiul actual al transformării NATO

NATO a evoluat începând cu 1990 spre o formă din ce în ce mai complexă, pentru a corespunde noii structuri de securitate internațională în care riscurile s-au diversificat ca substanță și aria din care provin.

Mediul de securitate fluid, complex și volatil, a cărui dinamică a riscurilor se manifestă pe diferite paliere (militar, politic, economic, social, cultural), a influențat procesul de transformare în care Alianța a intrat odată cu debutul anilor 1990.

Complexitatea și dinamica mediului de securitate internațională au imprimat un ritm de dezvoltare rapid al Alianței Nord-Atlantice. Astfel, NATO și-a lărgit sfera de interese, îmbogățindu-și agenda cu problematici din ce în ce mai variate ca substanță și acoperire geografică. Adaptarea Alianței Nord Atlantice la noul mediu s-a făcut prin redefinirea misiunilor și obiectivelor sale, modificarea ariei geografice a teritoriului aliat, precum și prin proiectarea stabilității dincolo de aria euro-atlantică propriu-zisă.

Astfel, Alianța a trecut printr-un proces complex de transformare determinat de riscurile cărora trebuie să le facă față și care s-a reflectat în modificarea structurii sale (număr de membri, modalitate de organizare) și a tipului de răspuns pe care trebuie să-l genereze.

Acest din urmă fapt s-a manifestat printr-o abordare extensivă a securității, Alianța contribuind la procese de construcție instituțională, asistență în domeniul apărării, pregătirea forțelor pentru a deveni interoperabile, schimbul de experiență în domeniul doctrinei și conceptelor militare etc. De asemenea, procesul transformării a determinat o rearanjare a priorităților Alianței, care au variat în funcție de gradul de risc al amenințărilor la adresa securității statelor membre NATO.

După terminarea Războiului Rece principala sursă de instabilitate a fost reprezentată de conflictele inter-etnice, religioase, naționaliste generate de fragmentările intra-statale care au avut loc imediat după prăbușirea comunismului în Europa Centrală și de Est, spațiul fostei Iugoslavii reprezentând un focar de risc deosebit de ridicat.

În perioada respectivă, prioritățile Alianței erau focalizate asupra stabilizării regiunii Balcanilor pentru evitarea propagării sursei de risc și spre statele învecinate, statele membre NATO alocând o mare parte din resurse pentru zona Europei Centrale și de Est.

După atacurile teroriste de la 11 septembrie 2001¹ și odată cu invocarea art. 5 al Tratatului Atlanticului de Nord, pentru prima dată, de către statele aliate, prioritățile (geografice și funcționale) ale NATO s-au rearanjat, pe primul loc situându-se amenințările de natură teroristă, propagarea armelor de distrugere în masă, amenințările de natură asimetrică, în general.

Transformarea Alianței a presupus identificarea acelor priorități și mijloace de acțiune care să o mențină relevantă în noul context internațional de securitate. Însă, vulnerabilitatea, nesiguranța, complexitatea și ambiguitatea generată de amenințările asimetrice fac mai dificilă identificarea mecanismelor potrivite de reacție. Provocările la adresa securității spațiului aliat s-au intensificat pe măsură ce riscurile au început să cunoască o delocalizare accentuată. Mediul de securitate s-a transformat, trecând de la un sistem bipolar la unul în care polii de putere au devenit mai greu de identificat, iar amenințările tot mai difuze.

În prezent riscurile sunt generate de atacuri teroriste, dezvoltarea și proliferarea armelor de distrugere în masă, dublate de pericolul ca acestea să ajungă în posesia unor regimuri politice nedemocratice sau a unor entități ale crimei organizate sau celule teroriste, existența unor regimuri nedemocratice sau cu o structură instituțională fragilă, fluxuri masive de refugiați, dezechilibre ecologice sau catastrofe naturale majore (secete, inundații, furtuni, incendii, cutremure, accidente nucleare etc), insecuritate economică, conflicte etnice regionale sau locale, perpetuarea stărilor de conflict în anumite zone sau regiuni neguvernabile, care se află în afara controlului național, de către grupări criminale cu interese de natură pecuniară.

Combaterea unor astfel de riscuri, slab definite, difuze și cu un potențial de distrugere masiv, antrenează strategii și politici militare sau non-militare din ce în ce mai complexe. La aceasta contribuie divergența de interese, percepția diferită asupra strategiilor și procedurilor de urmat având în vedere faptul că interesele actorilor implicați nu converg întotdeauna.

Din această perspectivă, transformarea, privește potențialul militar și tehnologic de combatere a amenințărilor, alocarea resurselor pentru domeniul apărării, modalitățile și mecanismele prin care se poate recurge la mijloace militare în detrimentul celor de natură politică sau socio-economică.

¹ *Atentatele de la 11 septembrie 2001* au constat într-o serie de atacuri sinucigașe coordonate de Al-Qaeda împotriva SUA. În dimineața acelei zile, 19 teroriști Al-Qaeda au deturnat patru avioane comerciale de pasageri. Teroriștii au preluat controlul avioanelor, izbind două dintre ele în Turnurile Gemene ale World Trade Center din New York, omorând toate persoanele de la bord și mulți alți oameni care lucrau în clădiri. Ambele clădiri s-au prăbușit în decurs de două ore, distrugând și avariind și alte clădiri din jur. Teroriștii au prăbușit un al treilea avion în clădirea Pentagonului din Arlington, Virginia, lângă Washington. Al patrulea avion s-a prăbușit pe o câmpie din zona rurală a statului Pennsylvania, după ce unii dintre pasageri și membrii echipajului au încercat să recâștige controlul avionului, pe care teroriștii îl îndreptaseră spre Washington, D.C. Nu au existat supraviețuitori ai zborurilor. În total, în urma atacurilor au murit 2.993 de oameni, inclusiv teroriștii. Statele Unite au răspuns la aceste atacuri lansând un „Război împotriva terorismului”, invadând Afganistanul pentru a înlătura de la putere regimul dictatorial al Talibanilor, care adăpostea teroriști Al-Qaeda. Multe alte țări și-au întărit și ele legislația antiteroristă și au extins puterile forțelor de aplicare a legii. Consiliul NATO a declarat că atentatele asupra Statelor Unite vor fi considerate un atac asupra tuturor statelor NATO și, ca atare, satisfac condițiile articolului 5 al cartei NATO. Imediat după atacuri, administrația Bush a anunțat un război împotriva terorismului, cu scopul declarat de a aduce pe Osama bin Laden și organizația Al-Qaeda în fața justiției și de a preveni apariția altor rețele teroriste. Aceste scopuri urmau să fie îndeplinite prin diverse metode, inclusiv sancțiuni economice și militare împotriva statelor suspecte de adăpostirea teroriștilor și prin creșterea colaborării între serviciile de informații și supraveghere.

În cadrul Alianței acest proces este dependent de prioritățile de politică internă ale aliaților europeni și nord americani, la care se adaugă diferențele în perceperea riscurilor, mijloacelor și procedurilor de contracarare a acestora, elemente care influențează direct proiectarea unei abordări vizionare a misiunilor și procesului de transformare a Alianței.

Una din direcțiile de transformare urmărite a fost lărgirea spațiului de acțiune al Alianței spre zone din ce în ce mai îndepărtate, acolo de unde riscurile se propagă. Alianța a început să se angajeze, gradual, în regiuni cu o structură neomogenă din punct de vedere al dezvoltării politico-economice și sociale. Alianța a trecut de la operații cu caracter strict militar spre operații de gestionare a crizelor, prevenirea conflictelor, operații în sprijinul păcii, răspuns la dezastre, urgențe civile, sprijin umanitar, asistență în domeniul construcției instituționale etc.

Diversificarea riscurilor, extinderea ariei operațiilor au imprimat o trecere de la soluționări bazate exclusiv pe mijloace militare spre cele cu componente socio-economice, acționând alături de organizații internaționale cu competențe specifice în aceste domenii. Alianța și-a dezvoltat, în acest fel, un rol în care caracteristica militară predominantă a fost complementată de elemente ne-militare, precum protecția unor infrastructuri civile, asistența oferită altor organisme internaționale în vederea sprijinirii activităților acestora în teatre de operații în care acționează concomitent etc.

Evoluția mediului de securitate specific anilor '90 a demonstrat că stabilitatea și pacea în zona euro-atlantică nu poate fi realizată doar prin acțiuni ale statelor membre, dialogul pe aceste probleme trebuind a fi extins și către alte state interesate, situate în imediata vecinătate a teritoriului Alianței. În acest fel, au fost dezvoltate parteneriate ale NATO cu statele din zonele de interes pentru Alianță (fostul spațiu sovietic sau zona mediteraneană), astfel încât prin cooperare și dialog în domeniul apărării și securității să fie create premise pentru un spațiu de stabilitate și pace.

În acest format accentul s-a pus pe programe de reforme direcționate către acele state care doresc să facă parte din sistemul de securitate euro-atlantică și care doresc să-și reformeze sistemul de apărare cu sprijinul Alianței în vederea dobândirii capacităților necesare pentru a face față noilor amenințări. De asemenea, abordarea extensivă a securității de către NATO explică și importanța deosebită acordată de aceasta democratizării, transparenței și dezvoltării principiilor statului de drept.

NATO nu și-a încheiat procesul de transformare început în anii '90, ci continuă să adapteze noului mediu de securitate prin dialog politic, desfășurarea de operații, construcția de parteneriate. Dezvoltările din anii '90 demonstrează că Alianța percepe într-un mod mult mai complex mediul de securitate. Astfel se explică și crearea, aprofundarea și extinderea rețelei sale de parteneriate, procesul transformării NATO manifestându-se și pe această dimensiune. Evoluția ulterioară a Parteneriatului Euro-Atlantic, dovedește faptul că schimbările mediului de securitate, ale priorităților Alianței s-au reflectat și asupra acestuia.

5.2.2 Parteneriatul euro-atlantic¹ – adaptare și transformare

Abordarea Alianței bazată tot mai mult pe parteneriat a contribuit semnificativ la modificarea mediului strategic în spațiul euro-atlantic. Promovând dialogul politic și interoperabilitatea militară, Parteneriatul contribuie la crearea unei veritabile culturi euro-atlantice a securității, un angajament puternic pentru cooperarea în abordarea provocărilor critice la adresa securității în interiorul și în afara comunității națiunilor euro-atlantice.

Datorită cooperării practice axate pe pregătirea forțelor militare ale aliaților și ale țărilor partenere în vederea unor activități comune, militari din țările NATO și parteneri acționează împreună în Balcani și Afganistan. Iar Parteneriatul oferă cadrul în care aliații și partenerii pot să

¹ Consiliul Parteneriatului Euro-Atlantic reunește 46 de țări membre NATO și parteneri într-un forum multilateral de dialog și consultări periodice pe teme politice și de securitate. Acesta mai servește și drept cadru politic pentru relațiile bilaterale individuale dezvoltate între NATO și țările participante la Parteneriatul pentru Pace.

abordeze în comun amenințarea terorismului și să rezolve probleme cheie cum ar fi proliferarea armamentului.

Stimulând și sprijinind reforma apărării în numeroase țări partenere, Parteneriatul contribuie de asemenea la realizarea transformării democratice și contribuie la constituirea unor forțe armate și sisteme de apărare mai moderne, mai eficiente și aflate sub control democratic. Mai mult decât atât, acesta ajută țările partenere să gestioneze consecințele sociale și materiale ale reformelor din domeniile respective.

De asemenea, sunt asigurate beneficii directe cetățenilor țărilor membre NATO și partenere prin cooperarea practică în diverse alte domenii, inclusiv în pregătirea împotriva dezastrelor, cooperarea științifică și în domeniul mediului înconjurător.

Parteneriatul a ajutat deja multe țări să se pregătească pentru aderarea la NATO, iar Alianța rămâne deschisă pentru primirea de noi membri. Totodată, Parteneriatul asigură în plus un cadru unic în care țările vest-europene neutre, care nu doresc să devină membre ale Alianței, pot contribui la securitatea euro-atlantică fără a face compromisuri în privința propriilor lor politici externe și de securitate. Provocările cărora trebuie să le facă față securitatea euro-atlantică sunt în continuă schimbare, iar amenințările aflate în desfășurare, inclusiv terorismul și statele problemă, au rădăcini locale și externe, și un caracter transnațional.

În timp ce amenințările la adresa stabilității continuă să existe în regiunea Balcanilor, importantă din punct de vedere strategic, evenimentele din Afganistan demonstrează că noi amenințări la adresa securității noastre comune apar din afara spațiului euro-atlantic.

În acest context, stabilitatea și securitatea internațională vor depinde tot mai mult atât de reformele interne, cât și de cooperarea internațională. O cooperare eficientă pentru securitate este imposibilă în absența doctrinelor și instituțiilor profund democratice. Parteneriatul Euro-Atlantic are un rol major în ambele privințe. Pe măsură ce aliații și partenerii vor continua să evolueze împreună, ei își vor spori capacitatea de a face față provocărilor comune prin intervenții comune, construind securitatea pentru generațiile viitoare prin înțelegere și cooperare.

Evoluția relațiilor de cooperare ale Alianței cu statele partenere după 1990 a cunoscut o dinamică rapidă. Cooperarea a evoluat pe două dimensiuni importante, una de natură politică, concretizată începând cu 1997 (Sintra) în Consiliul Parteneriatului Euro-Atlantic¹ (EAPC), și una bazată pe cooperări specifice între NATO și statele partenere interesate, materializată inițial în cadrul Parteneriatul pentru Pace² (PfP), creat în 1994 (Bruxelles). Cele două formate, cu funcții distincte dar complementare, au fost raționalizate prin deciziile Summit-ului de la Praga (2002) cele două componente fiind reunite sub conceptul de Parteneriat Euro-Atlantic. Ulterior, au apărut și alte forme de parteneriat NATO (figura 5.2), precum Dialogul Mediteranean -1994 și Inițiativa de la Istanbul-1999³.

Dialogul politic și consultările cu statele partenere au evoluat în funcție de schimbările mediului de securitate și de componența EAPC. În prezent, numărul aliaților (28) îl depășește pe cel al partenerilor (20, cuprinzând țări din Europa, Caucaz și Asia Centrală⁴), însă substanța dialogului și problemele cu care se confruntă statele partenere rămase, după ultimele valuri de aderare, sunt în continuare relevante. Parteneriatul Euro-Atlantic a facilitat, prin consultări și

¹ Summit-ul NATO din 1997 (Sintra) a consfințit crearea Consiliului Parteneriatului Euro-Atlantic, care înlocuia forma precedentă a Consiliului de Cooperare Nord-Atlantic, creat în 1991. Cu ocazia Summit-ului din 1997 a fost adoptat Documentul de Baza al EAPC în care sunt stipulate principiile, valorile, structura, substanța și eligibilitatea pentru a deveni membru EAPC.

² Cu ocazia Summit-ului NATO din 1994 (Bruxelles) a fost adoptat Documentul Cadru al Parteneriatului pentru Pace, care reflectă principiile, valorile, obiectivele PfP.

³ A se vedea, Dialogul Mediteranean (<http://www.nato.md/index.php/.../dialogul-mediteranean-al-aliantei>), Inițiativa de la Istanbul (http://www.wikipedia.org/wiki/Istanbul_Cooperation_Initiative).

⁴ Statele partenere: Albania, Armenia, Austria, Azerbaidjan, Belarus, Croația, Finlanda, Georgia, Irlanda, Kazakhstan, Kirghizstan, R. Moldova, Rusia, Suedia, Elveția, Tadjikistan, Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei, Turkmenistan, Ucraina, Uzbekistan.

dialog politic cu statele partenere, declanșarea reformei la nivel intern pentru construirea unor sisteme de apărare și securitate care să poată face față noilor amenințări la adresa securității și participarea la operații de pace comune aliați-parteneri. Principiile de la care se pornește sunt includerea tuturor și auto-diferențierea¹, pentru ca dialogul politic să fie bazat pe specificitatea statelor partenere și să fie relevant pentru acestea.

Cooperarea practică a fost realizată prin Parteneriatul pentru Pace, care reprezintă un cadru de cooperare militară între statele aliate și cele partenere ale NATO. Scopul Parteneriatului pentru Pace este de a sprijini crearea de instituții de apărare moderne, democratice și eficiente, precum și de a îmbunătăți capacitatea țărilor membre NATO și partenere de a acționa împreună în operații comune pentru diminuarea riscurilor la adresa securității și consolidarea păcii și stabilității internaționale. Avantajul principal al PFP constă în crearea unui fundament pentru cooperare practică în funcție de necesitățile fiecărui partener.

Având în vedere istoria Parteneriatului Euro-Atlantic (tabelul 5.1), modul în care s-a adaptat transformărilor prin care Alianța a trecut - extindere, noi riscuri, absorbția unor state variate ca interese și capacități - acesta și-a dovedit utilitatea prin antrenarea aliaților și partenerilor într-un exercițiu comun de sporire a încrederii și abilităților de reacție cu semnificații deosebite în plan politic și de securitate.

Prin dialog politic și cooperare practică s-a reușit cultivarea unui spirit de cooperare și deschidere spre noi dimensiuni ale securității și stabilității, crearea unor noi canale de comunicare și transparență în domeniul apărării, partenerii acționând pentru un scop comun – combaterea amenințărilor de securitate prin construirea capacităților de apărare necesare, cu sprijin și asistență aliată – dar, și pentru a contribui activ la securitatea ariei geografice din care fac parte.

Programele comune din cadrul Parteneriatului au contribuit la extinderea ariei de securitate și stabilitate prin crearea unor baze conceptuale comune, instituții și mecanisme de lucru transparente, stabilirea unor standarde în domeniul militar în ceea ce privește planificarea bugetelor apărării, precum și încurajarea controlului democratic al forțelor, dezvoltarea unor forțe capabile să fie interoperabile în teatrul de operații, prin participarea alături de aliați în operații comune.

Astfel, evoluția Alianței a avut efecte directe asupra parteneriatului, acesta reușind să se adapteze transformărilor funcționale și geografice ale Alianței menținându-și relevanța în diferitele etape prin care NATO a trecut. Prioritățile Alianței și interesele particulare ale partenerilor au fost echilibrate de-a lungul timpului pentru a corespunde intereselor și componenței sale, dialogul politic și instrumentele practice de cooperare luând forma cerințelor de securitate și stabilitate de la timpul respectiv.

În vederea menținerii Parteneriatului conectat la modificările mediului de securitate și a abilităților partenerilor de a evolua în același timp cu statele membre, instrumentele de cooperare ale acestuia au fost flexibile, astfel încât să se potrivească grupului divers de state partenere.

Dacă începând din 1994 până în 2004, parteneriatul a reprezentat un mecanism care servea celor interesați în parcurgerea mai rapidă și mai ușoară a procesului de preaderare la NATO, după extinderile din 2004, Parteneriatul a trecut într-o etapă nouă, în care flexibilitatea mecanismului, puterea sa de autogenerare și interconectare la cerințele mediului de securitate au devenit primordiale pentru viitoarea sa supraviețuire. În acest sens, au fost lansate noi instrumente practice pentru a menține treaz interesul partenerilor în acest mecanism de cooperare și dialog.

¹ Conform Documentului de Bază al EAPC, Sintra, 1997.

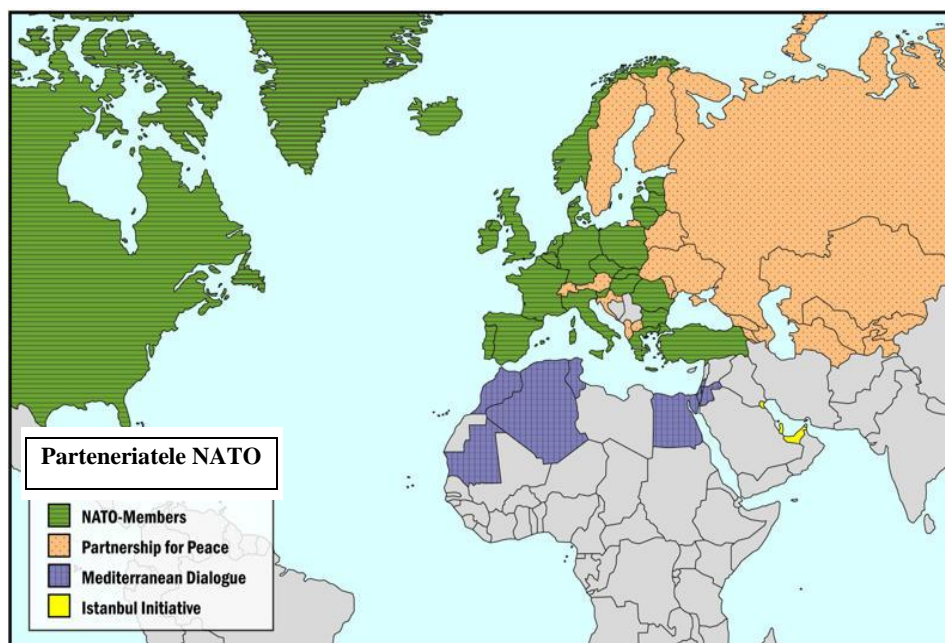

Figura 5.2 Parteneriatele Alianței Nord-Atlantice.

(sursa: http://ro.wikipedia.org/wiki/Format:Hartă_NATO_partners).

Tabelul 5.1 Momente importante în evoluția Parteneriatului Euro-Atlantic.

MOMENTE IMPORTANTE ÎN EVOLUȚIA PARTENERIATULUI	
1991	Prima reuniune a Consiliului de Cooperare Nord-Atlantic.
1994	Lansarea Parteneriatului pentru Pace (PfP); Se stabilesc misiuni ale Partenerilor pe lângă NATO; Se înființează o Celulă de Coordonare a Parteneriatului la Comandamentul Suprem al Puterilor Aliate din Europa (SHAPE).
1995	Se înființează un Centru de Coordonare Internațională la SHAPE.
1996	Țările partenere participă la forța condusă de NATO creată pentru a pune în aplicare acordul de pace în Bosnia-Herțegovina.
1997	Prima reuniune a Consiliului Parteneriatului Euro-Atlantic (EAPC) la Sintra, Portugalia; Rolul operațional al PfP este extins cu ocazia summit-ului NATO și al EAPC de la Madrid, Spania.
1998	Se înființează Centrul Euro-Atlantic de Coordonare a Măsurilor împotriva Dezastrelor și Unitatea Euro-Atlantică de Reacție în cazul Producerii Dezastrelor.
1999	Trei parteneri – Republica Cehă, Ungaria și Polonia – aderă la NATO; Dialogul și cooperarea sunt incluse în Concepția Strategică a Alianței, ca parte a misiunilor sale fundamentale de securitate; La Summit-ul de la Washington se convine mărirea PfP și întărirea rolului său operațional; Țările partenere dislocă trupe în cadrul Forței Kosovo conduse de NATO.
2001	12 septembrie -EAPC se întrunește pentru a condamna atentatele teroriste împotriva SUA și se angajează să combată flagelul terorismului.
2002	O analiză cuprinzătoare conduce la întărirea EAPC și a PfP la Summit-ul de la Praga.
2003	Țările partenere contribuie cu trupe la Forța Internațională de Întrajutorare pentru Securitate în Afganistan.
2004	Șapte Parteneri – Bulgaria, Estonia, Letonia, Lituania, Romania, Slovacia și Slovenia – aderă la NATO; Se fac alți pași în vederea întăririi Parteneriatului la Summit-ul de la Istanbul; Se lansează Planul de Acțiune al Parteneriatului pentru Construirea Instituțiilor Apărării.
2009	Două state partenere – Croația și Albania – aderă la NATO. În cadrul summitului NATO de la Strasbourg-Kehl se ia în discuție lansarea unui Nou Concept Strategic.

Parteneriatul s-a dovedit generator de stabilitate prin acțiunile comune la care statele aliate și parteneri au participat sub egida sa. Implicarea partenerilor în acțiuni de sporire a încrederii și interdependențelor între aceștia, participarea acestora la operații comune în zonele de interes ale Alianței (Balcanii de Vest, Marea Mediterană, Afganistan etc.), promovarea mijloacelor pașnice de soluționare a conflictelor și păstrarea deschisă a canalelor de dialog au contribuit la stabilitatea și securitatea zonei euro-atlantice.

Parteneriatul a avut un rol major în derularea și oferirea de asistență necesară statelor interesate în procesele de reformă internă, cu accent asupra sectorului de apărare. Crearea unor instituții moderne, a unor forțe armate care să fie interoperabile cu cele aliate a presupus și presupune în continuare, parcurgerea unor procese de transformare și reformă internă.

Instrumentele de interoperabilitate specifice domeniului apărării au reprezentat modalități de identificare a ariilor prioritare de reformă, a măsurilor de urmărit, constituindu-se într-un cadru propice pentru obținerea asistenței necesare în acest sens. Împărtășirea experiențelor în domenii de interes comun, transparența în planificarea apărării, asistența în educație și formarea profesională vor reprezenta arii de acțiune comună și în viitor.

Parteneriatul a reprezentat unul dintre cele mai de succes și mai longevive instrumente de cooperare după terminarea Războiului Rece, contribuind la dezvoltarea unei logici a cooperării în detrimentul intereselor competitive.

Întelegerea acțiunilor Alianței, a scopurilor și misiunilor sale de către state, care în cea mai mare parte făcuseră parte timp de decenii din blocul sovietic, a putut fi posibilă prin deschiderea NATO către aceste state, plecând de la identificarea scopurilor comune și a acțiunilor precise în îndeplinirea acestora. Din această perspectivă, Parteneriatul a reprezentat un mecanism de consolidare a încrederii prin constituirea unei comunități de valori și principii în scopul diminuării riscurilor de securitate.

Prin mecanismele de cooperare, schimb de experiență, asistență în domeniul reformelor, Parteneriatul a reprezentat, pentru o bună perioadă de timp, un pas premergător aderării la Alianța Nord-Atlantică. Acest fapt a contribuit la procesul de extindere a NATO cu 10 noi state, într-un interval de timp relativ mic (1999-2004). Din acest punct de vedere, Parteneriatul a antrenat statele interesate într-un exercițiu de autoevaluare, stabilire de standarde precise pentru forțele armate, intrarea într-un proces bidirecțional al împărtășirii riscurilor și oportunităților.

Un alt rezultat al Parteneriatului a fost menținerea sa în același ritm de evoluție cu prioritățile Alianței, cu amenințările cărora aliați și parteneri deopotrivă trebuie să le facă față, chiar dacă din punct de vedere structural Parteneriatul a suferit modificări semnificative.

5.2.2.1 Caracteristicile Parteneriatului Euro-Atlantic și adaptarea acestuia la transformările Alianței

Parteneriatul Euro-Atlantic este un forum de dialog politic, consultări și cooperare practică între statele aliate și parteneri, ce datează de la începutul anilor '90 când NATO a creat Consiliul de Cooperare Nord-Atlantic (NACC)¹. În 1994 a fost lansat un cadru de cooperare cu caracter operațional (Parteneriatul pentru Pace / Partnership for Peace / PFP). În 1997 s-a atins un nivel superior de cooperare prin înființarea Consiliului Parteneriatului Euro-Atlantic (EAPC).

Parteneriatul Euro-Atlantic a fost inițiat ca și cadru de cooperare în domeniul securității, fundamentat pe valori și principii comune, cu țările din imediata vecinătate a Alianței, spre Est și Sud, cuprinzând regiunile Caucazului și Asiei Centrale. În cadrul Parteneriatului Euro-Atlantic, statele membre NATO contribuie și oferă asistență țărilor parteneri din regiunea aferentă în domenii precum: reforma sectoarelor de apărare și securitate, modernizarea forțelor armate și a altor instituții relevante, interoperabilitate, participarea în operații comune de menținere a păcii.

¹ Consiliul de Cooperare Nord-Atlantic (NACC) a fost un organism consultativ creat de NATO, în decembrie 1991 ce poate fi considerat precursorul Consiliului Parteneriatului Euro-Atlantic (EAPC). Inițial, NACC a reunit NATO și nouă națiuni din zona central și est europeană, în cadrul unui forum consultativ. sursa: http://en.wikipedia.org/wiki/North_Atlantic_Cooperation_Council, consultat la 01 octombrie 2011.

Ca orice formă de cooperare, Parteneriatul Euro-Atlantic dezvoltă un echilibru între interesele naționale ale statelor participante, care în cazul relației NATO-parteneri, produce efecte asupra domeniului securității și apărării.

În primul rând, această cooperare s-a caracterizat prin flexibilitate și diversificarea instrumentelor de parteneriat. Acestea s-au dezvoltat astfel încât să răspundă nevoilor individuale ale partenerilor interesați, lăsând libertatea ca fiecare să aleagă tipul de instrument de cooperare în funcție de gradul de intensitate al relației cu Alianța și de domeniile de care sunt interesați.

În al doilea rând, s-au intensificat legăturile bilaterale, fie între NATO și o anumită țară parteneră fie între o țară aliată și una parteneră pentru atingerea obiectivelor comune ale parteneriatului, mai ușor de gestionat având în vedere specificitatea fiecărui partener.

În al treilea rând, gradul de intensitate al cooperării variază, depinzând de obiectivele și interesele naționale ale fiecărui stat implicat; suntem martorii unei cooperari intensificate cu scopuri precise de menținere a interoperabilității, pregătirii forțelor la standarde ridicate, crearea de structuri armate moderne, dar și ai unei cooperări minimale.

În al patrulea rând, ariile de interes s-au multiplicat, gradul de complexitate al acțiunilor Parteneriatului crescând. Accentul este pus în mod deosebit pe: controlul armamentelor; dezarmare și neproliferare; apărarea anti-aeriană; cooperarea și gestionarea armamentelor; gestionarea spațiului aerian; controlul și protecția frontierelor; consultare, comandă și control; provocările societății moderne; planificarea urgențelor civile; gestionarea crizelor; controlul democratic al forțelor armate și al structurilor de apărare; economia apărării; educație, formare și reconversie militară; diplomație publică; traficul de persoane; răspunsul la amenințarea terorismului; cooperare științifică.

În al cincilea rând, participarea la operații și reforma sectorului de apărare s-au conturat ca două arii majore de cooperare.

Pentru a se menține în același ritm de evoluție cu cel al Alianței, în cadrul Parteneriatului au fost dezvoltate o serie de instrumente specifice de cooperare. Dintre acestea, la Summit-ul de la Praga (2002) a fost lansat Planul de Acțiune Individual al Parteneriatului (Individual Partnership Action Plan – IPAP¹) care oferă o orientare generală a intereselor partenerilor, precum și preferințele și prioritățile considerate necesare pentru modernizare, interoperabilitate, transparență. De asemenea, un instrument similar, însă diferit ca scop⁵, care oferă un cadru general politic și de apărare cursului transformării interne și atingerii standardelor de interoperabilitate îl constituie Planul de Acțiune pentru Aderare (Membership Action Plan – MAP).

Apoi, un alt instrument vital pentru reforma în domeniul apărării și al mecanismelor de dobândire a unor forțe armate care să fie compatibile cu gestionarea prezentelor amenințări de securitate, al atingerii unui grad ridicat de interoperabilitate cu trupele aliate, îl reprezintă Programul de Planificare și Analiză a Apărării (Planning and Assessment Review Programme – PARP) în care sunt implicate 16 state partener.

Un alt domeniu specific pentru care au fost create o serie de instrumente este cel al formării și pregătirii forțelor armate. Din acest punct de vedere sunt relevante instrumentele precum Programul de Ameliorare a Pregătirii și Educației (Training and Education Enhancement Programme – TEEP), Planul de Acțiune al Parteneriatului pentru Edificarea Instituțiilor de Apărare (Partnership Action Plan for Defence Institution Building – PAP DIB), al căror scop principal este interoperabilitatea acțiunilor și valorilor la nivelul capitalului uman angajat în cadrul forțelor armate. Tuturor acestor mecanisme li se adaugă proiecte specifice în domeniile de interes pentru părți, dintre care cel mai important este combaterea terorismului, domeniu în care

¹ Statele care au intrat în procesul IPAP (Armenia, Azerbaijan, Georgia, Kazakhstan) își stabilesc individual ariile prioritare de acțiune, procesul fiind unul selectiv, spre deosebire de statele care fac parte din procesul MAP (Albania, Croația, Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei) care este cuprinzător și este menit pregătirii statelor aspirante la statutul de membru NATO.

există și un Plan de Acțiune Împotriva combaterii Terorismului (Partnership Action Plan against Terrorism – PAPT).

Nu în ultimul rând, dezvoltarea proiectelor de tip trust-fund, constituite din donații financiare ale națiunilor, reprezintă un mecanism prin care țările partenere sunt sprijinite să distrugă armamente și muniții nefolosite, dar care se pot transforma într-un pericol pentru populația civilă. Aceste fonduri reprezintă eforturi financiare, umane și de organizare semnificative cu impact pozitiv direct asupra populației civile din țările partenere. Diversificarea domeniilor pentru care acest tip de fonduri pot fi create, a determinat o extindere cantitativă și calitativă a acestora în beneficiul partenerilor.

Summit-urile NATO de la Praga (2002), Istanbul (2004), Riga (2006), București (2008), Strasbourg / Kehl (2009) și Lisabona (2010) reprezintă momente cheie pentru transformarea și adaptarea Parteneriatului Euro-Atlantic la noile provocări și amenințări la adresa securității statelor aliate și a celor partenere (tabelul 5.2).

La Summit-ul NATO de la Lisabona (19-20 noiembrie 2010) șefii de stat și de guvern au adoptat un Nou Concept Strategic (NCS) al NATO și o declarație finală prin care au evidențiat rolul important al rețelei de parteneriate ale Alianței și caracterul central al EAPC și al PFP pentru îndeplinirea viziunii aliate de asigurare a existenței unei Europe întregi, libere și în pace.

Tabelul 5.2 „SUMMIT-urile transformării și adaptării Alianței Nord-Atlantice”.

Nr. crt.	Desfășurarea summit-ului NATO	Prevederi conceptuale din perspectiva transformării NATO
1.	Summit-ul NATO de la Praga – 2002.	Șapte țări au fost invitate să adere la NATO: Bulgaria, Estonia, Letonia, Lituania, România, Slovacia și Slovenia. Lărgirea NATO a contribuit la consolidarea continuității teritoriului Alianței și la extinderea spațiului de stabilitate și securitate al NATO de la Marea Baltică la Marea Neagră. Au fost analizate toate aspectele adaptării Alianței la evoluția mediului de securitate global, precum și răspunsul la pericolul reprezentat de terorism.
2.	Summit-ul de la Istanbul – 2004	A consolidat angajamentul NATO pentru construirea păcii în Afganistan și a deschis un nou capitol de cooperare cu țările din regiunea extinsă a Orientului Mijlociu. Șefii de stat și de guvern ai țărilor membre ale Alianței au luat o serie de decizii importante privind extinderea operației NATO în Afganistan: lupta împotriva terorismului, neproliferarea armelor de distrugere în masă, consolidarea stabilității în Balcani, întărirea cooperării în cadrul Consiliului de Parteneriat Euro-Atlantic, consolidarea Dialogului Mediteranean și lansarea Inițiativei de Cooperare de la Istanbul, acordarea de asistență autorităților irakiene în vederea pregătirii forțelor și instituțiilor de securitate.
3.	Summit-ul NATO de la Riga – 2006	A fost numit ” <i>summit-ul transformării</i> ”. Printre cele mai mari realizări ale summit-ului s-a numărat reafirmarea respectării angajamentelor asumate în Afganistan de către cele 26 de state membre ale NATO. S-a discutat, de asemenea, despre crearea unui ”grup de contact” pentru reconstrucția Afganistanului, a fost aprobat documentul numit ” <i>Comprehensive Political Guidance</i> ”, care completează concepția strategică a Alianței din 1999. Potrivit acestui document strategic, principalele amenințări la adresa securității NATO sunt terorismul, proliferarea armelor nucleare, statele instabile, crizele regionale, abuzul în folosirea noilor tehnologii și blocarea accesului la resursele vitale. Cele 26 de state membre au semnat <i>Declarația de la Riga</i> , în care se face referire la Tratatul privind forțele armate convenționale din Europa ca

		fundament al securității europene.
4.	Summit-ul NATO de la București – 2008	A fost <i>cel mai mare eveniment politic al Alianței</i> . De asemenea, reprezintă cel mai mare eveniment organizat vreodată în România: 48 de șefi de stat și de guvern și peste 3.000 de delegați au dezbătut, timp de 3 zile, o agendă politică extrem de încărcată. Acest summit a intrat în istorie prin deciziile luate, dar și prin participarea, pentru prima oară la un summit NATO a Secretarului general ONU, precum și a președintelui Federației Ruse. Summit-ul din România a fost un <i>"element de continuitate"</i> între summit-ul de la Riga și cel aniversar, din 2009. La acest summit s-au căutat soluții pentru a înregistra progrese față de summit-ul de la Riga, iar mesajul generic reflectă unitatea NATO și solidaritatea trans-atlantică, precum și capacitatea de a-și îndeplini obligațiile de tipul Articolului 5, de a se adapta la noile amenințări ale secolului XXI. Cu această ocazie s-au analizat progresele Alianței în implementarea inițiativelor de la Riga, modul de conducere a operațiilor și a misiunilor. De asemenea, obiectivele NATO au fost abordate dintr-o perspectivă realistă, concentrându-se asupra domeniilor în care pot fi realizate progrese la nivelul Alianței, astfel: soluții practice pentru Afganistan, extinderea Alianței, reforma parteneriatului NATO, cooperarea cu alte organizații internaționale, parteneriatul strategic cu UE și ONU, superioritatea informațională, supraveghere aeriană, forțe speciale, securitatea Mării Negre și cea energetică, extinderea scutului antirachetă.
5.	Summit-ul NATO de la Strasbourg-Kehl - 2009	A marcat împlinirea a 60 de ani de la crearea Alianței. În unanimitate, cei 28 de șefi de stat și de guvern au agreeat numirea noului secretar general în persoana d-lui Anders Fogh Rasmussen. Deasemeni, liderii NATO au reafirmat valorile și principiile de bază cu privire la indivizibilitatea Alianței și necesitatea solidarității transatlantice, precum și o nouă abordare integrată a conflictului din Afganistan și o implicare civilo-militară nu doar militară ¹ . Totodată, a fost lansat procesul de dezvoltare a Noului Concept Strategic, document ce va defini pe termen lung, rolul Alianței în contextul noului mediu de securitate al secolului XXI. În esență, este vorba de importanța noului tip de război <i>–irregular warfare</i> ² , care a fost adusă, la acest început de secol, la nivelul celei atinse de războiul tradițional.
6.	Summit-ul NATO de la Lisabona - 2010	Liderii celor 28 de state membre ale Alianței Nord-Atlantice au hotărât să-și retragă trupele din Afganistan în termen de patru ani și au încheiat un acord istoric cu Rusia care prevede ca această țară să coopereze pentru instalarea unui scut antirachetă în Europa. Reuniunea la nivel înalt a avut, însă, și opozanți. Participanții la summit-ul de la Lisabona au adoptat un Nou Concept Strategic al Alianței, ce descrie amenințările la adresa securității și modalitățile de răspuns. După discuții și negocieri îndelungate, liderii NATO au ajuns la un acord: Alianța își va dezvolta un sistem de apărare antirachetă ce va proteja majoritatea teritoriului Europei și al Statelor Unite.

Ca atare, în ce privește Parteneriatul Euro-Atlantic, Conceptul Strategic subliniază intenția: aprofundării consultărilor și a cooperării practice cu statele din cadrul EAPC; a

¹ Extinderea rolului NATO în Afganistan, 04.04.2009, articol disponibil pe site-ul: www.nato.int.

² Revista „Gândirea militară românească”, nr.3/2010, Ed. SMG, București, pp. 48-52.

dezvoltării parteneriatelor cu Georgia și Ucraina, pe baza deciziilor Summit-ului NATO de la București, în funcție de orientările sau aspirațiile fiecărui stat în parte; a facilitării integrării euro-atlantice a statelor din Balcanii de Vest pentru asigurarea păcii și stabilității în regiune, prin promovarea valorilor democratice, a cooperării regionale și a promovării bunelor relații cu statele vecine.

Având în vedere doar cele câteva instrumente de cooperare amintite sintetic, se poate observa faptul că Parteneriatul Euro-Atlantic s-a diversificat și adaptat permanent mediului de securitate prin dialog și cooperare practică între aliați și parteneri, pentru a răspunde cerințelor secolului XXI.

5.2.2.2 Perspectivele Parteneriatului Euro-Atlantic

Cu siguranță, și în perioada următoare, „parteneriatul” va continua să joace un rol important în cooperarea și abordarea comună a securității și stabilității regionale a statelor aliate și parteneri din spațiul euro-atlantic. Accentul va fi pus în continuare pe reforma apărării, intensificarea dialogului politic și interoperabilitatea forțelor, dar și pe întărirea capacității partenerilor de a sprijini misiunile NATO și eforturile Alianței de combatere a terorismului și a noilor amenințări la adresa securității. PfP a contribuit la progresul semnificativ al stabilizării zonelor de conflict din spațiul Europei Centrale și de Sud-Est, apărute imediat după terminarea Războiului Rece, și va continua să proiecteze în continuare securitate, valori și principii democratice spre zone mai îndepărtate ale spațiului euro-atlantic prin acțiuni comune de promovare a valorilor și principiilor încorporate în Parteneriatul Euro-Atlantic.

Continuarea cooperării prin intermediul acestui mecanism rezidă în menținerea relevanței sale pentru statele EAPC prin realizarea unui echilibru între interesele naționale pe termen scurt și obiectivele Alianței pe termen lung.

Misiunile Parteneriatului Euro-Atlantic și ale Alianței în sine pot fi îndeplinite prin continuarea implementării actualelor instrumente ale Parteneriatului, care și-au dovedit capacitatea de inovație, transformare și adaptabilitate, cerințelor statelor participante, precum și ale mediului de securitate. Prezervarea geometriei variabile a tiparelor de cooperare reprezintă o modalitate de continuare a dialogului într-un cadru atât de eterogen precum „Parteneriatul”. Parteneriatul va continua să reprezinte un mecanism prin care statele partenere se pot conecta la principiile și standardele de acțiune ale NATO și care va continua să contribuie la promovarea principiilor și valorilor înscrise în documentele sale fundamentale.

De asemenea, Parteneriatul își poate spori valoarea acțiunilor proprii prin conlucrarea în proiecte de cooperare comune și acțiuni conjugate cu alte organizații internaționale (UE, OSCE, ONU) care dezvoltă programe specifice de cooperare cu zone de interes similare cu cele ale Alianței, cum ar fi spre exemplu spațiul fostei URSS¹ sau zona mediteraneană.

Astfel, o combinație adecvată a aspectelor militare ale cooperării cu cele ne-militare vor reprezenta un ingredient esențial în perpetuarea relației NATO-parteneri, alături de menținerea deschisă a capacității de absorbție a unor noi membrii.

5.2.3 Transformarea NATO din perspectiva Noului Concept Strategic

După mai bine de șase decenii de existență, NATO își consolidează încă rațiunea esențială de a fi: apărarea colectivă a tuturor membrilor. Cea mai puternică organizație internațională de securitate a tuturor timpurilor a contribuit decisiv la realizarea proiectului politic „O Europă unită și liberă”. Articolul 5 al Tratatului de la Washington, întărirea relațiilor

¹ Dezintegrarea URSS și apariția pe teritoriul ei a 15 noi state independente a generat pentru Rusia un adevărat recul geopolitic și geostrategic. Tot ce s-a acumulat din punct de vedere geopolitic din secolul XVIII până în 1945 a fost pierdut. În opinia unor cercetători ruși, după prăbușirea URSS „în plan geopolitic Rusia s-a pomenit în situația de după Pacea de la Brest din anul 1918, iar în plan social-economic, în situația anului 1920 după războiul civil”⁷³. În urma colapsului URSS, Moscova a pierdut nu numai 24% din teritoriu și cca. 40 % din populație dar și principalele repere ale politicii sale externe. Acest fapt a confruntat mai bine de un deceniu conducerea de la Kremlin cu problema identificării unei noi identități pentru Rusia în sistemul relațiilor internaționale. În acest sens vezi Mihai Gribincea, *Politica rusă a bazelor militare. Moldova și Georgia*, Editura Civitas, Chișinău, 1999.

transatlantice, continuarea extinderii zonei de pace și prosperitate în Europa, asigurarea rolului de lider incontestabil al consultărilor pe probleme de securitate și gestionare a crizelor, inclusiv prin dezvoltarea capacităților militare necesare sunt, în continuare, obiective fundamentale ale Alianței Nord-Atlantice. Aceste misiuni și valorile democratice ale comunității euro-atlantice au rămas și vor rămâne neschimbate. Mijloacele de realizare a acestor obiective trebuie însă adaptate constant pentru a răspunde schimbărilor, de cele mai multe ori impredictibile, ale mediului internațional de securitate.

La reuniunea aniversară a șefilor de stat și de guvern din statele membre NATO¹, din anul 2009, s-a decis elaborarea unui Nou Concept Strategic al Alianței (NCS), care a fost deja aprobat în noiembrie 2010, la summit-ul de la Lisabona. Acest nou concept va fi documentul de referință al Alianței pentru identificarea amenințărilor și riscurilor pentru următoarea decadă, cu perspectivă pe termen lung și va stabili direcționările politice pentru misiunile fundamentale, obiectivele și operațiile NATO. Împreună cu Tratatul de la Washington, din aprilie 1949, Conceptul Strategic în vigoare constituie cea mai importantă direcționare, nu doar pentru politica de securitate generală, ci și pentru prioritățile de planificare a apărării. Deși atacurile teroriste de la 11 septembrie 2001 și schimbările dramatice subsecvente ale mediului global de securitate impuneau o nouă strategie pentru Alianță, multe state membre au fost reticente, până în ultimul moment, să lanseze procesul de elaborare a unei noi viziuni strategice pentru a evita dezbateri care ar fi pus sub semnul întrebării multe din aspectele negociate și agreeate cu mare dificultate pentru Conceptul de la Washington din aprilie 1999. Totodată, având în vedere rolul esențial al NATO pentru funcționarea relațiilor transatlantice, era aproape imposibil de imaginat o rediscutare a misiunilor sale esențiale într-un moment de criză a relațiilor dintre Statele Unite și aliații europeni.

Summit-ul de la Strasbourg-Kehl a marcat însă un moment prielnic pentru un dialog politic constructiv și substanțial, odată cu revenirea Franței în structura militară integrată și cu noua perspectivă de cooperare a Administrației Obama. Intrarea în vigoare, la 1 decembrie 2009, a Tratatului de la Lisabona, care oferă Uniunii Europene oportunitatea unei acțiuni mult mai coerente în politica externă și de securitate comună, accentuează necesitatea unei noi viziuni strategice a NATO. Elaborarea NCS-2010 a fost proiectată ca un proces cu trei faze: reflecție, consultare cu capitalele aliate, negociere finală pe text. În faza inițială, un rol cheie l-a jucat Grupul de Experți² (GoE), prezidat de fostul secretar de stat american Madeleine Albright, care a reunit într-un prim document de reflecție concluziile unei serii de conferințe publice, organizate pentru dezbateră subiectelor cheie ale NCS. Acest document³, prezentat public la mijlocul lunii mai 2010, a reprezentat punctul de plecare pentru elaborarea unui raport propriu al secretarului general al NATO și a unui prim draft al Conceptului precum și a negocierilor finale pe text. În egală măsură, relevantă a fost și activitatea Strategic Advisors Group (SAG) al Atlantic Council, unul dintre „motoarele” dezbaterii strategice transatlantice pentru NCS⁴. Raportul Grupului de Experți și documentul concept STRATCON 2010 al SAG⁵ permit identificarea în această fază de

¹ Summitul NATO de la Strasbourg-Kehl, 4 aprilie 2009.

² Grupul include 12 „experți eminenți”, aleși de secretarul general (cel puțin declarativ) datorită calităților personale.

³ NATO 2020: *Assured Security; Dynamic Engagement. Analysis and Recommendations of the Group of Experts on a New Strategic Concept for NATO*, disponibil la:

<http://www.nato.int/strategic-concept/expertsreport.pdf>, accesat la 18 mai 2010.

⁴ *Strategic Advisors Group* reunește personalități de prestigiu din domeniul apărării și securității din Statele Unite și Europa pentru a oferi consiliere strategică liderilor, oficiali de rang înalt civili și militari. Fondat în 2007 de generalul James L. Jones, sub egida Atlantic Council, grupul SAG a finalizat, în luna aprilie 2010, documentul STRATCON 2010 care definește elementele critice ale dezbaterii transatlantice de pregătire a Conceptului Strategic al NATO.

⁵ *STRATCON 2010: An Alliance for a Global Century. A Report of the Atlantic Council Strategic Advisors Group (SAG)*, Atlantic Council, Washington, 2010, disponibil la: <http://www.acus.org/publication/stratcon-2010-allianceglobal-century>, accesat la 27 aprilie 2010.

elaborare, încă preliminară, a temelor potențiale de pe agenda de lucru a Alianței pentru viitorul Concept Strategic. Setarea agendei pentru elaborarea oricărui document strategic al unei organizații multilaterale este însă, prin definiție, un act politic, un subiect de negociere între statele membre. Este evident că viitorul Concept Strategic nu va aduce doar schimbări marginale, după cum este evident că procesul de realizare a consensului aliat poate stabili o ordine de importanță distinctă a temelor propuse de Grupul de Experți.

Necesitatea reconstruirii unei identități colective a NATO a fost obiectivul fiecăruia dintre cele șase concepte strategice adoptate de Alianță în cei 60 de ani de existență. Primele patru concepte strategice, elaborate în timpul Războiului Rece (1949, 1951, 1957, 1968) au fost documente militare clasificate strict secret și conțineau strategia generală și planurile de apărare ale zonei euro-atlantice¹. Elementul de continuitate prezent în toate documentele strategice ale NATO este că acestea au definit modul în care Alianța trebuie să asigure apărarea zonei euro-atlantice. Conceptele Războiului Rece aveau informații mult mai precise și detaliate, fapt permis de caracterul clasificat al documentelor. Pentru acestea, Tratatul de la Washington oferea cadrul politic necesar, iar elementele de schimbare țineau de adaptarea operațională la schimbările tehnologice și la balanța raportului de forțe cu Uniunea Sovietică. Analiza evoluției istorice de la strategia inițială de descurajare și specializare a apărării din decembrie 1949, până la strategia răspunsului flexibil (ultimul concept strategic al Războiului Rece, aflat formal în vigoare până la aprobarea Conceptului de la Roma din 1991), oricât de relevantă ar fi pentru înțelegerea modului în care s-a adaptat NATO la schimbările internaționale, depășește obiectivele prezentului studiu². Conceptele Strategice de la Roma și de la Washington au fost și instrumente de diplomatie publică, fiind concepute ca documente neclasificate³.

Conceptele Strategice reiau elementele importante stabilite în reuniunile ministeriale și celelalte decizii de mai mică importanță luate de la agrearea ultimului document în vigoare. Există astfel posibilitatea ca un concept strategic să includă mai degrabă elemente necontrovertate, decât orientări și direcții strategice novatoare. Strategic Advisors Group punctează diferența calitativă esențială a viitorului document față de cele precedente: „*Conceptul Strategic 2010 va fi prima dată când Alianța consideră în mod adecvat rolul său într-un context global și trebuie să consolideze angajamentul aliaților de modernizare a forțelor și structurilor NATO, având în vedere învățămintele desprinse din operațiile multiple ale ultimei decade (...) Conceptul Strategic 2010 trebuie să încheie odată pentru totdeauna vacanța strategică post-Război Rece a multor membri și să restabilească un contract clar între toți membrii comunității euro-atlantice, în care cei mici au acces la securitatea celor mari în schimbul unei participări echitabile la asumarea responsabilităților*”⁴.

Prin urmare, Conceptul Strategic 2010 stabilește pentru prima dată rolul și locul NATO pe plan global. A doua diferență calitativă esențială este dată de revitalizarea scopului fundamental al Alianței, respectiv apărarea colectivă. Dacă ultimele două decade au urmărit transformarea de la apărarea statică, teritorială, spre dezvoltarea de capacități expediționare (cu succes relativ limitat), actuala strategie trebuie să stabilească un echilibru funcțional între cele două dimensiuni - apărarea teritoriului și apărarea la mare distanță de zona de responsabilitate euro-atlantică. Toate conceptele strategice post-Război Rece au acoperit un orizont de timp de

¹ Documentele de planificare colectivă aliată au fost declassificate și făcute publice în 1997. În prezent pot fi consultate folosind portalul <http://www.nato.int/archives/strategy.htm>.

² Pentru detalii vezi: Pedlow, Gregory, *The Evolution of NATO Strategy 1949-1969*, disponibil pe <http://www.nato.int/docu/stratdoc/eng/intro.pdf>, accesat la 06 mai 2009.

³ În context, precizăm că atât GoE, cât și SAG au subliniat importanța dimensiunii de diplomatie publică pentru Conceptul de la Lisabona, documentul urmând să asigure o mai mare vizibilitate a Alianței pentru opinia publică din statele membre (esențială pentru asigurarea sprijinului politic și a resurselor necesare atât pentru operații, cât și pentru procesul de transformare) și să comunice lumii exterioare NATO că organizația și partenerii ei lucrează pentru a construi o lume mai sigură.

⁴ STRATCON 2010, www.acus.org/files/publicationpdfs/3/STRATCON2010REPORT_FINAL.pdf.

cel puțin o decadă. În 2010, au fost aprobate direcționări politice clare și realiste pentru a menține Alianța relevantă pentru anii 2020.

Perioada următoare va fi probabil la fel de densă în schimbări structurale pentru sistemul internațional cum au fost perioada interbelică sau cea de constituire a bipolarismului. Rob de Wijk apreciază că NATO va trebui să răspundă la trei provocări de securitate „dramatice”, care vor avea un impact major asupra intereselor de securitate ale statelor membre:

- ridicarea unor noi poli de putere în sistemul internațional;
- competiția pentru resurse limitate a puterilor majore;
- modul în care schimbările climatice vor afecta securitatea internațională și interesele Alianței¹.

Este evident că ordinea internațională, așa cum o știm, începe să dispară pentru a lăsa locul unei lumi noi, lipsită de certitudini și, în consecință, impredictibilă. Implementarea noului document strategic va constitui un test serios al modului în care statele membre doresc să transforme Alianța pentru viitoarea lume multipolară. *Modul în care NATO va răspunde oricărei situații prevăzute de Articolul 5 al Tratatului de la Washington* (clauza de apărare colectivă) va fi indicatorul ultim al credibilității Alianței în viitor. Așa cum demonstrează membrii SAG, Ioan Mircea Pașcu și Edgar Buckley (fost secretar adjunct al NATO pentru politica de apărare și planificare)², cea mai importantă prevedere legală a NATO nu poate fi realizată fără asigurarea capacităților militare, a strategiilor și dislocărilor operaționale necesare pentru descurajarea adecvată a amenințărilor. Războiul din Georgia, din august 2008, precum și desfășurarea de către F. Rusă a celor mai mari exerciții militare de la încheierea Războiului Rece care vizau state NATO (de exemplu, simularea unui atac nuclear și a unei invazii a Poloniei în septembrie 2009)³ au determinat unii aliați, îndeosebi pe cei care au frontiere comune cu Rusia, să ceară o reconsolidare a dimensiunii aliate de apărare teritorială sub Articol 5.

Una dintre mizele principale ale Noului Concept Strategic va fi asigurarea unui echilibru între investițiile pentru operații de apărare colectivă și operații expediționare tip non-articol 5. În condițiile unor resurse din ce în ce mai limitate, alegerea între cele două opțiuni: „*aduceți NATO înapoi acasă!*” și „*un NATO expediționar cu zonă de acoperire globală*” a fost considerată de unii autori a fi una mutual exclusivă. De fapt, cele două dimensiuni se completează reciproc, din punct de vedere militar: „*Știu că unii văd o tensiune între aceste misiuni noi și obiectivul fundamental al apărării teritoriului statelor membre de atacuri - un punct care a devenit mai relevant după ce Rusia a invadat Georgia și după exercițiile recente ale acesteia la granița NATO, cele mai mari de acest tip de la colapsul Uniunii Sovietice. (...) Cu toate acestea, nu există nici o contradicție inerentă între proiecția forței și apărarea colectivă, de vreme ce fiecare conflict va necesita forțe dislocabile. Totuși, Conceptul Strategic trebuie să fie clar că Articolul 5 chiar înseamnă ceea ce spune: un atac împotriva unuia este un atac împotriva tuturor. Conceptul trebuie să meargă mai departe și să întărească credibilitatea Art. 5 prin planuri de apărare (contingency planning) adecvate, prin exerciții militare și dezvoltarea forțelor*”⁴.

Problematica Art. 5 în NCS are două dimensiuni. Una privind reconfirmarea importanței apărării împotriva unei amenințări teritoriale (dar cu mijloace dislocabile, expediționare), iar cea

¹ *The Challenge: NATO in the Realm of New Geopolitical Realities*, SAG STRATCON 2010, disponibil la: http://www.acus.org/files/publication_pdfs/403/TheChallengeSAGIssueBrief.pdf, accesat la 23 februarie 2010.

² Buckley, Edgar și Pașcu, Ioan Mircea, *Article 5 and Strategic Reassurance*, SAG STRATCON 2010, Atlantic Council, disponibil la <http://www.acus.org/publication/article-5-and-strategic-reassurance>, accesat la 23 februarie 2010.

³ *Russia 'simulates' nuclear attack on Poland*, disponibil la <http://www.telegraph.co.uk/news/world-news/europe/poland/6480227/Russia-simulates-nuclearattack-on-Poland.html>, accesat la 02 noiembrie 2009.

⁴ NATO Strategic Concept Seminar, *Remarks as Delivered by Secretary of Defense, Robert M. Gates*, National Defense University, Washington, D.C., Tuesday, February 23, 2010, disponibil la <http://www.defense.gov/speeches/speech.aspx?speechid=1423m>, accesat la 24 februarie 2010.

de a doua, cu referire directă la regândirea sferei de cuprindere a situațiilor care pot fi incluse sub incidența Art.5.

Cu alte cuvinte, în ce situații nontradiționale ar trebui NATO să invoce clauza de apărare colectivă ? După cum se cunoaște, Art. 5 a fost invocat o singură dată, în urma atacurilor teroriste de la 11 septembrie 2001. Ar putea fi invocat acest articol pentru a răspunde unor atacuri cu rachete balistice sau acțiunilor de blocare a accesului la resurse energetice vitale¹ sau chiar a capacităților spațiale²? Părerile analiștilor sunt împărțite și, cu mare probabilitate, cele ale statelor membre vor fi, de asemenea, divizate. Respingerea oricărei extinderi a posibilității de invocare a Art. 5 este la fel de hazardată ca și includerea în NCS a unor condiții specifice de extindere, care ar risca să lase neacoperite un număr mare de situații actualmente neprevăzute. *Soluția rațională și flexibilă ar fi de păstrare a posibilității evaluării amenințărilor specifice, atunci când apar, și de a lăsa la latitudinea Consiliului Nord Atlantic (NAC) decizia de a invoca sau nu apărarea colectivă*³.

Raportul Grupului de Experți urmează aceeași logică: „Cu certitudine nu există nimic ambiguu într-un atac militar peste frontieră al forțelor armate întrunite ale unui stat ostil. Cu toate acestea, pot exista îndoieli dacă un pericol nonconvențional - cum ar fi un atac cibernetic sau evidența că teroriștii planifică o lovitură - declanșează mecanismele de apărare colectivă ale Art. 5. În acest caz, aceasta (declanșarea apărării colective n.n.) va trebui stabilită de NAC”. GoE și SAG subliniază că un corolar important al revitalizării Art. 5 pentru apărarea teritorială este transmiterea, simultan cu luarea măsurilor necesare la nivelul Alianței, a unui mesaj politic F. Ruse de consolidare a încrederii și parteneriatului, inclusiv prin intermediul Consiliului NATO-Rusia.

Dezvoltarea parteneriatelor va constitui, totodată, un element cheie al Conceptului de la Lisabona. *Gradul de sincronizare a percepțiilor aliaților asupra riscurilor și amenințărilor actuale va fi un barometru sensibil al realizării consensului intra-aliat pentru NCS.* Directiva Politică Generală (*Comprehensive Political Guidance - CPG*) a descris evoluția mediului de securitate de la Conceptul Strategic din 1999 până la sfârșitul anului 2005 (când s-au încheiat negocierile, documentul fiind agreat la cel mai înalt nivel în 2006). Realizarea consensului asupra noilor riscuri și amenințări globale nu a fost foarte dificil de realizat, având în vedere că terorismul, proliferarea armelor de distrugere în masă (principalele amenințări) instabilitatea generată de statele eșuate, crizele regionale și conflictele, de întreruperea fluxului de resurse vitale etc. (riscuri și provocări) se regăseau în documentele strategice naționale ale statelor membre și ale altor organizații de securitate (UE, ONU).

Conform Raportului Grupului de Experți: *“cele mai probabile amenințări la adresa aliaților în următoarea decadă vor fi neconvenționale.*

Principalele trei tipuri de amenințări sunt: *un atac cu rachete balistice (armate sau nu nuclear); atacuri ale grupurilor teroriste internaționale; atacuri ciberneticе cu grade diferite de severitate.* Alte amenințări includ *întreruperea liniilor energetice și a celor maritime, consecințele nefaste ale schimbării climatice și criza financiară*“.

De altfel, dimensiunea civilă a asigurării securității și stabilității într-un stat post-conflict devine din ce în ce mai importantă. Miza politică majoră a contribuției NATO la abordarea

¹ Președintele Comisiei de Politică Externă a Senatului SUA, Richard G. Lugar, a solicitat, în contextul summitului NATO de la Riga din noiembrie 2006, o regândire a clauzei de apărare colectivă, astfel încât un stat membru care are accesul blocat la resurse energetice să poată invoca Articolul 5, Vezi Dempsey, Judy, „U.S. senator urges use of NATO defense clause for energy”, *International Herald Tribune*, Tuesday, November 28, 2006.

² Articolul 5 protejează nu doar teritoriile, ci și populația și forțele, inclusiv cele dislocate. Atacul asupra sistemelor spațiale ar fi inclus în aceeași logică.

³ Edgar Buckley și Ioan Mircea Pașcu, *op.cit.* suverane ale statelor membre NATO sau a celor care doresc să devină membri ai Alianței. Ultima implicație majoră, propusă de autorii citați pentru luarea în considerare în procesul de elaborare a NCS (în legătură cu apărarea colectivă), se referă la evaluarea situațiilor în care Alianța ar trebui să ia în calcul folosirea forței în mod preemptiv.

cuprinzătoare este modul în care va asigura cooperarea cu actorii care dispun de capacități civile. *Consolidarea capacității de descurajare credibile - atât convenționale, cât și nucleare* (o problemă care se anunță în mod particular dificilă politic, având în vedere pozițiile controversate ale unora dintre aliații europeni, îndeosebi Germania)¹ și *continuarea procesului de transformare militară* vor fi priorități ale NCS.

Ca o concluzie a NCS, NATO va rămâne o organizație de apărare a intereselor și valorilor comune ale statelor membre, inclusiv prin desfășurarea de acțiuni la mare distanță de zona de responsabilitate definită de Tratatul Nord-Atlantic. Asigurarea unui răspuns militar credibil va impune continuarea demersurilor de transformare pentru trecerea la forțe, doctrine și capacități expediționare. Un accent particular va fi pus pe prioritizarea eficientă a resurselor limitate. *Nodul gordian al negocierilor unui nou Concept Strategic va rămâne, ca întotdeauna în istoria Alianței, realizarea unui acord asupra priorităților politice transatlantice în domeniul securității și apărării.*

NCS 2010 va fi primul document strategic al NATO definit în condițiile în care viabilitatea relației de securitate transatlantice nu mai pare să fie o primă prioritate, nici pentru Statele Unite, nici pentru aliații europeni (cel puțin pentru o mare parte dintre aceștia). Ridicarea noilor puteri și reconfigurarea graduală a echilibrului global de putere determină o mutare a centrului de interes strategic prioritar al SUA dinspre Europa spre Asia, în mod particular spre China. Această tendință se va accentua, probabil, în următoarea decadă datorită interdependenței economice din ce în ce mai accentuate.

În ceea ce privește relația cu aliații europeni, tendința va fi, probabil, de extindere a cooperării directe a SUA cu Uniunea Europeană, inclusiv în aspecte cheie ale securității. Interesul SUA pentru dezvoltarea unei complementarități a capacităților civile cu cele militare în operațiile de stabilizare va fi materializat printr-o relație directă cu Uniunea și nu folosind canalele NATO. *Relația NATO - UE* a fost una dintre temele mult așteptate pentru a fi regândite în contextul noului Concept.

Una dintre ideile vehiculate a fost de a se revizui acordurile „Berlin Plus” pentru a confirma noua greutate a UE în domeniul securității și apărării (mai ales în contextul intrării în vigoare a Tratatului de la Lisabona) și a asigura o mai eficientă cooperare atunci când cele două organizații acționează în aceleași zone. O posibilitate ar fi fost chiar stabilirea unui acord Berlin Plus „à l’envers”, în care NATO ar avea accesul asigurat la capacitățile civile ale UE, iar Uniunea ar menține un acces la capacitățile de planificare și comandă și control aliate (mult mai puțin interesant, de altfel, având în vedere conturarea unui acord european pentru înființarea rapidă a unui centru operațional al Uniunii pentru misiuni civile și operații militare, care va fi integrat în Serviciul European de Acțiune Externă). Există semnale că această opțiune a ieșit din calcul pentru moment, ambii parteneri preferând o relație directă SUA-UE în asigurarea accesului la resurse în care fiecare parte are un avantaj comparativ față de cealaltă.

Așadar actualul Concept Strategic al NATO este unul reformativ, a cărei principală idee va fi de revenire la esența vitală a Organizației Tratatului Atlanticului de Nord - respectiv apărarea colectivă, inclusiv cea teritorială. Dacă interesul vital de securitate al unor state membre nu ar fi respectat, NATO nu va mai avea sens să existe. Dincolo de toate dificultățile cooperării, de confuzii și competiții interne, respectiv de reorientări strategice predictibile, nici Statele Unite, nici Europa nu pot abandona relația transatlantică și, în consecință, nici NATO. Cele 28 de state membre ale NATO au avut posibilitatea să aprobe la Lisabona un Concept cu adevărat transformator. Nu putem însă exclude, pe viitor, scenariul unui blocaj rezultat din lipsa de

¹ În noiembrie 2009, acordul coaliției guvernamentale germane - CDU, CSU, FDP - afirma că „în procesul de dezvoltare a unui Nou Concept Strategic NATO, vom urmări atât în Alianță, cât și împreună cu aliații americani, retragerea armelor nucleare care mai sunt staționate în Germania”. Pentru o analiză și o critică a deciziei germane, vezi *Miller, Franklin, Robertson, George și Schake, Kori, Germany Opens Pandora's Box*, februarie 2010, disponibil la http://www.cer.org.uk/pdf/bn_pandora_final_8feb10.pdf, Accesat 20 februarie 2010.

consens asupra unor teme esențiale, fapt care poate diminua voința politică de implementare a Noului Concept Strategic. Probabilitatea transformării reale este mai mare decât cea a unui fiasco ascuns sub o retorică demagogică și sperăm că această oportunitate nu va fi irosită. Reconfirmarea credibilității Articolului 5 și asigurarea strategică a statelor membre va impune continuarea actualului demers de transformare. Apărarea teritoriului statelor membre și misiunile în afara zonei de responsabilitate vor necesita, în egală măsură, forțe dislocabile și sustenabile.

Actualii și viitorii membri NATO vor trebui să-și dezvolte *capacitatea de a interveni militar eficient atât acasă, cât și la mare distanță*. Noul Concept Strategic va considera pentru prima dată rolul NATO pe plan global. Alianța răspunde acum unor noi provocări de securitate, unor noi riscuri și amenințări, deseori la mii de kilometri distanță de zona sa tradițională de responsabilitate. Succesul operațiilor și misiunilor din Balcani, confruntarea unui inamic asimetric în Afganistan (pentru stabilizarea țării și pentru a preveni retransformarea acesteia într-o gazdă sigură a terorismului global), combaterea pirateriei în largul coastelor somaleze, misiunile de instruire militară în Irak și Afganistan, acordarea de sprijin logistic în Darfur, ajutorul de urgență furnizat Pakistanului după cutremurul devastator din 2005 - toate au impus o transformare a capacităților, doctrinei și modului de operare al NATO. Furnizarea de forțe și capacități adecvate și fără limitări operaționale pentru orice misiune de apărare colectivă și pentru operațiile în desfășurare sunt și vor fi priorități strategice. *Transformarea capacităților militare* rămâne o provocare strategică pentru NATO și în condițiile reconfirmării viabilității relației transatlantice.

Dezvoltarea și punerea la dispoziția Alianței a capacităților expediționare este influențată de *marea politică*, dar menține un important grad de autonomie, fiind determinată de factori interni în fiecare stat membru. Diminuarea bugetelor pentru apărare, în mod particular în condițiile actualei recesiuni economice, percepțiile diferite asupra riscurilor și amenințărilor, reticența de achiziționare a echipamentelor costisitoare, precum și obiectivele uneori divergente ale planificării apărării pentru a realiza simultan priorități naționale, aliate sau, pentru membrii interesați, în cadrul Uniunii Europene, sunt provocări dar și stimulente ale accelerării procesului de transformare.

Transformarea militară va continua să reprezinte o provocare strategică și pentru națiunile membre. Forțele armate naționale și instituțiile de apărare trebuie să continue transformarea internă. Este în egală măsură necesară respectarea angajamentelor asumate politic de fiecare stat membru și împărțirea echitabilă a contribuțiilor naționale (*burden sharing*) atât pentru sistemul de planificare colectivă, cât și pentru operații, chiar și în condițiile actualei crize economice și financiare.

Apărarea colectivă și misiunile non-articol 5 vor impune și în decadele următoare o acțiune coordonată a instrumentelor civile (politice, economice, de reconstrucție și dezvoltare) și militare. Toate operațiile viitoare vor implica cooperarea cu alte organizații internaționale, interguvernamentale sau ONG. Obiectivul transformării militare pentru a genera capacități expediționare, îndeajuns de flexibile pentru a fi adecvate misiunii și pentru a se coordona cu actorii non-militari, va rămâne, în consecință, un element de continuitate al Noului Concept Strategic și una dintre puținele ținte fixe în această lume aflată în continuă schimbare.

5.3 PERSPECTIVELE ALIANȚEI NORD-ATLANTICE

În anii 90, care au urmat Războiului Rece, NATO a reușit să supraviețuiască și să rămână, o organizație de securitate semnificativ de activă în domeniul său de activitate, mai ales prin prisma implicării sale în gestionarea crizelor din Europa. Deși această activitate a avut o importanță crucială pentru sporirea securității și stabilității europene, din punct de vedere al întăririi coeziunii politice și al unei identități comune a Alianței, ea nu s-a putut substitui amenințării existențiale pe care o constituise mai înainte Uniunea Sovietică. La rândul său,

agenda transformării, care a fost efectiv forța motrice a Alianței după 11 septembrie și mai ales după Summit-ul de la Praga din 2002, nu a reușit să depășească divizarea politică dintre aliați.

În primul deceniu al secolului XXI, NATO a evoluat semnificativ de la alianța de securitate creată în 1949, la forumul de consultare în politica securității internaționale. Pe parcursul a mai mult de o jumătate de secol de existență, atât Alianța cât și comunitatea internațională în ansamblu s-au dezvoltat pe direcții pe care fondatorii NATO nu și le-au putut imagina. NATO a evoluat, de asemenea, de la instituția care a apărut Europa Occidentală timp de patru decenii în timpul Războiului Rece și chiar de la instituția care a supravegheat tranziția Europei post-Război Rece în anii '90, spre statutul actual de comunitate furnizoare de securitate.

Odată cu integrarea unor noi membri, un proces de continuă adaptare este inevitabil pentru a putea acomoda interesele unei Alianțe mai largi, fără a afecta negativ capacitatea Alianței de a adopta decizii în timp real. Însă, deoarece mediul strategic de securitate este în continuă schimbare, ritmul evoluției NATO va trebui să crească pentru ca aceasta să fie în măsură să abordeze noile amenințări.

Unii analiști consideră că actuala agendă de transformare reprezintă cel mai înalt grad posibil al consensului care poate fi realizat astăzi în cadrul NATO. Drept urmare, ei se tem că orice consens existent în prezent se va dezintegra, probabil, îndată ce Alianța va trebui să se confrunte cu luarea deciziilor privind folosirea forței, intervențiile umanitare sau angajarea în regiuni cu o importanță strategică colaterală, punând astfel din nou în pericol existența NATO. Alternativa ar fi că Alianța ar putea supraviețui numai ca un furnizor de servicii, care să ofere capacități pentru operațiile coalițiilor conduse de Statele Unite sau, posibil în viitor, de Uniunea Europeană.

Întrucât natura amenințărilor cu care se confruntă statele membre și modul în care NATO le abordează sunt în schimbare, bazele cooperării în cadrul Alianței rămân legate de principiile Tratatului de la Washington. NATO asigură cadrul transatlantic politico-militar de gestionare a provocărilor la adresa securității, legând interesele Europei de cele ale Americii de Nord și echilibrându-le pe cele ale statelor membre.

Continuarea transformării a NATO este parte a procesului menit să consolideze securitatea statelor membre ale Alianței și stabilitatea și prosperitatea viitoare ale spațiului euro-atlantic în ansamblu. De la summit-ul de la Praga, aliații și-au intensificat eforturile de adaptare a NATO la provocările prezente – apărarea valorilor comune, precum respectarea democrației și a drepturilor omului, combaterea terorismului internațional și a amenințării cauzate de proliferarea armelor de distrugere în masă, construirea legăturilor de securitate cu Rusia și Ucraina, dezvoltarea bazelor de cooperare cu statele partenere și, când alte modalități au fost epuizate, funcționarea ca un instrument eficient de gestionare a crizelor și de stopare a răspândirii efectelor conflictelor în afara granițelor sau dacă acestea ar amenința stabilitatea. Aceasta este o sarcină globală care depinde de sprijinul opiniei publice din statele membre și parteneri deopotrivă, care nu doresc să accepte politicile conflictuale și care sunt decise să clădească securitatea pe baza înțelegerii și cooperării în beneficiul generațiilor viitoare.

5.3.1 Perspectiva globală a securității Alianței Nord-Atlantice

Odată cu prăbușirea comunismului din Europa de Est, Alianța Nord-Atlantică se vedea destrămată. Încheierea Războiului Rece prevestea sfârșitul unei organizații create să facă față amenințărilor afișate de Uniunea Sovietică. Dar o amplă reformă a Alianței a orientat-o spre obiective și structuri capabile să lupte cu terorismul, să combată traficul cu armele de distrugere în masă scăpat de sub control, să gestioneze crize, să ofere sprijin în cazul crizelor umanitare, să coopereze cu foștii adversari și să impună pacea. Totodată, intervenția la dezastre a devenit un nou deziderat, iar rolul în prevenirea conflictelor este tot mai important.

Astfel, NATO s-a transformat dintr-o organizație de apărare colectivă într-o comunitate furnizoare de securitate. Unii politicieni neglijează acest lucru și, în viitor, tocmai această valență trebuie să fie întărită. Desigur, transformarea începută odată cu summit-ul de la Praga, din 2002,

a marcat reformularea modului de gândire al Alianței. Din acest moment, căile și mijloacele militare ale NATO trebuie să sprijine mutual instrumentele politice, civile și economice ale națiunilor membre.

Având în vedere faptul că, potrivit tendințelor actuale, rolul puterii armate în soluționarea conflictelor se minimizează, transformarea de profunzime se impune a fi continuată la nivelul forțelor militare. În deceniile ce vor urma, forțele NATO trebuie să fie în stare să acționeze întrunit, să fie rapid dislocabile și susținute în teatrele de operații pe perioade lungi. În acest fel, NATO își poate arăta cu adevărat dimensiunea sa globală. Elementul principal al procesului de transformare a Alianței î-l reprezintă Forța de Răspuns a NATO¹, care evidențiază caracterul expediționar al blocului militar.

Legătura transatlantică apare puțin deteriorată, la nivelul ultimilor ani, aducând față în față două tabere: SUA – Marea Britanie și Franța – Germania. Tabăra europeană, pe care se construiește și identitatea de securitate a continentului, este pistonată diplomatico-energetic de Federația Rusă. Pe de altă parte, SUA, care susțin extinderea NATO către est, ridică scutul antirachetă în Polonia și în România și mută bazele americane din "bătrâna" Europă în "noua Europă", pot tempera conectarea Federației Ruse pe filiera germano-franceză, prin forța negocierilor bilaterale².

De altfel, *scutul de apărare antirachetă* aflat în construcție în Europa de Est, proiect ce implică, printre altele, interconectarea unor echipamente terestre și navale, precum și a unor senzori amplasați în spațiu, provoacă deja divergențe între marile puteri mondiale. În primele faze se vor utiliza radarele Aegis deja instalate pe nave dislocate în Mediterană precum și radarul de mare putere instalat în Turcia, iar în fazele ulterioare acestea vor fi instalate în România (planificat a deveni funcțional în anul 2015) și în Polonia (funcțional din anul 2018).

În prezent, și UE este în plină dezvoltare a unor capacități proprii cu rol în securitate, precum Centrul European pentru Observații prin Satelit și Agenția Europeană de Apărare și își dorește o armată comună. Fără îndoială că acestea nu pot dubla capacitățile Alianței, ci trebuie interconectate sistemelor NATO. Acest lucru este posibil să aducă și avantaje economice, prin angrenarea actorilor de tipul marilor companii de armament în proiecte comune, cu beneficii și în industria civilă. O competiție de genul cursei înarmărilor, având drept jucători SUA, Marea Britanie, Germania, Franța, Italia, Spania, va disipa efortul politico-militar din ultimii ani. Mai ales că Federația Rusă, dar și China, își planifică o vitalizare majoră a comerțului în zona armamentului.

În perspectiva următorilor 20-30 de ani, este necesar ca Alianța să abordeze cu multă chibzuință procesul de extindere, atât pentru a lăsa loc dialogului cu Federația Rusă, dar mai ales pentru a nu slăbi NATO prin apariția unor dificultăți importante în procesul de transformare. De asemenea, începerea unor demersuri de stabilire a unei relații de dialog cu China, asemănătoare parteneriatului NATO – Federația Rusă ar reprezenta un pas strategic important, având în vedere dimensiunea globală vizată de NATO.

De altfel, apare naturală asumarea de către Alianță a unui rol mult mai proeminent în executarea de misiuni ale ONU, ca "braț înarmat". Aceasta este un câștig pentru ONU și o soluție pentru evaluarea forțelor NATO, pentru întărirea și valorificarea capacităților de comandă, de planificare, tehnologice și informaționale. Deschiderea, cu predilecție, către operații în sprijinul

¹ NRF -NATO Response Force, concept lansat oficial pe 15 octombrie 2003, care presupune punerea la dispoziția Alianței, a unor structuri militare terestre, aeriene, navale și de forțe speciale, bine pregătite și înalt tehnologizate, flexibile, interoperabile și sustenabile, ușor și rapid dislocabile. Ea va servi două obiective distincte dar care se potențează reciproc. În primul rând, va asigura o forță cu nivel înalt de operativitate, capabilă să se deplaseze rapid oriunde i se va cere să execute o gamă largă de misiuni ale Alianței. În al doilea rând, NRF va fi un catalizator pentru concentrarea și promovarea perfecționării capacităților militare ale Alianței și, în general, pentru continuarea transformării acestora pentru a putea gestiona provocările din ce în ce mai evaluate la adresa securității.

² Răzvan Belciuganu, NATO –scenarii în ciornă, articol publicat în Jurnalul Național din 02 aprilie 2008.

păcii, de ajutor umanitar și în zona de urgențe civile îi va asigura o mai bună receptare a rolului său în lume.

Totodată, securitatea membrilor Alianței Nord-Atlantice va fi afectată în viitor de problema migrației¹, sub toate formele sale, atât migrația forței de muncă, dar și migrația ilegală. Mobilitatea forței de muncă apare ca o caracteristică esențială a globalizării, cu impact deosebit în economie, iar migrația ilegală este strâns legată de fenomene precum criminalitatea organizată transnațională, traficul de droguri și materiale strategice. Astfel că este de preferat o atenție serioasă a NATO și asupra acestui fenomen, poate, la fel de mult ca și asupra problemei securității energetice și celei reprezentate de infrastructurile critice. Apoi, ținând cont că statele care alcătuiesc NATO formează un conglomerat foarte important pentru economia mondială, cu marile puteri economice, dar și cu aspirantele la statutul de țări emergente și dezvoltate, securitatea maritimă este necesar să fie o preocupare constantă a Alianței. În acest moment, peste 90% din comerțul mondial este legat de mărire și oceanele planetei, iar fluxurile comerciale interesează statele NATO.

Alianța funcționează pe principiul conform căruia securitatea fiecărui membru depinde de securitatea celorlalți. În acest context, nici una dintre țările membre nu își permite să uite un lucru: securitatea fiecărei țări depinde mai ales de capacitatea de anticipare și de acțiune proactivă a NATO.

5.3.2 Scutul antirachetă, un început în promovarea "smart defence"

Situația economico-financiară globală dar și dorința Alianței Nord-Atlantice de a-și eficientiza operațiunile au grăbit, într-un fel, inițierea conceptului de "smart defence", despre care s-a discutat, pentru prima dată, în anul 2010, la Lisabona, a fost lansat și înțeles cu adevărat anul trecut de către secretarul general Anders Fogh Rasmussen (pentru a facilita utilizarea mai eficientă a fondurilor de către membrii alianței în condițiile scăderii cheltuielilor de apărare în Europa) și a fost promovat și îmbrățișat cu deplină convingere, în cadrul Summitului de la Chicago din mai 2012.

"Smart defence" nu constituie o "acoperire a găurilor pe termen scurt" – declara purtătorul de cuvânt al NATO, Oana Lungescu, în preajma Summitului de la Chicago din mai 2012 – iar statele își asumă obligații pe termen lung de a coopera cât mai strâns cu putință. Este vorba de solidaritate transatlantică și de o distribuire corectă a presiunii financiare cu ajutorul abordărilor novatoare, a mai precizat Oana Lungescu.

Un model de "Smart defence", inițiat deja la nivelul Alianței Nord-Atlantice este *Heavy Air Lift Wing* în cadrul *Strategic Airlift Capability*, prin care zece state membre sau parteneri ale alianței, printre care și România, au acces la trei avioane de transport C-17 Globemaster III.

Tot un model de "Smart defence" poate fi și *acordul încheiat* deja de Marea Britanie și Franța în domeniul apărării. Acesta prevede cooperare în domeniul operării portavioanelor, avioanelor de transport, a dragării minelor navale, a dezvoltării submarinelor, realimentare în aer, avioane fără pilot, comunicații, transport de pasageri, securitate informatică, contraterorism,

¹ Fenomenul migrației a existat dintotdeauna, concretizat prin transhumanță, invazii, colonizări și cruciade, sau provocate, în general, de atracția exercitată de regiunile mai bogate asupra populațiilor mai sărace. Nu există în plus nici un exemplu în istorie al vreunei țări a cărei influență politică și economică să nu fi beneficiat de o demografie dinamică sau de acțiunea unei populații importante și omogene. Putem considera că există o asemenea sinergie a factorilor politici, economici sau demografici a căror conjuncție să nu poată provoca mișcări de migrare. În zilele noastre preocuparea demografică re apare datorită riscurilor pe care le naște în producerea unor crize, la nivel local, zonal, continental sau planetar ce ar putea influența în mod negativ ordinea socială, sau în declanșarea unor tulburări a echilibrelor etnice sau religioase. Contrastând cu optimismul afișat în urmă cu câțiva ani, o mare parte din punctele de vedere de astăzi se înscriu într-o concepție neo-malthusianistă în ceea ce privește decalajul între demografie și bogăție. Revine ideea că non-dezvoltarea se datorează în parte unui exces demografic. Analizând relația dintre putere și populație, dintre cantitatea și calitatea fenomenului demografic și alți factori constituenți ai sistemului global contemporan constatăm că relația între „explozia demografică” și „explozia tehnologică” pare să ia amploare.

cercetare și dezvoltare în domeniul apărării și crearea unei forțe comune întrunite de intervenție. Însă acest concept mai presupune și dezvoltarea unor capacități militare de nișă cum ar fi forțele speciale, deminare navală, *human intelligence* și *cybersecurity*.

Scutul de protecție antibalistică aflat în construcție în Europa (figura 5.3), este un concept relativ nou, însă tot un model de "Smart defence", ce-și propune modernizarea capacităților de apărare ale Alianței Nord-Atlantice, și implică, printre altele, interconectarea unor echipamente terestre și navale, precum și a unor senzori amplasați în spațiu, în sensul operării acestora în sistem integrat.

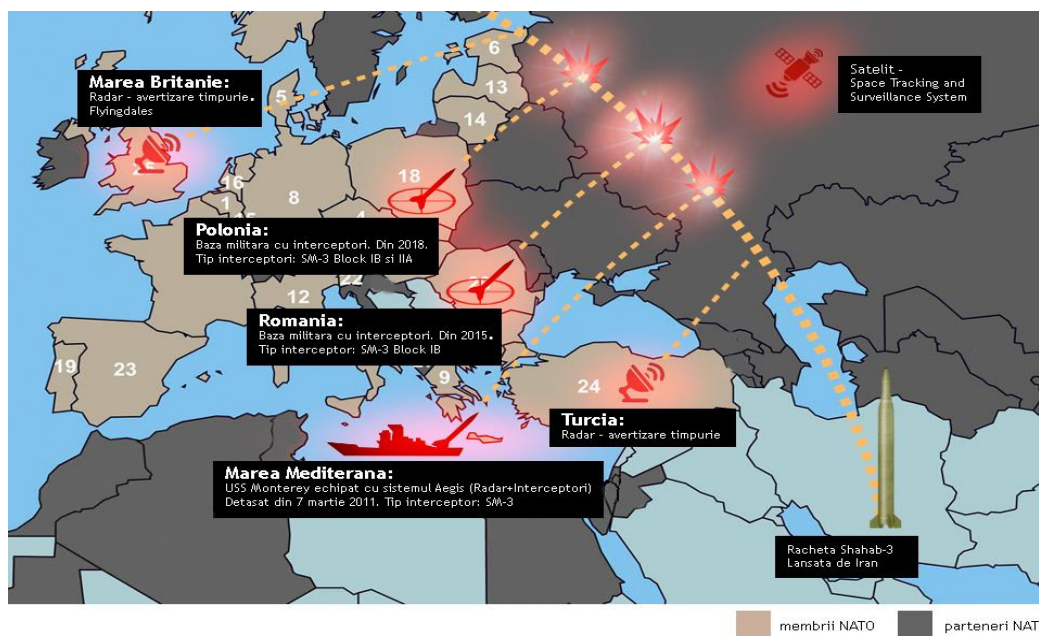

Figura 5.3 Harta scutului antirachetă.

(sursa: <http://www.hotnews.ro/stiri-esential-10115463-infografic>)

Lansat, la nivel de inițiativă, în anul 2010, acest proiect vizează instalarea progresivă a unor radare de mare putere și interceptori balistici, în Europa de Est, în sensul mutării treptate a sistemelor de apărare antirachetă din zona navală spre cea terestră, ale cărei costuri de operare și întreținere sunt mult mai reduse. Deci, pe lângă aspectul incontestabil al eficienței protecției antibalistice, nu sunt deloc de neglijat și rațiunile economico-financiare ale acestei abordări.

În primele faze se vor utiliza radarele Aegis¹ deja instalate pe nave dislocate în Marea Mediterană precum și cel instalat în Turcia (figura 5.4), iar în fazele ulterioare acestea vor fi instalate în România (planificat a deveni funcțional din anul 2015) și în Polonia (funcțional din anul 2018). Încheierea primei faze (capacitatea intermediară), a fost anunțată la Chicago, în deschiderea summitului NATO din perioada 20-21 mai 2012. Ca răspuns la instalarea sistemului antirachetă în Europa, se pare că, Rusia pregătește deja instalarea unei stații radar de tip "Voronej" în zona transnistriană.

Până la sfârșitul anului 2020, scutul de apărare antiracheta va fi complet operațional și va oferi aliaților protecția dorită împotriva amenințărilor cu rachete balistice. Însă, obținerea implementării complete a sistemului de la sfârșitul anului 2020 s-ar putea dovedi ambiguă și incertă, potrivit unor rapoarte ale guvernului american. Au fost semnalate deja unele complicații în posibilitatea dezvoltării unui număr suficient de radare, iar costurile vor depăși, se pare, cu mult sumele estimate inițial.

¹ La detectarea unei rachete ostile de către radarele fixe sau mobile, bazele sau navele militare lansează interceptorii terestri care vor avea ca țintă racheta inamică. Unul dintre obiectivele SUA este ca timpul de la detectare și până la impact să ajungă să fie cât mai mic în viitorul apropiat, dorindu-se distrugerea rachetelor ostile cât mai curând după decolarea acestora.

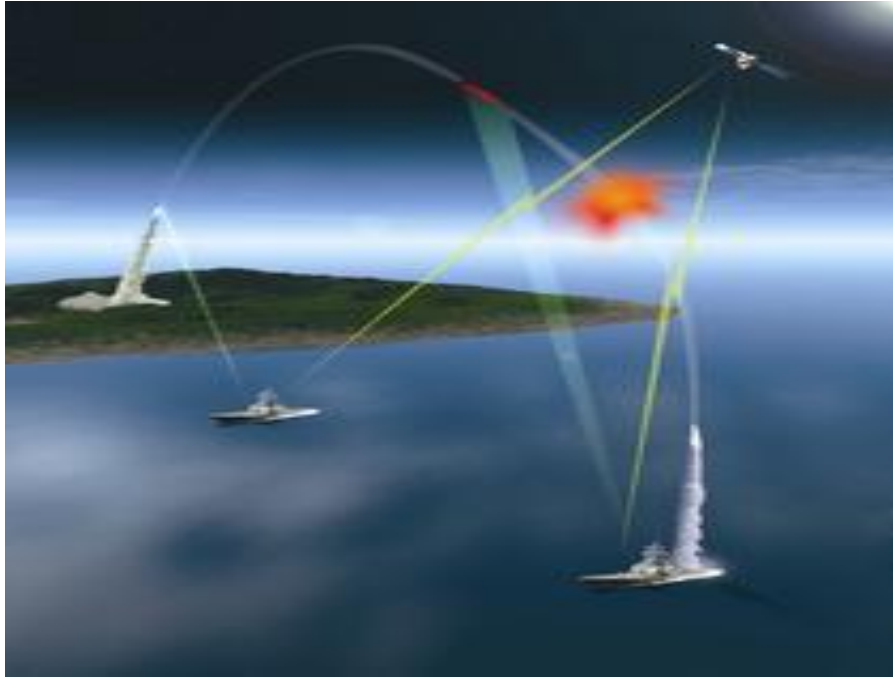

Figura 5.4 Funcționarea sistemului antibalistic.

(sursa: <http://www.hotnews.ro/stiri-esential-10115463-infografic>)

Pe lângă scutul antirachetă, o altă acțiune ce poate fi integrată conceptului de "smart defence", o reprezintă decizia a 14 state membre NATO¹, printre care și România, exprimată în cadrul reuniunii de la Chicago, de achiziționare și punere în funcțiune, în comun, a cinci drone de fabricație americană precum și centrul de comandă și control asociat, în cadrul unui program de supraveghere aeriană în Europa de Sud-Est (figura 5.5).

Figura 5.5 Dronă în cadrul programului AGS.

(sursa: http://www.nato.int/cps/en/SID-F334766E-E93765F9/natolive/topics_48892.htm)

Acest program, denumit AGS (Alliance Ground Surveillance), va fi deplin operațional începând cu anul 2017, la baza aeriană Sigonella din Sicilia.

¹ Cele 14 țări care au decis achiziționarea dronelor fără muniție sunt Bulgaria, Cehia, Danemarca, Estonia, Germania, Italia, Letonia, Lituania, Luxemburg, Norvegia, România, Slovacia, Slovenia și Statele Unite ale Americii, se arată într-un comunicat remis de Casa Albă (sursa: <http://www.ziare.com/international>).

5.3.3 Scenarii posibile

Alianțele militare folosesc de obicei un limbaj destul de reținut chiar dacă uneori voit iar alteori condiționat imprecis. Așa sunt declarațiile de după reuniunile NAC și într-o anumită măsură și declarațiile finale ale Summit-urilor NATO. Cu excepția subiectelor fundamentale, comunicările oficialilor NATO și ai statelor membre stabilesc și asumă poziții, dar adesea lasă loc unor interpretări în funcție de audiența și evoluțiile ulterioare. Asta le face predictibile și interesante mai mult pentru experți. Undeva la granița dintre diplomatic și cazon. Lucrurile se schimbă însă când e vorba de prioritățile mari ale NATO sau de momente cruciale ori crize iminente sau care au depășit un punct care cere o reacție calibrată a Alianței.

Secretarul american al apărării Robert Gates prezenta în vara lui 2011, la Bruxelles, în fața omologilor săi din NATO, în termeni categorici, îngrijorările crescânde ale unei generații pentru care relația transatlantică este stâlpul central, axa stabilității și securității mondiale. A vorbit ca un politician al cărui sfârșit de mandat îi permite sau chiar cere un ultim rol: cel de formator al dezbaterii fundamentale asupra viitorului cooperării de securitate între SUA și Europa. Cum mandatul său a fost unul extraordinar, sub două administrații, și care i-a adus recunoaștere și respect nu doar în Washington ci și internațional, cuvintele sale au greutate. Și cum sunt destul de ambigue, aceste puncte de vedere au avut un impact internațional semnificativ.

În opinia înaltului demnitar american, dar și a altor comentatori, Alianța și mai ales membrii săi europeni riscă să treacă de acele linii roșii care amenință mandatul și misiunea fundamentală a NATO. Acestea au evoluat din 1949, dar nu atât de semnificativ. Și astăzi NATO asigură apărarea colectivă a spațiului Nord-Atlantic și European. Ceea ce s-a schimbat fundamental este contextul în care funcționează. Europa, spune Gates, trebuie să joace un rol diferit de cel pe care l-a jucat în timpul Războiului Rece, iar SUA nu poate să continue, la nesfârșit, să asigure unilateral și disproporționat ansamblul securității militare în cadrul NATO, atunci când se pune problema unor acțiuni în teatrele de operații.

Dezechilibrul contribuțiilor și deficitul militar European în materie de capacități a fost un element constant al evoluției politice și militare a NATO. Pe întreg parcursul Războiului Rece capacitățile militare au evidențiat o anumită distribuție a rolurilor asumate de aliați. SUA ca o superputere mondială concureau cu URSS la nivel global.

“Un scenariu internațional cu siguranță mai puțin liniar decât cel pe care l-a cunoscut lumea în secolul al XX-lea ar fi acela că unele zone ale planetei își vor pierde caracterul lor central, în timp ce altele vor deveni “inima noilor imperii” sau vor fi ele însele niște imperii”. Care vor fi atunci zonele-cheie în următoarele decenii?¹ Să fie China-India, Brazilia, de ce nu Rusia. Cu siguranță, factorul demografic va avea o influență hotărâtoare în transformarea Chinei și Indiei în două noi imperii. China este definită drept imperiu al hardware-ului, nu întâmplător această țară este considerată “fabrica lumii”. India va fi un imperiu soft care mizează pe tineri, pe învățământ, tehnologie, în fine pe cunoștințe. Apoi va fi Brazilia, definită imperiul verde-aur, deoarece în afară de petrol, investește și în biocombustibili (alături de SUA produce 70% din etanolul mondial. Deasemeni, nu trebuie uitată Rusia, care se va distinge ca un adevărat imperiu energetic.

¹ În cartea sa intitulată “Noile Imperii. Harta geopolitică a secolului XXI”, aparută la ed. Marsilio, Gianluca Ansalone susține că echilibrul geopolitic al secolului XXI se va decide tot pe baza unității de măsură numită barilul de petrol. Bunul și stravechiul “aur negru” pare menit să fie în continuare adevăratul ac al balanței puterii în lume. Cei care credeau că se merge spre cautarea unor surse de energie alternative, într-o cursă spre energia curată și inepuizabilă care ar parea indispensabilă mai cu seama pentru marile puteri va trebuie să se răzgândească. Stăpânii vor continua să fie, cel puțin pentru o bună bucată de vreme, vechii combustibili fosili, în frunte cu petrolul și cu gazul natural. Cine va ști să-și adjudece zăcămintele cele mai bune va dobândi un neîndoiește avantaj pe scena politică mondială. “Pentru a crește – scrie autorul cărții – lumea arde mai cu seama petrol: acesta acoperă singur aproape 40% din cererea globală de energie, cu peste 80 de milioane de barili pe zi”.

Extrem de importantă devine și “regiunea geopolitică ce se întinde din Caucaz până la granițele cu China, bazin cu uriașe bogății energetice naturale atât de râvnit de mulți, dar și obiect al unor dispute între marile puteri”. Miza aflată în joc, o constituie în mare măsură “posibilitatea de a accede la vastele zăcăminte de hidrocarburi în care unele țări din regiune sunt foarte bogate. Mai ales Kazahstanul, dar și Turkmenistanul și Uzbekistanul. Să nu uităm de SUA, un adevărat “imperiu fără imperiu”, va rămâne puterea cu care să se confrunte celelalte țări, sau într-o viziune mai realistă, vom asista chiar la eventuale dispute.

Într-un asemenea context geopolitic, așa cum am putut observa în cadrul analizei comparative prezentate în capitolul anterior, sunt previzibile câteva scenarii cu privire la viitorul Alianței Nord-Atlantice, atât din perspectiva extinderii sale cât și a unei eventuale repolarizări/regionalizări zonale.

Extinderea NATO spre Est (figura 5.6), prin continuarea/inițierea parteneriatelor cu state din fosta Uniune Sovietică, precum Georgia și Ucraina, dar și Republica Moldova. Acestea ar putea iniția cât de curând procedurile de preaderare.

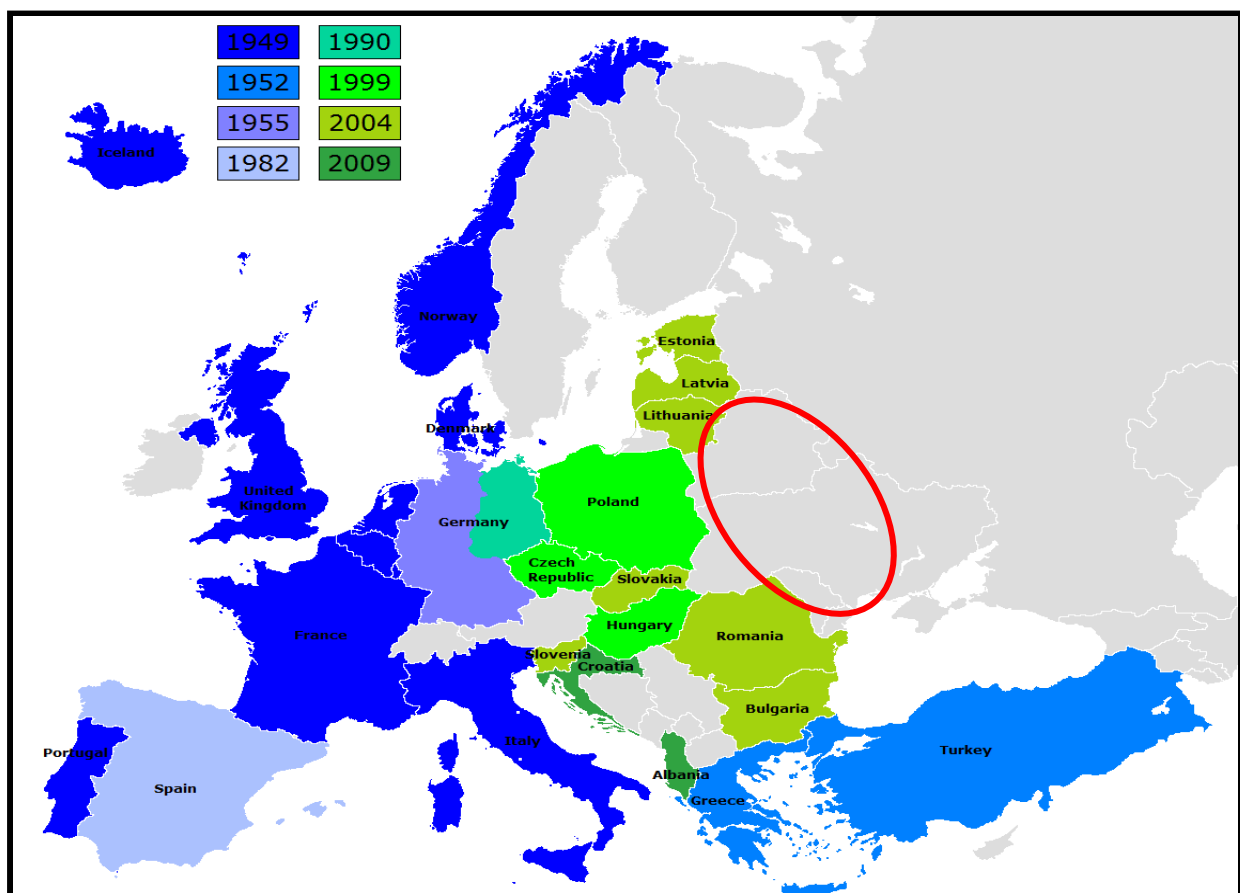

Figura 5.6 Extinderea NATO spre Est (posibila aderare a Republicii Moldova, Georgiei și Ucrainei).
(prelucrare după: http://en.wikipedia.org/wiki/Commons:Category:Maps_of_NATO).

Extinderea NATO spre sudul Mediteranei (figura 5.7), prin aprofundarea parteneriatelor¹ cu statele din nordul Africii, într-o primă fază, ulterior, inițierea procedurilor de preaderare și admiterea acestora în cadrul Alianței. Dintre acestea putem aminti: Algeria, Egipt, Libia, Maroc, Tunisia.

Provocările cărora NATO trebuie să le facă față în Regiunea Mediteraneană și Orientul Mijlociu Extins, sunt foarte diferite dar în nici un caz mai dificile și mai complexe decât cele cu care s-a confruntat la începutul relației sale de cooperare cu țările Europei Centrale și de Est. În plus, evoluția unei relații antagoniste, care a existat în timpul Războiului Rece, înspre integrarea pe termen lung a țărilor din regiune, în structurile euro-atlantice, este remarcabilă din toate punctele de vedere.

Încă de la început, acest obiectiv a presupus un efort semnificativ în vederea depășirii ideilor preconceptuate, eliminării percepțiilor greșite și clădirii încrederii și a înțelegerii reciproce prin intermediul unei campanii orchestrate de diplomatie publică, cooperării cu agențiile guvernamentale și sprijinului acordat pentru înființarea unor ONG-uri capabile să ia inițiativa în cadrul discuțiilor pe plan intern.

În prezent, este necesar un efort similar, bazat pe recunoașterea faptului că a clădi punți către Regiunea Mediteraneană și Orientul Mijlociu merită aceeași atenție pe care Alianței Nord-Atlantice a acordat-o depășirii grelei moșteniri referitor la evidenta divizare dintre Est și Vest, de la începutul ultimului deceniu al secolului trecut. Extinderea semnificativă a eforturilor de diplomatie publică ale Alianței Nord-Atlantice în regiune, în ton cu acțiunile partenerilor noștri, va constitui primul și unul dintre cei mai importanți pași în acest sens.

Repolarizarea/regionalizarea² NATO. Având în vedere o posibilă regionalizare a puterilor europene, nu ar fi imposibilă și lipsită de relevanță și o repolarizare a întregii zone euro-atlantice (figura 5.8), afinitățile istorico-geografice dar și economico-sociale ale celor mai importanți actori geopolitici europeni, oferindu-ne deja o imagine a unor eventuale parteneriate regionale de securitate în întreaga zonă euro-atlantică.

De altfel, în decursul istoriei, sunt destul de însemnate perioadele în care tradițiile culturale și apartenența religioasă, relațiile economice, interesele geopolitice etc., au dus, temporar, la constituirea unor diverse forme de colaborare și susținere reciprocă la nivel zonal/regional. Astfel că o posibilă regionalizare la nivel euro-atlantic nu poate să rămână indiferentă și de ne luat în serios, având în vedere tot mai evidentele colaborări regionale.

Toate aceste variante de extindere a Alianței, pe termen mediu și lung, sunt posibile însă nu toate, la fel de probabile. Cel mai probabil scenariu ar fi cel în varianta extinderii NATO spre Est, o eventuală repolarizare a zonei Euro-Atlantice și la un orizont destul de îndepărtat, extinderea spre nordul Africii, aceasta din urmă presupunând și un vast proces de reorientare și reorganizare conceptual-dochinară la nivelul întregii Alianțe.

¹ Dialogul Mediteranean (Algeria, Egipt, Israel, Iordania, Mauritania, Maroc și Tunisia) și Inițiativa de Cooperare de la Istanbul (Kuweit, Qatar, Bahrein și Emiratele Arabe Unite) stau la baza eforturilor aliaților pentru construirea unui parteneriat cu regiunea mediteraneană și Orientul Mijlociu extins. Dialogul Mediteranean al Alianței a fost lansat de către Consiliul Nord-Atlantic în 1994. Șapte state din regiunea mediteraneană – Algeria, Egipt, Maroc, Israel, Iordania, Mauritania, Maroc și Tunisia – și-au exprimat la acel moment interesul de a-și intensifica cooperarea politică și practică cu Alianța. Declarația Summit-ului NATO de la Lisabona (19-20 noiembrie 2010) a reafirmat rolul esențial al păcii și stabilității din regiunea Mării Mediterane pentru securitatea euro-atlantică. Ca atare, NATO va continua să vizeze amplificarea dimensiunilor politice și practice a Dialogului Mediteranean, în vederea creșterii încrederii reciproce și a acțiunii comune pentru confruntarea amenințărilor de securitate din această regiune.

² Fenomenul regionalizării desemnează tendința de a vedea statele aparținând aceleiași regiuni istorico-geografice apropiindu-se din punct de vedere economic și/sau politico-militar. Până în prezent, motivația a fost, în primul rând, economică și aceasta a fost transpusă în practică prin adoptarea și înmulțirea, treptată, a acordurilor regionale, mai întâi comerciale, apoi și de altă natură.

Figura 5.7 Extinderea NATO spre Nordul Africii (posibila aderare a Algeriei, Egiptului, Libiei, Marocului și Tunisiei). (prelucrare după: <http://ro.wikipedia.org/wiki>).

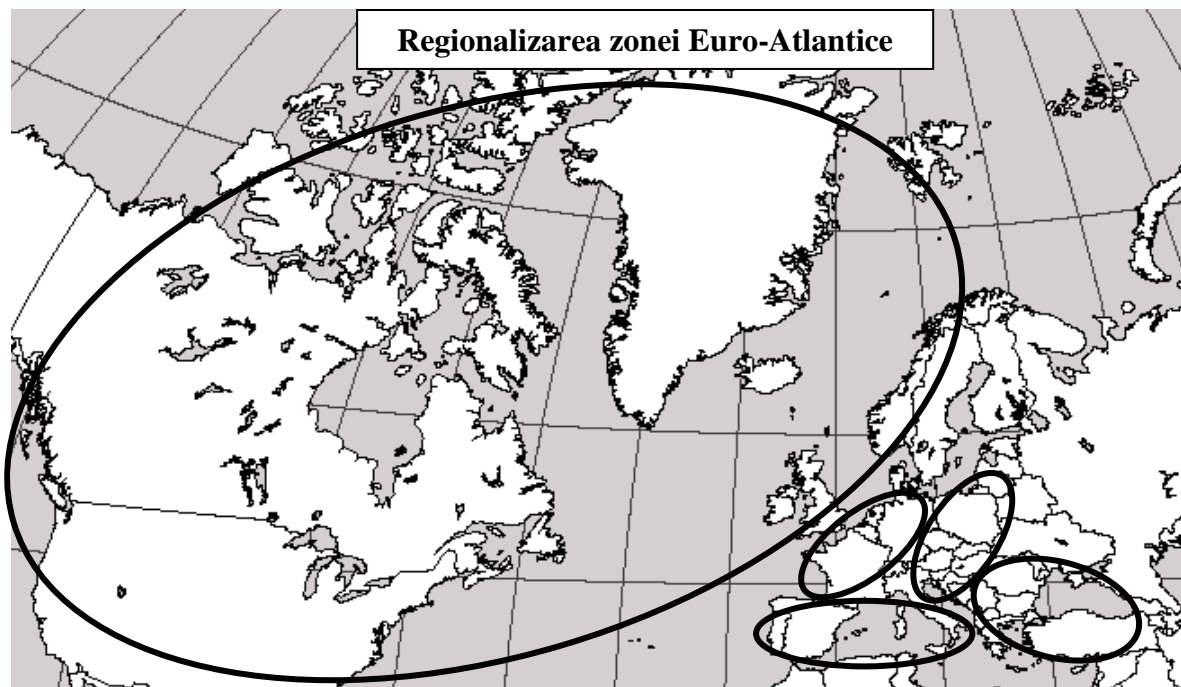

Figura 5.8 Regionalizarea zonei Euro-Atlantice (o posibilă variantă). (prelucrare după: <http://ro.wikipedia.org/wiki>).

CONCLUZII

O analiză relațională a contextului istorico-geografic, geopolitic și geostrategic de creare, evoluție, transformare și adaptare a Alianței Nord-Atlantice, una dintre cele mai importante organizații internaționale de securitate, nu poate demonstra decât predictibilitate, interes reformativ și adaptabilitate, față de cel mai important și mai credibil mecanism de menținere a securității euro-atlantice specifice începutului de mileniu.

NATO a fost și va continua să rămână un angajament vital de securitate, între Europa și Statele Unite, apreciat în egală măsură de ambele părți, din toate punctele de vedere, indiferent că discutăm de domenii deja consacrate precum cel politic, militar, strategic, cât și din perspectivele tot mai intens discutate precum cele sociale, economice, chiar și ecologice.

Obiectivul principal și permanent al NATO, stabilit prin Tratatul de la Washington, este acela de a salvagarda libertatea și securitatea tuturor membrilor săi, făcând uz de mijloace politice și militare. În acest scop, de la crearea sa în 1949, Alianța Nord-Atlantică a asigurat permanent, apărarea colectivă a tuturor membrilor săi. Alianța a acționat, de asemenea, ca un forum principal de consultări pe probleme de securitate globală și regională în interesul membrilor săi, cât și ca un pilon de bază al păcii și stabilității în spațiul euro-atlantic.

Odată cu terminarea Războiului Rece, Alianța și-a asumat noi sarcini fundamentale, inclusiv consolidarea parteneriatului în domeniul securității cu democrațiile din Europa, Caucaz și Asia Centrală. Ca reacție la modificările survenite în mediul global de securitate, Alianța și-a asumat responsabilități suplimentare. Acestea incluzând abordarea atât a instabilității cauzate de conflictele regionale și etnice din Europa, cât și a amenințărilor provenind din afara spațiului euro-atlantic.

Analiza evolutivă a NATO, din perspectiva conceptelor doctrinare, dar și în funcție de strategiile de securitate promovate, ne poate oferi în prezent, idei și tematici valoroase, puternic argumentate și pline de însemnătate pragmatică, privind extinderea Alianței Nord-Atlantice, proces în cadrul căruia, se discută deja despre o eventuală aderare a Macedoniei, Serbiei, Georgiei și Ucrainei.

După cum am putut observa deja, Alianța Nord-Atlantică a primit noi membri pe durata întregii sale existențe, însă nu de fiecare dată la fel de des și de aceeași amploare (de la un membru, precum Germania în 1955 și Spania în 1982, până la șapte state acceptate simultan, precum a fost extinderea din 2004). Toate aceste aspecte au fost profund influențate de situația mediului de securitate specifică fiecărei perioade.

De asemeni, Alianța Nord-Atlantică a dezvoltat permanent relații de cooperare și uneori de implicare comună, cu unele dintre cele mai importate organizații internaționale și regionale de securitate. Nu lipsită de importanță va fi și evoluția ulterioară a relației dintre NATO și Federația Rusă, relație marcată pregnant de interesele economice și politice proprii fiecărui stat aliat care, mai mult ca sigur, va fi puternic conturată de modul de gestionare a situației post-Lisabona¹.

Primele divergențe au apărut deja ca urmare a lansării proiectului scutului antirachetă din Europa, în anul 2010, proiect ce vizează instalarea progresivă a unor radare de mare putere și interceptori balistici în estul bătrânului continent, în sensul mutării treptate a sistemelor de apărare antirachetă din zona navală spre cea terestră, ale cărei costuri de operare și întreținere sunt mult mai reduse.

Deci, pe lângă aspectul incontestabil al eficienței protecției antibalistice, nu sunt deloc de neglijat și rațiunile economico-financiare ale acestei abordări.

¹ Rusia a participat la summitul NATO din noiembrie 2010, în speranța ajungerii la un compromis asupra scutului de apărare antirachetă din Europa, înlănțindu-și poziția după ce a primit asigurări din partea Franței și Germaniei - a declarat marți 19 octombrie 2010 președintele rus Dmitri Medvedev.

“Voi merge la summit-ul Rusia-NATO de la Lisabona”, a declarat Medvedev după discuții. “Mi se pare că acest lucru va avansa căutarea compromisurilor necesare și dezvoltarea dialogului dintre Federația Rusă și Alianța Nord-Atlantică ca un întreg.”; *The Epoch Times*, consultat în noiembrie 2010.

Într-o perioadă a austerității, cu un mediu de securitate dificil de anticipat și cu amenințări greu de contracarat, Alianța Nord-Atlantică încearcă să-și păstreze renumele de cea mai longevivă și de succes organizație internațională de securitate și să găsească soluții viabile în vederea furnizării securității tuturor statelor membre.

În actuala configurație a relațiilor internaționale, sistemul de apărare antiracheta are un rol deosebit de semnificativ, captând multă atenție din partea statelor aliate, parteneri și a potențialelor state care amenință securitatea Alianțelor.

Scutul antirachetă pe care SUA vor să-l instaleze în Europa face parte din cadrul sistemului de apărare antiracheta susținut de NATO, la care Alianții pot contribui prin găzduirea pe teritoriul lor național a unor componente. Implementarea sistemului de apărare împotriva rachetelor balistice se va face în patru etape, devenind astfel complet operațional începând cu anul 2018 (odată cu încheierea celei de a treia etape). Într-o ultimă etapă, cu orizont de așteptare 2020, se dorește asigurarea unei protecții crescute a teritoriului SUA împotriva unor atacuri cu rachete intercontinentale, inclusiv prin dezvoltarea în continuare a rachetelor SM-3 și a sistemelor radar.

În prezent, Alianța este implicată într-o gamă largă de activități menite să promoveze cooperarea cu o serie de state din afara NATO și să combată pro-activ noile provocări la adresa securității specifice secolului XXI, cum ar fi cele provenind din actele de terorism internațional și de proliferare a armelor de distrugere în masă, și aceasta cât mai departe de granițele fizico-geografice ale Alianței, pe cât posibil ”în momentul și locul inițierii acestora”.

Nu mai puțin importante vor fi reacțiile interne, din cadrul Alianței Nord-Atlantice, cât și cele bilaterale în relația cu principalii actori internaționali, după cea mai recentă reuniune¹.

Pentru a rămâne eficientă în privința apărării și promovării securității într-un mediu de securitate nou și în permanentă schimbare, Alianța este mai mult ca oricând, angajată într-un proces de transformare care îi afectează toate problematicile aflate pe agendă și care implică noi misiuni, noi membri, noi capacități, noi relații de parteneriat și noi modalități de acțiune².

De aceea, cel mai relevant aspect al transformării NATO rămâne promovarea unui dialog politic sporit, atât în interiorul său cât și în relația cu ceilalți, în special cu ”greii lumii” și aceasta nu atât din perspectiva dimensiunii spațiale și demografice a statului, cât mai ales în funcție de poziționarea geopolitică și geostrategică a celor mai importanți actori internaționali. Alianții, trebuie să facă față permanent provocărilor oferite de tot mai controversatele aspecte politice, economico-sociale și de securitate globală.

Considerăm că menținerea unei atitudini specifice ”porților deschise” dar totuși prudente, din partea Alianței Nord-Atlantice, bazată pe aprofundarea continuă a colaborării cu celelalte organisme internaționale, reprezintă o atitudine coerentă, actuală și în concordanță cu cerințele mediului de securitate, în ceea ce privește perspectiva evolutivă și de transformare a NATO, pe termen mediu și lung.

¹ Summitul NATO de la Chicago, mai 2012.

² A se vedea *NATO Public Diplomacy Division* (sursa: <http://www.nato.int>), consultat în octombrie 2011.

ABSTRACT

This work, as a whole, treats the historical and geographical context, geopolitical and geostrategic setting and evolution of NATO, one of the most successful international security organizations, a true landmark reference therein. The interdisciplinary approach, motivated and supported by geopolitical and geostrategic arguments of vested political geography, gives weight and value to our effort carried on identification of possible scenarios in the evolution and transformation of NATO, on medium and long term.

In selecting and addressing this topic I have been determined, motivated and supported both by the value and importance of NATO as a international security organization, very active in the Euro-Atlantic and global space, as well as by my participation in several NATO missions, being deployed in operations theaters in the Balkans, Iraq and Afghanistan. Finally, an important contribution to this venture is offered by the experience acquired during my appointment, from early stage of establishment, to NATO Centre of Excellence in Oradea, the only International Military Organization deployed in Romania.

The book follows the benchmarks of a PhD thesis - "*The evolution of NATO seen geopolitical and geostrategic. Trends and Perspectives* " - subject of an interdisciplinary research program carried out by the University of Oradea in cooperation with National Defence University "Carol I" in Bucharest, and concluded in 2012.

In the first two chapters (theoretical part), I approached the emergence and evolution of NATO, anchored in a generic concept of the Alliance, related to the situational, historical and geographical, geopolitical and geostrategic context, seeking to emphasize the current status and shape a projection of the organisation development, both from structural and spatial-temporal views.

The great extent of the work has been given in Chapters 3, 4 and 5 (the application), a conceptual and strategic analysis of the spatial-temporal conditions of NATO becoming, in terms of identifying benchmarks and references of Alliance's further development. Theoretical and analytical applications are backed by synthesis on historical and geographical context of NATO construction, relation with other key international actors, NATO security concepts along the years, stages and main directions of NATO expansion, scenarios of evolution and transformation of NATO in mid and long term.

Given the objective, the most significant challenge is to determine the evolutionary trends and prospects in NATO doctrine and practice, based on conditions, ideas, plans, vs. political, military, economic, social realities and evolutions.

1. General aspects of the alliances

In the **first chapter** I discussed, in general, the alliances, from the perspective of comparative genesis and evolution of their characteristics, principles and supporting character, but also a number of concepts that we made throughout our scientific approach, such as political geography, geopolitical, geostrategy, interests and political actors.

It is well known that events, entities and processes involved can not be properly and effectively analyzed, understood and interpreted without a thorough study of the terms and concepts they operate with, following the logic of entity life-cycle – from formation and evolution, to potential dissolution.

2. Historical and geographical context of the development of NATO

In **Chapter 2** I analyzed the historical and geographical perspective of NATO timing - essentially the middle of the last century, which was dominated by the largest and deadliest war in human history, the Second World War (that critically contributed to the post-war division of Europe between the distinct military-political blocs during the Cold War: NATO vs. Warsaw Pact).

I continued with a general insight to the international security organisations, the context and the main features of their appearance, highlighting the most important examples: UN, EU, OSCE, OTSC. A greater attention here is given to the historical and geographical context, geopolitical and geostrategic occurrence of NATO, and the relations with the major international security organisations.

3. NATO developments in terms of security environment

In **Chapter 3** I approached NATO's evolution in terms of security environment, and reflection into strategic concepts and doctrines, having given their close interdependence and mutual influence. The doctrine establishes the principles of action and the strategy of how their implementation is being introduced. Since its inception, NATO has had 24 summits (the meeting from Lisbon in 2010 is the last summit from where we gathered the necessary data), during which it changed not only the composition, but also the doctrinal orientation, depending on the realities of the security environment. Consequently, the Strategic Concept has been upgraded no more than five times: in 1952, 1967, 1991, 1991 and 2010.

For a better understanding of the conceptual evolution of NATO I have developed a „*Matrix of Strategic Security Concepts of NATO*”, the analysis that follows several issues worthy of attention, such as: some principles that were retained from 1949 to the present time, being included every time forefront in each of the five strategic concepts: collective defense, peaceful settlement of disputes, the defensive nature of NATO, some provisions appear at least in two of the five strategic concepts, such as the peace maintenance and security, initially eliminated by massive retaliation Strategy and reintroduced in 1967 by the flexible strike Strategy; most of the provisions strategic concepts are specific security environment since the period of validity.

I continued with a brief approach on the current international security environment, which is constantly and rapidly changing. The 21st Century began abruptly and violently - the terrorist attacks from 11th September 2001 that targeted symbolic objectives for the democratic world. These events were followed by other similar criminal activity in many parts of the world, triggering a process of profound transformation of the security environment. The essence of the debate of the Summit in Lisbon in November 2010 was shaped even from the meeting in Strasbourg-Khel in April 2009 when, unanimously, it was decided to refresh the concept of the Alliance. Therefore it was decided, that have been the time for NATO to review its mission, plans and procedures, by launching a comprehensive and fast development process of a new Strategic Concept.

4. The geopolitical and geostrategic analysis of NATO on expansional directions

In **Chapter 4** I examined the historical and geographical perspective, the most significant milestones in the evolution of the Alliance, referring specifically to the highlights of the three developmental periods: the Cold War dominated the tandem NATO-Warsaw Pact; the ending of the 20th Century, marked by the collapse of the USSR and the war in the Balkans during the beginning of the millennium, shaken by the attacks of the 11th September 2001 and their consequences, NATO-Russia relations and the return of France in the NATO military structures.

I continued with an analytical approach to NATO's evolution in terms of stages and the main directions of expansion, thus identifying two main areas of expansion: one to the Mediterranean and second to former Soviet bloc.

Extending to the Mediterranean. Although made on a relatively large time interval (30 years), closing the north flank of the Mediterranean and the two access control points in the area (Gibraltar and the Bosphorus-Dardanelles) was made only due to the acceptance in the structures of the Alliance of Greece, Turkey and Spain (Greece and Turkey in 1952, Spain in 1982). Germany's NATO admission was an incidental one, unplanned, both early and intense compared to the other, "*a right to the reply* to the accession caused by the entry of RDG in the Warsaw Pact".

Expanding into the former Soviet bloc. Given the NATO opportunity to break the main opponent of the Cold War at the beginning of the last decade of the last century, NATO, "unleashed intentions to join" to all states from "the echelon border of the former communist bloc". By this motion the Alliance moves across the border within a "wall of defense" that would be formed by new accepted members. Although this extension would have been executed at once (at a pack), however, it was preferred to take into account the socio-economic criteria, which eventually led to staggering accession on three stages (three states in 1999, seven states in 2004 and two states in 2009).

We can easily observe the evolutionary trends of the Alliance, quite similar to the expansion of the Roman Empire in the first centuries A.D., at least to the south (extending to the Mediterranean). Thus, it is not hard to guess where NATO develops, taking into account the intention of the organization, public unmanifested, the "closing of the Mediterranean". Therefore it can be predicted that the next wave of expansion is the North of Africa (Tunisia, Sudan, Morocco, Libya, Egypt). Although at first glance, these states seem rather consuming security, however this scenario is not without major advantages for the Alliance. Let us consider only the near total control of the Middle East and the Mediterranean.

Finally I approached Romania's relations with NATO, pre- and post accession, with respective geopolitical and geostrategic reasons. Here I mentioned our country's fundamental strategic interest for Euro-Atlantic stability and interconnection of the wider Black Sea to this security space, marked by the interests of 3 major international players: NATO, EU and Russia.

5. Trends and perspectives in the evolution of NATO

In the **last chapter** I examined the geopolitics of international relations at the beginning of the millenium, both in terms of increasing globalization and security organisations adaptability to the new challenges of the international security environment. I continued with a general approach to the transformation of NATO from the Euro-Atlantic perspective, highlighting the most important moments in its evolution and detailing the key moments for the transformation process and adaptation of the Euro-Atlantic Partnership to the new challenges and security threats of the allied states and partners.

The essence of NATO transformation is given by the so-called *transformation summits* (from Prague 2002 and ending with Lisbon 2010), but particularly *the provisions of the current strategic concept*, whose main significance is the basic idea of returning to North Atlantic Treaty – *collective defense*, including the territorial coverage. I continued with an analytical approach to the NATO's perspective in light of the evolution of global security trends and identify several scenarios: NATO expansion eastward, NATO enlargement to the south of Mediterranean; repolarization or the NATO regionalisation.

Consequently, we can say with certainty that NATO's military transformation is an ongoing process rapidly changing, a direct response to the new requirements. It accelerates modernization, reforms, reorienting and reorganizing forces and the use of force generation, it includes new methods of waging military operations, providing the bridge, covering gaps in

capabilities, ensure the development of common views and objectives and is vital for the Alliance.

Conclusions

A relational analysis of the historical and geographical, geopolitical and geostrategic creation context, evolution, transformation and adaptation of NATO, one of the most important international security organisations, can only demonstrate predictable reformer interest and adaptability of the most important and credible mechanism to maintain the euro-atlantic security.

NATO has been and will continue to remain a vital security commitment between Europe and the United States, appreciated equally by both parties, in all respects, whether already established discussions areas such as political, military, strategic, as well as extensively discussed perspectives such as social, economic and even environmental.

NATO's essential and enduring purpose, set by the Washington Treaty, is to save and guard the freedom and security of all its members, using political and military means. For this purpose, since its creation in 1949, NATO has provided ongoing collective defense of all its members. The Alliance has also worked as a principal forum for consultation on global and regional security issues in the interest of its members and is a pillar of peace and stability in the Euro-Atlantic area.

With the end of the Cold War, the Alliance took on new fundamental tasks, including enhanced security partnerships with democracies in Europe, Caucasus and Central Asia. In response to changes in the global security environment, the Alliance has taken on additional responsibilities. These include addressing both instability caused by regional and ethnic conflicts in Europe and threats from outside the Euro-Atlantic area.

NATO evolutionary analysis in terms of doctrinal concepts, but according to security strategies promoted, can now offer valuable ideas and themes, highly motivated and meaningful pragmatic on NATO enlargement, a process in which, it is already being talked about, a possible accession of Macedonia, Serbia, Georgia and Ukraine.

No less important will be the further development of relations between NATO and the Russian Federation, relationship strongly marked by economic and political interests of each state and, most likely, will be strongly shaped by the management of bilateral post-summit situation (Lisbon¹, 20 November 2010).

First differences have emerged following the launch of ballistic shield project in Europe, in 2010, a project that aimed the progressive installation of some radar and high-powered ballistic interceptors in the eastern old continent, for the purposes of gradual removal of the missile defense from the naval system onto the land, whose operation and maintenance costs are much lower. So, in addition to its undeniable effectiveness of the ballistic protection, not insignificant are the financial and economic rationale of this approach. In response to the installation of the anti-missile system in Europe, it seems that Russia is already preparing to install a radar station type "Voronezh" in Transnistrian area.

No less important are the internal reactions of the North Atlantic Alliance as well as the bilateral relations with the main international key players, after the most recent meeting (summit in Chicago in May 2012).

Currently, NATO is involved in a wide range of activities designed to promote cooperation with a number of countries outside NATO and pro-actively tackle new security

¹ Russia attended the NATO summit in November 2010, hoping to reach a compromise on missile defense shield in Europe, softening his position after receiving assurances from France and Germany, on Tuesday October 19, 2010 said the Russian President Dmitry Medvedev.

"I will go to Russia-NATO summit in Lisbon," Medvedev said after talks. "I think that this will advance the search for necessary compromises and developing dialogue between the Russian Federation and NATO as a whole." *The Epoch Times*, consulted in November 2010.

challenges specific to 21st century, such as those from international terrorism and the proliferation of weapons of mass destruction, and that as far as possible "in the time and place of their initiation."

To remain effective in the protection and promoting security in a changing new security environment, the Alliance is more than ever committed to a process of transformation that affects all issues on the agenda involving new missions, new members, new capabilities, new partnerships and new ways to share¹.

Therefore, the most relevant aspect of NATO's transformation, remains the promotion of an increased political dialogue, both within itself and in relation to others, especially the "heavyweights of the world" and it does so in terms of state size and population space, the more chosen accordingly to geopolitical and geostrategic position of the most important international actors. Allies must always face challenges posed by increasingly controversial political, economic, social and global security.

I believe that maintaining a specific "open" attitude, still cautious however, from NATO's side, based on continuous deepening cooperation with other international organizations, is a reliable attitude, current and consistent with the requirements of the security environment in evolutionary perspective and transformation of NATO, on mid and long term.

¹ See *NATO Public Diplomacy Division* (source: <http://www.nato.int>), consulted in October 2011.

GLOSAR

Partea 1

Acronime și abrevieri

Acronim/ abreviere	Explicația/traducerea	
	Limba Engleză	Limba Română
ACO	Allied Command of Operations	Comandamentul Aliat pentru Operații
ACT	Allied Command of Transformations	Comandamentul Aliat pentru Transformare
ADM	Weapons of mass destruction	Arme de distrugere în masă
ASEAN	Association of South-East Asia Nations	Asociația Națiunilor din Sud-Estul Asiei
CAER	Council for Mutual Economic Assistance	Consiliul de Ajutor Economic Reciproc
CSAT	Suprem Council of National Defence	Consiliul Suprem de Apărare a Țării
CSCE	Conference on Security and Cooperation in Europe	Conferința pentru Securitate și Cooperare în Europa
CSI	Community of Independent States	Comunitatea Statelor Independente
EUMC	European Union Military Committee	Comitetul Militar al Uniunii Europene
EUMS	European Union Military Staff	Statul Major Militar al Uniunii Europene
GIS	Geographic Information System	Sistemul Informatic Geografic
GUAM	Georgia, Ukraine, Azerbaidjan, Moldova	Georgia, Ucraina, Azerbaidjan, Moldova
IFOR	Implementation Force (for Bosnia and Herzegovina)	Forța de Implementare (pentru Bosnia și Herțegovina)
IMS	International Military Staff	Statul Major Militar Internațional
ISAF	International Security Assistance Force in Afghanistan	Forța Internațională de Asistență și Securitate în Afganistan
KFOR	Kosovo Force	Forțele din Kosovo
MAP	Membership Action Plan	Planul de Acțiune pentru Aderare
MC	Military Committee	Comitetul Militar
NAC	North Atlantic Council	Consiliul Atlanticului de Nord
NATO	North Atlantic Treaty Organisation	Organizația Tratatului Atlanticului de Nord
NCS	New Strategic Concept	Noul Concept Strategic
NRF	NATO Response Force	Forța de Răspuns a NATO

OI	International Organizations	Organizații Internaționale
ONG	Non-governmental Organizations	Organizații Non-guvernamentale
ONU	United Nations	Organizația Națiunilor Unite
OSCE	Organisation for Security and Cooperation in Europe	Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa
OTSC	Collective Security Treaty Organisation	Organizația Tratatului de Securitate Colectivă
PESA/PSAC	European Security and Defence Policy/Common Security and Defence Policy	Politica Europeană de Securitate și Apărare/Politica de Securitate și Apărare Comună
PESC	Common Foreign and Security Policy	Politica Externă și de Securitate Comună
PfP	Partnership for Peace	Parteneriatul pentru Pace
RI	International Relations	Relații Internaționale
SACEUR	Supreme Allied Commander Europe	Comandantul Suprem al Forțelor Aliate din Europa
SFOR	Stabilisation Force	Forța de Stabilizare
SHAPE	Supreme Headquarters Allied Powers Europe	Comandamentul Suprem al Puterilor Aliate din Europa
SUA	United State of America	Statele Unite ale Americi
TO	Theater of Operations	Teatru de Operații
UE	European Union	Uniunea Europeană
UNEP	United Nations Environment Programme	Programul Națiunilor Unite pentru Mediu
UNHCR	United Nations High Commissioner for Refugees	Înaltul Comisariat pentru Refugiați al Națiunilor Unite
URSS	Union of Soviet Socialist Republics	Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste
ZEMN	Wider Black Sea Area	Zona Extinsă a Mării Negre

Partea a 2-a
Termeni și definiții

Termenul	Definiția	Sursa
Acord	Înțelegere, învoială, convenție etc. între două sau mai multe părți în vederea încheierii, modificării sau desființării unui act juridic. Acordurile se încheie în mod legal sub forma unor memorandumuri (MOA sau MOU), semnate de toate părțile implicate.	DEX 98
Activitate	Este ceea ce facem cu scopul obținerii unui anumit rezultat. Fiecare activitate este caracterizată printr-un început și un sfârșit,	

	prin inputuri și outputuri, și obținerea unui rezultat final. Activitățile se diferențiază una de alta prin complexitate, durată de timp și finalitatea rezultatelor.	
Acțiune	Procesul de întrebuințare al oricăruia dintre instrumentele de putere, indiferent de nivel, în spațiul de angajare, în scopul de a crea efecte specifice, pentru îndeplinirea obiectivelor.	
Actor	Persoană sau organizație (inclusiv entități statale sau non-statale) cu capacitatea sau dorința de a influența pe alții în urmărirea propriilor interese și obiective.	
Adversar	Parte recunoscută ca potențial ostilă unei alte părți și împotriva căreia este posibilă folosirea forței.	
Alianță	Înțelegere politică între două sau mai multe state, pe bază de tratat, prin care statele respective se obligă să acționeze în comun sau să se ajute în anumite împrejurări, în special în caz de război ori al unui atac îndreptat de alte state împotriva unuia dintre statele aliate.	DEX`98
Amenințare	Un pericol potențial, exprimat prin acțiuni, gesturi, cuvinte, care are sursă/autor, scop, obiective și o țintă. Amenințarea are indicatori concreți, reprezentând o declarație a unei intenții de a pedepsi sau a răni o persoană, un grup uman, o colectivitate locală, o țară sau o organizație. Practic, amenințarea de securitate reprezintă un ansamblu coerent de acțiuni și activități semnificative de origine umană și/sau naturală ce aduce atingere securității unei persoane, unui grup uman, unei colectivități sociale, unei comunități locale, unei țări sau unei organizații.	Strategia Militară a României, 2011
Amenințare asimetrică	O amenințare provenită din posibila utilizare a unor metode și mijloace substanțial diferite de cele proprii cu scopul de a ocoli sau diminua tăria forțelor proprii, prin exploatarea vulnerabilităților acestora și de a obține astfel un rezultat disproporționat.	
Autorități Militare NATO	Comitetul Militar NATO, SACEUR și SACT.	www.nato.org
Criză/situație de criză	Starea în care se poate afla un sistem (grup organizat, parte a unei națiuni, națiune, grup de națiuni, actori statali/nonstatali etc.), delimitată în timp și spațiu, alta decât starea de pace.	
Doctrină	Ansamblul principiilor și conceptelor fundamentale prin intermediul cărora forțele armate își planifică, pregătesc, conduc, desfășoară și evaluează acțiunile pentru a-și îndeplini obiectivele. Este autoritară, dar necesită judecată în aplicare.	AAP-6
Națiune gazdă	Un stat care, prin acord: primește forțe și materiale NATO sau ale altor state care operează pe/din sau tranzitează pe teritoriul său; permite materialelor NATO să fie situate pe teritoriul său; asigură suport pentru aceste scopuri.	AAP-6
Obiectiv	Un țel clar definit și realizabil, de îndeplinire succesivă/combinată și/sau simultană a condițiilor necesare obținerii stării finale dorite.	
Organizație	Un sistem social menit să desfășoare una sau mai multe activități. Aceasta are o anumită structură și derulează anumite procese pentru a-și îndeplini misiunea. Originile cuvântului „organizație” derivă din grecescul „organon”, care înseamnă unealtă sau	

	instrument.	
Proces	O serie de activități integrate într-o organizație mare, cu scopul de a crea valoare pentru societate. Aceasta înseamnă bunuri, servicii și cunoștințe. Un obiect este produs ca rezultat al unui complex proces tehnologic, o teorie este elaborată ca rezultat al unui proces științific, o lege reprezintă rezultatul unui proces parlamentar.	
Putere	Mijloacele prin care anumiți indivizi sau grupuri reușesc să-i domine pe alții, își definesc și își realizează scopurile și interesele particulare, chiar dacă se confruntă cu opoziție sau rezistență. Termenul se referă în principal la sursele, mijloacele și relațiile dominației, controlului și subordonării, așa cum operează ele în procese și situații sociale specifice.	
Sistem	Este un ansamblu de elemente interconectate, creat pentru a derula o anumită sarcină. Un sistem nu este o simplă colecție de ființe/obiecte diferite puse împreună, ci un rezultat integral al tuturor acestor interconexiuni, care produc efectul de sinergie. Este constituit dintr-un număr de actori, împreună cu resursele la dispoziția acestora. Sistemele sunt caracterizate de dinamica lor proprie, precum și de legături cu celelalte sisteme în cadrul unui sau mai multor domenii. Un sistem este întotdeauna definit de un mediu intern și de o interfață cu mediul extern.	
Spațiu	„Mediu/suport” în care actorii implicați în fenomenul geopolitic contemporan își dispută interesele potrivit locului și rolului pe care îl ocupă în relațiile internaționale. În geopolitică se lucrează cu trei spații: european; american; euro-asiatic și trei tipuri de relații internaționale –euro-atlantică; euro-asiatică; trans-pacifică.	
Structură	Un anumit aranjament de elemente și conectorii acestora. Există întotdeauna un mod specific în care componentele sunt conectate împreună, în baza unor legi/reglementări sau cerințe funcționale. Structurile pot fi dinamice sau statice. De asemenea, există diferite tipuri de structuri sociale care reflectă diferite tipuri de relații între persoane/grupuri implicate: familie, școală, biserică, companie, armată, partide politice, state etc.	
Vulnerabilitate	Reprezintă stări de lucruri, procese sau fenomene din viața internă, care diminuează capacitatea de reacție la riscurile existente ori potențiale sau care favorizează apariția și dezvoltarea acestora. De fapt, într-un sens larg, vulnerabilitatea indică punctele slabe ale unei persoane, grup, comunități umane, țări sau organizații, în ceea ce privește securitatea acestora.	Strategia Militară a României, 2011

BIBLIOGRAFIE

1. AIKEN, J. & HAGE, M., (1966), *Organizational alienation: A comparative analysis*, American Sociological Review -31.
2. ARCHER, Clive, (2001), *International organizations*, Routledge, ediția a III-a.
3. ASMUS, Ronald D., DIMITROV, Konstantin, FORBRIG, Joerg, (2009), *A New Euro-Atlantic Strategy for the Black Sea Region*, Published by The German Marshall Fund of the United States, Washington.
4. BĂDESCU, Ilie, MIHĂILESCU, Ioan, ZAMFIR, Elena (coord), (2002), *Geopolitica integrării europene*, Editura Universității, București.
5. BOTELHO, Marcio, (2005), *The G-20: Aims and Perspectives of a New Trade Alliance*, Boca Raton, Florida, USA, în www.g-20.mre.gov.br/history.asp.
6. BRZEZINSKI, Zbigniew, (2006), *Triada geostrategică. Conviețuirea cu China, Europa și Rusia*, Editura Historia, București.
7. BRZEZINSKI, Zbigniew, (2000), *Marea tablă de șah. Supremația americană și imperativele sale geostrategice*, Editura Univers Enciclopedic, București.
8. BULL, Carolyn, (2007), *Building the Rule of Law under UN Transitional Administration*, in Policy Brief No. 7, United Nations University, (<http://www.unu.edu/publications/briefs/policy-briefs/2007/pb07-07.pdf>).
9. CARAGEA, Anton, (2009), *The Non-Aligned Movement: A Chance for a Multipolar World*, în <http://www.worldpress.org/Mideast/3425.cfm>.
10. CARTA ONU, capitolul VII, în http://www.dadalos.org/uno_rom/un-charta.htm7.
11. CHAUPRADE, A., THUAL, Fr., (2003), *Dicționar de Geopolitică*, Editura Corint, București.
12. CLAUSEWITZ, Karl von, (1986), *Despre război*, Editura Militară, București.
13. COOPER, Robert, (2004), – „*The Breaking of Nations*”, Atlantic Books, London.
14. CORNISCH, Paul, (2006), *EU and NATO: Co-operation or Competition?*, Directorate-General for External Policies of the Union, European Parliament.
15. CORMAN, Steven R., HESS, Aaron, JUSTUS, Z. S., (2006), *Credibility in the Global War on Terrorism: Strategic Principles and Research Agenda* (Report 0603), Consortium for Strategic Communication, Arizona State University, (<http://comops.org/article/117.pdf>).
16. CREȚU, Vasile, (2006), *Drept internațional public*, ediția a IV-a, Editura Fundației România de Mâine, București.
17. DEACON, Bob, (2000), *Globalization: A Threat to Equitable Social Provision*, IDS Bulletin, Vol. 31, No 4.
18. DINCĂ, Marian, (1998), *Sisteme moderne de cercetare*, în revista Gândirea Militară, nr. 2/1998.
19. DINCĂ, Marian, SIMION, Eduard, KIȘ, Alexandru, (2010), *The new NATO strategic concept – between the global security and the human security*, în Romanian Journal of Security Studies, vol. 1, no. 2, winter 2010, *NATO perspectives on European Security*, University of Oradea, Institute of Euroregional Studies, C&A Publishing, 2011, pp. 5-19, ISSN: 2069 – 0703 (<http://rjss.ro/2011/05/26/the-journal-in-pdf-format-2/>), indexată Index Copernicus International (<http://journals.indexcopernicus.com/karta.php?action=masterlist&id=5626>).
20. DINCĂ, Marian, (2011), *Evoluția Alianței Nord Atlantice. Tendințe și perspective*, a V-a Sesiune Internațională de Comunicări Științifice, domeniul „Științe politice, relații internaționale și studii de securitate”, Editura Universității Lucian Blaga din Sibiu, ISBN: 978-606-12-0166-2, vol.II 978-606-12-0168-6, Sibiu, 27-29.05.2011.

21. DINCĂ, Marian, JOSAN Nicolae, (2012), *The spatial-temporal dimension of the alliances ~NATO&CSTO~*, în Revista Română de Geografie Politică, no. 1, May 2012, article no. 141108-226, University of Oradea, ISSN:1454-2749, E-ISSN: 2065-1619.
22. DINCĂ, Marian, (2012), *The perspectives of the North-Atlantic Alliance*, a 18 –a Sesiune internațională de Comunicări Științifice, K.B.O., Academia Forțelor Terestre „Nicolae Bălcescu”, ISSN: 1843 – 6722, Sibiu, 14-16 iunie 2012.
23. DUȚĂ, Paul Dănuț, (2006), *Instituții de securitate. Operațiuni. (vol. 1 și 2)*, Editura TechnoMedia, Sibiu.
24. DUȚĂ, Paul Dănuț, PURCĂREA, Mihail Teodor, CORDONEANU, Ovidiu, (2008), *Organizațiile internaționale și mediul de securitate*, Editura TechnoMedia, Sibiu.
25. EMMERSON, Apud, DONALD K., (2005), *Security, Community, and Democracy in Southeast Asia*, Japanese Journal of Political Science nr.6/2005.
26. FIDLER, Jiří, MAREŘ, Petr, (2005), *Istoria NATO*, Institutul European, Iași.
27. FLYNN, Gregory, (2005), *Statele Unite și apărarea Europei*, în Raoul Girardet (coord.), *Apărarea Europei*, Institutul European, Iași.
28. FRANÇOIS de Rose, (1998), *Al treilea război mondial nu a avut loc. NATO și pacea*, Editura Nemira, București.
29. FRĂSINEANU, Dragoș, (2007), *Geopolitica*, Editura Fundației România de Mâine, București.
30. FRIEDMAN, George, (2010), *Thinking about the Unthinkable: a U.S.-Iranian Deal*, în http://www.stratfor.com/weekly/20100301_thinking_about_unthinkable_usiranian_deal.
31. FRUNZETI, Teodor, ZODIAN, Vladimir, (2009), *Lumea 2009. Enciclopedie politică și militară (Studii strategice și de securitate)*, Editura CTEA, București.
32. FRUNZETI, Teodor, ZODIAN, Vladimir, (2011), *Lumea 2011. Enciclopedie politică și militară (Studii strategice și de securitate)*, Editura CTEA, București.
33. FRUNZETI, Teodor, MUREȘAN, Mircea, VĂDUVA Gheorghe, (2009), *Război și haos*, Editura CTEA, București.
34. GÂRZ, Florian, (1997), *Expansiunea spre Est a NATO. Bătălia pentru Europa*, Casa Editorială ODEON, București.
35. GÂRZ, Florian, (1999), *Renașterea Europei. De la Atlantic la Urali*, Casa Editorială ODEON, București.
36. GELB, Leslie H., (2009), *Power Rules. How Common Sense Can Rescue American Foreign Policy*, HarperCollins, în http://www.cfr.org/publication/18880/power_rules.html.
37. *GHIDUL Summitului NATO de la Riga*, (<http://www.nato.int/docu/comm/2006/0611-riga/index.htm>).
38. GOODRICH, Lauren, (2010), *Kyrgyzstan and the Russian Resurgence*, http://www.stratfor.com/weekly/20100412_kyrgyzstan_and_russian_resurgence?utm_source=GWeekly&utm_medium=email&utm_campaign=100413&utm_content=readmore&elq=32417cb0d15345daab30ea00506fa72e.
39. HAMILTON, Daniel S., (2004), ed. *Transatlantic Transformations : Equipping NATO for the 21st Century*, Washington: Center for Transatlantic Relations.
40. HOFFMAN, Frank G., (2009), *Hybrid Threats: Reconceptualizing the Evolving Character of Modern Conflict*, în Institute for National Strategic Studies & National Defense University, *Strategic Forum*, No. 240/2009.
41. IANOȘ, Ioan, (2010), *Discontinuitățile spațiale, organizarea spațiului și dezvoltare teritorială*, Note de curs – Școala Doctorală, Universtatea din Oradea.
42. IANOȘ, Ioan, (2000), *Sisteme teritoriale – o abordare geografică*, Editura Tehnică, București.

43. ILIEȘ, Alexandru, (1999), *Elemente de geografie politică*, Editura Universității din Oradea.
44. ILIEȘ, Alexandru, STAȘAC, Marcu, (2000), *Studiul geografic al populației*, Editura Universității din Oradea.
45. IRIYE, Akira, (2002), *Global Community. The Role of International Organizations in the Making of the Contemporary World*, Regents of the University of California, USA.
46. Institute for Economics & Peace, (2010), *Global Peace Index - 2010 Methodology, results & findings*, Sidney, în www.visionofhumanity.org
47. International Monetary Fund, (2010), *World Economic and Financial Surveys - World Economic Outlook; Rebalancing Growth*, (<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2010/01/pdf/text.pdf>).
48. JOSAN, Nicolae, (2002), *Sisteme globale de mediu*, Editura Universității din Oradea.
49. JOSAN, Nicolae, (2002), *Destinul geografic al poporului român*, Editura Universității din Oradea.
50. KAGAN, Robert, (2005), *Despre paradis și putere. America și Europa în noua ordine mondială*, Editura Antet, București.
51. KALDOR, Mary, MARTIN, Mary, SELCHOW, Sabine, (2008), *Human Security: A European Strategic Narrative*, International Policy Analysis, Division for International Dialogue, Berlin, (<http://library.fes.de/pdf-files/id/ipa/05172.pdf>).
52. KENNEDY, Paul, (1987), *The rise and fall of the great powers. Economic change and military conflict from 1500 to 2000*, Vintage, New York.
53. KIRTON, John, (2008), *A Summit of Substantial Success: The Performance of the 2008 G8*, G8 Information Centre - University of Toronto, (<http://www.g8.utoronto.ca/scholar/kirton-performance-080717.pdf>).
54. KOGAN, Robert, (2008), *End of Dream, Return of History, in Totead the World. American Strategy after the Bush Doctrine*, Eds. Melvyn P. Leffler, Jeffrey W. Legro, Oxford University Press.
55. LACOSTE, Yves, (1993), *Préambule în Dictionnaire de Géopolitique*, Edition Flammarion, Paris.
56. LINGBIN, Zhao, (2010), *China's Countermeasure Against America can Follow Russia's Example*, <http://www.takungpao.com/news/10/03/10/CJZH-1225994.htm>.
57. LIU, Henry C. K., (2005), *The failed-state cancer*, http://www.atimes.com/atimes/Front_Page/GD28Aa02.html.
58. MacFARLANE, Neil, (2004), *The Responsibility to Protect: is Anyone Interested in Humanitarian Intervention?*, Third World Quarterly, Vol.25, No.5.
59. MOȘTOFLEI, Constantin, DUȚU, Petru, (2005), *Apărarea colectivă și apărarea națională în contextul integrării României în NATO și aderării la Uniunea Europeană*, Editura UNAp, București.
60. MUNTARBHORN, Vitit, (2006), *Fragile Countries and United Nations Reform*, Bangkok Post, în <http://www.globalpolicy.org/nations/sovereign/failedindex.htm>.
61. MUREȘAN, Mircea, și colectiv, (2006), *Securitatea europeană la începutul mileniului trei*, Editura UNAp, București.
62. NEGUȚ, Silviu, (2011), *Geografia umană*, Editura Academiei Române, București.
63. NEGUȚ, Silviu, (2005), *Introducere în geopolitică*, Revista "Jurnalul Economic", anul VIII, nr.15, București.
64. NORTHAM, Jackie, (2009), *Obama Aims To Change World Perceptions Of U.S.*, în <http://www.npr.org/templates/story/story.php?storyId=103542989>.

65. NYE, Joseph S. Jr., (1990), *Bound To Lead: The Changing Nature of American Power*, Publisher: Basic Books.
66. NYE, Joseph S. Jr., (1990), *The Changing Nature of World Power*, The Academy of Political Science.
67. NUGENT, Neil, (2006), *The Government and politics of the European Union*, Palgrave Macmillan, New York.
68. OLARU, Mircea, (2009), *Statele democratice și terorismul*, Editura ARDUPH, Prahova.
69. ORTEGA, Martin, (2007), – *Building the future: the EU's contribution to global governance*, EU ISS.
70. Parlementaires européens pour l'Afrique (AWEPA), *Événements parallèles. La Réponse Stratégique de l'UE aux Situations de Fragilité en Afrique*, <http://www.eudevdays.eu/Public/ŞideEvent.php?ID=507&parentID=357>
71. PARMENTIER, Gustave, (2005), *Alianța atlantică și apărarea europeană*, în Raul Girardet (coord.), *Apărarea Europei*, Institutul European, Iași.
72. PÂRLOG, Adrieian, (2007), *Competiție sau cooperare în activitatea de informații*, Editura UNAp, București.
73. PERLAS, Nicanor, *Civil Society - The Third Global Power; The Collapse of the WTO Agenda in Seattle*, în <http://southerncrossreview.org/4/wto.html>
74. PILLSBURY, Michael, (2000), *China debates the future security environment*, National Defense University Press, în <http://www.fas.org/nuke/guide/china/doctrine/pills2/index.html>.
75. POMEROY, Robin, *Warning of food riots as world cereal prices hit record highs*, <http://news.scotsman.com/world/Warning-of-food-riots-.3975494.jp>.
76. PREDĂ, Eugen, (1999), *NATO. Scurtă istorie*, Editura Sile, București.
77. RITTBERGER, Volker și BERNHARD Zangl, (2006), *International Organizations. Polity, politics and Policis*, Pal grave Macmillan, Hampshire.
78. RUSSEL, F. Wieigly, (1973), *The American Way of Wor: A history of United States Military Strategy and Policy*, Macmillan, New York.
79. SAVA, Ionel Nicu, *Introducere în geopolitică* (note de curs), Universitatea din București, în [http://193.231.1.3/file.php/36/Sava Introducere_in_geopolitica_II.PDF](http://193.231.1.3/file.php/36/Sava%20Introducere_in_geopolitica_II.PDF).
80. SCHOLTE, Jan Aart, (1999), *Global Civil Society: Changing the World?*, Department of Politics and International Studies, Univesity of Warwick, CSGR Working Paper No. 31/99, UK.
81. SEN, Amartya, (1999), *Democracy as a Universal Value*, Journal of Democracy Vol. 10, No 3.
82. STĂNCILĂ, Lucian, (2011), *Apărarea teritoriului național în actualul mediu de securitate*, Editura Moroșan, București.
83. STĂNCILĂ, Lucian, (2011), *Apărarea colectivă și participarea armatei la misiuni internaționale de gestionare a crizelor*, Editura Moroșan, București.
84. STĂNCILĂ, Lucian, (2007), *Terorismul, provocare a secolului XXI*, Editura UNAp, București.
85. STĂNCILĂ, Lucian, (2006), *Dimensiunea militară a operației antiteroriste*, Editura UNAp, București.
86. STĂNCILĂ, Lucian, (2002), *Operațiile ofensive în apărarea armată a țării*, Editura Sylvi, București.
87. STĂNCILĂ, Lucian, (2000), *Legile și principiile luptei armate*, Editura AÎSM, București.
88. STĂNCILĂ, Lucian, BONTIC, Neculai, (2007), *Ordinea publică în societatea modernă*, Editura UNAp, București.
89. STĂNCILĂ, Lucian, MANOLACHE, Mihai, ȘERBAN, Andrei, (2010), *Uniunea Europeană și noul mediu internațional de securitate*, Editura UNAp, București.

90. STĂNCILĂ, Lucian, MANOLACHE, Mihai, (2009), *Securitatea energetică la începutul secolului XXI*, Editura CTEA, București.
91. STĂNCILĂ, Lucian, RADU, Gheorghe, (2005), *Omnidirecționalitate și ritm pulsatoriu în confruntările armate moderne*, Editura UNAp, București.
92. STĂNCILĂ, Lucian, POPESCU, Constantin, (2007), *Mobilitatea forțelor în câmpul de luptă modern*, Editura UNAp, București.
93. STĂNCILĂ, Lucian, POPESCU, Constantin, (2006), *Manifestarea mobilității în conflictele viitorului*, Editura UNAp, București.
94. STĂNCILĂ, Lucian, ȚENU, Costică, (2005), *Forme specifice conflictelor militare moderne*, Editura UNAp, București.
95. STĂNCILĂ, Lucian, FLOREA, Constantin, (2002), *Confruntări armate moderne (tendențe și perspective)*, Editura AÎSM, București.
96. STĂNCILĂ, Lucian, CERBU, Vasile, MELICIANU, Petru-Marius, (2011), *Vulturii războiului*, Editura Moroșan, București.
97. STĂNCILĂ, Lucian, ȚENU, Costică, ENACHE, Doru, (2005), *Fundamentele întrebuirii forțelor terestre în acțiunile militare moderne*, Editura UNAp, București.
98. STĂNCILĂ, Lucian, CONSTANTIN, Eugen, PÎRGULESCU, Ion, (2010), *Operațiunile postconflict*, Editura UNAp, București.
99. SUVEDI, Suryaprasada, (1996), *Land and Maritime Zones of Peace in International Law*, Oxford University Press.
100. TARDY, Thierry, (2004), *The Brahimi Report: four years on. Proceedings of a workshop held at the Geneva Centre for Security Policy*, http://www.gcsp.ch/e/publications/CM_Peacebuilding/Peace_Operations/Conf_Proceedings/BrahimiReport.pdf
101. THÜRER, Daniel, (1999), *The "Failed State" And International Law*, International Committee Of The Red Cross, în <http://www.globalpolicy.org/nations/sovereign/failedindex.htm>.
102. TÎRĂU, Liviu, *Prelegeri de geopolitică* (note de curs), Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca, în <http://idd.euro.ubbcluj.ro/interactiv/cursuri/LiviuTirau/1.htm>.
103. United Nations, *The Millennium Development Goals Report 2008*, Published by United Nations Department of Economic and Social Affairs (DESA), New York.
104. United States House of Representatives, International Relations Committee, Subcommittee on Oversight and Investigations, *Testimony of Andrew Kohut*, November 10, 2005, (<http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/congress/koh111005>).
105. US Secretary of Defense, *Nuclear Posture Review*, Washington DC, 6 Aprilie 2010, în <http://www.defense.gov/>.
106. VĂDUVA, Gheorghe, (2008), *Aspecte militare ale abordării operației pe bază de efecte*, Editura UNAp, București.
107. VĂDUVA, Gheorghe, ALEXANDRESCU, Grigore, DUȚU, Petre, POPA, Vasile, SARCINSCHI, Alexandra, BĂHNĂREANU, Cristian, (2009), *Efectele hazardelor naturale și tehnologice asupra infrastructurii critice*, în *Colocviul strategic*, nr.2, Editura UNAp, București.
108. WALLACE, He Helen, WALLACE, William, POLLACK Mark (editori), (2005), *„Policy-Making in the European Union”*, Oxford University Press, Fifth Edition.
109. WALTZ, Kenneth, (2007), *Teoria politicii internaționale*, Editura Polirom, Iași.
110. ***, (2008), *Global Trends 2025. A Transformed World*, US Government Printing Office.
111. ***, (2001), *NATO Handbook, Information and Press Office*, NATO HQ, Bruxelles.
112. ***, (2003), *Collins English Dictionary*, HarperCollins Publishers, în <http://www.thefreedictionary.com/misc/HarperCollinsProducts.aspx?English>

113. ***, (2002), *Oxford Advanced Learner`s Dictionary*, Oxford University Press, New York.
114. ***, (2002), *Oxford Mini Dictionary&Thesaurus*, Oxford University Press, New York.
115. ***, (2008), *Report on the Implementation of the European Security Strategy - Providing Security in a Changing World*, S407/08, Bruxelles.
116. ***, (2009), *The American Heritage Dictionary of the English Language*, Fourth Edition, Published by Houghton Mifflin Company.
117. ***, Revista *Impact strategic*, nr. 4-5/2002; 1-4/2004; 1-2/2005.
118. ***, Revista română de *Studii de Intelligence*, nr. 1-2/2009; 3-5/2010.
119. ***, Revista *Infosfera*, nr. 4/2010, Editura DGIA, București, ISSN: 2065-3395.
120. ***, Revista *Intelligence a SRI*, nr. 19/2011.
121. ***, Revista *Gândirea Militară Românească*, nr.3/2010, Editura SMG, București.
122. ***, (2005), *Studii de securitate și apărare*, vol.1-3/2005, Editura UNAp, București.

Documente, legi și acte normative

123. ***, Constituția României.
124. ***, (2011), Carta Albă a Apărării-proiect, București.
125. ***, (2012), Doctrina Armatei României, București.
126. ***, Legea nr.45/1994 privind apărarea națională a României cu modificările și completările ulterioare.
127. ***, (2007), Strategia de Securitate Națională a României, București, în <http://www.presidency.ro/dsdp/docs/phpMQabHR.pdf>.
128. ***, (2007), Strategia de Transformare a Armatei României, București.
129. ***, (1949), Tratatul Atlanticului de Nord.
130. ***, (1988), Dicționarul Explicativ al Limbii Române, Editura Academiei Române, București.

Websiteuri

131. <http://consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/201020Headline20Goal.pdf>
132. <http://csis.org/multimedia/video-irregular-warfare-hybrid-threats-and-future-role-ground-forces>
133. http://cssas.unap.ro/ro/pdf_studii/nato_20și_ue_determinari20și20finalitati.pdf
134. http://en.wikipedia.org/wiki/Council_of_Europe
135. <http://en.wikipedia.org/wiki/Counter-insurgency>
136. http://en.wikipedia.org/wiki/Crisis_States_Researches_Centre
137. http://en.wikipedia.org/wiki/Intergovernmental_organization
138. http://en.wikipedia.org/wiki/Risk_Matrix
139. <http://gis.nc3a.nato.int/ACSP>
140. <http://geo.international.gc.ca/cip-pic/library/conflictprevention-en.asp>
141. <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/05/st10/st10462.en05.pdf>
142. <http://www.aseanregionalforum.org/>
143. <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/CivilianHeadlineGoal2010.pdf>
144. http://www.deljpn.ec.europa.eu/union/showpage_en_union.external.g8.php
145. <http://www.dex.info-site.ro/definitie-geopolitica/definitie-geopolitica.aspx>
146. <http://www.diis.dk/sw69227.asp>
147. <http://www.ecowas.int/>
148. <http://www.eu-norway.org/news/newsarchives/peacefacilitator.htm>
149. http://www.fndc.ro/comunitate/societatea_civila.html
150. <http://www.globalsecurity.org/military/world/spending.htm>
151. <http://www.imf.org/external/datamapper/index.php>

152. <http://www.mercer.com/qualityoflivingpr>
153. <http://www.namegypt.org/en/AboutName/MembersObserversAndGuests/Pages/asp>
154. <http://www.nato.int/cps/en/natolive/51288.htm>
155. http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_49158.htm
156. http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_49176.htm
157. http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_49217.htm
158. http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_49276.htm
159. http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_50349.htm
160. http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_51633.htm
161. http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_52956.htm
162. http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_56626.htm
163. http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_8189.htm
164. http://www.nato.int/cps/en/SID-411B796B-213BB9F1/natolive/topics_52057.htm
165. <http://www.nato.int/eadecc/index.htm>
166. <http://www.nato.int/pictures/2007/070524b/b070524br.jpg>
167. <http://www.oas.org/en/default.asp>
168. <http://www.oneworldtrust.org/csoproject/>
169. http://www.onuinfo.ro/despre_onu/activitati/
170. <http://www.onuinfo.ro/ong/>
171. <http://www.pll.md/ro/international>
172. <http://www.saarc-sec.org/>
173. <http://www.thehopefoundation.org.uk/#/shelter-homes/4532742969>
174. http://www.un.org/aboutun/chart_en.pdf
175. <http://www.un.org/depts/dpa/intro.html>
176. <http://www.un.org/Depts/dpko/dpko/info/page3.htm>
177. <http://www.un.org/peace/peacebuilding/mandate.shtml>
178. <http://www.unaoc.org/>
179. <http://www.undp.org>
180. <http://www.unescap.org/huset/whatis.htm>
181. <http://www.unescap.org/pdd/prs/ProjectActivities/Ongoing/gg/governance.asp>
182. <http://www.unhabitat.org/categories.asp?catid=584>
183. <http://www.fdsc.ro>

A N E X E

**STRUCTURA CELOR MAI IMPORTANTE ORGANIZAȚII INTERNAȚIONALE
la 01.01.2012**

a. State membre NATO la 01.01.2012

Nr. crt.	State membre	Anul aderării	Expansiunea
1.	 Belgium	1949	Fondatori
2.	 Canada	1949	Fondatori
3.	 Denmark	1949	Fondatori
4.	 France	1949	Fondatori
5.	 Iceland	1949	Fondatori
6.	 Italy	1949	Fondatori
7.	 Luxembourg	1949	Fondatori
8.	 Netherlands	1949	Fondatori
9.	 Norway	1949	Fondatori
10.	 Portugal	1949	Fondatori
11.	 United Kingdom	1949	Fondatori
12.	 United States	1949	Fondatori
13.	 Greece	1952	Prima

14.		Turkey	1952	Prima
15.		Germany	1955	A doua
16.		Spain	1982	A treia
17.		Czech Rep	1999	A patra
18.		Hungary	1999	A patra
19.		Poland	1999	A patra
20.		Bulgaria	2004	A cincea
21.		Estonia	2004	A cincea
22.		Latvia	2004	A cincea
23.		Lithuania	2004	A cincea
24.		Romania	2004	A cincea
25.		Slovakia	2004	A cincea
26.		Slovenia	2004	A cincea
27.		Albania	2009	A șasea
28.		Croatia	2009	A șasea
TOTAL la 01 ianuarie 2012			28 membri	

Nr. crt.	State membre UE	Anul aderării	Obs.
1.	Belgia, Franța, Germania, Italia, Luxemburg, Olanda	1958	6 membri fondatori
2.	Danemarca, Irlanda, Regatul Unit	1973	3 membri
3.	Grecia	1981	1 membru
4.	Portugalia, Spania	1986	2 membri
5.	Austria, Finlanda, Suedia	1995	3 membri
6.	Cipru, Estonia, Letonia, Lituania, Malta, Polonia, Cehia, Slovacia, Slovenia, Ungaria	2004	10 membri
7.	Bulgaria, România	2007	2 membri
TOTAL la 01 ianuarie 2012			27 membri

b. State membre UE la 01.01.2012

c. State membre OSCE 01.01.2012

Nr. crt.	State membre OSCE	Anul aderării	Obs.
1.	Austria, Belgium, Bulgaria, Canada, Cyprus, Denmark, Finland, France, Germany, Greece, Holy See, Hungary, Iceland, Ireland, Italy, Liechtenstein, Luxembourg, Malta, Monaco, Netherlands, Norway, Poland, Portugal, Romania, Russian Federation, San Marino, Spain, Sweden, Switzerland, Turkey, United Kingdom, United States of America	1973	32 membri fondatori
2.	Albania, Estonia, Latvia, Lithuania	1991	4 membri
3.	Armenia, Bosnia and Herzegovina, Croatia, Georgia, Kazakhstan, Kyrgyzstan, Moldova, Slovenia, Tajikistan, Turkmenistan, Ukraine, Uzbekistan	1992	12 membri
4.	Azerbaijan, Belarus, Czech Republic, Slovak Republic	1993	4 membri
5.	The former Yugoslav Republic of Macedonia	1995	1 membru
6.	Andorra	1998	1 membru
7.	Serbia	2000	1 membru
8.	Montenegro	2006	1 membru
TOTAL la 01 ianuarie 2012			56 membri

d. State membre ONU la 01.01.2012

Nr. crt.	State membre ONU	Anul aderării	Obs.
1.	Africa de Sud, Arabia Saudită, Argentina, Australia, Belarus, Belgia, Bolivia, Brazilia, Canada, Chile, China, Columbia, Costa Rica, Cuba, Danemarca, Republica Dominicană, Ecuador, Egipt, El Salvador, Etiopia, Federația Rusă, Filipine, Franța, Grecia, Guatemala, Haiti, Honduras, India, Iran, Iraq, Irlanda de Nord, Liban, Liberia, Luxemburg, Marea Britanie, Mexic, Noua Zeelanda, Nicaragua, Norvegia, Olanda, Panama, Paraguay, Peru, Polonia, Siria, SUA, Turcia, Ucraina, Uruguay, Venezuela	1945	50 membri fondatori
2.	Afganistan, Islanda, Suedia, Tailanda	1946	4 membri
3.	Pakistan, Yemen	1947	2 membri
4.	Myanmar	1948	1 membru
5.	Israel	1949	1 membru
6.	Indonezia	1950	1 membru
7.	Albania, Austria, Bulgaria, Cambogia, Finlandia, Ungaria, Irlanda, Italia, Jordan, Lao, Jamahiriya Arabă Libiană, Nepal, Portugalia, România, Spania, Sri Lanka	1955	16 membri
8.	Japonia, Maroc, Sudan, Tunisia	1956	4 membri
9.	Ghana, Malaysia	1957	2 membri
10.	Guinea	1958	1 membru
11.	Benin, Burkina Faso, Camerun, Republica Centr-Africană, Ciad, Congo, Cote D'Ivoire, Cipru, Gabon, Madagascar, Mali, Niger, Nigeria, Senegal, Somalia, Togo	1960	16 membri
12.	Mauritania, Mongolia, Sierra Leone, Tanzania	1961	4 membri
13.	Algeria, Burundi, Jamaica, Rwanda, Trinidad-Tobago, Uganda	1962	6 membri
14.	Kenya, Kuwait	1963	2 membri
15.	Malawi, Malta, Zambia	1964	3 membri
16.	Gambia, Maldive, Singapore	1965	3 membri
17.	Barbados, Botswana, Guyana, Lesotho	1966	4 membri

18.	Guinea Ecuatorială, Mauritius, Regatul Swaziland	1968	3 membri
19.	Fiji	1970	1 membru
20.	Bahrein, Bhutan, Oman, Qatar, Emiratele Arabe Unite	1971	5 membri
21.	Bahamas, Germania	1973	2 membri
22.	Bangladesh, Grenada, Guinea-Bisau	1974	3 membri
23.	Capul Verde, Comoros, Mozambic, Papua Noua Guinee, Sao Tome, Suriname	1975	6 membri
24.	Angola, Samoa, Seychelles	1976	3 membri
25.	Djibouti, Vietnam	1977	2 membri
26.	Dominica, Insulele Solomon	1978	2 membri
27.	Sainta Lucia	1979	1 membru
28.	Saint Vincent, Zimbabwe	1980	2 membri
29.	Antigua-Barbuda, Belize, Vanuatu	1981	3 membri
30.	Saint Kitts	1983	1 membru
31.	Brunei	1984	1 membru
32.	Lechtenstein, Namibia	1990	2 membri
33.	Coreea de Sud, Coreea de Nord, Estonia, Letonia, Lituania, Insulele Marshall, Micronesia	1991	7 membri
34.	Armenia, Azerbaigian, Bosnia-Herțegovina, Croația, Georgia, Kazahstan, Kyrgyzstan, Moldova, San Marino, Slovenia, Tajikistan, Turkmenistan, Uzbekistan	1992	13 membri
35.	Andora, Cehia, Eritrea, Monaco, Slovacia, Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei	1993	6 membri
36.	Palau	1994	1 membru
37.	Kiribati, Nauru, Tonga	1999	3 membri
38.	Serbia, Tuvalu	2000	2 membri
39.	Elveția, Timorul de Est	2002	2 membri
40.	MunteNegru	2006	1 membru
TOTAL la 01 ianuarie 2012			192 membri

TRATATUL NORD-ATLANTIC¹
Washington DC, 4 aprilie 1949

Statele care sunt parte a prezentului Tratat își reafirmă credința în obiectivele și principiile Cartei Națiunilor Unite, precum și dorința lor de a conviețui în pace cu toate popoarele și guvernele. Ele sunt angajate în salvagardarea libertății, a moștenirii comune și a civilizațiilor popoarelor pe care le reprezintă, pe baza principiilor democrației, libertății individuale și a literei legii. Ele caută să promoveze stabilitatea și bunăstarea zonei nord-atlantice. Ele sunt hotărâte să își unească eforturile în scopul apărării colective și al păstrării păcii și securității. Astfel, ele sunt de acord cu prezentul Tratat Nord-Atlantic:

ARTICOLUL 1: Părțile se angajează, conform prevederilor din Carta Națiunilor Unite, să rezolve prin mijloace pașnice orice dispută internațională în care ar putea fi implicate, astfel încât să nu aducă atingere păcii, securității și dreptului internațional și să se abțină să recurgă în relațiile internaționale la amenințarea cu forța sau la folosirea forței, în vreun mod incompatibil cu obiectivele Națiunilor Unite.

ARTICOLUL 2: Părțile vor contribui la dezvoltarea continuă a relațiilor internaționale de pace și prietenie prin consolidarea instituțiilor libere, prin facilitarea unei mai bune înțelegeri a principiilor pe baza cărora sunt fondate aceste instituții și prin promovarea condițiilor de asigurare a stabilității și bunăstării. Ele vor căuta să elimine conflictele din politicile lor economice internaționale și vor încuraja colaborarea economică bilaterală sau multilaterală.

ARTICOLUL 3: Pentru a îndeplini mai eficient obiectivele acestui Tratat, Părțile, separat sau împreună, prin intermediul auto-ajutorării și al sprijinului reciproc continue, își vor menține și își vor dezvolta capacitatea individuală și cea colectivă de rezistență în fața unui atac armat.

ARTICOLUL 4: Părțile vor avea consultări comune ori de câte ori vreuna dintre ele va considera că este amenințată integritatea teritorială, independența politică sau securitatea vreuneia dintre Părți.

ARTICOLUL 5: Părțile convin că un atac armat împotriva uneia sau mai multora dintre ele, în Europa sau în America de Nord, va fi considerat un atac împotriva tuturor și, în consecință, sunt de acord ca, dacă are loc asemenea atac armat, fiecare dintre ele, în exercitarea dreptului la auto-apărare individuală sau colectivă recunoscut prin Articolul 51 din Carta Națiunilor Unite, va sprijini Partea sau Părțile atacate prin efectuarea imediată, individual sau de comun acord cu celelalte Părți, a oricărei acțiuni pe care o consideră necesară, inclusiv folosirea forței armate, pentru restabilirea și menținerea securității zonei nord-atlantice. Orice astfel de atac armat și toate măsurile adoptate ca rezultat al acestuia vor trebui raportate imediat Consiliului de Securitate. Aceste măsuri vor înceta după ce Consiliul de Securitate va adopta măsurile necesare pentru restabilirea și menținerea păcii și securității internaționale.

ARTICOLUL 6²: În scopul aplicării Articolului 5, un atac armat asupra uneia sau mai multora dintre Părți se consideră că include un atac armat:

– pe teritoriul oricărei Părți în Europa sau America de Nord, în Departamentele algeriene ale Franței¹, pe teritoriul Turciei sau pe insulele aflate sub jurisdicția oricărei Părți din zona nord-atlantică, la nord de Tropicul Cancerului;

¹ Sursa: http://nato.md/uploads/site%20docs/tratatul_nord-atlantic.ro.pdf, consultat la 01 octombrie 2011.

² Definiția teritoriilor cărora li se aplică Articolul 5 a fost revizuită de către Articolul 2 al Protocolului la Tratatul Nord-Atlantic, odată cu aderarea Greciei și Turciei, semnată la data de 22.10.1951.

– asupra forțelor terestre, navale sau aeriene ale oricărei Părți, care se află pe sau deasupra acestor teritorii, sau în oricare zonă a Europei în care forțele de ocupație ale uneia dintre Părți erau staționate la data intrării în vigoare a acestui Tratat, sau pe Marea Mediterană ori în zona nord-atlantică aflată la nord de Tropicul Cancerului.

ARTICOLUL 7: Tratatul nu afectează și nu va fi interpretat ca afectând în nici un fel drepturile și obligațiile care decurg din Carta Părților care sunt membre ale Națiunilor Unite, sau responsabilitatea principală a Consiliului de Securitate de menținere a păcii și securității internaționale.

ARTICOLUL 8: Fiecare Parte declară că nici una din obligațiile internaționale, aflate în vigoare la un moment dat între ea și oricare din celelalte Părți sau un al treilea stat, nu este în contradicție cu prevederile prezentului Tratat și se angajează să nu își asume nici o obligație internațională aflată în conflict cu acest Tratat.

ARTICOLUL 9: Prin prezentul, Părțile înființează un Consiliu în cadrul căruia fiecare va fi reprezentată în procesul de analiză a problemelor referitoare la implementarea acestui Tratat. Consiliul va fi astfel organizat încât să fie capabil să se reunească prompt și în orice împrejurare. Consiliul va constitui atâtea organisme subsidiare cât este necesar; în primul rând, va înființa de urgență un comitet al apărării care va recomanda măsurile de implementare a Articolelor 3 și 5.

ARTICOLUL 10: Prin acord unanim, părțile pot să invite să adere la acest Tratat orice alt stat european aflat în poziția de a urma principiile acestui Tratat și de a contribui la securitatea zonei nord-atlantice, să adere la acest Tratat. Orice stat astfel invitat poate deveni parte la Tratat, în urma depunerii la guvernul Statelor Unite ale Americii a documentului de aderare. Guvernul Statelor Unite ale Americii va notifica fiecare Parte în legătură cu depunerea fiecărui astfel de document de aderare.

ARTICOLUL 11: Acest Tratat va fi ratificat și prevederile sale vor fi îndeplinite de către Părți, în conformitate cu regulile constituționale respective. Documentele de ratificare vor fi depuse cât mai curând la guvernul Statelor Unite ale Americii, care îi va notifica pe toți ceilalți semnatori în legătură cu fiecare depunere. Tratatul va intra în vigoare între statele care l-au ratificat, imediat ce se va depune ratificarea de către majoritatea semnatarilor, incluzând ratificările Belgiei, Canadei, Franței, Luxemburgului, Olandei, Marii Britanii și Statelor Unite, și va intra în vigoare, cu privire la alte State, la data depunerii ratificărilor lor².

ARTICOLUL 12: După zece ani de la intrarea în vigoare a Tratatului, sau la orice dată ulterioară, Părțile, la cererea oricăreia dintre ele, se vor consulta în scopul revizuirii Tratatului, luând în considerare factorii care la vremea respectivă afectează pacea și securitatea în zona nord-atlantică, inclusiv dezvoltarea de acorduri universale sau regionale, conform Cartei Națiunilor Unite, pentru menținerea păcii și securității internaționale.

ARTICOLUL 13: După douăzeci de ani de la intrarea în vigoare a Tratatului, oricare Parte poate să se retragă din cadrul acestuia la un an de la depunerea notificării de denunțare la guvernul Statelor Unite ale Americii, care va informa guvernele celorlalte Părți în legătură cu depunerea fiecărei astfel de notificări de denunțare.

ARTICOLUL 14: Acest Tratat, ale cărui variante în limba engleză sau franceză sunt în mod egal autentice, va fi depozitat în arhivele guvernului Statelor Unite ale Americii. Copii autorizate conforme vor fi transmise de către acest guvern celorlalte guverne semnatare.

¹ La data de 16.01.1963, NAC a luat notă de faptul că, în ceea ce privește fostele departamente algeriene ale Franței, clauzele relevante ale acestui tratat au devenit inaplicabile începând cu data de 03.07.1962.

² Tratatul a intrat în vigoare la data de 24.08.1949, după depunerea ratificărilor din partea tuturor statelor semnatare.

CRONOLOGIA RAZBOIULUI RECE¹

1945

- 4-12 februarie - Conferința de la Ialta a Celor Trei Mari Aliați (Roosevelt, Churchill și Stalin) elaborează un text ambiguu, "Declarația asupra Europei Eliberate".
- 24 februarie - Guvernul Rădescu, instaurat în virtutea Convenției de armistițiu din septembrie 1944, este atacat de forțe paramilitare comuniste, susținute de comandamentul sovietic. La 27 februarie, ca un prim semn al slăbiciunii Declarației de la Ialta, Andrei Visinski cere, fără consultarea Aliaților, înlocuirea guvernului român cu un guvern de "front democratic" (Guvernul Petru Groza va fi impus regelui Mihai la 6 martie, ca o condiție a retrocedării Transilvaniei de Nord, ținută amanet de sovietici).
- 7 aprilie - "Acest război nu seamănă cu cele din trecut; cel care ocupă acum un teritoriu își impune propriul sistem social. Fiecare își impune propriul sistem până acolo unde i-au ajuns armatele. Nu se poate altfel." (Stalin).
- 8 mai - Semnarea actului de capitulare a Germaniei. Sfârșitul războiului în Europa.
- 4 iulie - Berlinul este divizat în patru zone de ocupație (SUA, Marea Britanie, Franța și Uniunea Sovietică)
- 17 iulie- 2 august - Conferința la vârf de la Potsdam, la care participă Harry Truman, Winston Churchill (înlocuit mai târziu de Clement Attlee) și Stalin, lasă majoritatea problemelor de la Ialta nerezolvate. În România, Mihai I declară greva generală, refuzând să mai promulge actele guvernului comunist.
- 6 august - Prima bombă atomică lansată asupra Hiroshimei (70.000 de victime).
- 8 august - Uniunea Sovietică declară și ea război Japoniei.
- 9 august - Cea de-a doua bombă atomică este lansată asupra orașului Nagasaki (20.000 de victime).
- 14 august - Japonia capitulează.
- 15 august - Coreea este eliberată de sub ocupația japoneză și împărțită în două zone, de-a lungul paralelei 38.
- 24 august - Paralela 16 este limita de ocupație în Indochina între franco-britanici (Sud) și trupele naționaliste chineze (Nord).
- 2 septembrie - Republica Populară Democrată Vietnam proclamată de Ho si Min se declară independentă.
- 18 noiembrie - La Nürnberg începe procesul criminalilor de război naziști.
- 19 noiembrie - Republica Populară a Iugoslaviei, proclamată de Tito.

1946

- 5 martie - Discursul lui Winston Churchill despre "Cortina de Fier", ținut la Westminster College în Fulton (Missouri). Printr-o ironie, Cortina urmarește îndeaproape prevederile "acordului procentajelor" stabilit în octombrie 1944 între Stalin și același Churchill.
- 25 martie - La presiunea Occidentului, URSS își retrage trupele din Iran.
- 3 mai - La Tokyo începe procesul criminalilor de război japonezi.
- 26 mai - Comuniștii obțin 38% în alegerile din Cehoslovacia.
- 15 septembrie - Bulgaria se proclamă republică populară.
- 7 octombrie - În Grecia începe războiul civil dintre forțele guvernamentale și gherilele ELAS (comuniste) conduse de generalul Markos.
- 19 noiembrie - Alegerile falsificate consolidează dictatura comunistă impusă de sovietici României.
- 19 decembrie - Forțele comuniste atacă pe francezi, declanșând primul război din

¹ Sursa: http://ro.wikipedia.org/wiki/Rzboiul_Rece, consultat la 01 octombrie 2011.

Vietnam.

1947

- 10 februarie - La Paris se semnează Tratatul de Pace cu Italia, România, Ungaria, Bulgaria și Finlanda, negociat printr-o Conferință a 21 națiuni.
- 10 martie - 25 aprilie - Eșecul conferinței Celor Patru la Moscova precipită ruperea Germaniei în două state.
- 12 martie - "Doctrina Truman" promite asistență americană oricărei națiuni amenințate de comunism.
- Mai - Revocarea miniștrilor comuniști din guvernele Franței și Italiei.
- 5 iunie - Anunțarea Planului Marshall pentru cooperare cu Europa, refuzat de sovietici și apoi de toate țările satelite. La 22 septembrie va fi acceptat de 16 state occidentale, reunite într-o Conferință la Paris.
- 27 septembrie - În locul Cominternului (desființat la 22 mai 1943) este creat de sovietici Cominformul, care adoptă Tezele lui Jdanov, preconizând o lume antagonică și bipolară. Cominformul va dura până în aprilie 1956.
- 11 noiembrie - În România, sentința în procesul "marii trădări naționale": comuniștii îl condamnă pe Iuliu Maniu și întreaga conducere a Partidului Național Țărănesc la "temniță grea pe viață". Opoziția prooccidentală este astfel aneantizată, iar partidul comunist devine partid unic. La 30 decembrie, regele Mihai este obligat de comuniști să abdice. Este proclamată republica populară.

1948

- 30 ianuarie - Coreea de Nord se proclamă republică populară.
- 21-25 februarie - Instalarea unui guvern comunist în Cehoslovacia, urmată de sinuciderea ministrului de Externe Jan Masaryk și de demisia președintelui Beneš.
- 14 mai - David Ben Gurion proclamă statul Israel, recunoscut în zilele următoare de SUA și URSS, dar atacat de statele arabe.
- 3 iunie - Este stabilit statutul politic al Germaniei de Vest, plasată sub control aliat.
- 23 iunie - Blocarea de către sovietici a căilor de intrare în Berlinul de Vest. Aprovizionarea cu produse vitale a celor 2,5 milioane locuitori se va face până la 4 mai 1949, de către americani, printr-un pod aerian.
- 28 iunie - Ruptura Tito-Stalin. Iugoslavia este exclusă din Cominform.
- 15 august - Proclamarea Republicii Coreea (Coreea de Sud), al cărei guvern va fi recunoscut de ONU ca fiind al întregii Corei.

1949

- 29 ianuarie - Crearea la Moscova, ca replică la Planul Marshall, a Consiliului de Ajutor Economic Reciproc (CAER), format din URSS și cinci țări satelit.
- 25 martie - Instalarea la Pekin a guvernului comunist al lui Mao Tze Dun, după ocuparea orașului. La 1 octombrie va fi proclamată Republica Populară Chineză, iar guvernul naționalist chinez se va instala în insula Formoza (Taiwan).
- 4 aprilie - Formarea la Washington a Organizației Tratatului Atlanticului de Nord (NATO), cuprinzând 12 state.
- 23 mai - Crearea Republicii Federale a Germaniei, rezultată din unirea celor trei zone aliate. Prin alegerile din august devine cancelar Konrad Adenauer. RFG este primită la 11 noiembrie în blocul occidental.
- 14 iulie - Explozia primei bombe atomice sovietice.
- 7 octombrie - Proclamarea Republicii Democrate Germane în zona sovietică.
- 10 octombrie - ONU decide să plaseze Ierusalimul sub statut internațional, dar statul Israel își va proclama aici capitala peste câteva săptămâni.
- 29 noiembrie - Cominformul cheamă la răsturnarea "clicii titoiste" din Iugoslavia.

1950

- Începe să emită Europa Libera, un post de radio american destinat informării țărilor de dincolo de Cortina de Fier. În 1951, un radio similar, Libertatea, va emite special pentru Uniunea Sovietică.
- 14 februarie - Tratat sovieto-chinez semnat la Moscova, după o vizită de două luni a lui Mao Tze Dun în URSS.
- 14 aprilie - Emiterea în SUA a NSC-68, un program strategic anticomunist, aprobat însă de Truman la 30 septembrie 1950, în urma declanșării războiului din Coreea.
- 9 mai - "Declarația Schuman", la Paris, lansează ideea unei Comunități a Carbunelui și Oțelului (viitoarea Uniune Europeană).
- 25 iunie - Trupele Coreii de Nord trec paralela 38° și ocupă capitala Coreii de Sud, Seul. Consiliul de Securitate condamnă agresiunea și trimite trupe de intervenție (primele din istoria ONU) sub conducerea generalului american MacArthur. Războiul din Coreea va dura până în 1953.
- 21 octombrie - RP Chineză ocupă Tibetul.

1951

- 1 februarie - Adunarea Generală ONU declară China ca agresor în Coreea.
- 29 martie-5 aprilie - Julius și Ethel Rosenberg sunt condamnați la moarte în SUA pentru vânzarea de secrete atomice sovieticilor.
- 18 iunie - În România, 44.000 de locuitori din zona de frontieră cu Iugoslavia sunt deportați într-o singură noapte în partea opusă a țării
- 14 septembrie - Cei Trei occidentali decid sfârșitul ocupației Germaniei.

1952

- 18 februarie - Grecia și Turcia intră în NATO.
- 10 martie - URSS condiționează pacea cu Germania de neutralitatea acesteia.
- 27 aprilie - Tratat de pace între Japonia și China naționalistă.
- 10 septembrie - Acordul germano-israelian privind acordarea reparațiilor de război este criticat de țările arabe.
- 31 octombrie - Explozia primei bombe termonucleare americane.
- 4 noiembrie - Generalul Eisenhower este ales președinte al SUA.
- 3 decembrie - Rudolf Slanski, fost secretar general al PC Cehoslovac, și alți zece activiști comuniști sunt condamnați la moarte și executați de propriii tovarăși.

1953

- 13 ianuarie - Arestarea a nouă medici sovietici acuzați că plănuiesc asasinarea pacienților din conducerea partidului.
- 12 februarie - URSS rupe relațiile diplomatice cu Israelul.
- 5 martie - Moartea lui Stalin. Întoarcerea la conducerea colectivă, cu Malenkov șef al guvernului și Hrusciiov al partidului.
- 25 martie - Declarația noului lider Malenkov, privind coexistența pașnică.
- 26 martie - Noua echipă de la Kremlin acordă o amplă amnistie deținuților politici din URSS.
- 16 aprilie - Eisenhower lansează și el un apel la pace și destindere.
- 14 iunie - Reluarea relațiilor Moscova-Belgrad.
- 16-17 iunie - Greva generală și revolta populară împotriva ocupației sovietice în RD Germană, înabușite în sânge.
- 7 iulie - Epurarea șefului NKVD Lavrenti Beria, urmată de condamnarea sa la moarte.
- 27 iulie - Acord de încetare a focului în Coreea.
- 20 august - Experiența sovietică cu bomba cu hidrogen.

1954

- 12 ianuarie - Politica "represaliilor masive" împotriva comunismului promovată de noul secretar de stat american John Foster Dulles.

- 21 ianuarie - Primul submarin nuclear lansat de SUA.
- 7 aprilie - Președintele Eisenhower avertizează asupra politicii expansioniste sovietice "a dominoului".
- 7 mai - Comuniștii vietnamezi ai lui Ho si Min înving forțele coloniale franceze la Dien Bien Fu. Se pune astfel capăt primului război din Indochina. La Conferința de la Geneva, din 17-28 iulie, Vietnamul este divizat în Nord și Sud pe paralela 17°.
- 29 septembrie - Hrusciov și Bulganin vizitează China lui Mao.

1955

- 4 ianuarie - Egiptul închide accesul vaselor israeliene în Canalul Suez.
- 8 februarie - Malenkov înlocuit de mareșalul Bulganin ca șef al guvernului sovietic.
- 18 aprilie - La Bandung (Indonezia) 29 țări din Asia și Africa pun bazele Lumii a Treia, nealiniată.
- 5 mai - RF a Germaniei intră în NATO.
- 14 mai - URSS și șapte țări est-europene (Albania, Bulgaria, Cehoslovacia, Polonia, România, RDG și Ungaria) semnează Tratatul de la Varșovia, de cooperare politică și militară.
- 15 mai - Semnarea la Viena a Tratatului cu Austria, prin care aceasta devine neutră, trupele sovietice urmând să se retragă (la 26 octombrie).
- 27 mai - Hrusciov în vizita la Belgrad. Sfârșitul "schismei iugoslave".
- 18-23 iulie - Conferința Celor Patru Aliați de la Geneva (Eisenhower, Hrusciov și Bulganin, Eden și Faure) proclamă destinderea internațională.
- 9-13 septembrie - Konrad Adenauer semnează la Moscova un acord de restabilire a relațiilor diplomatice cu URSS, dar nu recunoaște RDG.
- 20 septembrie - Tratatul de amiciție URSS-RDG. La 10 decembrie RDG anunță ruperea relațiilor cu țările care recunosc RFG ("doctrina Hallstein").
- 14 decembrie - Admiterea de către ONU a 17 noi state membre, între care și țările comuniste est-europene.

1956

- 14-25 februarie - Congresul XX al PCUS aprobă Raportul secret al lui Hrusciov, denunțând cultul personalității și violarea legalității socialiste în epoca stalinistă. Sunt eliberați zeci de mii de deținuți politici și deportați.
- 6 aprilie - Polonia este prima țară care anunță destalinizarea. Reabilitarea liderului comunist Wladislaw Gomulka.
- 17 aprilie - Dizolvarea Cominformului.
- 13 iunie - Retragerea trupelor britanice din Egipt.
- 28 iunie - Revolte muncitorești la Poznan în Polonia, soldate cu 54 morți, 300 răniți și 320 arestați.
- 18 iulie - Agitații în Ungaria. Schimbarea liderului stalinist Rákosi.
- 19 iulie - SUA suspendă împrumutul acordat Egiptului pentru construirea barajului de la Assuan pe Nil.
- 26 iulie - Nasser își anunță intenția de a naționaliza Canalul Suez.
- 17-21 iulie - Nasser, Nehru și Tito condamnă colonialismul de orice fel și pun bazele neutralismului pozitiv.
- 23 octombrie- 4 noiembrie - În Ungaria, insurecția anticomunistă, care a condus la schimbarea guvernului, declararea neutralității și denunțarea Tratatului de la Varșovia, este înăbușită în sânge de Armata Roșie.
- 29 octombrie - După semnarea unui acord secret cu Franța și Anglia, Israelul atacă Egiptul și ocupă militar deșertul Sinai. În 4 noiembrie, ONU trimite trupe de pace în Sinai, iar Anglia și Franța cer retragerea Israelului.
- 17 decembrie - Pact de neagresiune între NATO și Tratatul de la Varșovia.

1957

- 5 ianuarie - Președintele Eisenhower promite sprijin guvernelor din Orientul Mijlociu care se opun penetrației comunismului.
- 22 ianuarie - Sub presiunea ONU și SUA Israelul își retrage trupele din teritoriile ocupate (1 martie). Fașia Gaza rămâne sub controlul ONU. Canalul Suez va fi redeschis la 29 aprilie, mai puțin pentru vasele israeliene.
- 25 ianuarie - Cașmirul ocupat de India.
- 12 iunie - Mao Tze Dun proclamă lozinca "Să înflorească o sută de flori".
- 4 octombrie - URSS lansează primul satelit spațial din istorie (Sputnik).
- 14-16 octombrie - Conferință ideologică internațională la Moscova, condamnând "dogmatismul" și "revizionismul".
- 20 noiembrie - Împrumut sovietic pentru Egipt.
- 7 decembrie - Iugoslavia renunță la ajutorul militar american. NATO decide dotarea țărilor membre cu arme și rachete nucleare. Baze nucleare NATO în Anglia, Italia și Turcia.

1958

- 15 aprilie - NATO prevede introducerea în dotare a armelor atomice tactice.
- 5-23 mai - Partidul Comunist Chinez lansează la al VIII-lea Congres "Marele Salt înainte", o campanie de pretinsă descentralizare a gospodăriilor țărănești. La 29 august sunt inaugurate "Comunele Populare".
- 26 iunie - Executarea lui Imre Nagy, fostul premier din timpul revoluției maghiare.
- Iunie - Începe retragerea trupelor sovietice din România.
- 24 septembrie - De Gaulle cere SUA și Marii Britanii o conducere "în trei" a NATO.
- Decembrie - Premiul Nobel pentru Literatură refuzat de Boris Pasternak, după o intensă campanie de denigrare de către autoritățile sovietice.

1959

- 1 ianuarie - Începe să funcționeze Piața Comună. În Cuba, Fidel Castro îl înlătură pe dictatorul Batista.
- 10 ianuarie - Hrusciov (devenit din martie 1958 și prim-ministru) propune occidentalilor un tratat de pace cu cele două Germanii, care ar trebui să devină neutre, iar Berlinul - oraș liber. Planul e refuzat.
- 20 iunie - URSS denunță acordurile nucleare cu China.
- 15-27 septembrie - Călătoria lui Hrusciov în SUA. La ONU propune dezarmarea generală. La 1 octombrie vizitează China, pronunțându-se împotriva folosirii forței în relațiile internaționale.

1960

- 11-18 februarie - URSS acordă credite importante Indiei și Indoneziei.
- 13 februarie - Prima bombă atomică franceză explodează în Sahara.
- 21-23 martie - Mișcări anti-apartheid în Africa de Sud.
- 1 mai - Un avion spion american U2 este doborât deasupra URSS. Eisenhower refuză să ceară scuzele pretinse de Hrusciov, iar acesta anulează întâlnirea comună pe care trebuia să o aiba la Paris.
- 20-25 iunie - În disputa pe care sovieticii și chinezii o au la București, la congresul partidului comunist din România, Albania ia partea chinezilor.
- Iunie-iulie - Numeroase țări africane decolonizate își proclamă independența.
- 14 septembrie - Crearea Organizației Țărilor Exportatoare de Petrol (OPEC).
- 8 noiembrie - J.F. Kennedy câștigă alegerile prezidențiale împotriva lui Richard Nixon.
- 10 noiembrie-14 decembrie - Consfătuire a 80 de partide comuniste la Moscova.
- 19 decembrie - ONU recunoaște dreptul la independență al poporului algerian.
- 20 decembrie - În Vietnamul de Sud se creează un front de eliberare procomunist.

1961

- 2 ianuarie - Ruperea relațiilor americano-cubaneze ca urmare a naționalizării făcute de Fidel Castro.
- 8 februarie - După referendumul reușit (70%) pentru autodeterminarea Algeriei, De Gaulle propune întâlniri periodice ale țărilor africane. În același timp, Kennedy propune o "Alianță pentru progres" a țărilor sud-americane. Aceasta se va realiza la 17 august.
- 12 aprilie - Maiorul sovietic Iuri Gagarin este primul om care efectuează un zbor în spațiu pe o orbita circumterestră, urmat la 5 mai de americanul Shepard.
- 18-20 aprilie - Eșec al atacului din Golful Porcilor care viza înlăturarea lui Fidel Castro.
- 11 mai - Kennedy aprobă programul de acțiune americană în Vietnam.
- 3-4 iunie - Întâlnire Kennedy-Hrusciov la Viena. Kennedy propune un statu-quo.
- 6-11 iulie - Coreea de Nord semnează un tratat de alianță cu URSS și China.
- 5 august - Hrusciov propune la CAER diviziunea internațională a producției între statele socialiste.
- 13 august - Construcția Zidului Berlinului, care va separa sectorul comunist de cele occidentale, pentru următorii 28 de ani.
- 1 septembrie - URSS face experiențe atomice în atmosferă, iar SUA își reiau experiențele subterane.
- 1-6 septembrie - La Belgrad, 24 țări nealiniat reafirmă principiile neutralismului.
- 17-31 octombrie - PCUS condamnă la al XXII-lea Congres pozițiile comuniștilor chinezi și albanezi. Relațiile diplomatice cu aceștia vor fi rupte la 10 decembrie.

1962

- 14 februarie - Cuba este exclusă din Organizația Statelor Americane. SUA declară embargoul pentru produsele cubaneze.
- 14 martie - Conferință de dezarmare la Geneva (17 state).
- 22 martie - În sudul Vietnamului încep operațiile împotriva Vietcong (armata comunistă sprijinită de Vietnamul de Nord).
- 6 mai - Doctrina "ripostei graduale" și a "forței multilaterale" expusă de McNamara la reuniunea NATO de la Atena. La 15 mai Franța își stabilește unilateral propria "forță de lovire".
- 6-7 iunie - România se opune doctrinei CAER de "diviziune internațională socialistă a muncii".
- 1 iulie - Independența Algeriei votată prin referendum de 99% din populație. Peste o săptămână, Algeria este admisă în ONU.
- 2 septembrie - URSS decide întărirea ajutorului militar pentru Cuba.
- 14 octombrie-20 noiembrie - Criza rachetelor sovietice descoperite în Cuba, când omenirea s-a aflat în fața unui război nuclear.
- 20 octombrie - Conflict chino-indian de frontieră. Chinezii se retrag după ce India cere sprijinul SUA.
- 15 decembrie - China acuză "aventurismul" și "defetismul" Uniunii Sovietice. La 14 iunie 1963, PC Chinez adresează PCUS o "scrisoare în 25 de puncte". La 14 iulie 1963, răspunsul din Pravda consacră ruptura ideologică.

1963

- 14 ianuarie - De Gaulle condamnă "acordul de la Nassau" de înarmare atomică și se opune intrării Marii Britanii în Piața Comună.
- 20 iunie - "Telefonul roșu" între SUA și URSS.
- 26 iunie - Kennedy declară în Berlinul de Vest, în apropierea Zidului: "Eu sunt berlinez" și reafirmă garanția americană, în entuziasmul sutelor de mii de participanți la miting.
- 5 august - La Moscova este semnat de SUA, URSS și Marea Britanie (nu și de China și Franța) un tratat de "interzicere parțială a experiențelor nucleare în spațiul atmosferic, extra-atmosferic și submarin".

- 19-20 septembrie - La ONU, URSS propune o conferință internațională de dezarmare. Președintele Kennedy sugerează cooperarea pașnică în domeniul științific.
- 21 septembrie - URSS reproșează Chinei mai mult de 5.000 de violări ale frontierei sale de stat.
- 1 noiembrie - Președintele Vietnamului de Sud este asasinat în cursul unei lovituri de stat militare.
- 22 noiembrie - Asasinarea președintelui Kennedy la Dallas.

1964

- 9-10 ianuarie - Guvernul din Statul Panama denunță Tratatul de folosire a Canalului semnat în 1903.
- 13-17 ianuarie - La reuniunea panarabă de la Cairo se decide crearea unei armate de eliberare a Palestinei. La 28 mai, tot la Cairo, se anunță formarea Organizației de Eliberare a Palestinei.
- 21-27 aprilie - Partidul Muncitoresc (comunist) Român se proclamă independent de orice centru de putere în cadrul mișcării comuniste mondiale. România inaugurează o politică diplomatică și comercială deschisă spre toate azimuturile și eliberează până în august, la cererea Occidentului, toți deținuții politici din închisori și din lagărele de muncă.
- 18 iunie - Consiliul de Securitate ONU condamnă politica de apartheid din Africa de Sud.
- 28 iulie - China refuză să participe la Conferința mondială a partidelor comuniste propusă de Hrusciiov.
- 2 august - Lupte în Golful Tonkin între forțele SUA și Vietnamul de Nord.
- 5 august - Turcia bombardează sate grecești din Cipru, care și-a proclamat independența în 1960. Mitropolitul Makarios, șef al statului, cere ajutorul URSS. La 30 septembrie se semnează acordul URSS-Cipru de protejare a insulei.
- 14 octombrie - Nikita Hrusciiov este demis din toate funcțiile de stat și de partid. Incepe "era stagnării", șef de stat și de partid devenind Leonid Brejnev.
- 16 octombrie - Prima bombă atomică chineză.
- 6 noiembrie - Primul ministru chinez Ciu En Lai vizitează Moscova. Destinderea între cele două puteri comuniste este continuată de premierul sovietic Kosighin, care vizitează la 5 februarie 1965 Pekinul.

1965

- 7 februarie - După vizita lui Kosighin la Hanoi, americanii intensifică raidurile asupra Vietnamului de Nord. La 5 aprilie, URSS furnizează vietnamezilor rachete antiaeriene.
- 12-16 mai - Republica Federală a Germaniei stabilește relații diplomatice cu Israelul, ceea ce provoacă ruperea în lanț a relațiilor cu ea de către nouă state arabe.
- 28 iulie - Președintele american Johnson mărește contingentul american în Vietnam la 125.000 oameni.
- 24 august - Lupte la frontiera indo-pakistaneză. China susține Pakistanul.

1966

- 31 ianuarie - După cinci săptămâni de "ofensivă a păcii", SUA reiau bombardamentele în Vietnamul de Nord. De Gaulle denunță bombardamentele, iar la 7 martie, într-un mesaj adresat președintelui Johnson, anunță intenția Franței de a părăsi NATO. La 11 martie, într-o scrisoare adresată Aliatilor, anunță că Franța nu-și va integra trupele în comandamentul NATO.
- 18 aprilie - Mao lansează "Marea Revoluție Culturală Proletară", care va înregistra de-a lungul anilor sute de mii de victime, iar în Occidentul stângist va fi considerată o întoarcere la izvoarele purității comunismului. La 18 august, Mao va trece în revista Gărzile Roșii în compania noului sau favorit Lin Biao.
- 6 iunie - În urma retragerii Franței, Consiliul NATO se mută la Bruxelles, iar bazele

aeriane în Marea Britanie.

- 20 iunie-1 iulie - Vizita în URSS a generalului De Gaulle. Cele două țări "își vor uni eforturile în interesul păcii".
- 13-14 decembrie - Primele bombardamente americane asupra capitalei vietnameze Hanoi.

1967

- 27 ianuarie - Acord internațional de folosire pașnică a spațiului cosmic, semnat simultan la Moscova, Washington și Londra.
- 30 ianuarie - Stabilirea de relații diplomatice între RF a Germaniei și România (prima țară est-europeană care își asumă riscul).
- 7 aprilie - Duel aerian între Siria și Israel.
- 21 aprilie - Lovitura de stat "a Coloneilor" în Grecia.
- 18 mai - Creșterea tensiunii în Orientul Apropiat. Egiptul cere forțelor ONU să părăsească zona. La 22 mai sunt închise golful Akaba și portul israelian Eilat.
- 5-10 iunie - "Războiul de șase zile", cu mari pierderi teritoriale arabe. Șase țări arabe rup în semn de protest relațiile diplomatice cu SUA și Marea Britanie. Consiliul de Securitate cere încetarea imediată a focului.
- 17 iunie - În China, prima explozie termonucleară.
- 27 iunie - Parlamentul israelian votează anexarea părții arabe a Ierusalimului. Adunarea Generală ONU cere la 12 iulie anularea acestui act, precum și un statut de separare a orașului.
- 15-27 iulie - Urarea lui De Gaulle la Montreal: "Vive le Québec libre!" este considerată un indemn la secesiune și duce la întreruperea vizitei.
- 8 august - Statele pro-occidentale din Sud-Estul Asiei se grupează în ASEAN.
- 28 august - În Sudan, statele arabe decid să nu mai recunoască Israelul și să nu mai încheie tratate de pace cu el.
- 12 septembrie - În Polonia, De Gaulle vorbește de "Europa de la Atlantic până la Urali"
- 18 septembrie - SUA decid crearea unei rețele de instalații antirachetă.
- 15 noiembrie - Lupte în Cipru între forțele turce și grecești.
- 18-19 decembrie - În cadrul conferinței Celor Șase, De Gaulle se opune din nou aderării Marii Britanii la Piața Comună.

1968

- 3 ianuarie - Alexander Dubek îl înlocuiește pe stalinistul Antonin Novotny în funcția de secretar general al Partidului Comunist Cehoslovac. Peste câteva săptămâni începe "Primăvara de la Praga", a "socialismului cu față umană", care declanșează o imensă simpatie în interiorul și exteriorul țării.
- 8 martie - Tulburări studențești la Varșovia.
- 30 martie - Lyndon Johnson anunță oprirea bombardamentelor din Vietnam și se retrage din cursa prezidențială. Sunt anunțate negocieri de pace pentru luna mai, la Paris.
- 14-18 mai - De Gaulle, vizitând România, condamnă hegemonismul. În acest timp, la Paris încep mișcări studențești de stânga, așa-numitul "Mai protestatar", care culminează cu o grevă generală și cu mari distrugerii materiale.
- 30 iunie - În alegerile pe care le-a provocat în urma tulburărilor din luna mai, De Gaulle este reales președinte al Franței cu o uriașă majoritate.
- 20/21 august - Ocuparea Cehoslovaciei de trupele Tratatului de la Varșovia (mai puțin ale României), după mai multe reuniuni bilaterale și multilaterale în cadrul cărora conducerea cehoslovacă rezistă la presiunile ideologice.

1969

18 ianuarie - Noua conferință în problema războiului din Vietnam, la Paris.

17 aprilie - Dubek înlăturat de la conducerea PC Cehoslovac. Gustav Husak începe

"procesul de normalizare", care va dura două decenii.

- 23 aprilie - Incidente produse în Liban de palestinieni. Se proclamă starea de urgență până la 20 noiembrie, când are loc încetarea focului.

- 5-17 iunie - Divergențe ideologice la Conferința de la Moscova a 75 partide comuniste și muncitorești.

- 24 iulie -3 august - Richard Nixon face o vizită în Asia de Sud-Est și România.

- 28 septembrie - Willy Brandt, ales cancelar al Germaniei, anunță deschiderea spre Est.

1970

- 29 martie - Întâlnire istorică între Willy Brandt și primul ministru din RDG, Willy Stoph.

- 7 iunie - În Iordania, lupte sângeroase între armata iordaniană și palestinieni.

- 1 iulie - După trei ani de întrerupere, reluarea relațiilor diplomatice URSS-RP Chineză.

- 12 august - Tratat guvernamental germano-sovietic semnat la Moscova.

- 4 septembrie - Salvador Allende câștigă în Chile alegerile parlamentare.

- 7 decembrie - Tratat vest-germano-polonez la Varșovia.

1971

- 3 mai - Honecker îl înlocuiește pe Ulbricht la conducerea Partidului Socialist Unit (comunist) din RDG.

- 10-21 mai - Convorbirile anglo-franceze (Heath și Pompidou) redeschid calea intrării Regatului Unit în Comunitatea Economică Europeană. Acordul va fi parafat de Cei șase la 23 iunie și va intra în vigoare în 1973.

- 27 mai - Tratat de prietenie sovieto-egiptean. La 9 august URSS va semna un tratat similar cu o altă țară nealinată, India.

- 17 iunie - Printr-un acord cu Japonia, SUA permit restituirea insulei Okinawa, ocupată în 1945. Insulele Kurile rămân însă sub ocupație sovietică.

- 6 iulie - După câțiva ani de relativă liberalizare, Nicolae Ceaușescu proclamă în România o "minirevoluție culturală", luând modelul chinez și nord-corean.

- 25-30 octombrie - În Franța, Brejnev efectuează prima sa vizită occidentală.

- 25 octombrie - Admiterea în ONU a Chinei comuniste și suspendarea Taiwanului.

- 9-10 octombrie - Consiliul Atlantic decide la Bruxelles să propună țărilor comuniste o Conferință pentru Securitate și Cooperare în Europa (CSCE, viitoarea OSCE). Convorbirile preparatorii vor începe abia la 22 noiembrie 1972, la Helsinki.

- 26 decembrie - Ofensivă de mare anvergură declanșată de americani în Vietnamul de Nord.

1972

- 21-28 februarie - Vizita lui Nixon în China comunistă, pregătită prin îndelungate negocieri duse de secretarul de stat Kissinger, inițial prin intermediul diplomației secrete române. Președintele american declară oficial suspendarea sprijinului dat, încă de la înființare, Taiwanului.

- 9 mai - Primul-ministru israelian, Golda Meir, vizitează România, unde va găsi un mediator privilegiat pentru problemele Orientului Apropiat.

- 22-23 mai - Richard Nixon semnează la Moscova, împreună cu Brejnev, acordul de limitare a armamentelor strategice (SALT I).

- 26 mai - Tratatul asupra circulației între RDG și RFG (primul act semnat în comun de cele două state germane).

- 18 iulie - Anwar as Sadat revocă pe consilierii sovietici aflați în Egipt.

- 25-30 septembrie - Sfarșitul mult întârziat al stării de război între Japonia și China.

- 18 decembrie - Raiduri aeriene masive ale aviației americane asupra Hanoiului. Peste două săptămâni, Nixon anunță oprirea bombardamentelor și reluarea Conferinței de Pace de la Paris.

- 21 decembrie - Semnarea oficială în Berlinul Rasaritean a Tratatului fundamental, care

statornicește relațiile între cele două state germane.

1973

- 1 ianuarie - Danemarca, Irlanda și Marea Britanie intră în Comunitatea Economică Europeană.
- 27 ianuarie - Semnarea încetării războiului și restabilirii păcii în Vietnam de către Statele Unite și toate celelalte părți din conflict.
- 31 ianuarie - 19 țări făcând parte din NATO (mai puțin Franța) și din Tratatul de la Varșovia deschid la Viena tratative privind reducerea forțelor militare în Europa.
- 3-7 iulie - La Helsinki are loc prima fază a pregătirilor pentru Conferința pentru Securitate și Cooperare în Europa (CSCE).
- 24-28 august - Congres al PC Chinez: la patru ani de la congresul anterior (1-24 aprilie 1969), în care Lin Biao era numit succesor al lui Mao, acesta este acum considerat trădător.
- 11 septembrie - La un an de la alegerea lui Salvador Allende, acesta este înlăturat de o lovitură de stat militară condusă de generalul Augusto Pinochet.
- 13 septembrie - Înfruntări aeriene israeliano-siriene.
- 6 octombrie - Războiul de Yom Kippur. Egiptul și Siria atacă Israelul. Canalul Suez este trecut la 8 octombrie. În 15 oct., Israelul stabilește un cap de pod pe malul occidental și distruge o bază de rachete. În 22 oct., Consiliul de Securitate ONU ordonă oprirea focului.
- 17 octombrie - Țările din Golf hotărăsc diminuarea prețului la țiței și un embargo al exporturilor în SUA, ceea ce creează o criză energetică mondială.
- 12 decembrie - Secretarul de Stat american Kissinger cere aliaților occidentali crearea unui cartel unit de energie.
- 23 decembrie - Reuniuni la Teheran, participanții dublează prețul petrolului vândut de șase țări din zona Golfului.

1974

- 18 ianuarie - Semnarea acordului de dezangajare a trupelor staționate în lungul Canalului Suez.
- 7 februarie - Kissinger semnează în Panama acordul de principiu asupra restituirii zonei Canalului.
- 12 februarie - Scriitorul rus Aleksandr Soljenitin, care publicase în Occident Arhipelagul Gulag, este expulzat.
- 18 martie - La Viena, embargoul petrolier aplicat Statelor Unite după Războiul din Yom Kippur este ridicat de țările OPEC (cu excepția Libiei și Siriei).
- 23 aprilie - După o navetă diplomatică a lui Kissinger, este semnat acordul israelo-sirian privind dezangajarea forțelor în zona Înălțimilor Golan.
- 6 mai - Cancelarul Willy Brandt este nevoit să demisioneze din cauza implicării anturajului său în spionaj pentru STASI.
- Iulie - Profitând de o încercare de ocupare a Ciprului de către regimul "Coloneilor" greci, forțe militare turcești debarcă în insulă, ocupând o parte a acesteia. Coloneii sunt înlăturați de la putere și ulterior condamnați, iar în Cipru va începe o lungă perioadă de sciziune statală.
- 5 august - Președintele Nixon demisionează în urma afacerii "Watergate". Îi succede Gerald Ford.

1975

- 13 februarie - În partea Ciprului ocupată de forțele turce este proclamat un stat autonom (nerecunoscut pe plan internațional).
- 13-16 aprilie - Ciocniri sângeroase la Beirut între palestinieni și falangiștii de dreapta libanezi. Începutul războiului civil libanez.
- 17 aprilie - Capitala Cambodgiei, Phnom Penh, este cucerită fără luptă de comuniști.
- 1 august - Semnarea de către 35 de state, la Helsinki, a Actului Final al Conferinței

pentru Securitate și Cooperare în Europa, care prevede un control sistematic al respectării drepturilor omului.

- 21 august - În urma medierii lui Kissinger, Israelul și Egiptul pun capăt stării de beligeranță. Canalul Suez este redeschis pentru vasele nemilitare, după opt ani de blocare.
- 16-19 decembrie - Conferința Nord-Sud, la Paris, pe probleme economice și de dezvoltare.

1976

- 8 ianuarie - Moartea liderului chinez Ciu En Lai. Campanie împotriva reformatorului Deng Xiao Ping.
- 5 aprilie - Khmerii roșii din Cambodgia înlătură pe prințul Sianuk.
- 12 aprilie - Siria rupe relațiile cu palestinienii din Liban și trimite trupe acolo.
- 17-22 mai - Vizita lui Giscard d'Estaing în SUA. Încălzirea relațiilor franco-americane.
- 28 mai - Tratat URSS-SUA de reducere a experiențelor nucleare.
- 24 iunie - Indonezia anexează Timorul fost portughez. Unificarea Vietnamului de Nord și de Sud, cu capitala la Hanoi.
- 29-30 iunie - Conferința partidelor comuniste europene recunoaște dreptul fiecărui partid de a alege o cale diferită de acces la comunism.
- 9 septembrie - Moartea lui Mao Tze Dun. Soția sa și alți trei colaboratori vor fi judecați în curând ca "Banda celor Patru".
- 18 octombrie - Armistițiu în războiul civil din Liban, garantat de o forță de pace de 30.000 oameni, în majoritate sirieni.
- 2 noiembrie - Jimmy Carter, ales președinte al Statelor Unite, se va preocupa cu asiduitate de aplicarea drepturilor omului potrivit Actului Final de la Helsinki.
- 25 decembrie - În urma unor negocieri multinaționale, dizidentul rus Vladimir Bukovski este expulzat direct din închisoare în Occident, fiind "schimbat" cu liderul comunist chilian Luis Corvalan.

1977

- 1 ianuarie - Lansarea "Chartei 77", un manifest cehoslovac al drepturilor și libertăților omului.
- 22 februarie - Jimmy Carter trimite o scrisoare de susținere academicianului Andrei Saharov, persecutat de autoritățile sovietice.
- 10 august - Acord SUA-Panama de restituire în anul 2000 a suveranității asupra Canalului.
- 1 octombrie - Declarație comună SUA-URSS, recunoscând "drepturile legitime ale poporului palestinian" și cerând retragerea Israelului din teritoriile ocupate după 1967.
- 4 august - La Belgrad, conferința pentru examinarea aplicării Actului Final de la Helsinki din 1975.
- 1 septembrie - Asociația Internațională de Psihiatrie condamnă închiderea dizidenților sovietici în Azile.
- 25 septembrie - În Cambodgia ajunge la putere Pol Pot, unul din marii criminali ai istoriei, care va extermina peste două milioane de compatrioți.
- 19-21 noiembrie - Anwar as Sadat pledează în Knessetul israelian pentru "Pace cu dreptate". Criticat de țările arabe din "Frontul Refuzului", el invită la Cairo părțile implicate în conflict. Conferința are loc (7-14 decembrie) numai în prezența Egiptului, Israelului, Statelor Unite, a reprezentanților ONU și Vaticanului. În același timp, Menahem Begin expune la Washington planul de pace prin care se acordă autonomie Iudeii și Samariei, precum și autogovernare Locurilor Sfinte. Dar părerile rămân împărțite în privința problemei palestinienilor.

1978

- 5 martie - În China sunt dizolvate "comitetele revoluționare" create în anii '60 de Mao.
- 16 martie-9 mai - Răpirea și uciderea lui Aldo Moro de către "Brigazile roșii" italiene.
- 5-17 septembrie - Begin și Sadat semnează Acordul de la Camp David pentru pace în Orientul Apropiat.
- 7 septembrie - La Londra un ziarist bulgar de la BBC, Gheorghii Markov, este ucis cu o umbrelă otrăvită de Securitatea din țara sa coordonată de KGB.
- 27 octombrie - Cardinalul Carol Wojtyla este instalat Papa, luându-și numele Ioan Paul al II-lea. Primul său îndemn: "Deschideți larg porțile pentru Hristos".
- 25 decembrie - Invazia Cambodgiei de către Vietnam.

1979

- 16 ianuarie - Sahul Mohamed Reza Pahlavi este nevoit să părăsească Iranul din cauza convulsiilor sociale.
- 1 februarie - Ayatollahul Khomeiny se întoarce din exil și preia conducerea țării, care devine o republică islamică, teocratică.
- 26 martie - Tratat de pace între Egipt și Israel.
- 3 mai - Margaret Thatcher devine prim-ministru al Marii Britanii.
- 2 iunie - Papa Ioan Paul al II-lea este primit cu entuziasm în Polonia.
- 18 iunie - Carter și Brejnev semnează la Viena tratatul SALT II de neproliferare nucleară, care nu va fi multă vreme ratificat din cauza evenimentelor ce survin.
- 17 iulie - Stângiștii sandiniști pun mâna pe putere în Nicaragua.
- 4 noiembrie - Mii de iranieni ocupă ambasada SUA din Teheran, luând ostatici 66 diplomați și familiile lor. Criza ostaticilor va dura 444 zile, cu toate presiunile economice și diplomatice făcute de americani.
- 27 decembrie - Afganistanul este invadat de Armata Roșie, după ce președintele țării a fost asasinat de comuniști. SUA și China protestează energic.

1980

- 4 ianuarie - Embargo american asupra vânzărilor de cereale și tehnologie către URSS. Tratatul SALT II blocat în Congres. Mujahedinii care se opun invadatorilor sovietici primesc bani și arme din SUA, China, Iran și Arabia Saudita. Gherilele musulmane vor rezista ocupanților până la retragerea acestora, în mai 1988.
- 7 aprilie - SUA rup relațiile diplomatice cu Iranul din cauza reținerii ostaticilor.
- 22 aprilie - Comitetul Olimpic American, urmat de alte 61 de țări, se pronunță pentru boicotarea viitoarelor Jocuri Olimpice de la Moscova.
- 14 august - Greva la Gdansk în sprijinul creării unui sindicat liber. La 30 august ia naștere Solidaritatea, sindicatul care de-a lungul timpului va duce la implozia sistemului comunist din interiorul său.
- 22 septembrie - Începutul războiului între Iran și Irak.
- 4 noiembrie - Ronald Reagan este ales președinte al Statelor Unite, făcându-și un țel principal din stăvilirea expansiunii sovietice.

1981

- 20 ianuarie - Eliberarea ostaticilor americani de la Teheran și sfârșitul crizei.
- 24 ianuarie - Noua grevă poloneză pentru săptămâna de cinci zile. Devenit premier al Poloniei, generalul Jaruzelski cere un răgaz de trei luni.
- 24 ianuarie - Sprijin american declarat pentru guvernul din El Salvador contra gherilelor de stanga.
- 13 mai - Papa Ioan Paul al II-lea este împușcat în Piața Sf. Petru din Roma, în fața a 20.000 de pelerini, într-un atentat comandat de serviciile secrete bulgar și sovietic.
- 7 iunie - Israelul bombardează un reactor nuclear irakian pentru a preveni producerea de arme nucleare.
- 8 august - Reagan ordonă producția de bombe cu neutroni.

- 6 octombrie - Asasinarea de către fundamentalisti a președintelui Anwar as Sadat.
- 13 decembrie - Jaruselski instituie legea marțială și-i arestează pe membrii conducerii Solidarității.

1982

- 6 ianuarie - Israelul invadează Libanul.
- 11 ianuarie - NATO critică URSS pentru că sprijină represiunile din Polonia.
- 5 februarie - Sancțiuni impuse de Marea Britanie contra Poloniei și Uniunii Sovietice.
- 22 aprilie - Secretarul de stat adjunct Eagleburger anunță că politica americană față de statele comuniste va fi diferențiată în funcție de liberalizarea economiei.
- 28 aprilie, 21 iulie - Eliberarea unei mari părți a sindicaliștilor și dizidenților arestați în Polonia. La 12 decembrie vor fi anulate unele dintre restricțiile legii marțiale, dar legea va fi ridicată abia la 21 iulie 1983.
- 1 octombrie - Noul cancelar al Germaniei este Helmut Kohl.
- 10 noiembrie - Moare Leonid Brejnev. Îi succede fostul șef KGB, Iuri Andropov.

1983

- 8 martie - Ronald Reagan numește Uniunea Sovietică "un imperiu al răului". Mai târziu (23 martie) Ronald Reagan lansează Inițiativa de Apărare Strategică, așa-numitul "Război al stelelor".
- 16 iunie - Noua vizită în Polonia a Papei Ioan Paul al II-lea.
- 18 iunie - În China, Deng Xiao-Ping devine președinte al Comitetului Militar Central.
- 22 octombrie - Mari proteste în orașele occidentale împotriva planului de instalare a 572 rachete americane cu rază medie de acțiune.
- 23 octombrie - Instalații militare americane și franceze din Beirut sunt distruse de teroriști (300 de victime).

1984

- 9 februarie - Moartea lui Iuri Andropov. Îi succede Konstantin Cernenko.
- 8 mai - URSS și alte state comuniste (cu excepția României) anunță boicotarea Jocurilor Olimpice de la Los Angeles.
- 16 mai - Departamentul de Stat american condamnă tratamentul la care este supus dizidentul sovietic Andrei Saharov, aflat de mai mult timp în domiciliu forțat în orașul Gorki.
- 19 decembrie - Marea Britanie și China semnează un acord de trecere a Hong Kong-ului sub suveranitate chineză începând cu anul 1997.

1985

- 4 februarie - Triplarea bugetului militar american pentru susținerea Războiului stelelor.
- 10 martie - După moartea lui Cernenko este ales secretar general al PCUS Mihail Gorbaciov, care va lansa sloganurile reformiste Perestroika și Glasnosti.
- 19 noiembrie - Reagan și Gorbaciov discută la Geneva problema reducerii accelerate a armelor (prima întâlnire americano-sovietică la vârf după 1979).

1986

- 26 aprilie - Explozia nucleară de la Cernobil contaminează o mare suprafață a Europei Nordice, Centrale și de Est.
- August-septembrie - Val de arestări și expulzări încrucișate de spioni în SUA și URSS.
- 21 septembrie - NATO și Tratatul de la Varșovia cad de acord să se informeze reciproc despre manevrele militare importante.
- 10-12 octombrie - Noua întâlnire Reagan-Gorbaciov la Reykjavik.
- 16 decembrie - Gorbaciov îl eliberează pe Andrei Saharov din domiciliu forțat.

1987

- 14 iunie - În a treia vizită a sa în Polonia, Papa își exprimă sprijinul total pentru Solidaritatea.

- 22 iulie - Gorbaciov este de acord cu propunerea americană privind distrugerea tuturor rachetelor cu rază medie de acțiune. Tratatul va fi semnat de Reagan și Gorbaciov la 10 decembrie, la Washington, unde oaspetele sovietic este aclamat public pentru disponibilitatea sa.
- 7 septembrie - Erich Honecker este primit cu onoruri de stat în capitala Republicii Federale a Germaniei.
- 15 noiembrie - În România, la Brașov, 10.000 de oameni, majoritatea muncitori din industria de autocamioane, iau parte la o manifestație de stradă împotriva comunismului și a lui Nicolae Ceaușescu.

1988

- 8 februarie - Gorbaciov anunță planul de retragere a trupelor sovietice din Afganistan începând cu 15 mai.
- 25 mai - Miniștrii Comunității Europene și CAER anunță recunoașterea reciprocă a celor două organisme. În Ungaria, János Kádár este înlăturat din conducerea partidului comunist de către forțele reformatoare.
- 31 august - Lech Walesa cere muncitorilor polonezi încetarea valului de greve pentru a se trece la tratative cu guvernul.
- 20 octombrie - Andrei Saharov este ales în prezidiul Academiei de științe a URSS.
- 2 noiembrie - Margaret Thatcher se întâlnește, în cadrul unei vizite în Polonia, cu Lech Walesa.

1989

- 11 ianuarie - În Ungaria, o comisie de studii afirmă că Revoluția din 1956 a fost o revoltă autentică, nu o contrarevoluție inspirată de forțe din exterior. Parlamentul ungar adoptă o lege care dă dreptul la formarea de noi partide politice.
- 19 ianuarie - Jaruselski cheamă la negocieri sindicatul Solidaritatea, care urmează să fie legalizat.
- 18 februarie - Un raport al guvernului polonez îi blamează pe sovietici pentru masacrul din 1939, din pădurea Katyn, atribuit până atunci armatei germane.
- 21 februarie - Václav Havel condamnat la noua luni de închisoare, în timp ce populația cere eliberarea sa.
- 6 martie - Ministerul de Externe sovietic repudiază retroactiv doctrina lui Brejnev, a "suveranității limitate", din 1968, declarând că viitorul țărilor din Europa de Est se află "în propriile lor mâini".
- 15 martie - În Ungaria au loc marșuri de protest împotriva guvernului comunist.
- 7 aprilie - La Masa Rotundă se realizează un compromis între guvernul polonez și Solidaritatea. La alegeri, aceasta va avea dreptul să prezinte candidați proprii. În același timp, SUA anunță un ajutor economic important pentru Polonia.
- 9 aprilie - 19 morți în cursul reprimării unei manifestații antisovietice la Tbilisi.
- 22 aprilie -4 iunie - Între 100.000 și 1.000.000 manifestați cer în Piața Tien An Men din Pekin libertăți politice. Mitingul va fi reprimat la 4 iunie cu tancurile, mii de oameni fiind uciși.
- 2 mai - Autoritățile ungare încep să strângă sârma ghimpată de pe frontiera cu Austria, demontând astfel simbolic Cortina de Fier. Primul ministru Miklos Nemeth declară la Varșovia că Ungaria și Polonia vor stabili regimuri pluraliste și economii de piață.
- 4 iunie - În alegerile poloneze, Solidaritatea câștigă o mare majoritate.
- 16 iunie - Reînnumirea la Budapesta a fostului premier executat Nagy Imre, cu funeralii naționale.
- 9 iulie - Președintele Bush, vizitând Polonia, cheamă Solidaritatea să conlucreze cu partidul comunist. Lech Walesa refuză această colaborare.
- 23 august - La împlinirea a cincizeci de ani de la Pactul Ribbentrop-Molotov, popoarele

baltice formează un lanț uman în jurul celor trei țări, manifestându-și protestul față de guvernul sovietic.

- 24 august - Tadeusz Mazowiecki, un consilier al lui Walesa, formează primul guvern necomunist din Europa de Est postbelică.
- 30 august - La Chișinau se manifestă pentru limba română și grafia latină.
- 10 septembrie - Ungaria își deschide frontiera spre Austria, permițând tranzitul germanilor din Est spre RF a Germaniei. În același timp, pe frontiera de Est a Ungariei sunt primiți mii de cetățeni români care au trecut frontiera ilegal.
- 26 septembrie - Ultimele trupe vietnameze părăsesc Cambodgia.
- 7 octombrie - Gorbaciov vizitează RDG, îndemnând pe Erich Honecker să adopte un curs reformist. La 18 octombrie, Honecker este înlocuit de Egon Krenz, fost șef al Securității.
- 23 octombrie - 300.000 demonstranți din Berlinul de Est cer libertăți politice și dreptul de a înființa partide de opoziție.
- 25 octombrie - "Doctrina Sinatra" (după cântecul renumitului actor, „Fiecare în felul său”) este lansată de un purtător de cuvânt sovietic în legătură cu Tratatul de la Varșovia.
- 28 octombrie - Mii de demonstranți din Praga cer sfârșitul guvernării comuniste.
- 1 noiembrie - RDG deschide frontiera cu Cehoslovacia. La 7 noiembrie Biroul Politic al PSUG și primul ministru Willy Stoph demisionează.
- 9 noiembrie - Mulțimile de manifestanți încep să demonteze Zidul despărțitor ridicat în urmă cu 28 ani între partea occidentală și partea comunistă a Berlinului.
- 10 noiembrie - La Sofia, Todor Jivkov demisionează și el după 35 de ani de conducere.
- 17 noiembrie - La Praga începe, printr-o uriașă manifestație anticomunistă organizată de studenți, Revoluția de Catifea. Două zile mai târziu, se formează Forul Civic, o coaliție antiguvernamentală condusă de Václav Havel.
- 24 noiembrie - În România, delegații la al XIV-lea Congres al partidului comunist îl realeg pe Nicolae Ceaușescu secretar general.
- 2-4 decembrie - Formal, Războiul Rece ia sfârșit prin întâlnirea Bush-Gorbaciov pe o navă în largul coastelor Maltei.
- 15-22 decembrie - La Timișoara și apoi în alte câteva orașe din România au loc manifestații împotriva lui Nicolae Ceaușescu și a dictaturii comuniste. Spre deosebire de alte țări din Estul Europei, au loc represalii masive, soldate cu 162 de morți și sute de răniți. În timpul manifestației din București, soții Ceaușescu fug cu elicopterul, sunt apoi arestați și executați la 25 decembrie. În câteva zile însă, în timpul luptelor interne cu așa-numiții "teroriști", orchestrate de noua putere, sunt uciși încă 942 oameni, cifra răniților depășind 3.300. Astfel, Războiul Rece din România se încheie într-o baie de sânge.

Cronologia relațiilor Romania-NATO¹
„Drumul României către aderare”

1990

- **Iulie 1990** – Primul Ministru al României, domnul Petre Roman, adresează, în scris, Secretarului General al NATO, domnul Manfred Worner, invitația de a vizita România. În scrisoare, propune și acreditarea unui ambasador român la NATO.
- **Octombrie 1990** – Ambasadorul roman în Belgia este autorizat să inițieze relații diplomatice cu NATO.
- **Octombrie 1990** – Primul ministru român se întâlnește, la Bruxelles, cu Secretarul General al NATO.
- **Decembrie 1990** – Șeful Statului Major General român vizitează Cartierul General al NATO de la Bruxelles și se întâlnește cu Secretarul general al NATO și cu reprezentării permanente militare ai statelor membre NATO.

1991

- **Iulie 1991** – Secretarul general al NATO, Manfred Wörner, vizitează România.
- **Octombrie 1991** – Președintele român, Ion Iliescu, trimite secretarului general NATO un mesaj în care afirmă disponibilitatea României de a se angaja într-o cooperare strânsă cu NATO, aceasta fiind singura organizație capabilă, din punct de vedere politic și militar, să asigure stabilitatea și securitatea noilor democrații europene, aflate într-o stare incipientă.
- **Decembrie 1991** – Ministrul român al afacerilor externe participă la prima întâlnire a Consiliului de Cooperare Nord-Atlantic (NACC). Propune intensificarea cooperării cu NATO.

1992

- **Februarie 1992** – Secretarul general al NATO, Manfred Wörner, efectuează o vizită în România. Este inaugurat Centrul Euro-Atlantic.

1993

- **Februarie 1993** – Președintele Ion Iliescu vizitează Cartierul General al NATO. Este reafirmată dorința României de a se integra în structurile euro-atlantice.
- **Octombrie 1993** – Adjunctul secretarului apărării al SUA efectuează o vizită la București și prezintă propunerea americană de stabilire a unui Parteneriat pentru Pace.

1994

- **Ianuarie 1994** – România este prima țară post-comunistă care se alătură programului Parteneriatului pentru Pace (26 ianuarie 1994); programul individual este semnat în mai 1995.

1995

- **Octombrie 1995** – România semnează Acordul privind Statutul Forțelor între membrii NATO și participanții la PfP.

1996

- **Mai 1996** – Secretarul general al NATO, Javier Solana, efectuează o vizită în România.
- **Iunie 1996** – Parlamentul român adresează un apel parlamentelor statelor membre NATO în care solicită sprijin pentru aspirațiile României de a deveni membru

¹ sursa: site-ul oficial MAE (www.mae.ro), consultat la 01 ianuarie 2012.

NATO. Apelul subliniază consensul politic intern asupra acestui obiectiv major al politicii externe românești.

1997

- **Februarie 1997** – Președintele român, Emil Constantinescu, se întâlnește, la Bruxelles, cu membrii Consiliului Nord-Atlantic și cu secretarul general al NATO, Javier Solana. Cu acest prilej, subliniază voința fermă a României de a se alătura Alianței Nord-Atlantice.
- **Aprilie 1997** – Parlamentul român adoptă, în unanimitate, un mesaj adresat celor 16 membri NATO, solicitând sprijin pentru o decizie favorabilă României, cu prilejul summit-ului de la Madrid.
- **Iulie 1997** – În cadrul summit-ului NATO de la Madrid, Republica Cehă, Ungaria și Polonia primesc invitația de a se alătura Alianței. Comunicatul final confirmă continuarea procesului de lărgire; textul nominalizează România printre statele candidate care au realizat progrese semnificative în îndeplinirea criteriilor de aderare la NATO.

1998

- **Aprilie 1998** – Secretarul general al NATO, Javier Solana, efectuează o vizită oficială în România.
- **Octombrie 1998** – Parlamentul român aprobă cererea NATO ca avioanele Alianței să poată utiliza spațiul aerian al țării noastre pentru posibile operații militare împotriva Iugoslaviei, numai în situații excepționale și de urgență.

1999

- **Februarie 1999** – Militari din România și Statele Unite stabilesc un centru de monitorizare a traficului aerian care să acopere, în afara teritoriului românesc, și ariile învecinate.
- **Martie 1999** – Ca urmare a unei solicitări NATO, România închide trei aeroporturi în vestul țării – Timișoara, Arad, Caransebeș – până la sfârșitul operațiilor Alianței împotriva Iugoslaviei.
- **18 aprilie 1999** – NATO solicită României deschiderea spațiului aerian pentru avioanele aliate.
- **20 aprilie 1999** – Consiliul Suprem de Apărare al Țării (CSAT) și Guvernul României dau curs acestei solicitări.
- **22 aprilie 1999** – Parlamentul autorizează avioanele NATO să utilizeze spațiul aerian românesc în timpul operațiilor din Iugoslavia.
- **23-25 aprilie 1999** – Summit-ul NATO de la Washington; NATO prezintă MAP (Membership Action Plan) care pune bazele unui mecanism de pregătire și evaluare individuală a țărilor candidate.
- **Mai 1999** – Ministerul Apărării Naționale confirmă faptul că forțele aeriene NATO au dreptul să utilizeze aeroporturile românești pe durata operațiilor din Iugoslavia.
- **Mai 1999** – Reprezentanții guvernului român și cei ai NATO semnează un acord referitor la condițiile în care avioanele aliate vor putea utiliza spațiul aerian românesc.
- **17 iunie 1999** – Parlamentul român aprobă, cu majoritate de voturi, cererea președintelui Emil Constantinescu de a permite tranzitul spre Iugoslavia via România al contingentelor cehe și poloneze din cadrul trupelor internaționale de menținere a păcii pentru Kosovo (KFOR).
- **Iulie 1999** – Secretarul general al NATO, Javier Solana, vizitează România.

2000

- **Februarie 2000** – Secretarul general al NATO, George Robertson, efectuează o vizită la București
- **Iunie 2000** – Noul Comandant Suprem al Forțelor Aliate din Europa, generalul Joseph Ralston, efectuează o vizită în România.

2001

- **Mai 2001** – Reuniunea NAC – România. Este analizat progresul realizat în îndeplinirea obiectivelor Planului Național de Aderare la NATO, ciclul II.
- **Mai 2001** – Reuniunea ministerială EAPC, Budapesta.
- **Septembrie 2001** – Parlamentul decide, cu o majoritate copleșitoare, participarea României, ca aliat de facto al NATO, la lupta împotriva terorismului internațional cu toate mijloacele, inclusiv cele militare. România va asigura acces la spațiul său aerian, aeroporturi, facilități terestre și maritime, în cazul în care va exista o cerere NATO în acest sens.
- **Decembrie 2001** – Reuniunea ministerială EAPC, Bruxelles.
- **Decembrie 2001** – Secretarul general al NATO, Lordul George Robertson, efectuează o vizită la București.

2002

- **Ianuarie 2002** – Comandantul Suprem al Forțelor Aliate din Europa, generalul Joseph Ralston, face o vizită în România și apreciază progresul realizat în reforma sectorului militar.
- **Martie 2002** – Are loc la București summit-ul "Primăvara noilor aliați" al țărilor candidate la NATO.
- **Aprilie 2002** – Reuniunea NAC – România. Au fost analizate ultimele progrese ale României în îndeplinirea obiectivelor Planului Național Anual de Aderare la NATO, ciclul III. Delegația română a fost condusă de Primul Ministru, domnul Adrian Năstase.
- **Aprilie 2002** – Întâlnirea dintre președintele Ion Iliescu și secretarul general NATO, Lordul George Robertson, la Bruxelles.
- **Mai 2002** – Reuniunea ministerială EAPC, Reykjavik.
- **21 noiembrie 2002** – Summit-ul NATO de la Praga – România este invitată să înceapă convorbirile de aderare.
- **22 noiembrie 2002** – Reuniunea ministerială EAPC, Praga.
- **13 decembrie 2002** – S-a desfășurat, la Bruxelles, prima rundă a convorbirilor de aderare a României la NATO. Delegația română a fost condusă de domnul Mihnea Motoc, secretar de stat în Ministerul Afacerilor Externe.

2003

- **9 ianuarie 2003** – S-a desfășurat, la Bruxelles, a doua rundă a convorbirilor de aderare a României la NATO.
- **27-29 ianuarie 2003** – Echipele de experți NATO în probleme de apărare, securitate și economice s-au aflat în vizită în România.
- **18 februarie 2003** – Are loc, la Bruxelles, reuniunea SPC(R) + România. Este luat în discuție calendarul României pentru finalizarea reformelor.
- **3 martie 2003** – Secretarul general al NATO, Lordul George Robertson, efectuează o vizită în România.
- **21 martie 2003** – Ministrul român al afacerilor externe a trimis secretarului general NATO o scrisoare care confirmă voința și capacitatea României de a îndeplini obligațiile și angajamentele țării noastre de a deveni membru cu drepturi depline al NATO. La această scrisoare, a fost anexat calendarul României de finalizare a reformelor.

- **26 martie 2003** – Ministrul român al afacerilor externe participă, la Bruxelles, la Ceremonia de semnare a protocoalelor de aderare.
- **4-5 aprilie 2003** – Are loc, la Snagov, reuniunea informală a primilor miniștri din cele șapte state invitate să adere la NATO.
- **7 mai 2003** – Reuniunea NAC + 7, Bruxelles.
- **7-8 mai 2003** – Vizita în SUA a celor șapte miniștri ai afacerilor externe din țările invitate să adere la NATO, cu ocazia votului din Senat asupra rezoluției de ratificare a Protocolului de aderare.
- **8 mai 2003** – Ratificarea protocoalelor de aderare de către Congresul SUA.
- **19 mai 2003** – Vizita adjunctului secretarului apărării al SUA, Paul Wolfowitz, în România.
- **20 mai 2003** – Reuniunea la nivelul președinților parlamentelor din statele membre ale Grupului Vilnius și din țările membre NATO.
- **3 iunie 2003** – Reuniunea ministerială NAC și EAPC la nivel de miniștri de externe de la Madrid.
- **12 iunie 2003** – Reuniunea ministerială la nivel de miniștri ai apărării, Bruxelles.
- **1 iulie 2003** – Conferința finală de planificare a Exercițiului NATO / PfP DACIA – 2003, axat pe domeniul protecției civile.
- **7 iulie 2003** – Vizita ministrului norvegian al apărării la București.
- **25 iulie 2003** – Ceremonia de predare-primire a președinției Comitetului de Coordonare a Procesului Reuniunilor Miniștrilor Apărării din Sud-Estul Europei (SEDM-CC) și a Comitetului Director Politico-Militar (PMSC) al Forței Multinaționale de Pace din Sud-Estul Europei (MPFSEE) și comenzii brigăzii multinaționale SEEBRIG și de mutare la Constanța a Cartierului General al SEEBRIG. La acest eveniment, a participat amiralul Gregory Johnson, comandantul flancului sudic al NATO, AFSOUTH.
- **4-5 august 2003** – Vizita oficială în România a Comandantului Suprem al Forțelor Aliate din Europa, generalul James L. Jones.
- **6-10 octombrie 2003** – Exercițiul NATO/PfP DACIA – 2003, Pitești. 5 noiembrie 2003 – depunerea PNA V.
- **18 noiembrie 2003** – Reuniunea SPC(R) + România, Bruxelles, pentru discutarea PNA V.
- **2 decembrie 2003** – Reuniunea ministerială EAPC la nivel de miniștri ai apărării, Bruxelles.
- **4 decembrie 2003** – Reuniunea ministerială NAC+7 la nivel de miniștri de externe, Bruxelles.

2004

- **26 februarie 2004** – Adoptarea de către Parlamentul României, cu unanimitate de voturi, a legii de aderare la Tratatul Atlanticului de Nord.
- **1 martie 2004** – Promulgarea legii de aderare la Tratatul Atlanticului de Nord de către Președintele Ion Iliescu.
- **4 martie 2004** – Semnarea de către domnul Ion Iliescu a instrumentului de aderare a României la Tratatul Atlanticului de Nord.
- **29 martie 2004** – Depunerea de către domnul Adrian Năstase, prim-ministrul României, a instrumentului de aderare a României la Tratatul Atlanticului de Nord, Washington, SUA.
- **2 aprilie 2004** – Ceremonia înălțării drapelului de stat la Cartierul General al NATO, Bruxelles, și reuniunea informală a miniștrilor de externe ai statelor membre NATO.
- **20 aprilie 2004** – Întâlnirea ministrului român al afacerilor externe, Mircea Geoană, cu ambasadorii statelor membre NATO acreditați în România.

- **10-12 mai 2004** – Vizita în România a adjunctului secretarului general al NATO pentru diplomația publică, Jean Fournet, și participarea acestuia la seminarul "Changing Perceptions in South Eastern Europe".
 - **13-14 mai 2004** – Vizita la București a Secretarului General al NATO, Jaap de Hoop Scheffer.
 - **28 mai-1 iunie 2004** – Sesiunea de primăvară a Adunării Parlamentare NATO, Bratislava.
 - **14-15 iunie 2004** – Desfașurarea la București a Reuniunii anuale a Consorțiului PFP al Academiei de Apărare și Institutelor de Studii de Securitate.
 - **28-29 iunie 2004** – *Summit-ul NATO de la Istanbul.*
 - **13 octombrie 2004** – Organizarea la Poiana Brașov a Reuniunii informale a Miniștrilor apărării din statele membre NATO.
 - **23-31 octombrie 2004** – Vizită de documentare în România (și Bulgaria) a Comitetului NATO pentru bugetul militar.
 - **12-16 noiembrie 2004** – Sesiunea anuală a Adunării Parlamentare NATO, Veneția.
 - **8-9 decembrie 2004** – *Reuniunea miniștrilor de externe ai statelor membre NATO, Bruxelles.*
 - **9-11 februarie 2004** – Reuniunea informală a Miniștrilor apărării din statele membre NATO, Nisa (Franța).
- 2005**
- **9-11 februarie** – Reuniunea informală a Miniștrilor apărării din statele membre NATO, Nisa, Franța.
- 2006**
- **3 aprilie 2006** – Cu prilejul Zilei NATO, Ministerul Afacerilor Externe a organizat, în parteneriat cu Institutul Diplomatic Român, conferința "*NATO în perspectiva Summitului de la Riga*". NATO a fost reprezentat la eveniment de domnul Jean Fournet, Asistent al Secretarului General al NATO pentru Diplomație Publică.
 - **27-28 aprilie 2006** – Reuniunile informale ale miniștrilor de externe din statele membre NATO, Sofia.
 - **12 mai 2006** – România a semnat documentele de lansare a *Fondului de Asistență NATO/ Parteneriatul pentru Pace - OSCE/ENVSEC (Inițiativa de Mediu și Securitate) pentru distrugerea de substanțe chimice periculoase și pesticide din Republica Moldova*. România a preluat rolul de țară coordonatoare pentru faza I a acestui proiect, împreună cu Belgia, în contextul deținerii mandatului de Ambasadă Punct de Contact NATO la Chișinău (CPE), în perioada 2005-2006.
- 2007**
- **26 ianuarie 2007** – Reuniunea miniștrilor de externe ai statelor membre NATO, Bruxelles.
 - **28 martie 2007** – Reuniune a Consiliului Nord-Atlantic la Bruxelles, care adoptă decizia privind *găzduirea de către România a Summit-ului NATO din 2008* (2-4 aprilie).
 - **26-27 aprilie 2007** – Reuniune informală a miniștrilor de externe din țările NATO, Oslo.
 - **29 octombrie 2007** – Vizita la București a Secretarului General al NATO, Jaap de Hoop Scheffer.
 - **6-7 decembrie 2007** – Reuniunea miniștrilor de externe ai NATO, Bruxelles.
 - **Ianuarie 2007-decembrie 2008** – România a deținut al doilea mandat de Ambasadă Punct de Contact NATO la Chișinău; România a avut o contribuție substanțială la finalizarea proiectului deschiderii unui Centru de Informare și Documentare al NATO la Chișinău.

2008

- **11 ianuarie 2008** – *Vizita la București a Secretarului General al NATO, Jaap de Hoop Scheffer.*
- **31 ianuarie 2008** – *Vizita la sediul NATO de la Bruxelles a președintelui României, Traian Băsescu.*
- **6 martie 2008** – Reuniunea informală a miniștrilor de externe din țările NATO, Bruxelles.
- **2-4 aprilie 2008** – *Summit-ul NATO de la București.*
- **12-13 iunie 2008** – Reuniunea miniștrilor apărării ai statelor membre NATO, Bruxelles.
- **18 august** - Reuniunea Consiliului Nord-Atlantic la nivel de miniștri ai afacerilor externe, Bruxelles.
- **18-19 septembrie 2008** - Reuniunea miniștrilor apărării din statele membre NATO, Londra.
- **9-10 octombrie 2008** - Reuniunea informală a miniștrilor apărării din statele membre NATO, Budapesta.
- **2-3 decembrie 2008** - Reuniunea miniștrilor de externe ai NATO, Bruxelles.

2009

- **ianuarie 2009** – Ambasada României la Baku a preluat mandatul de Ambasadă Punct de Contact NATO în Azerbaijan (până în decembrie 2010).
- **4-5 martie 2009** – Reuniunea informală a miniștrilor afacerilor externe ai statelor membre ale NATO, Bruxelles, Belgia.
- **3-4 aprilie 2009** – Summit-ul NATO de la Strasbourg-Kehl <http://www.nato.int/docu/comm /2009/0904-summit/index.html>.
- **11– 12 iunie 2009** – Reuniunea miniștrilor apărării din statele membre NATO, Bruxelles http://www.nato.int/cps/en/natolive/events_55308.htm.
- **7 iulie 2009** – Lansarea Noului Concept Strategic al NATO http://www.nato.int /cps/fr/natolive/events_55992.htm.
- **3-4 decembrie 2009** – Reuniunea miniștrilor de externe ai NATO, Bruxelles http://www.nato.int /cps/en/natolive/events_59614.htm.

2010

- **14 ianuarie 2010**, Oslo – participarea secretarului de stat pentru afaceri strategice Bogdan Aurescu la al treilea seminar oficial al NATO pe tema Noului Concept Strategic „NATO’s Partnerships and beyond”, http://www.nato.int/cps/en/natolive/ events_60524.htm.
- **14-15 ianuarie 2010**, Trakai, Lituania – participarea ministrului român al afacerilor externe, Teodor Baconschi, la reuniunea “*Snow Meeting*”, alături de miniștrii de externe ai Suediei, Slovaciei, Ungariei, Greciei și Republicii Moldova.
- **28 ianuarie 2010** - ministrul român al Afacerilor Externe, domnul Teodor Baconschi a participat la Conferința Internațională privind Afganistanul, organizată de către Marea Britanie.
- **4-5 februarie 2010** - a avut loc, la Istanbul, reuniunea informală a miniștrilor apărării din statele membre NATO http://www.nato.int/cps/en/natolive/events_61157.htm.
- **22 martie 2010** - a avut loc, la sediul NATO (Bruxelles) prima întrevvedere oficială a ministrului român al afacerilor externe, domnul Teodor Baconschi, cu secretarul general al Alianței, domnul Anders Fogh Rasmussen.
- **26-28 martie 2010** - ministrul român al Afacerilor Externe, domnul Teodor Baconschi a participat în calitate de vorbitor principal, la cea de a cincea ediție a conferinței internaționale “*Brussels Forum*”, organizată la Bruxelles de German

Marshall Fund US, în cooperare cu Guvernul Belgiei și cu Delegația Comisiei Europene în SUA.

- **7-9 aprilie 2010** - a avut loc vizita în România a domnilor Ümit Pamir (Turcia) și Bruno Racine (Franța), membri în Grupul de personalități pentru elaborarea Noului Concept Strategic al NAT.
- **22-23 aprilie 2010** - ministrul român al Afacerilor Externe, domnul Teodor Baconschi a participat la Tallinn, la reuniunea informală a miniștrilor afacerilor externe din statele membre NATO
http://www.nato.int/cps/en/natolive/events_62586.htm.
- **6-7 mai 2010** - a avut loc vizita oficială la București a Secretarului General al NATO, prima efectuată în România de Anders Fogh Rasmussen de la preluarea mandatului de Secretar General al NAT.
- **10-11 iunie 2010** - a avut loc la sediul NATO (Bruxelles), reuniunea miniștrilor apărării din statele membre NATO, http://www.nato.int/cps/en/natolive/events_64075.htm.
- **4 octombrie 2010** - ministrul Afacerilor Externe, Teodor Baconschi, a participat la Bruxelles, la reuniunea miniștrilor Afacerilor Externe și ai Apărării din statele membre NATO, consacrată pregătirii Summit-ului Alianței de la Lisabona.
- **19-20 noiembrie 2010** - Summitul NATO de la Lisabona. Delegația României la Summitul de la Lisabona a fost condusă de președintele Traian Băsescu; din delegație au făcut parte ministrul Afacerilor Externe, Teodor Baconschi, și ministrul Apărării Naționale, Gabriel Oprea.

2011

- **14-15 aprilie 2011** – ministrul Afacerilor Externe, Teodor Baconschi, a participat la reuniunea informală a miniștrilor de externe din statele membre NATO, care s-a desfășurat la Berlin.

STRUCTURA ȘI MODUL DE FUNCȚIONARE A NATO

Cooperarea celor 28 state membre se bazează pe o structură care a fost pusă în practică încă din primii ani de existență ai Alianței și ale cărei elemente fundamentale sunt următoarele:

a. *Consiliul Atlanticului de Nord (NAC)*, investit cu autoritate politică și puteri decizionale reale, este alcătuit din reprezentanții permanenți ai tuturor statelor membre, care se reunesc cel puțin odată pe săptămână. Consiliul se reunește și la nivel mai înalt, respectiv al miniștrilor de externe sau al șefilor de stat și de guvern, dar exercită aceeași autoritate și aceleași puteri decizionale, iar statutul și validitatea hotărârilor sale sunt aceleași indiferent de nivelul reuniunii.

Consiliul are de îndeplinit un rol important în raport cu opinia publică și difuzează declarații și comunicate care explică marelui public și guvernelor țărilor care nu sunt membre ale Alianței orientările și hotărârile sale.

Consiliul este singurul organ al Alianței a cărui autoritate derivă în mod clar și explicit din Tratatul Atlanticului de Nord, conform căruia are însărcinarea de a crea organisme subordonate.

Drept consecință au fost create comitete și grupuri de studiu pentru a sprijini Consiliul Atlanticului de Nord sau pentru a-și asuma responsabilități în anumite domenii, cum ar fi planurile de apărare, cele nucleare sau problemele militare.

Consiliul oferă guvernelor țărilor membre un for unic pentru consultări pe scară largă asupra tuturor problemelor legate de securitatea lor, fiind cel mai important organ de decizie din cadrul NATO. Cele 28 țări membre au aceleași drepturi, iar deciziile sunt luate prin consens, fiind expresia voinței colective a guvernelor țărilor membre. Toate guvernele țărilor membre participă la elaborarea orientărilor de către Consiliu sau sub autoritatea acestuia, utilizându-se ca regulă de luare a tuturor deciziilor, consensul.

Reprezentanții guvernelor țărilor membre au rang de ambasador, fiind secundați de personal politic și militar. Consiliul se află în sesiune permanentă, reunindu-se de regulă o dată pe săptămână.

Cel puțin de două ori pe an, Consiliul se reunește în sesiune ministerială, guvernul fiecărei țări fiind reprezentat de ministrul de externe. Atunci când sunt examinate probleme deosebit de importante, au loc reuniuni la vârf, cu participarea șefilor de stat și de guvern.

Secretarul General al NATO este Președintele Consiliului indiferent de nivelul de reprezentare la care se reunește acesta. Autoritățile militare ale NATO sunt reprezentate în N.A.C. de către Președintele Comitetului Militar care este responsabil cu asigurarea consilierii Consiliului în probleme militare.

În caz de nevoie, Consiliul Atlanticului de Nord poate fi întrunit imediat, ziua sau noaptea, la Cartierul General al NATO din Bruxelles. Consiliul poate fi convocat de președintele acestuia, adică de secretarul general al NATO sau de oricare dintre membrii săi, și poate fi reunit în termen de două ore din momentul convocării.

În afară de sesiunile NAC la nivelul membrilor NATO, Consiliul se întrunește la fiecare două luni cu ambasadorii statelor partenere din cadrul Consiliului Parteneriatului Euro Atlantic (EAPC) și de asemenea are consultări periodice cu statele partenere, conform principiului „28+1”, adică pe o bază individuală.

De asemenea, au loc consultări cu grupuri de state ce sunt implicate în activități de cooperare cu NATO (de exemplu, statele ce nu sunt membre NATO dar participă la misiuni de pace ce sunt conduse de către NATO).

La fiecare trei luni au loc reuniuni comune ale NAC și Consiliului Europei Occidentale, ca o parte a programului de cooperare dintre cele două organizații.

Consiliul Atlanticului de Nord ține sesiuni anuale comune cu Adunarea Atlanticului de Nord și cu Adunarea Uniunii Europene, care reunesc parlamentari ai țărilor participante în fiecare dintre aceste organizații internaționale.

Procesul de consultare este esențial pentru buna funcționare a Alianței. Mecanismul și procedurile utilizate pentru realizarea în practică a consultării a fost stabilit încă din 1956 și de atunci el s-a dovedit funcțional și eficient. Principiile care se aplică în relațiile dintre aliați referitor la consultarea dintre aceștia sunt următoarele:

- membrii trebuie să informeze Consiliul despre orice problemă care, în opinia lor, ar putea afecta Alianța în ansamblul sau;
- fiecare membru în parte are dreptul de a pune în dezbateră consiliului orice subiect de interes pentru NATO;
- nici un membru nu trebuie, fără o consultare prealabilă cu aliații, să ia decizii politice sau militare într-o problemă de interes pentru oricare dintre aliați;
- membrii trebuie să țină cont de interesele tuturor aliaților atunci când își stabilesc politicile sectoriale la nivel național;
- membrii trebuie să aplice cu consecvență orice hotărâre luată prin consens atunci când își stabilesc programele politice la nivel național, iar dacă nu pot să procedeze astfel, ei trebuie să explice de ce.

În mod formal, în cadrul Alianței există cinci niveluri de consultare:

- schimburi de vederi și informații, cu sau fără o analiză a acestora;
- comunicarea și informarea despre acțiunile și deciziile care au fost luate sau care sunt iminente;
- discuții în scopul realizării consensului asupra politicilor ce vor fi adoptate și a acțiunilor urmând a fi luate de către țările aliate interesate;
- consultarea în scopul ajungerii la o înțelegere asupra unor decizii și acțiuni comune ale Aliaților.

Programul de lucru al ședințelor în regim normal ale sesiunii permanente începe cu „declarațiile asupra subiectelor politice”. Sub această denumire reprezentanții permanenți sunt în măsură să pună în discuție și să dezbată subiecte de interes pentru Alianță.

De asemenea, ca parte a procesului de cooperare al NATO cu alte organizații internaționale, în cadrul subiectelor politice intră și rapoartele de activitate în legătură cu Uniunea Europeană și Consiliul de Securitate al ONU.

Sesiunile Consiliului la nivel ministerial încep cu o ceremonie de deschidere ce este prezidată de către Președintele Consiliului, o funcție onorifică care este ocupată anual de către ministrul de externe al unuia dintre cele 28 state membre, prin rotație, urmând ordinea alfabetului din limba engleză.

Decanul Consiliului aflat în sesiune permanentă, cel mai vechi în funcție dintre ambasadorii statelor membre, are de îndeplinit un rol ceremonial în timpul vizitelor șefilor de stat și de guvern și îndeplinește un rol important în timpul contactelor neoficiale dintre delegații. Reamintim un lucru foarte important în legătură cu mecanismul luării deciziilor în cadrul NAC: toate deciziile se adoptă în unanimitate și de comun acord. Nu există nici vot, nici hotărâre luată pe baza majorității.

Fiecare țară reprezentată în Consiliu sau într-unul dintre comitetele sale subordonate își păstrează deplina suveranitate și deplina responsabilitate a hotărârilor sale.

b. *Comitetul pentru Planificarea Apărării (DPC)* este alcătuit în mod normal din reprezentanții permanenți și se reunește cel puțin de două ori pe an la nivelul miniștrilor apărării țărilor membre. Acest comitet se ocupă de majoritatea problemelor de apărare și de cele legate de planificarea apărării colective. Comitetul pentru planificarea apărării elaborează orientări pentru autoritățile militare ale NATO și, în limitele responsabilităților

sale, își asumă aceleași funcții și dispune de aceleași puteri cu cele ale NAC, în probleme ce țin de competența sa.

c. *Grupul pentru Planificarea Nucleară (NPG)* este principalul cadru în care au loc consultările asupra tuturor problemelor legate de rolul forțelor nucleare în cadrul politicii de securitate și de apărare a NATO. În mod normal, se reunește de două ori pe an la nivelul miniștrilor apărării, în general în același timp cu Comitetul pentru Planificarea Apărării (DPC) și, în funcție de necesități, și la nivelul reprezentanților permanenți (ambasadori).

d. *Secretarul General* este o personalitate politică de talie internațională, numit de țările membre pentru a-și asuma funcțiile de Președinte al Consiliului Atlanticului de Nord, al Comitetului pentru Planificarea Apărării, al Grupului pentru Planificare Nucleară și al altor comitete principale, concomitent cu cea de secretar general al NATO. Este, de asemenea, principalul purtător de cuvânt al Organizației, atât în relațiile acesteia cu exteriorul, cât și în cadrul discuțiilor și contactelor cu guvernele țărilor membre.

e. *Statul Major Internațional* este alcătuit din cetățeni ai țărilor membre care lucrează pentru Consiliu, pentru Comitetele și grupurile de lucru subordonate lui și funcționează în permanență având de rezolvat o gamă largă de probleme curente ce interesează Alianța.

În afară de aceasta, mai multe agenții și organisme civile ce funcționează pe teritoriul diferitelor țări membre se ocupă de sectoare bine specializate, cum ar fi telecomunicațiile și sprijinul logistic.

f. *Comitetul Militar* este însărcinat să recomande autorităților politice ale NATO măsurile socotite a fi necesare pentru apărarea comună a zonei NATO și de a orienta asupra problemelor militare pe Comandanții Comandamentelor Strategice ale NATO. La reuniunile NAC, ale DPC și ale NPG, Comitetul militar este reprezentat de președintele său, sau de către împuternicitul acestuia. Comitetul militar este cea mai înaltă instanță militară a Alianței, plasat sub autoritatea politică a Consiliului Atlanticului de Nord, a Comitetului pentru Planificarea Apărării sau, dacă este vorba despre probleme nucleare, a Grupului pentru Planificarea Nucleară. Este alcătuit din șefii de Stat Major ai armatelor fiecăreia dintre țările membre. Islanda, care nu deține forțe armate, poate fi reprezentată în Comitetul Militar de o personalitate civilă.

Șefii de Stat Major (sau omologii acestora) se reunesc de cel puțin două ori pe an. În restul timpului, țările membre își trimit aici reprezentanții militari naționali, numiți de Șefii Statelor Majore Generale. Președinția Comitetului Militar este asigurată pe rând de către fiecare dintre țările membre, pe o perioadă de un an, în ordinea alfabetului englez.

Președintele Comitetului Militar este reprezentantul Comitetului în alte organisme și este și purtătorul de cuvânt al Comitetului. El conduce de asemenea activitățile curente ale Comitetului.

g. *Structura Militară* integrată este plasată sub controlul autorităților politice de nivelul cel mai înalt. Ea servește drept cadru pentru organizarea apărării teritoriului țărilor membre împotriva amenințărilor îndreptate împotriva securității sau stabilității lor.

Această structură include o rețea de comandamente strategice și operaționale, care acoperă împreună, întreaga zonă a Atlanticului de Nord. Aceasta asigură desfășurarea exercițiilor comune ale forțelor armate, precum și colaborarea în domenii cum ar fi sistemele de comunicații și informare, apărarea aeriană, sprijinul logistic al forțelor armate și standardizarea la nivelul interoperabilității în domeniul echipamentelor, tehnicilor, tacticilor utilizate și a procedurilor de stat major și a celor administrative.

Forțele armate ce aparțin structurii integrate a Alianței au misiunea de a garanta securitatea și integritatea teritorială a țărilor membre, de a contribui la menținerea stabilității și a echilibrului în Europa și la gestionarea crizelor, ca și la asigurarea apărării

zonei strategice desemnate de Tratatul de la Washington și în Noul Concept Strategic al Alianței.

h. *Statul Major Militar Internațional* sprijină activitatea Comitetului Militar. Există mai multe agenții militare ce se ocupă de aspecte specifice ale activității sale. Statul Major Militar Internațional este alcătuit din personal militar detașat din diferite țări NATO și din personal administrativ civil. În cadrul organizației membrii săi au același statut ca personalul secretariatului internațional.

În fruntea Statului Major Militar Internațional se află un director cu grad de general cu trei stele. El este nominalizat de către țările membre și selecționat de Comitetul Militar. Directorul Statului Major Militar Internațional poate fi cetățean al oricărei țări membre NATO, dar trebuie să fie din altă țară decât președintele Comitetului Militar. Este sprijinit de șase directori adjuncți cu rang de general cu o stea și de secretarul Statului Major Militar Internațional.

Acest organism este însărcinat ca, în calitate de organ executiv al Comitetului Militar, să vegheze la executarea în bune condiții a hotărârilor și directivelor Comitetului Militar. Mai are ca sarcină să elaboreze planuri, să întreprindă studii și să recomande politica de urmat în probleme de natură militară pe care autoritățile, comandamentele sau organismele NATO, sau țările membre le-au supus spre atenție Alianței sau Comitetului Militar. Pe de altă parte, în cadrul Programului de activitate pentru dialog, parteneriat și cooperare stabilit de Consiliul Parteneriatului Euro Atlantic (EAPC) și al programelor de activități militare adoptate de Comitetul Militar, Statul Major Militar Internațional participă activ la procesul de cooperare cu țările din Europa Centrală și de Est, atât în cadrul EAPC cât și în cadrul Parteneriatului pentru Pace (PfP).

Consiliul Parteneriatului Euro Atlantic. Cadrul largit de cooperare și consultare dat de EAPC oferă statelor partenere NATO posibilitatea de a dezvolta relații politice directe cu Alianța.

În plus, EAPC oferă cadrul general necesar pentru a da statelor partenere o mai mare putere de decizie în legătură cu activitățile la care ele participă.

Statul Major Militar Internațional al NATO

EAPC are sesiuni de două ori pe an la nivelul miniștrilor apărării și de externe, și în afară de aceasta, ca regulă generală la nivel de ambasadori, o dată pe lună, la Bruxelles. De asemenea, EAPC se poate întruni, atunci când este necesar și la nivel de șefi de stat și de guvern.

EAPC are 44 de membri, incluzând toate cele 28 state membre și în plus Armenia, Austria, Azerbaidjan, Belarus, Elvetia, Finlanda, fosta Republica Iugoslava a Macedoniei, Georgia, Kazahstan, Kirghistan, Moldova, Suedia, Tadjikistan, Turkmenistan, Ucraina și Uzbekistan.

În momentul constituirii, EAPC a adoptat planul de activitate al Consiliului de Cooperare Nord Atlantic (NACC) căruia i-a succedat, care includea consultări periodice în probleme politice și de securitate ca și alte activități. În sesiunea de toamnă din anul 1997 EAPC a adoptat un nou plan de activitate, cel valabil pentru perioada 1998-2000. Direcțiile de acțiune incluse în acest plan presupuneau: consultări între statele EAPC în probleme politice și de securitate incluzând managementul crizelor; probleme sensibile de interes regional și subregional; probleme referitoare la controlul armamentului; prevenirea proliferării armamentului nuclear, chimic și biologic; combaterea terorismului internațional; planificarea apărării și stabilirea politicii de apărare și construcția bugetului destinat apărării; impactul dezvoltării economice asupra securității. De asemenea au fost prevăzute consultări și acțiuni de cooperare practică în situații de intervenție pentru înlăturarea urmărilor unor dezastre, realizarea securității nucleare, protecția mediului în

cadrul activităților militare, coordonarea traficului aerian între structurile abilitate civile și militare; cooperarea în domeniul științific; probleme referitoare la sprijinul operațiilor de pace.

Parteneriatul pentru Pace își va menține și în continuare caracterul bazat pe relația NATO+1, așa cum rezultă din programele individuale de parteneriat. Nu este nici o noutate că țara noastră a fost prima care în 1994 a aderat la programul Pfp și a treia în ordine cronologica care a prezentat un program individual de parteneriat.

Formula îmbunătățită permite un proces de consultare politică mai larg și mai complex, oferă partenerilor un rol mai important în procesul planificării și luării deciziilor și oferă o concentrare mai pronunțată a atenției asupra activităților practice.

Intreaga activitate a programului Pfp este condusă de către celula de coordonare a Parteneriatului, o structură ce operează sub autoritatea Consiliului Atlanticului de Nord, având sediul la Mons, la Cartierul General al Comandamentului NATO pentru Europa (SHAPE). Această celulă de coordonare este încadrată atât cu ofițeri din țări NATO cât și cu ofițeri din țările partenere.

Rolul acestei celule de coordonare este de a planifica activitățile militare ce urmează să se desfășoare în conformitate cu Programul de lucru al parteneriatului, în special în privința exercițiilor și a acțiunilor de menținere a păcii, a operațiilor umanitare, a celor de căutare și salvare și a evaluării activităților executate.

Conceptul de Forță Multinațională Întrunită (CJTF) a fost lansat pentru prima dată la summit-ul șefilor de stat și de guvern ai statelor aliate, de la Bruxelles, din ianuarie 1994. Ei au stabilit drept misiune pentru Alianță să examineze în ce fel pot să fie dezvoltate și adaptate structurile și procedurile utilizate de către aceasta pentru îndeplinirea misiunilor specifice, inclusiv pentru misiunile de menținere a păcii, astfel încât să se asigure o eficiență sporită și o flexibilitate concretă a acțiunilor militare și în același timp să se perfecționeze cooperarea cu Uniunea Europeană (UE) și să fie reflectat rolul în ascensiune al Identității Europene de Securitate și Aparare (ESDI). Ca parte componentă a acestui proces ei au stabilit dezvoltarea și implementarea conceptului de CJTF, drept mijloc de facilitare a conducerii și desfășurării operațiilor militare neprevăzute, inclusiv a acelor operații la care să participe țări din afara Alianței și în cazul unor situații care să nu fie determinate de apărarea colectivă. Utilizarea unor structuri militare multinaționale și în același timp intercategoriale de forțe ale armatei nu este ceva nou în cadrul NATO. Principiile constituirii unor asemenea structuri au fost aplicate timp îndelungat în cadrul operațiilor militare planificate de către Alianță. Noutatea adusă de conceptul CJTF se referă în special la organizarea Cartierelor Generale necesare pentru exercitarea funcțiilor de comandă și control asupra forțelor subordonate. Opțiunea Alianței a fost să creeze cartiere generale flexibile, apte de a fi deplasate, multinaționale și intercategoriale de forțe ale armatei utilizând un procedeu similar cu cel al construirii unui bloc de locuințe.

De regulă, se selectează un nucleu de bază de la unul din cartierele generale permanente ale NATO și se întărește cu alte module asigurate de alte cartiere generale ale NATO, de către comandamente naționale ale țărilor membre cât și cu personal detașat individual. Inițial, se caută ca modulele ce se repartizează CJTF să aparțină unor structuri NATO și numai dacă acestea sunt insuficiente se apelează la structuri naționale și persoane atașate individual. În afară de structurile constitutive propriu-zise ale cartierului general se stabilesc și modul de asigurare a sprijinului de luptă și a sprijinului logistic cât și persoana care va asigura conducerea și controlul CJTF, îndeplinind funcția de comandant al acesteia.

Acest concept include de asemenea opțiunea de utilizare a cartierelor generale NATO pentru CJTF în vederea unor operații militare organizate și conduse de către UE sau pentru unele acțiuni militare la care ar putea participa și țări nemembre ale NATO,

implicând deci o participare internațională mult mai largă. Structurile militare utilizate în operațiile desfășurate în Bosnia-Hertzeșgovina de către NATO sub denumirea de IFOR-SFOR (Forța de Implementare – urmată de Forța de Stabilizare) au fost construite după un model apropiat conceptului CJTF, aducând o experiență prețioasă pentru clarificarea și fundamentarea acestuia.

Consiliul Atlanticului de Nord (NAC) a recomandat utilizarea experimentală a conceptului CJTF în decembrie 1996, astfel încât Comitetul Militar a stabilit că cei doi comandanți ai comandamentelor strategice ale NATO, cel din Europa și cel al Atlanticului să treacă la implementarea conceptului CJTF utilizând un plan cuprinzând trei faze.

Faza 1 a prevăzut stabilirea a trei comandamente operaționale ale NATO (cel pentru Europa Centrală, cel pentru Europa de Sud și cel al Flotei Atlanticului) care să asigure nucleele de bază pentru constituirea cartierelor generale ale CJTF, asigurând concomitent capacitatea de deplasare a unor cartiere generale existente în structurile permanente ale NATO.

Au fost stabilite și executate două exerciții pentru a putea trage concluzii pertinente cu privire la funcționalitatea acestui sistem. În septembrie 1998 Comitetul Militar al NATO a hotărât trecerea la faza a 2-a, faza de evaluare, pentru a putea pregăti ultima fază, cea a implementării complete. Cele două exerciții care să permită evaluarea prevăzută pentru faza a 2-a s-au desfășurat într-un termen relativ scurt, de 11 luni, un termen în contradicție cu ciclurile normale de planificare utilizate de către NATO care sunt cicluri de câte 2 ani.

Primul exercițiu de probă „Allied Effort 97” a fost realizat pornind de la o serie de exerciții desfășurate anual de către Comandamentul Central (AFCENT) al Alianței sub numele de „Cooperative Guard”. Al doilea exercițiu de probă a fost stabilit în cadrul unui exercițiu complex „Strong Resolve 98”, ce a avut de soluționat managementul unor situații multiple de criză (exercițiu la care au participat și structuri militare aparținând țării noastre).

În cadrul primului exercițiu de probă cartierul general al CJTF a trebuit să fie pregătit pentru o operație de sprijin al păcii într-o zonă fictivă, departe de zona de dislocare permanentă a unităților aparținând AFCENT, beneficiind de o infrastructură rudimentară (fără drumuri modernizate, aeroporturi și rețele de comunicații), de un sprijin limitat din partea țării gazdă a operației de pace respectivă. Acest prim exercițiu de probă s-a desfășurat sub forma unui exercițiu de comandament pe un singur eșalon, utilizând doar elemente de sprijin ale eșalonului superior și ale celor inferioare CJTF.

Al doilea exercițiu de probă s-a desfășurat cu trupe (Strong Resolve 98) în luna martie 1998, în acesta fiind implicate atât pentru planificare cât și pentru execuție ambele comandamente strategice ale NATO. Exercițiul a vizat constituirea unui cartier general pentru CJTF utilizând în principal componente navale, în paralel cu formarea unei forțe subordonate acestui cartier general, urmate de deplasarea și utilizarea lor într-o zonă de criză.

Acest exercițiu s-a desfășurat, de asemenea, într-o zonă fictivă, dar spre deosebire de primul exercițiu și probabil și de realitatea acțiunilor militare, a beneficiat de un sprijin deplin al țării gazdă cât și de o infrastructură modernă și dezvoltată.

Întrucât exercițiul s-a desfășurat la mai multe eșaloane și a implicat constituirea reală a unei forțe subordonate cartierului general al CJTF, a avut un efect pozitiv major asupra capacității statelor majore operaționale de a planifica, organiza și conduce nemijlocit activități concrete.

Evaluarea celor două exerciții nu a inclus performanțele operaționale ale cartierelor generale ale CJTF, în schimb a fost focalizată asupra aspectelor conceptuale și doctrinare.

De aceea evaluarea s-a referit la formarea comandamentului, capacitatea de planificare la nivel operațional, exercitarea controlului și comenzii într-un cadru intercategoriai de forțe, deplasarea și sprijinul acțiunilor militare, capacitatea cartierului general de la care a fost dislocat nucleul principal al cartierului general al CJTF de a-și îndeplini atribuțiile funcționale la capacitate normală în lipsa acestui nucleu, cerințele pe care trebuie să le îndeplinească un sistem de informații și comunicații corespunzător.

Atât cele două exerciții desfășurate în această fază de implementare a conceptului de CJTF cât și cele ulterioare, mai ales „Allied Mix 99”, condus de AFSOUTH cât și activitățile militare desfășurate de NATO în Bosnia-Hertzevovina și ulterior în Kosovo, au demonstrat că pentru desfășurarea simultană a două CJTF, capacitatea de susținere proprie a comandamentelor operaționale ale NATO din Europa nu este suficientă, fiind necesare resurse suplimentare, în principiu asigurate nu la nivelul structurilor NATO integrate, ci al celor naționale.

Noua structură militară de comandă a NATO. După douăzeci de luni de studiu, Comitetul Militar al NATO a propus o nouă structură de comandă a Alianței. Miniștrii de externe, reuniți în cadrul NAC, au aprobat această nouă structură atât în întregul său, ca sistem, cât și în particular fiecare tip, număr și localizare a cartierelor generale. Această restructurare reduce numărul cartierelor generale de la 65 la 20.

Cele două comandamente strategice, unul pentru Atlantic și celălalt pentru Europa, au fiecare în subordine comandamente operaționale (sau regionale); trei pentru Comandamentul strategic al Atlanticului și două pentru cel din Europa. Comandamentele regionale din Europa au în subordine atât comandamente ale categoriilor de forțe cât și comandamente întrunite subregionale.

Noua structură dă posibilitatea Alianței de a-și asuma toate rolurile și misiunile mult mai eficace și eficient, asigurând o mai mare flexibilitate acțională, în același timp asigurând rolurile cele mai potrivite pentru fiecare din țările membre ale NATO. De asemenea noua structura va ușura integrarea noilor membri ai Alianței și dă posibilitatea unei implicării dintre cele mai adecvate, tuturor țărilor membre.

Implementarea noii structuri de comandă a Alianței este unul dintre cele trei domenii de adaptare internă a NATO după sfârșitul Războiului Rece, celelalte două fiind punerea în aplicare a conceptului Forței multinaționale întrunite și dezvoltarea Identității Europene de Securitate și Apărare. Acest proces de adaptare internă se desfășoară în paralel cu reducerea și restructurarea forțelor armate ale NATO ca întreg și ale fiecăreia din țările membre în parte.

Noua structură de comandă, ca parte componentă a procesului de adaptare trebuie să optimizeze capacitatea NATO de a-și duce la îndeplinire rolul și misiunile, urmărind trei obiective: asigurarea eficacității acționale a Alianței, prezervarea legăturii transatlantice și dezvoltarea Identității Europene de Securitate și Apărare.

Imperativul principal al dezvoltării noii structuri de comandă este acela al orientării spre îndeplinirea misiunilor, de la acelea tradiționale, de asigurare a apărării colective, mergând până la acelea de management al crizelor, inclusiv prin operații militare în situații ce nu se încadrează în art. 5 din Carta NATO.

În afară de acestea trebuie luate în considerare necesitatea asigurării flexibilității acționale și funcționale a fiecăreia dintre structurile nou constituite sau restructurate, a asigurării coeziunii interne a Alianței și a eficacității acțiunilor întreprinse atât în plan politic cât și în cel militar, a posibilității de sprijin și susținere a acțiunilor militare, cât și păstrarea și chiar sporirea caracterului multinațional atât al structurilor cât și al acțiunilor militare întreprinse de Alianță.

Cerințele ce au stat la baza construcției noilor structuri au fost de a putea asigura ca cel puțin două cartiere generale de CJTF să-și poată asuma conducerea unor acțiuni

militare de amploare concomitent. Noua structură de comandă a avut în vedere și că, odată cu primirea în NATO a Republicii Cehe, Ungariei și Poloniei să nu fie necesară o nouă restructurare, nefiind nevoie să se constituie noi cartiere generale. Această structură de comandă trebuie să-și dovedească viabilitatea și în situația în care în viitor vor fi invitate și alte state să adere la NATO. De asemenea ea trebuie să faciliteze cooperarea și colaborarea cu țările partenere în cadrul EAPC și PfP.

Comandamentul Strategic al Atlanticului are cartierul general la Norfolk, Virginia, în SUA și este responsabil pentru planificarea generală, direcționarea și conducerea activităților militare ale Alianței în zona sa de responsabilitate și în afara acesteia, conform mandatului încredințat. În cadrul acestui comandament strategic comandamentele regionale sunt responsabile în mod direct de planificarea și executarea tuturor activităților militare ale Alianței, incluzând delegarea de autoritate în zona de responsabilitate a eșalonului superior.

Comandamentul strategic al Atlanticului are în subordine:

Comandamentul regional (RC) Vest, are cartierul general în Norfolk, Virginia, S.U.A. având ca zonă de responsabilitate partea de vest a Oceanului Atlantic;

Comandamentul regional (RC) Est are cartierul general la Northwood în Marea Britanie având ca zonă de responsabilitate partea de est și de nord-est a Oceanului Atlantic, inclusiv Islanda și se află în aceeași localitate cu Comandamentul naval Nord al Comandamentului strategic pentru Europa;

Comandamentul regional (RC) Sud-est are cartierul general la Lisabona în Portugalia având ca zonă de responsabilitate partea de sud-est a Oceanului Atlantic și teritoriul continental al Portugaliei;

Flota de lovire din Atlantic este direct subordonată Comandamentului strategic al Atlanticului. Asigură o capacitate navală de lovire gata de luptă permanent precum și un cartier general pentru o CJTF, deplasabil la nevoie atât în cadrul zonei de responsabilitate al Alianței, cât și în afara acesteia;

Flota de submarine din Atlantic, al carei cartier general asigură coordonarea și managementul doctrinar necesar întregii Alianțe, pentru ambele comandamente strategice, în utilizarea submarinelor militare și a flotei lor de lovire. Este autoritatea de coordonare de bază și principala sursă furnizoare de doctrină privind operațiile submarine la nivel operațional și tactic.

Comandamentul Strategic pentru Europa are Cartierul general la Mons, în Belgia și este responsabil pentru planificarea generală, direcționarea și conducerea tuturor activităților militare ale Alianței din cadrul zonei sale de responsabilitate și la nevoie în afara acesteia. Are subordonate două comandamente regionale.

Comandamentul regional (RC) Nord are cartierul general la Brunsum, în Olanda. Este responsabil în mod direct de planificarea și execuția tuturor activităților militare ale NATO în partea de Nord a Europei și la nevoie și în afara zonei sale de responsabilitate. Are în subordine următoarele structuri: *Comandamentul Fortelor Aeriene din Nordul Europei* având cartierul general la Ramstein, în Germania și *Comandamentul Naval din Nordul Europei* care are cartierul general la Northwood în Marea Britanie. Are de asemenea în subordine *trei comandamente intrunite subregionale intercategoriale de forțe centru* la Heidelberg: Centru în Germania; Nord-Est la Karup, în Danemarca și Nord în Stavanger, Norvegia;

Comandamentul regional (RC) Sud, are cartierul general la Napoli, în Italia și are ca zonă de responsabilitate sudul Europei. Are în subordine *Comandamentul fortelor aeriene din Sudul Europei* și *Comandamentul naval din sudul Europei*, ambele având cartierul general la Napoli în Italia. Are de asemenea în subordine patru *comandamente*

întrunite subregionale intercategoriale de forțe: Sud-central având cartierul general la Larissa în Grecia, *Sud-est* având cartierul general la Izmir în Turcia, *Sud-vest* având cartierul general la Madrid în Spania și *Sud* având cartierul general la Verona, în Italia.

În plus față de crearea noii structuri organizatorice, NATO a dezvoltat și noi concepte privind relațiile stabilite între structurile care sunt sprijinite în vederea îndeplinirii unei acțiuni militare și cele ce acordă acest sprijin. Acest aspect este deosebit de important a fi soluționat deoarece însuși conceptul CJTF implică resubordonări de forțe care aparțin unor comandamente diferite. Noile concepte reprezintă o abordare mult mai flexibilă în vederea ducerii acțiunilor militare.

Aceste noi concepte se referă la:

- stabilirea unui nou tip de relații între comandamentele care sprijină și cele care sunt sprijinite, permițând Alianței Nord Atlantice (NAC, MC, comandanților la toate nivelurile) realizarea unei mai mari flexibilități în transferarea efortului în desfășurarea acțiunilor militare asupra centrului de greutate indiferent de tipul acțiunilor respective și stabilind secvențele cele mai adecvate în derularea activităților militare. Caracteristicile noii structuri organizatorice realizează o legătură mult mai puternică între cele două comandamente strategice, realizându-se o integrare și o coordonare funcțională și acțională neatinsă niciodată anterior. Aceasta asigură o mai mare flexibilitate Alianței și ceea ce este de asemenea important, mărește capacitatea de sprijin reciproc a diverselor structuri militare;

- conducerea tuturor activităților militare inclusiv a celor de luptă (adică a operațiilor) se va realiza la nivel regional, luându-se în calcul însă și interacțiunea la nivelul diferitelor regiuni. Existența unor cartiere generale la nivelul comandamentelor regionale asigură atât luarea în subordine a unor forțe alocate pentru o anumită operație, pe o perioadă determinată de timp, cât și sprijinirea prin punerea la dispoziție a unor forțe la nivel intra sau inter-regional;

- abordarea cu flexibilitate a măsurilor de conducere și control, ca de exemplu stabilirea liniilor de despărțire între diferite unități și mari unități, aliniamente de coordonare și aliniamente ale misiunilor de îndeplinit care vor asigura optimizarea conducerii exercițiilor și operațiilor. De exemplu, în timp de pace nu există stabilite linii de despărțire la nivelul inferior comandamentelor regionale. Responsabilitatea stabilită structurilor subordonate este numai orientativă;

- funcționarea noilor cartiere generale ține cont în mult mai mare măsură de realizarea caracterului multinațional al activităților și structurilor. Aceasta conduce la reprezentarea tuturor țărilor în structurile de comandă la nivel strategic. Reprezentarea națională va fi acordată cu caracteristicile zonelor în care se află cartierele generale ale diferitelor comandamente regionale, subregionale sau funcționale.

Noua structură militară de comandă asigură necesitățile inerente constituirii CJTF. Ca parte componentă a Identității Europene de Securitate și Apărare se dezvoltă capacitatea acțională a NATO de a pune la dispoziția Uniunii Europene a structurilor militare și a infrastructurii necesare precum și de a asigura mijloacele de luptă și logistice necesare pentru ca aceasta să poată să-și îndeplinească misiunile și sarcinile.

Identitatea Europeană de Securitate și Apărare (ESDI) este cel de-al treilea domeniu de adaptare internă a NATO la schimbările din mediul strategic ce au avut loc în ultimii zece ani.

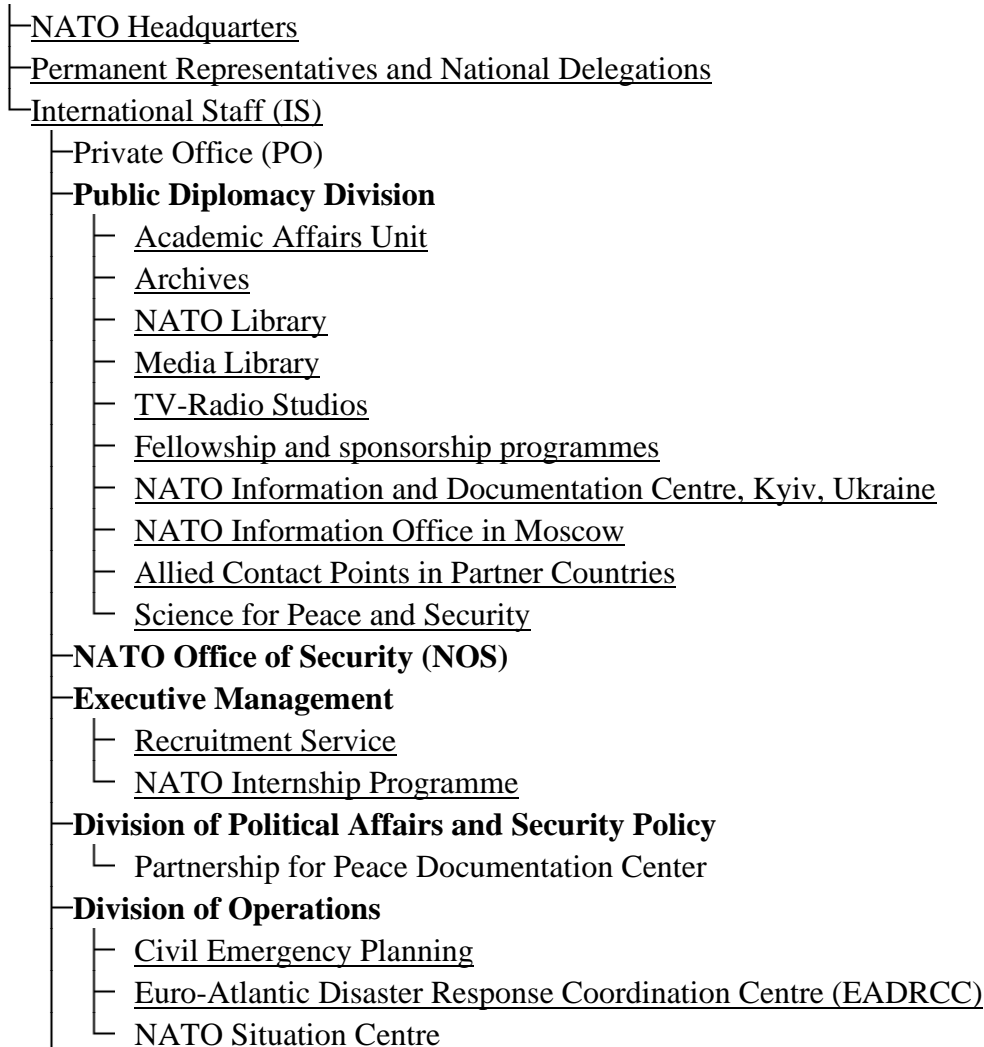
Formula adoptată de către miniștrii de externe ai țărilor Alianței la Berlin în 1996 și confirmată de șefii de stat și de guvern reuniți la Madrid în 1997 țintește spre reconcilierea dorinței țărilor europene de a li se asigura o mai mare autonomie în stabilirea liniilor directe ale politicii europene de securitate cu necesitatea păstrării unei legături transatlantice. Formula adoptată dă statelor europene un rol mai important în procesul de

luare a deciziilor în cadrul NATO și pune la dispoziția Uniunii Europene mijloacele necesare spre a-și îndeplini propriile misiuni.

Elementele esențiale ale formulei pe care se bazează ESDI includ: asigurarea unui sprijin deplin de către NATO procesului de consolidare și dezvoltare a Identității Europene de Securitate și Apărare prin punerea la dispoziția UE a mijloacelor și capacităților militare de care dispune NATO, pentru desfășurarea unor acțiuni militare proprii ale UE; asigurarea de sprijin pentru operațiile conduse de UE, ca un element al conceptului CJTF; asigurarea aranjamentelor necesare în cadrul noii structuri de comandă, punerea la punct a procedurilor necesare pregătirii, sprijinului și conducerii nemijlocite a operațiilor executate sub conducerea UE; crearea unor forțe capabile să acționeze sub controlul politic și conducerea strategică a UE; punerea la punct a algoritmului necesar identificării mijloacelor NATO care să poată sprijini operațiile conduse de UE și aranjamentele necesare realizării consultărilor NATO- UE în contextul unor asemenea operații; hotărârea de a asigura deplina transparență în relațiile de colaborare și cooperare dintre NATO și UE în procesul de management al crizelor, inclusiv printr-un proces de consultare reciprocă; întărirea cooperării și colaborării instituționalizate dintre cele două organizații, cât și la nivelul structurilor și instituțiilor subordonate acestora; implicarea UE în procesul de planificare a apărării specific NATO.

Diagrama structurală a componentelor civile și militare ale NATO

Civilian structure

— **Division of Defence Policy and Planning**

— **Division of Defence Investment**

- Explosive Ordnance Disposal and Ammunition Storage Training Team
- The Group of National Directors on Codification (AC/135)
 - └ NATO Codification System
- The NATO Naval Armaments Group (NNAG) (AC/141)
- The NATO Air Force Armaments Group (NAFAG) (AC/224)
- The NATO Army Armaments Group (NAAG) (AC/225)
- The CNAD Ammunition Safety Group (AC/326)
- Life Cycle Management Group (AC/327)

— **NATO Office of Resources (NOR)**

- NATO Headquarters Consultation, Command and Control Staff (NHQC3S)
- Office of the Financial Controller (FinCon)
- Office of the Chairman of the Senior Resource Board (SRB)
- Office of the Chairman of the Civil and Military Budget Committees (CBC/MBC))
- International Board of Auditors for NATO (IBAN)
- └ NATO Production and Logistics Organisations (NPLO)

Military structure

— **The Military Committee**

— **International Military Staff**

- Plans and Policy Division
- Operations Division
- Intelligence Division
- Cooperation and Regional Security Division
- Logistics, Armaments and Resources Division
- NATO Situation Centre
- Financial Controller
- NATO HQ Consultation, Control and Communications Staff (HQC3)
- Partner Country Representation
- NATO Training Group
- Committee on women in the NATO Forces
- └ NATO Military Audiovisual Working Group

— **Allied Command Operations (ACO)**

- Supreme Headquarters Allied Power Europe - SHAPE - Mons, BE
- Joint Force Command HQ Brunssum - Brunssum, NL
 - └ Command Component Maritime HQ Northwood, UK
 - └ Command Component Air HQ Ramstein, GE
 - └ Joint Headquarters Northeast - JHQ NORTHEAST - Karup, DA (*deactivated*)
 - └ Command Component Land HQ Heidelberg, GE
- Joint Force Command HQ Naples - Naples, IT
 - └ Command Component Maritime HQ Naples, IT
 - └ Command Component Air HQ Izmir, TU
 - └ Command Component Land HQ Madrid, SP

- Joint Headquarters South - JHQ SOUTH - Verona, IT (*deactivated*)
- Joint Headquarters Southcentre - JHQ SOUTHCENT - Larissa, GR
- Joint Headquarters Southeast - JHQ SOUTHEAST - Izmir, TU (*deactivated*)
- NATO Headquarters Sarajevo
- NATO Headquarters Skopje
- NATO Headquarters Tirana - NHQT
- Joint Headquarters Lisbon - Lisbon, PO
- Rapidly Deployable Corps Headquarters
 - Allied Command Europe Rapid Reaction Corps (ARRC) HQ - Rheindalen (Germany)
 - EUROCORPS HQ in Strasbourg (France)
 - Multinational Corps Northeast - Szczecin (Poland)
 - Rapid Deployable Italian Corps - Milan (Italy)
 - Rapid Deployable Turkish Corps HQ - Istanbul (Turkey)
 - Rapid Deployable German-Netherlands Corps HQ - Münster (Germany)
 - Rapid Deployable Spanish Corps HQ in Valencia (Spain)
 - NATO Deployable Corps - Greece
- Other Staffs and Commands Responsible to SACEUR
 - The Reaction Forces (Air) Staff - RF(A)S - Kalkar - GE
 - NATO Airborne Early Warning Force (NAEWF)
 - Immediate Reaction Forces (Maritime)
 - ACE Mobile Force - AMF - Heidelberg, GE
 - Naval Striking and Support Forces - STRIKFORNATO - Naples (IT)
 - Standing Naval Force Atlantic - STANAVFORLANT
 - Standing Naval Forces Mediterranean - STANAVFORMED
 - Standing Naval Forces Channel - STANAVFORCHAN
- **Allied Command Transformation (ACT)**
 - Headquarters Supreme Allied Commander Transformation - HQ SACT - Norfolk, US
 - Joint Warfare Centre - JWC - Stavanger, NO
 - NATO Joint Force Training Centre - JFTC - Bydgoszcz, PL
 - NATO Maritime Interdiction Operational Training Center - NMOTC - Souda Naval Base, Crete, GR
 - NATO Undersea Research Centre - NURC - La Spezia, IT
 - NATO School - Oberammergau, GE
- **Other NATO Command & Staff Organisations**
 - Canada-US Regional Planning Group - CUSRPG
 - NATO Airborne Early Warning and Control Force Command - NAEW&CFC - Mons, BE
 - Combined Joint Planning Staff - CJPS - Mons, BE

Principalul rol al NATO în era post-Razboi Rece, este în continuare garantarea păcii în Europa, dar acest obiectiv nu mai este atins cu preponderență prin mijloace militare ci în primul rând prin coeziunea politică a membrilor Alianței. Țările din Europa Centrala și de Est doresc să adere la NATO în primul rând datorită faptului că apartenența la NATO este singurul mijloc credibil prin care pot să-și asigure stabilitatea necesară îndeplinirii

politicilor de reformă pe care le aplică pe plan intern. De asemenea, perspectiva aderării la Alianță le dă acestor state impulsul necesar și le stimulează să participe la rezolvarea pe cale pașnică a problemelor regionale cu care se confruntă.

În aceste condiții rolul politic al NATO tinde să devină predominant asupra celui militar, ceea ce explică preocuparea unora dintre țările Europene de a avansa pe drumul reformelor instituționale în cadrul Alianței, concentrându-se asupra direcției de acțiune politică. Cu toate acestea influența și poziția pe care o ocupă SUA în cadrul NATO nu rezultă în nici un fel din normativitatea ce guvernează activitatea organizației, ci în primul rând din realitatea politică și militară a deosebitei puteri și capacități pe care o posedă SUA în toate domeniile specifice securității și apărării cât și în domeniile conexe acestora. Statele Unite posedă tehnologie informațională, inclusiv tehnologie spațială, de supraveghere de la distanță, de comunicații, transport, logistică, descurajare nucleară, acțiuni aeroterestre și aeronavale pe care nu le posedă nici un alt stat în prezent, ceea ce asigură NATO eficacitatea funcțională și acțională așa cum de altfel au asigurat-o încă de la constituirea Alianței. Acest lucru a fost evident în Bosnia-Hertzeșgovina, unde statele europene nu s-au dovedit capabile să pună capăt luptei dintre forțele rivale, înainte ca SUA să ia decizia de a juca un rol mai activ în operațiunile de impunere a păcii.

Europa nu va reuși să egaleze SUA în ceea ce privește capacitatea militară fără un efort substanțial, pe care se pare că nu este hotărâtă să-l facă. Țările europene s-au arătat dispuse din ce în ce mai mult în ultimul timp să-și armonizeze resursele necesare apărării, dar această atitudine este determinată de constrângerile bugetare în mult mai mare măsură decât de dorința de a asigura Europei mijloacele necesare unei politici regionale unitare mai active decât în trecut. Unele țări europene au avut în vedere o reechilibrare a relațiilor transatlantice, încercând să obțină aceasta fie prin crearea unei politici internaționale și de securitate comune în cadrul UE, prin încurajarea dezvoltării unor capacități operaționale proprii, inițiind chiar un sistem european de supraveghere prin satelit.

Aceste realități nu pot fi ignorate. Ele însă explică dificultățile întâmpinate de către țările europene în obținerea unei mai echilibrate împărțiri a responsabilităților în cadrul NATO, ca măsură de realizare a independenței în acțiunile militare prin aplicarea conceptului de CJTF.

Există bunăvoință și bună credință atât de partea aliaților europeni cât și de partea SUA, dar o reală partajare a responsabilităților între Europa și SUA nu se poate realiza atâta timp cât inegalitatea în capacitatea militară dintre acestea continuă să se accentueze, arăta în 1998 Lluís Maria de Puig, președinte al Adunării Uniunii Europene Occidentale.

Există însă un factor care contribuie la punerea sub semnul întrebării a Identității Europene de Securitate și Apărare. Acest factor constă în aceea că țările europene nu reușesc să cadă de acord asupra definiției obiectivelor lor comune. Identificarea amenințărilor și a priorităților strategice determinate de acestea variază într-o plajă foarte largă, depinzând de situația concretă a fiecărui stat în parte.

De aceea, asigurarea unei identități de securitate și apărare europeană într-o formă instituționalizată nu poate fi realizată fără a se ajunge la un punct de vedere comun cu privire la problematica securității și apărării continentale.

Mulți dintre membrii europeni ai NATO caută să se pună de acord asupra unei politici comune de securitate în contextul instituțiilor UE. În timp ce UE a obținut rezultate remarcabile, ce nu pot fi contestate în sfera sa de competență – în mod deosebit în domeniul economic și în cel al realizării și armonizării unei politici externe comune, problemele în legătura cu securitatea și apărarea națională rămân prerogative naționale. Problema care se pune acum este ce anume poate și trebuie făcut astăzi în cadrul general oferit de UE pentru a da substanță Identității Europene de Securitate și Apărare și pentru a o face capabilă să reflecte mai bine interesele colective ale Europei în contextul NATO.

Prima condiție pentru ca statele europene să poată avansa în această direcție este să mențină, cel puțin la nivel colectiv, forțele și mijloacele necesare spre a-și asigura lor înșele capacitatea de a valorifica în plan internațional propria lor putere. Cheltuielile alocate apărării sub nivelul de 3% din P.I.B. nu pot conferi statelor europene un rol important de jucat în sistemul colectiv de apărare.

De asemenea, Europa trebuie să-și asigure mecanismul eficient de luare a deciziilor politice și militare care să nu ducă la paralizarea oricărei inițiative, chiar înainte ca aceasta să poată fi transpusă în practică. Procesul de luare a deciziilor în cadrul UE este adecvat activităților desfășurate de aceste două organizații, cu excepția activităților militare, fiind deosebit de complex, laborios și de lungă durată. În lumea de azi acțiunile militare necesită luarea unor decizii rapide și hotărâte spre a putea obține succesul dorit.

În domeniul operațional s-au obținut unele progrese în ultimii ani, de exemplu crearea Comitetului Militar, creșterea capacității Celulei de Planificare a UE și a Centrului pentru Sateliți și stabilirea unui program logistic. Cu toate acestea UE este încă departe de a putea să-și asume răspunderea pentru managementul operațiilor militare de mare amploare, în mod special datorită penuriei de capacități strategice de transport a statelor europene. Cu toate acestea UE poate conta pe efective apreciabile ale forțelor terestre pe care țările europene le pot pune la dispoziția uniunii.

De asemenea, încă nu sunt previzibile modificările ce vor interveni în mediul strategic ca urmare a procesului de extindere a instituțiilor și organizațiilor europene și euro-atlantice de securitate. Fără îndoială conceptul Identității Europene de Securitate și Apărare așa cum a fost deja formulat, constituie un progres real în direcția unei abordări realiste în problema securității europene. Desigur, prevăd oficialii UE, nu se poate încă pune problema apărării Europei fără o strânsă cooperare cu Statele Unite, care se poate realiza numai în cadrul NATO. Totuși această cooperare necesită o reechilibrare a Alianței, impunându-se o implicare mai hotărâtă și o participare mai substanțială din punct de vedere politic și militar a țărilor europene.

Referitor la admiterea în NATO, țările aspirante vor fi nevoite să aloce suficiente resurse bugetare pentru aplicarea deciziilor luate de Alianță, să participe la activitățile desfășurate și pentru a caror desfășurare fondurile se alocă în comun, cu partea stabilită la nivelul Alianței, să participe în structurile militare ale Alianței. Implementarea tuturor acestor măsuri se va face prin mecanismele deja existente, inclusiv prin PFP.

În ceea ce privește problemele de securitate, țările aspirante vor pune în aplicare suficiente măsuri de protecție conform procedurilor NATO, pentru a asigura securitatea celor mai importante informații. Personalul țărilor candidate va fi pregătit prin cursuri speciale, referitoare la probleme de personal, documente, securitate industrială și securitatea informațiilor. Referitor la problemele legale, țările aspirante se vor familiariza cu aranjamentele legale și acordurile specifice NATO, care de altfel reglementează cooperarea dintre țările Alianței Nord-Atlantice. Aceasta va determina țările aspirante să-și armonizeze legislația internă în concordanță cu realizarea compatibilității cu regulile și normele NATO.

SUMMIT-urile NATO¹

Nr. crt.	Summit-ul	Data	Țara gazdă	Observații
1	1957 Summit-ul de la Paris	16-19 decembrie 1957	 Paris, Franța	
2	1974 Summit-ul de la Bruxelles	26 iunie 1974	 Bruxelles , Belgia	
3	1975 Summit-ul de la Bruxelles	29-30 mai 1975	 Bruxelles , Belgia	
4	1977 Summit-ul de la Londra	10-11 mai 1977	 London, Marea Britanie	
5	1978 Summit-ul de la Washington	30-31 mai 1978	 Washington, DC, Statele Unite ale Americii	
6	1982 Summit-ul de la Bonn	10 iunie 1982	 Bonn , Germania de Vest	
7	1985 Summit-ul de la Bruxelles	21 noiembrie 1985	 Bruxelles , Belgia	
8	1988 Summit-ul de la Bruxelles	02-03 martie 1988	 Bruxelles , Belgia	
9	1989 Summit-ul de la Bruxelles (mai)	29-30 mai, 1989	 Bruxelles , Belgia	A 40-a aniversare a NATO
10	1989 Summit-ul de la Bruxelles (decembrie)	04 decembrie 1989	 Bruxelles , Belgia	
11	1990 Summit-ul de la Londra	05-06 iulie 1990	 London, Marea Britanie	
12	1991 Summit-ul de la Roma	07-08 noiembrie 1991	 Roma, Italia	
13	1994 Summit-ul de la Bruxelles	10-11 ianuarie 1994	 Bruxelles , Belgia	

¹ Sursa: NATO, reuniuni la nivel înalt și Reuniunile ministeriale

14	1997 Summit-ul de la Paris	27 mai 1997	 Paris, Franța	
15	1997 Summit-ul de la Madrid	08-09 iulie 1997	 Madrid , Spania	
16	1999 Summit-ul de la Washington	23-25 aprilie 1999	 Washington, DC, Statele Unite ale Americii	A 50-a aniversare a NATO
	2001 Summit-ul de la Cartierul General al NATO	23-25 aprilie 2001	 Bruxelles , Belgia	
17	2002 Summit-ul de la Roma	28 mai 2002	 Roma, Italia	
18	2002 Summit-ul de la Praga	21-22 noiembrie 2002	 Praga , Republica Cehă	Primul summit într-o țară fostă comunistă.
19	2004 Summit-ul de la Istanbul	28-29 iunie 2004	 Istanbul , Turcia	
20	2005 Summit-ul de la Cartierul General al NATO	22 februarie 2005	 Bruxelles , Belgia	
21	2006 Summit-ul de la Riga	28 - 29 noiembrie 2006	 Riga , Letonia	Primul summit într-o fostă republică sovietică
22	2008 Summit-ul de la București	02-04 aprilie 2008	 București , România	Croația și Albania invitate să se alăture Alianței
23	2009 Summit-ul de la Strasbourg-Kehl	03-04 aprilie 2009	 Strasbourg , Franța Kehl , Germania	A 60-a aniversare a NATO
24	2010 Summit-ul de la Lisabona	19-20 noiembrie 2010	 Lisabona , Portugalia	
25	2012 Summit-ul de la Chicago	15-22 mai 2012	 Chicago, Illinois, Statele Unite ale Americii	Al doilea summit simultan cu G8

**DECLARAȚIA PARLAMENTULUI ROMÂNIEI CU OCAZIA
ANIVERSĂRII A 60 DE ANI DE EXISTENȚĂ A NATO ȘI MARCĂRII A 5 ANI
DE LA ADERAREA ROMÂNIEI LA ALIANȚA NORD-ATLANTICĂ**

Acum cinci ani, la 2 aprilie 2004, România a deschis un capitol nou și decisiv din istoria sa. Aderarea oficiala la Alianța Nord-Atlantică, cea mai puternică și de succes organizație de securitate colectivă din toate timpurile, a marcat împlinirea unuia dintre obiectivele majore ale politicii externe și de securitate românești, dar și un moment crucial al definirii locului nostru ca stat pe scena internațională contemporană. După anii de izolare în spatele Cortinei de Fier, România revenea în familia euro-atlantică de securitate și valori.

La șase decenii de la crearea sa, NATO continuă să joace un rol primordial în securitatea euro-atlantică, precum și de liant indispensabil între Europa și America de Nord. Apartenența la NATO, alături de calitatea dobândită ulterior de membru al UE, furnizează României cadrul principal și instrumentele esențiale de abordare a politicii sale externe, conform valorilor la care am aderat și în care credem.

La nivel simbolic, armonizarea obiectivelor noastre cu cele ale aliaților noștri, în plan regional, european și internațional, consfințește ieșirea României din logica acțiunii individuale și a izolării și trecerea la o abordare modernă a rolului său în lume. Beneficiile se fac simțite în viața de zi cu zi a fiecăruia dintre noi: stabilitate, predictibilitate, solidaritate transatlantică și garanții solide de securitate. În același timp, acest statut ne oferă însă șansa și capacitățile de a ne manifesta pe deplin ca stat generator de stabilitate și securitate.

Aderarea României la NATO a contribuit în mod esențial la transformarea democratică, la consolidarea statului de drept, la progresul economic și social din țara noastră. În egală măsură însă, acest proces a consolidat securitatea și stabilitatea în spațiul euro-atlantic, în regiunea noastră și chiar dincolo de aceasta. România nu a întârziat să se remarce și până acum ca un membru activ, dinamic, flexibil și creativ al Alianței, printr-o participare consistentă și cu rezultate larg apreciate alături de parteneri în toate operațiunile și în conturarea politicilor NATO. Țara noastră și-a câștigat astfel un profil strategic bine conturat, care valorizează poziția geostrategică a României, ca stat a cărui frontieră națională coincide cu frontiera externă estică și sudică a NATO.

Am pledat cu consecvență pentru politica “ușilor deschise”, pentru intensificarea legăturilor dintre NATO și toate statele partenere. Am afirmat energic necesitatea continuării extinderii Alianței în Balcanii de Vest și regiunea extinsă a Mării Negre, drept unica modalitate de a asigura pe termen lung apărarea colectivă și stabilitatea pe continentul european și nu numai. În contextul procesului profund parcurs de NATO de adaptare a capacităților și structurilor sale la noul context global de securitate, România s-a afirmat ca un aliat responsabil, generator de valoare adăugată, având drept obiectiv menținerea relevanței și eficacității NATO ca pilon fundamental al securității euro-atlantice la începutul secolului XXI.

Desemnarea României ca țară-gazdă a Summit-ului NATO din 2008, cea mai mare reuniune la vârf de până acum din istoria Alianței, a reprezentat o recunoaștere simbolică a relevanței contribuției noastre. La cinci ani de la aderare, îi asigurăm astăzi din nou pe partenerii noștri din NATO de angajamentul nostru ferm în raport cu țelurile, valorile și sarcinile Alianței. NATO se poate baza pe România, acum și în viitor.

Exprimăm astăzi respectul nostru față de munca și devotamentul exemplar ale militarilor români în misiunile asumate, dar și față de impresionanta investiție de încredere

a societății românești. Succesul pe care îl marcăm acum nu înseamnă însă doar confirmarea demnității noastre, ca membri respectați ai familiei euro-atlantice, ci și oportunitatea unei energii înnoite pentru ca statutul de membru al NATO și al UE să însemne noi beneficii pentru cetățenii României. Ajunși la deplină maturitate ca membri ai Alianței, înțelegem să facem un obiectiv prioritar din valorificarea maximă a acestui statut, printr-o contribuție sporită la evoluția NATO.

Summit-ul de la Strasbourg-Kiehl are potențialul de a consolida rolul NATO de alianță de apărare colectivă deschisă spre cooperări la nivel global, iar România își dorește o Alianță capabilă să se adapteze continuu și eficient la noile amenințări și la contextul de securitate global, menținându-și în același timp coeziunea, și capacitatea de acțiune flexibilă și promptă în toate situațiile. În acest sens ne propunem să acționăm pe mai departe.

Considerăm că NATO trebuie să rămână - în primul rând - o Alianță de apărare colectivă, dar să aibă o abordare cuprinzătoare asupra securității și să-și diversifice instrumentele de protejare a securității membrilor săi, prin parteneriate, prin continuarea politicii de extindere, prin sprijinirea capacităților de menținere a păcii ale altor organizații cu valori similare.

Susținem promovarea, în continuare, a unei politici active a NATO de atragere a statelor din Balcanii de Vest, prin valorificarea adecvată a oportunităților de cooperare și dialog politic. Susținem, în continuare, aspirațiile euro-atlantice ale Georgiei și Ucrainei în contextul în care acestea își vor demonstra capacitatea de a îndeplini criteriile impuse de NATO, manifestând un comportament responsabil și predictibil în relațiile internaționale.

Considerăm aniversarea din acest an a 60 de ani de existență a Alianței drept un moment de cotitură, care să consolideze realizările de până acum, dar să constituie cu atât mai mult o oportunitate de reafirmare a valorilor care au dus la crearea NATO și care fac din acestea motorul progresului intern, în statele care năzuiesc către asocierea la această distinsă comunitate de principii și acțiune.

Adoptată la 31 martie 2009, prin unanimitate, de către Camerele reunite ale Parlamentului României.